

ΚΥΡΙΑΚΟΥ ΚΟΣΜΑ

Δ. Φ. ΚΑΘΗΓΗΤΟΥ ΤΟΥ Η' ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ
ΑΠΟΜΝΗΜΟΝΕΥΜΑΤΑ

ΚΑΤ' ΕΚΛΟΓΗΝ ΕΚΔΟΘΕΝΤΑ

ΔΙΑ ΤΗΝ Β' ΤΑΞΙΝ ΤΩΝ ΓΥΜΝΑΣΙΩΝ

Τιμάται μετὰ τοῦ βιβλίου, καὶ φόρου δρ. 34.65
(Βιβλιόσημον καὶ φόρος Ἀναγκ. Διαζίου ἀξίας δρ. 16.95)

Ἀριθμὸς ἐγκριτικῆς ἀποφάσεως 8992

Ἀριθμὸς ἀδείας κυκλοφορίας 155, 10 Ἰουνίου 1927

ΕΚΔΟΣΙΣ ΤΡΙΤΗ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΕΚΔΟΤΑΙ ΙΩΑΝΝΗΣ Δ. ΚΟΛΛΑΡΟΣ ΚΑΙ ΣΙΑ

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΤΗΣ "ΕΣΤΙΑΣ",

44—ΕΝ ΟΔῶ ΣΤΑΔΙΟΥ—44

1927

Πᾶν γνήσιον ἀντίτυπον φέρει τὴν ὑπογραφήν τοῦ συγγραφέως
καὶ τὴν σφραγίδα τοῦ Βιβλιοπωλείου τῆς «Ἑστίας».

Κοστ. Κωστής

Ἐν Ἀθήναις, Τυπογραφεῖον «Ἑστία» — 1499

Α'

Η ΚΑΤΑ ΤΟΥ ΣΩΚΡΑΤΟΥΣ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΚΑΙ Η ΑΝΑΣΚΕΥΗ ΑΥΤΗΣ ΥΠΟ ΤΟΥ ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ

(I, 1 και 2)

1. Ἡ κατά τοῦ Σωκράτους κατηγορία.

(I, 1, 1)

Πολλάκις ἐθαύμασα, τίσι ποτὲ λόγοις Ἀθηναίους ἔπεισαν 1 οἱ γραφάμενοι Σωκράτη, ὡς ἄξιος εἶη θανάτου τῆ πόλει. ἡ μὲν γὰρ γραφή τοιάδε τις ἦν· ἀδικεῖ Σωκράτης, οὓς μὲν ἡ πόλις νομίζει θεούς, οὐ νομίζων, ἕτερα δὲ καινὰ δαιμόνια εἰσφέρων· ἀδικεῖ δὲ καὶ τοὺς νέους διαφθείρων.

2. Ἡ ἀνασκευὴ τοῦ πρώτου μέρους τῆς κατηγορίας.

(I, 1, 2—20)

Πρῶτον μὲν οὖν, ὡς οὐκ ἐνόμιζεν, οὓς ἡ πόλις νομίζει 2 θεούς, ποίῳ ποτ' ἐχρήσαντο τεκμηρίῳ; θύων τε γὰρ φανερός ἦν πολλάκις μὲν οἴκοι, πολλάκις δὲ ἐπὶ τῶν κοινῶν τῆς πόλεως βωμῶν· καὶ μαντικῇ χρώμενος οὐκ ἀφανής ἦν. διετε-
3
ρύλητο γάρ, ὡς φαίη Σωκράτης τὸ δαιμόνιον ἑαυτῷ σημαίνειν· ὅθεν δὴ καὶ μάλιστα μοι δοκοῦσιν αὐτὸν αἰτιάσασθαι καινὰ δαιμόνια εἰσφέρειν. ὁ δ' οὐδὲν καινότερον εἰσέφερε 3 τῶν ἄλλων, ὅσοι μαντικὴν νομίζοντες οἰωνοῖς τε χρῶνται καὶ φήμαις καὶ συμβόλοις καὶ θυσίαις. οὗτοί τε γὰρ ὑπολαμβάνουσι οὐ τοὺς ὄρνιθας οὐδὲ τοὺς ἀπαντῶντας εἰδέναι τὰ

- συμφέροντα τοῖς μαντευσομένοις, ἀλλὰ τοὺς θεοὺς διὰ τούτων
- 4 αὐτὰ σημαίνειν, ἀκχείνος οὕτως ἐνόμιζεν. ἄλλ' οἱ μὲν πλειστοὶ φασιν ὑπὸ τε τῶν ὀρνίθων καὶ τῶν ἀπαντῶντων ἀποτρέπεσθαι τε καὶ προτρέπεσθαι· Σωκράτης δ' ὡσπερ ἐγίγνωσκεν, οὕτως ἔλεγεν· τὸ δαιμόνιον γὰρ ἔφη σημαίνειν.
- 5 Ἄλλὰ μὴν ἐποίει καὶ τάδε πρὸς τοὺς ἐπιτηδεῖους. τὰ μὲν γὰρ ἀναγκαῖα συνεβούλευε καὶ πράττειν, ὡς νομίζοιεν ἄριστ' ἂνπραχθῆναι· περὶ δὲ τῶν ἀδήλων ὅπως ἀποθήσοιτο μαν-
- 7 τευσομένους ἐπεμπεν, εἰ ποιητέα. καὶ τοὺς μέλλοντας οἴκους τε καὶ πόλεις καλῶς οἰκήσειν μαντικῆς ἔφη προσδεῖσθαι· τεκτονικὸν μὲν γὰρ ἢ χαλκευτικὸν ἢ γεωργικὸν ἢ τῶν τοιούτων ἔργων ἐξεταστικὸν ἢ λογιστικὸν ἢ οἰκονομικὸν ἢ στρατηγικὸν γενέσθαι, πάντα τὰ τοιαῦτα μαθήματα καὶ ἀνθρώπου
- 8 γνῶμη αἰρετὰ ἐνόμιζεν εἶναι· τὰ δὲ μέγιστα τῶν ἐν τούτοις ἔφη τοὺς θεοὺς ἑαυτοῖς καταλείπεσθαι, ὧν οὐδὲν δῆλον εἶναι τοῖς ἀνθρώποις. οὔτε γὰρ τῆ καλῶς ἀγρὸν φυτευσάμενῃ δῆλον, ὅστις καρπώσεται, οὔτε τῆ καλῶς οἰκίαν οἰκοδομησάμενῃ δῆλον, ὅστις ἐνοικήσει, οὔτε τῆ στρατηγικῇ δῆλον, εἰ συμφέρει στρατηγεῖν, οὔτε τῆ πολιτικῇ δῆλον, εἰ συμφέρει τῆς πόλεως προστατεῖν, οὔτε τῆ δυνατοῦς ἐν τῇ πόλει κηδεστὰς λαβόντι δῆλον, εἰ διὰ τούτους στερήσεται τῆς πόλεως.
- 9 Τοὺς δὲ μηδὲν τῶν τοιούτων οἰομένους εἶναι δαιμόνιον, ἀλλὰ πάντα τῆς ἀνθρωπίνης γνῶμης, δαιμονῶν ἔφη· δαιμονῶν δὲ καὶ τοὺς μαντευσομένους, ἃ τοῖς ἀνθρώποις ἔδωκαν οἱ θεοὶ μαθοῦσι διακρίνειν, οἷον εἴ τις ἐπερωτῆῃ, πότερον ἐπιστάμενον ἢ νιοχεῖν ἐπὶ ζεύγος λαβεῖν κρεῖττον ἢ μὴ ἐπιστάμενον, ἢ πότερον ἐπιστάμενον κυβερνᾶν ἐπὶ τὴν ναῦν κρεῖττον λαβεῖν ἢ μὴ ἐπιστάμενον, ἢ ἃ ἔξεστιν ἀριθμήσαντας ἢ μετρήσαντας ἢ στήσαντας εἰδέναι, τοὺς τὰ τοιαῦτα παρὰ τῶν θεῶν πυνθανομένους ἀθέμιτα ποιεῖν ἤγειτο. ἔφη δὲ δεῖν, ἃ

μὲν μαθόντας ποιεῖν ἔδωκαν οἱ θεοί, μανθάνειν, ἃ δὲ μὴ δῆλα τοῖς ἀνθρώποις ἐστί, πειραῖσθαι διὰ μαντικῆς παρὰ τῶν θεῶν πυνθάνεσθαι· τοὺς θεοὺς γάρ, οἷς ἂν ὦσιν ἴλεψ, σημαίνειν.

Ἄλλὰ μὴν ἐκεῖνός γε αἰεὶ μὲν ἦν ἐν τῷ φανερῷ· πρῶ τε 10 γὰρ εἰς τοὺς περιπάτους καὶ τὰ γυμνάσια ἦν καὶ πληθούσης ἀγορᾶς ἐκεῖ φανερός ἦν, καὶ τὸ λοιπὸν αἰεὶ τῆς ἡμέρας ἦν, ὅπου πλείστοις μέλλοι συνέσεσθαι· καὶ ἔλεγε μὲν ὡς τὸ πολὺ, τοῖς δὲ βουλομένοις ἐξῆν ἀκούειν. οὐδεὶς δὲ πώποτε 11 Σωκράτους οὐδὲν ἀσεβὲς οὐδὲ ἀνόσιον οὔτε πράττοντος εἶδεν οὔτε λέγοντος ἤκουσεν. οὐδὲ γὰρ περὶ τῆς τῶν πάντων φύσεως, ἥπερ τῶν ἄλλων οἱ πλείστοι, διελέγετο σκοπῶν, ὅπως ὁ καλούμενος ὑπὸ τῶν σοφιστῶν κόσμος ἔψυ καὶ τίσιν ἀνάγκαις ἕκαστα γίγνεται τῶν οὐρανίων, ἀλλὰ καὶ τοὺς φροντιζοντας τὰ τοιαῦτα μωραίνοντας ἀπεδείκνυε.

Καὶ πρῶτον μὲν αὐτῶν ἐσκόπει, πότερά ποτε νομίσαντες 12 ἱκανῶς ἤδη τ'ἀνθρώπεια εἰδέναι ἔρχονται ἐπὶ τὸ περὶ τῶν τοιούτων φροντίζειν, ἢ τὰ μὲν ἀνθρώπεια παρέντες, τὰ δαιμόνια δὲ σκοποῦντες ἠγούνται τὰ προσήκοντα πράττειν. ἐσκόπει δὲ περὶ αὐτῶν καὶ τάδε· ἄρ', ὡς περ οἱ τ'ἀνθρώπεια 15 μανθάνοντες ἠγούνται τοῦθ', ὅτι ἂν μάθωσιν, ἑαυτοῖς τε καὶ τῶν ἄλλων ὅτι ἂν βούλωνται ποιήσῃν, οὕτω καὶ οἱ τὰ θεῖα ζητοῦντες νομίζουσιν, ἐπειδὴν γνῶσιν, αἷς ἀνάγκαις ἕκαστα γίγνεται, ποιήσῃν, ὅταν βούλωνται, καὶ ἀνέμους καὶ ὕδατα καὶ ὥρας καὶ ὅτου ἂν ἄλλου δέωνται τῶν τοιούτων, ἢ τοιοῦτον μὲν οὐδὲν οὐδ' ἐλπίζουσιν, ἀρκεῖ δ' αὐτοῖς γνῶναι μόνον, ἢ τῶν τοιούτων ἕκαστα γίγνεται·

Περὶ μὲν οὖν τῶν ταῦτα πραγματευομένων τοιαῦτα ἔλεγεν· 16 κῦτὸς δὲ περὶ τῶν ἀνθρωπείων αἰεὶ διελέγετο σκοπῶν, τί εὐσεβές, τί ἀσεβές, τί καλόν, τί αἰσχρόν, τί δίκαιον, τί ἄδικον, τί σωφροσύνη, τί μανία, τί ἀνδρεία, τί δειλία, τί πόλις, τί πολιτικός, τί ἀρχὴ ἀνθρώπων, τί ἀρχικὸς ἀνθρώπων, καὶ περὶ

τῶν ἄλλων, ἃ τοὺς μὲν εἰδότας ἤγειτο καλοὺς καγαθοὺς εἶναι, τοὺς δ' ἄγνοοῦντας ἀνδραποδώδεις ἂν δικαίως κεκλήσθαι.

- 17 Ὅσα μὲν οὖν μὴ φανερὸς ἦν ὅπως ἐγίγνωσκεν, οὐδὲν θαυμαστὸν ὑπὲρ τούτων περὶ αὐτοῦ παραγνῶναι τοὺς δικαστάς· ὅσα δὲ πάντες ἤδεσαν, οὐ θαυμαστὸν, εἰ μὴ τούτων ἐνεθυμήθησαν; βουλευσας γάρ ποτε καὶ τὸν βουλευτικὸν ὄρκον ὁμόσας, ἐν ᾧ ἦν κατὰ τοὺς νόμους βουλεύσειν, ἐπιστάτης ἐν τῷ δήμῳ γενόμενος, ἐπιθυμήσαντος τοῦ δήμου παρὰ τοὺς νόμους μᾶ ψήφῳ τοὺς ἀμφὶ Θράσυλλον καὶ Ἐρασινίδην ἀποκτείνειν πάντας, οὐκ ἠθέλησεν ἐπιψηφίσειν, ὀργιζομένου μὲν αὐτῷ τοῦ δήμου, πολλῶν δὲ καὶ δυνατῶν ἀπειλούντων· ἀλλὰ περὶ πλείονος ἐποιήσατο εὐορκεῖν ἢ χαρίσασθαι τῷ δήμῳ
- 19 παρὰ τὸ δίκαιον καὶ φυλάξασθαι τοὺς ἀπειλοῦντας· καὶ γὰρ ἐπιμελεῖσθαι θεοὺς ἐνόμιζεν ἀνθρώπων, οὐχ ὅν τρόπον οἱ πολλοὶ νομίζουσιν· οὗτοι μὲν γὰρ οἴονται τοὺς θεοὺς τὰ μὲν εἰδέναι, τὰ δ' οὐκ εἰδέναι· Σωκράτης δὲ πάντα μὲν ἤγειτο θεοὺς εἰδέναι, τὰ τε λεγόμενα καὶ πραττόμενα καὶ τὰ σιγῇ βουλευόμενα, πανταχοῦ δὲ παρεῖναι καὶ σημαίνειν τοῖς ἀνθρώποις περὶ τῶν ἀνθρωπείων πάντων.

- 20 Θαυμάζω οὖν, ὅπως ποτὲ ἐπέισθησαν Ἀθηναῖοι Σωκράτη περὶ θεοῦ μὴ σωφρονεῖν, τὸν ἀσεβῆς μὲν οὐδὲν ποτε οὔτ' εἰπόντα οὔτε πράξαντα, τοιαῦτα δὲ καὶ λέγοντα καὶ πράττοντα, οἷά τις ἂν καὶ λέγων καὶ πράττων εἶη τε καὶ νομίζοιτο εὐσεβέστατος.

3. Ἡ ἀνασκευὴ τοῦ δευτέρου μέρους τῆς κατηγορίας.

(I, 2, 1-64)

- 1 Θαυμαστὸν δὲ φαίνεται μοι καὶ τὸ πεισθῆναί τινας, ὡς Σωκράτης τοὺς νέους διέφθειρεν, ὅς πρὸς τοῖς εἰρημένοις

πρῶτον μὲν πάντων ἀνθρώπων γαστρὸς ἐγκρατέστατος ἦν, εἶτα πρὸς χειμῶνα καὶ θέρος καὶ πάντας πόνους καρτερικώτατος, ἔτι δὲ πρὸς τὸ μετρίων δεῖσθαι πεπαιδευμένος οὕτως, ὥστε πάνυ μικρὰ κεκτημένος πάνυ βραδύως ἔχειν ἀρκοῦντα. πῶς οὖν αὐτὸς ὢν τοιοῦτος ἄλλους ἂν ἢ ἀσεβεῖς ἢ παρανόμους ² ἢ λίχνους ἢ πρὸς τὸ πονεῖν μαλακοὺς ἐποίησεν; ἀλλ' ἔπαυσε μὲν τούτων πολλοὺς, ἀρετῆς ποιήσας ἐπιθυμεῖν καὶ ἐλπίδας παρασχών, ἂν ἑαυτῶν ἐπιμελῶνται, καλοὺς καὶ ἀγαθοὺς ἔσσεσθαι· καίτοι γ' οὐδεπώποτε ὑπέσχετο διδάσκαλος εἶναι τούτου, ἀλλὰ ³ τῷ φανερὸς εἶναι τοιοῦτος ὢν ἐλπίζειν ἐποίει τοὺς συνδιατρίβοντας ἑαυτῷ μιμουμένους ἐκείνον τοιούτους γενήσεσθαι.

Οὐ μὴν οὐδ' ἐρασιχρημάτους γε τοὺς συνόντας ἐποίει. τῶν ⁵ μὲν γὰρ ἄλλων ἐπιθυμιῶν ἔπαυε, τοὺς δὲ ἑαυτοῦ ἐπιθυμοῦντας οὐκ ἐπράττετο χρήματα· τούτου δ' ἀπεχόμενος ἐνόμιζεν ⁶ ἐλευθερίας ἐπιμελεῖσθαι· τοὺς δὲ λαμβάνοντας τῆς ὀμιλίας μισθὸν ἀνδραποδιστὰς ἑαυτῶν ἀπεκάλει διὰ τὸ ἀναγκαῖον αὐτοῖς εἶναι διαλέγεσθαι, παρ' ὧν λάβοιεν τὸν μισθόν. ἐθαύ- ⁷ μαζε δ', εἴ τις ἀρετὴν ἐπαγγελλόμενος ἀργύριον πρᾶττοιτο καὶ μὴ νομίζοι τὸ μέγιστον κέρδος ἔξειν φίλον ἀγαθὸν κτησάμενος, ἀλλὰ φοβοῖτο, μὴ ὁ γενόμενος καλὸς καὶ ἀγαθὸς τῷ τὰ μέγιστα εὐεργετήσαντι μὴ τὴν μέγιστην χάριν ἔξοι. Σωκρά- ⁸ τῆς δὲ ἐπηγγείλατο μὲν οὐδενὶ πώποτε τοιοῦτον οἰδέν, ἐπίστευε δὲ τῶν συνόντων ἑαυτῷ τοὺς ἀποδεξαμένους, ἅπερ αὐτὸς ἐδοκίμαζεν, εἰς τὸν πάντα βίον ἑαυτῷ τε καὶ ἀλλήλοις φίλους ἀγαθοὺς ἔσσεσθαι. πῶς ἂν οὖν ὁ τοιοῦτος ἀνὴρ διαφθείροι τοὺς νέους; εἰ μὴ ἄρα ἡ τῆς ἀρετῆς ἐπιμέλεια διαφθορά ἐστίν.

«Ἄλλὰ νῆ Δία», ὁ κατήγορος ἔφη, «ὑπερορᾶν ἐποίει τῶν ⁹ καθεστῶτων νόμων τοὺς συνόντας, λέγων, ὡς μῶρον εἶη τοὺς μὲν τῆς πόλεως ἄρχοντας ἀπὸ κυάμου καθιστάναι, κυβερνήτην δὲ μηδένα ἐθέλειν χρῆσθαι κυαμευτῷ μηδὲ τέκτονι μηδ' αὐλητῇ, μηδ' ἐπ' ἄλλα τοιαῦτα, ἃ πολλῶν ἐλάττονας

- βλάβας ἀμαρτανόμενα ποιεῖ τῶν περὶ τὴν πόλιν ἀμαρτανομένων»· τοὺς δὲ τοιοῦτους λόγους ἐπαίρειν ἔφη τοὺς νέους καταφρονεῖν τῆς καθεστώσης πολιτείας καὶ ποιεῖν βιαίους.
- 10 ἐγὼ δ' οἶμαι τοὺς φρόνησιν ἀσκούοντας καὶ νομίζοντας ἱκανοὺς εἶσεσθαι τὰ συμφέρόντα διδάσκειν τοὺς πολίτας ἥκιστα γίνεσθαι βιαίους, εἰδόμενος ὅτι τῇ μὲν βία πρόσσεισιν ἔχθραι καὶ κίνδυνοι, διὰ δὲ τοῦ πείθειν ἀκινδύνως τε καὶ μετὰ φιλίας ταῦτά γίνονται. οἱ μὲν γὰρ βιασθέντες ὡς ἀφαιρεθέντες μισοῦσιν, οἱ δὲ πεισθέντες ὡς κεχαρισμένοι φιλοῦσιν. οὐκ οὖν τῶν φρόνησιν ἀσκούντων τὸ βιάζεσθαι, ἀλλὰ τῶν ἰσχυρῶν ἄνευ γνώμης ἐχόντων τὸ τὰ τοιαῦτα πράττειν ἐστίν.
- 12 «Ἄλλ'», ἔφη γὰρ ὁ κατήγορος, «Σωκράτει ὁμιλητὰ γενόμενον Κριτίας τε καὶ Ἀλκιβιάδης πλείοστα κακὰ τὴν πόλιν ἐποίησάντην. Κριτίας μὲν γὰρ τῶν ἐν τῇ ὀλιγαρχίᾳ πάντων πλεονεκτίστατός τε καὶ βιαιότατος ἐγένετο, Ἀλκιβιάδης δὲ αὐτῶν ἐν τῇ δημοκρατίᾳ πάντων ἀκρατέστατός τε καὶ ὑβριστότατος».
- 13 Ἐγὼ δ', εἰ μὲν τι κακὸν ἐκείνῳ τὴν πόλιν ἐποίησάντην, οὐκ ἀπολογήσομαι· τὴν δὲ πρὸς Σωκράτη συνουσίαν αὐτοῖν, ὡς ἐγένετο, διηγῆσομαι. ἐγενέσθην μὲν γὰρ δὴ τῷ ἄνδρι τούτῳ φύσει φιλοτιμοτάτῳ πάντων Ἀθηναίων, βουλομένῳ τε πάντα δι' ἑαυτῶν πράττεσθαι καὶ πάντων ὀνομαστοτάτῳ γενέσθαι. ἤδεσαν δὲ Σωκράτη ἀπ' ἐλαχίστων μὲν χρημάτων αὐταρκέστατα ζῶντα, τῶν ἡδονῶν δὲ πασῶν ἐγκρατέστατον ὄντα, τοῖς δὲ διαλεγομένοις αὐτῷ πᾶσι χρώμενον ἐν τοῖς λόγοις,
- 15 ὅπως βούλοιο. ταῦτα δὲ ὄρωντες καὶ ὄντες, οἷω προεῖρησθον, πότερόν τις αὐτῷ φῆ τοῦ βίου τοῦ Σωκράτους ἐπιθυμήσαντε καὶ τῆς σωφροσύνης, ἣν ἐκεῖνος εἶχεν, ὀρέξασθαι τῆς ὁμιλίας αὐτοῦ, ἣν νομίσαντες, εἰ ὁμιλησάντην ἐκείνῳ, γενέσθαι
- 16 ἂν ἱκανωτάτῳ λέγειν τε καὶ πράττειν; ἐγὼ μὲν γὰρ ἠγοῦμαι, θεοῦ δίδόντος αὐτοῖν ἢ ζῆν ὅλον τὸν βίον, ὥσπερ ζῶντα

Σωκράτη έώρων, ή τεθνάσαι, έλέσθαι άν μάλλον αύτώ τεθνάσαι. δήλω δ' έγενέσθην έξ ών έπραξάτην· ώς γάρ τάχιστα κρείττονε τών συγγιγνομένων ήγησάσθην είναι, εύθως άποπηδήσαντε Σωκράτους έπραττέτην τά πολιτικά, ώνπερ ένεκα Σωκράτους ώρεχθήτην. ✕

† Καί μήν Κριτίας και Άλκιβιάδης, έως μέν Σωκράτει 24 συνήστην, έδυνάσθην εκείνω χρωμένω συμμάχῳ τών μή καλών έπιθυμιών κρατείν· εκείνου δ' άπαλλαγέντε, Κριτίας μέν φυγών εις Θετταλίαν εκεί συνήν άνθρώποις άνομία μάλλον ή δικαιοσύνη χρωμένοις, Άλκιβιάδης δ' αύ δια δύναμιν τήν έν τή πόλει και τοις συμμάχοις ύπό πολλών και δυνατών άνθρώπων διαθρυπτόμενος, ύπό δέ του δήμου τιμώμενος, ώσπερ οί τών γυμνικών άγώνων άθληται βραδίως πρωτεύοντες άμελοϋσι τής άσκήσεως, ούτω κάκεινος ήμέλησεν αύτου· τοιούτων δέ συμβάντων αύτοις, και ώγκωμένω μέν έπί γένει, 25 έπηρμένω δ' έπί πλούτῳ, πεφουσημένω δ' έπί δυνάμει, διαθεθρυμμένω δέ ύπό πολλών άνθρώπων, έπί δέ πᾶσι τούτοις και πολύν χρόνον άπό Σωκράτους γεγονότε, τί θαυμαστόν, ει ύπερηφάνω έγενέσθην;

Είτα, ει μέν τι έπλημμελησάτην, τούτου Σωκράτη ο 26 κατήγορος αιτιάται· ότι δέ νέω όντε αύτώ, ήνίκα και άγνωμονεστάτω και άκρατεστάτω είκος είναι, Σωκράτης παρέσχε σάφρονε, ουδενός έπαίνου δοκει τῳ κατηγόρῳ άξιος είναι; εϋ μήν τά γε άλλα ούτω κρίνεται· τίς μέν γάρ αύλητής, τίς 27 δέ κιθαριστής, τίς δέ άλλος διδάσκαλος ικανούς ποιήσας τοδς μαθητάς, εάν προς άλλους έλθόντες χείρους φανώσιν, αίτιαν έχει τούτου; τίς δέ πατήρ, εάν ο παις αύτου συνδιατρίβων τῳ σάφρονῳ, ύστερον δ' άλλῳ τῳ συγγενόμενος πονηρός γένηται, τόν πρόσθεν αιτιάται, άλλ' ούχ, οσφ άν παρᾶ τῳ ύστέρῳ χείρων φαίνηται, τοσοϋτῳ μάλλον έπαινει τόν πρότερον;

- 28 ✕ Ἄλλ' οἳ γε πατέρες αὐτοὶ συνόντες τοῖς υἱέσι τῶν παίδων πλημμελούντων οὐκ αἰτίαν ἔχουσιν, ἐὰν αὐτοὶ σωφρονῶσιν. οὕτω δὲ καὶ Σωκράτη δίκαιον ἦν κρίνειν· εἰ μὲν αὐτὸς ἐποίει τι φαῦλον, εἰκότως ἂν ἐδόκει πονηρὸς εἶναι· εἰ δ' αὐτὸς σωφρονῶν διετέλει, πῶς ἂν δικαίως τῆς οὐκ ἐνούσης αὐτῷ κακίας αἰτίαν ἔχοι;
- 32 + Ἄλλ' εἰ καὶ μηδὲν αὐτὸς πονηρὸν ποιῶν ἐκαίνους φαῦλα πράττοντας ὄρων ἐπήγει, δικαίως ἂν ἐπιτιμῶτο. ἐδήλωσε δὲ τὸ ἔργον, ὅτι καὶ ἀπήχθετο ὁ Σωκράτης τῷ Κριτίᾳ· ἐπεὶ γὰρ οἱ τριάκοντα πολλοὺς μὲν τῶν πολιτῶν καὶ οὐ τοὺς χειρίστους ἀπέκτεινον, πολλοὺς δὲ προετρέποντο ἀδικεῖν, εἰπέ που ὁ Σωκράτης, ὅτι θαυμαστόν οἱ δοκοῖη εἶναι, εἴ τις γενόμενος βοῶν ἀγέλης νομεὺς καὶ τὰς βοῦς ἐλάττους τε καὶ χεῖρους ποιῶν μὴ ὁμολογοίη κακὸς βουκόλος εἶναι, ἔτι δὲ θαυμαστότερον, εἴ τις προστάτης γενόμενος πόλεως καὶ ποιῶν τοὺς πολίτας ἐλάττους τε καὶ χεῖρους μὴ ἀισχύνεται μηδ' οἶεται κακὸς εἶναι προστάτης τῆς πόλεως. ἀπαγγεληθέντος δ' αὐτοῖς τούτου, καλέσαντε ὃ τε Κριτίας καὶ ὁ Χαρικλῆς τὸν Σωκράτη τὸν τε νόμον ἐδεικνύτην αὐτῷ καὶ τοῖς νέοις ἀπειπέτην μὴ διαλέγεσθαι. ὁ δὲ Σωκράτης ἐπήρετο αὐτῷ, εἰ ἐξεῖη πυνθάνεσθαι, εἴ τι ἀγνοοῖτο τῶν προαγορευομένων. τῷ δ' ἐφάτην.
- 34 + «Ἐγὼ τοίνυν», ἔφη, «παρσκευάσμαι μὲν πείθεσθαι τοῖς νόμοις· ὅπως δὲ μὴ δι' ἄγνοιαν λάθω τι παρανομήσας, τοῦτο βούλομαι σαφῶς μαθεῖν παρ' ὑμῶν, πότερον τὴν τῶν λόγων τέχνην σὺν τοῖς ὀρθῶς λεγομένοις εἶναι νομίζοντες ἢ σὺν τοῖς μὴ ὀρθῶς ἀπέχεσθαι κελεύετε αὐτῆς, εἰ μὲν γὰρ σὺν τοῖς ὀρθῶς, δῆλον, ὅτι ἀφεκτέον ἂν εἴη τοῦ ὀρθῶς λέγειν· εἰ δὲ σὺν τοῖς μὴ ὀρθῶς, δῆλον, ὅτι πειρατέον ὀρθῶς λέγειν» ✕
- 35 + Καὶ ὁ Χαρικλῆς ὀργισθεὶς αὐτῷ, «Ἐπειδὴ», ἔφη, «ὦ Σώκρατες, ἀγνοεῖς, τάδε σοι εὐμαθέστερα ὄντα προαγορευό-

μεν, τοῖς νέοις ὅλως μὴ διαλέγεσθαι». — καὶ ὁ Σωκράτης, « Ἴνα τοίνυν », ἔφη, « μὴ ἀμφίβολον ἦ, ὀρίσατέ μοι, μέχρι πόσων ἐτῶν δεῖ νομίζειν νέους εἶναι τοὺς ἀνθρώπους ». καὶ ὁ Χαρικλῆς, « Ὅσουπερ », εἶπε, « χρόνου βουλευεῖν οὐκ ἔξεστιν, ὡς οὐπω φρονίμοι οὖσι· μηδὲ σὺ διαλέγου νεωτέροις τριάκοντα ἐτῶν ». — « Μηδ' ἐάν τι ὠνώμαι », ἔφη, « ἦν πωλῆ νεώτερος τριάκοντα ἐτῶν, ἔρωμαι, ὅπόσου πωλεῖ; » « Ναὶ τά γε τοιαῦτα », ἔφη ὁ Χαρικλῆς· « ἀλλὰ τοι σύγε, ὦ Σώκρατες, εἰώθας εἰδῶς, πῶς ἔχει, τὰ πλεῖστα ἐρωτᾶν ταῦτα οὐν μὴ ἐρώτα ». — « Μηδ' ἀποκρίνωμαι οὐν », ἔφη, « ἂν τίς με ἐρωτᾷ νέος, ἐὰν εἰδῶ, οἷον ποῦ οἰκεῖ Χαρικλῆς ἢ ποῦ ἐστι Κριτίας; » « Ναὶ τά γε τοιαῦτα », ἔφη ὁ Χαρικλῆς.

† Ὁ δὲ Κριτίας, « Ἄλλὰ τῶνδ' ἐτοί σε ἀπέχεσθαι », ἔφη, 37 « δεήσει, ὦ Σώκρατες, τῶν σκυτέων καὶ τῶν τεκτόνων καὶ τῶν χαλκίων καὶ γὰρ οἶμαι αὐτοὺς ἤδη κατατετριφθαι διαθρολουμένους ὑπὸ σοῦ ». — « Οὐκοῦν », ἔφη ὁ Σωκράτης, « καὶ τῶν ἐπομένων τούτοις, τοῦ τε δικαίου καὶ τοῦ δόσιου καὶ τῶν ἄλλων τῶν τοιούτων; » « Ναὶ μὰ Δί' », ἔφη ὁ Χαρικλῆς· « καὶ τῶν βουκόλων γε· εἰ δὲ μή, φυλάττου, ὅπως μὴ καὶ σὺ ἐλάττους τὰς βούς ποιήσης ». ἔνθα καὶ δῆλον ἐγένετο, ὅτι 38 ἀπαγγεληθέντος αὐτοῖς τοῦ περὶ τῶν βοῶν λόγου ὠργίζοντο τῷ Σωκράτει.

Ὅσα μὲν οὖν ἡ συνουσία ἐγεγόνει Κριτία πρὸς Σωκράτη 39 καὶ ὡς εἶχον πρὸς ἀλλήλους, εἴρηται. φαίην δ' ἂν ἔγωγε μηδενὶ μηδεμίαν εἶναι παιδείωσιν παρὰ τοῦ μὴ ἀρέσκοντος. Κριτίας δὲ καὶ Ἀλκιβιάδης οὐκ ἀρέσκοντες αὐτοῖς Σωκράτους ὠμιλησάτην, ὃν χρόνον ὠμιλεῖτην αὐτῷ, ἀλλ' εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ὠρμηκότε προεστάναι τῆς πόλεως. ἔτι γὰρ Σωκράτει συνόντες οὐκ ἄλλοις τισὶ μᾶλλον ἐπεχειροῦν διαλέγεσθαι ἢ τοῖς μάλιστα πράττουσι τὰ πολιτικά.

- 40 [Λέγεται γὰρ Ἀλκιβιάδην, πρὶν εἴκοσιν ἐτῶν εἶναι, Περι-
κλει ἐπιτρόπῳ μὲν ὄντι ἑαυτοῦ, προστάτῃ δὲ τῆς πόλεως,
- 41 τοιάδε διαλεχθῆναι περὶ νόμων· «Εἶπέ μοι», φάναι, «ὦ
Περικλείς, ἔχῃς ἄν με διδάξαι, τί ἐστὶ νόμος;» «Πάντως
δήπου», φάναι τὸν Περικλέα. — «Δίδαξον δὴ πρὸς τῶν
θεῶν», φάναι τὸν Ἀλκιβιάδην· «ὡς ἐγὼ ἀκούων τινῶν ἐπαι-
νουμένων, ὅτι νόμιμοι ἄνδρες εἰσίν, οἶμαι μὴ ἄν δικαίως
τούτου τυχεῖν τοῦ ἐπαίνου τὸν μὴ εἰδότα, τί ἐστὶ νόμος».
- 42 «Ἄλλ' οὐδέν τι χαλεποῦ πράγματος ἐπιθυμεῖς, ὦ Ἀλκι-
βιάδῃ», φάναι τὸν Περικλέα, «βουλόμενος γινῶναι, τί ἐστὶ
νόμος· πάντες γὰρ οὗτοι νόμοι εἰσίν, οὓς τὸ πλῆθος συνελθὼν
καὶ δοκιμάσαν ἔγραψε φράζον, ἃ τε δεῖ ποιεῖν καὶ ἃ μὴ»].
«Πότερον δὲ τάγαθὰ νομίσαν δεῖν ποιεῖν ἢ τὰ κακά;»
«Τάγαθὰ, νῆ Δία», φάναι, «ὦ μειράκιον, τὰ δὲ κακὰ οὐ». —
- 43 «Ἐὰν δὲ μὴ τὸ πλῆθος, ἀλλ', ὥσπερ ὅπου ὀλιγαρχία ἐστίν,
ὀλίγοι συνελθόντες γράψωσιν, ὅτι χρὴ ποιεῖν, ταῦτα τί ἐστι;»
«Πάντα», φάναι, «ὅσα ἂν τὸ κρατοῦν τῆς πόλεως βουλευ-
σάμενον, ἃ χρὴ ποιεῖν, γράψῃ, νόμος καλεῖται». — «Κἂν
τύραννος οὖν κρατῶν τῆς πόλεως γράψῃ τοῖς πολίταις, ἃ
χρὴ ποιεῖν, καὶ ταῦτα νόμος ἐστί;» «Καὶ ὅσα τύραννος
ἄρχων», φάναι, «γράφει, καὶ ταῦτα νόμος καλεῖται»].
- 44 [Βία δέ», φάναι, «καὶ ἀνομία τί ἐστίν, ὦ Περικλείς; ἄρ'
οὐχ, ὅταν ὁ κρείττων τὸν ἥττω μὴ πείσας, ἀλλὰ βιασάμενος
ἀναγκάσῃ ποιεῖν, ὅτι ἂν αὐτῷ δοκῆ;» «Ἐμοίγε δοκεῖ»,
φάναι τὸν Περικλέα. «Καὶ ὅσα ἄρα τύραννος μὴ πείσας
τοὺς πολίτας ἀναγκάζει ποιεῖν γράφων, ἀνομία ἐστίν;»
«Δοκεῖ μοι», φάναι τὸν Περικλέα «ἀνατίθεται γὰρ τό, ὅσα
45 τύραννος μὴ πείσας γράφει, νόμον εἶναι». — «Ὅσα δὲ οἱ
ὀλίγοι τοὺς πολλοὺς μὴ πείσαντες, ἀλλὰ κρατοῦντες γρά-
φουσι, πότερον βίαν φῶμεν ἢ μὴ φῶμεν εἶναι;» «Πάντα μοι
δοκεῖ», φάναι τὸν Περικλέα, «ὅσα τις μὴ πείσας ἀναγκάζει

τινὰ ποιεῖν, εἴτε γράφων εἴτε μὴ, βία μᾶλλον ἢ νόμος εἶναι].— «Καὶ ὅσα ἄρα τὸ πᾶν πλῆθος κρατοῦν τῶν τὰ χρήματα ἐχόντων γράφει μὴ πείσαν, βία μᾶλλον ἢ νόμος ἂν εἴη;» «Μάλα τοι», φάναι τὸν Περικλέα, «ὦ Ἀλκιβιάδῃ» 46 καὶ ἡμεῖς τηλικούτοι ὄντες δεινοὶ τὰ τοιαῦτα ἤμεν· τοιαῦτα γὰρ καὶ ἐμελετῶμεν καὶ ἐσοφίζομεθα, οἷάπερ καὶ σὺ νῦν ἐμοὶ δοκεῖς μελετᾶν». τὸν δὲ Ἀλκιβιάδην φάναι· «Εἶθε σοι, ὦ Περικλείς, τότε συνεγενόμην, ὅτε δεινότατος σαυτοῦ ἦσθα».

Ἐπεὶ τοίνυν τάχιστα τῶν πολιτευομένων ὑπέλαβον κρείτ- 47 τονες εἶναι, Σωκράτει μὲν οὐκέτι προσῆσαν· οὔτε γὰρ αὐτοῖς ἄλλως ἤρεσκεν, εἴ τε προσέλθοιεν, ὑπὲρ ὧν ἡμάρτανον ἐλεγχομένοι ἤχθοντο· τὰ δὲ τῆς πόλεως ἔπραττον, ὧνπερ ἔνεκεν καὶ Σωκράτει προσῆλθον.

[Ἀλλὰ Κρίτων τε Σωκράτους ἦν ὁμιλητῆς καὶ Χαιρεφῶν 48 καὶ Χαιρεκράτης καὶ Ἑρμογένης καὶ Σιμμίας καὶ Κέβης καὶ Φαιδῶνδας καὶ ἄλλοι, οἳ ἐκείνῳ συνῆσαν, οὐχ ἵνα δημηγορικοὶ ἢ δικανικοὶ γένοιτο, ἀλλ' ἵνα καλοὶ τε καγαθοὶ γένομενοι καὶ οἰκῶ καὶ οἰκέταις καὶ οἰκείοις καὶ φίλοις καὶ πόλει καὶ πολίταις δύναιτο καλῶς χρῆσθαι. καὶ τούτων οὐδεὶς οὔτε νεώτερος οὔτε πρεσβύτερος ὧν οὔτ' ἐποίησε κακὸν οὐδὲν οὔτ' αἰτίαν ἔσχεν.

Ἐφη δ' αὐτὸν ὁ κατήγορος καὶ τῶν ἐνδοξοτάτων ποιητῶν 56 ἐκλεγόμενον τὰ πονηρότατα καὶ τούτοις μαρτυρίαις χρώμενον διδάσκειν τοὺς συνόντας κακούργους τε εἶναι καὶ τυραννικούς, Ἡσιόδου μὲν τὸ

Ἔργον δ' οὐδὲν ὄνειδος, ἀεργίη δέ τ' ὄνειδος·

τοῦτο δὴ λέγειν αὐτόν, ὡς ὁ ποιητῆς κελεύει μηδενὸς ἔργου μὴτ' ἀδίκου μὴτ' αἰσχροῦ ἀπέχεσθαι, ἀλλὰ καὶ ταῦτα ποιεῖν ἐπὶ τῇ κέρδει.] Σωκράτης δ' ἐπεὶ διομολογήσαιτο τὸ μὲν 57 ἐργάτην εἶναι ὠφέλιμόν τε ἀνθρώπῳ καὶ ἀγαθὸν εἶναι, τὸ δὲ

ἀργὸν βλαβερὸν τε καὶ κακόν, καὶ τὸ μὲν ἐργάζεσθαι ἀγαθόν, τὸ δ' ἀργεῖν κακόν, τοὺς μὲν ἀγαθόν τι ποιοῦντας ἐργάζεσθαι τε ἔφη καὶ ἐργάτας εἶναι, τοὺς δὲ κυβεύοντας ἢ τι ἄλλο πονηρὸν καὶ ἐπιζήμιον ποιοῦντας ἀργοὺς ἀπεκάλει. ἐκ δὲ τούτων ὀρθῶς ἂν ἔχοι τὸ

Ἔργον δ' οὐδὲν ὄνειδος, ἀεργίη δέ τ' ὄνειδος.

58 [Τὸ δὲ Ὅμηρου ἔφη ὁ κατήγορος πολλάκις αὐτὸ λέγειν, ὅτι Ὀδυσσεὺς

Ὅτινα μὲν βασιλῆα καὶ ἔξοχον ἄνδρα κιχείη,
τὸν δ' ἀγανοῖς ἐπέεσσιν ἐρητύσασκε παρασίτας·
«δαιμόνι', οὗ σε ἔοικε κακὸν ὧς δειδίσσεσθαι,
ἀλλ' αὐτὸς τε κάθησο καὶ ἄλλους ἴδρνε λαούς».
ὃν δ' αὖ δῆμον τ' ἄνδρα ἴδοι βοόωντά τ' ἐφεύροι,
τὸν σκῆπτρῳ ἐλάσασκεν ὁμοκλήσασκέ τε μῦθον·
«δαιμόνι', ἀτρέμας ἦσο, καὶ ἄλλων μῦθον ἄκουε,
οἳ σέο φέροτεροί εἰσι· σὺ δ' ἀπίόλεμος καὶ ἀναλκις,
οὔτε ποτ' ἐν πολέμῳ ἐναρίθμιος οὔτ' ἐνὶ βουλῇ».

ταῦτα δὴ αὐτὸν ἐξηγεῖσθαι, ὡς ὁ ποιητὴς ἐπαινοίη παῖεσθαι τοὺς δημότας καὶ πένητας.]

59 Σωκράτης δ' οὐ ταῦτ' ἔλεγε· καὶ γὰρ ἑαυτὸν οὕτω γ' ἂν ᾔετο δεῖν παῖεσθαι· ἀλλ' ἔφη δεῖν τοὺς μῆτε λόγῳ μῆτ' ἔργῳ ὠφελίμους ὄντας καὶ μῆτε στρατεύματι μῆτε πόλει μῆτε αὐτῷ τῷ δήμῳ, εἴ τι δέοι, βοηθεῖν ἱκανούς, ἄλλως τε ἂν καὶ θρασεῖς ὦσι, πάντα τρόπον κωλύεσθαι, κἂν πάνυ πλοῦσιοι τυγχάνωσιν ὄντες.]

60 [Ἀλλὰ Σωκράτης γε τάναντία τούτων φανερός ἦν καὶ δημοτικὸς καὶ φιλόανθρωπος ὢν. ἐκεῖνος γὰρ πολλοὺς ἐπιθυμητάς καὶ ἀστοὺς καὶ ξένους λαβῶν οὐδένα πώποτε μισθὸν τῆς συνουσίας ἐπράξατο, ἀλλὰ πᾶσιν ἀφθόνως ἐπήρκει τῶν ἑαυτοῦ· ὢν τινες μικρὰ μέρη παρ' ἐκείνου προίκα λαβόντες πολλοῦ τοῖς ἄλλοις ἐπώλουν, καὶ οὐκ ἦσαν ὡσπερ ἐκεῖνος

δημοτικοί τοῖς γὰρ μὴ ἔχουσι χρήματα διδόναι οὐκ ἤθελον
 διαλέγεσθαι. ἀλλὰ Σωκράτης γε καὶ πρὸς τοὺς ἄλλους ἀνθρώ- 61
 πους κόσμον τῇ πόλει παρεῖχε, πολλῶ μᾶλλον ἢ Λίχας τῇ
 Λακεδαιμονίων, ὃς ὀνομαστὸς ἐπὶ τούτῳ γέγονε. Λίχας μὲν
 γὰρ ταῖς γυμνοπαιδίαις τοὺς ἐπιδημοῦντας ἐν Λακεδαίμονι
 ξένους ἐδειπνίζε, Σωκράτης δὲ διὰ παντὸς τοῦ βίου τὰ ἑαυ-
 τοῦ δαπανῶν τὰ μέγιστα πάντας τοὺς βουλομένους ὠφέλει·
 βελτίους γὰρ ποιῶν τοὺς συγγιγνομένους ἀπέπεμπεν.]

[Πῶς οὖν ἂν ἐνοχος εἴη τῇ γραφῇ; ὃς ἀντὶ μὲν τοῦ μὴ 64
 νομίζειν θεούς, ὡς ἐν τῇ γραφῇ ἐγέγραπτο, φανερός ἦν
 θεραπεύων τοὺς θεοὺς μάλιστα πάντων ἀνθρώπων, ἀντὶ δὲ
 τοῦ διαφθεῖρειν τοὺς νέους, ὃ δὴ ὁ γραψάμενος αὐτὸν ἠτιᾶτο,
 φανερός ἦν τῶν συνόντων τοὺς πονηρὰς ἐπιθυμίας ἔχοντας
 τούτων μὲν παύων, τῆς δὲ καλλίστης καὶ μεγαλοπρεπε-
 στάτης ἀρετῆς, ἣ πόλεις τε καὶ οἶκοι εὖ οἰκοῦσι, προτρέπων
 ἐπιθυμεῖν ταῦτα δὲ πράττων πῶς οὐ μεγάλης ἄξιος ἦν
 τιμῆς τῇ πόλει.]

B'

ΔΡΑΣΙΣ ΚΑΙ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΤΟΥ ΣΩΚΡΑΤΟΥΣ

(I, 3-III, 9)

1. Θρησκεία.

(I, 3, 4)

α. Ἡ πρὸς τοὺς θεοὺς λατρεία τοῦ Σωκράτους.

(I, 3, 1-4)

- 1 [Ὡς δὲ δὴ καὶ ὠφελεῖν ἐδόκει μοι τοὺς συνόντας τὰ μὲν ἔργῳ δεικνύων ἑαυτὸν οἶος ἦν, τὰ δὲ καὶ διαλεγόμενος, τούτων δὴ γράψω, ὅποσα ἂν διαμνημονεύσω. τὰ μὲν τοίνυν πρὸς τοὺς θεοὺς φανερὸς ἦν καὶ ποιῶν καὶ λέγων, ἥπερ ἢ Πυθία ἀποκρίνεται τοῖς ἐρωτῶσι, πῶς δεῖ ποιεῖν ἢ περὶ θυσίας ἢ περὶ προγόνων θεραπείας ἢ περὶ ἄλλου τινὸς τῶν τοιούτων ἢ τε γὰρ Πυθία νόμῳ πόλεως ἀναιρεῖ ποιῶντας εὐσεβῶς ἂν ποιεῖν, Σωκράτης τε οὕτω καὶ αὐτὸς ἐποίει καὶ τοῖς ἄλλοις παρήγει, τοὺς δὲ ἄλλως πως ποιῶντας περιέρχους καὶ ματαίους ἐνόμιζεν εἶναι. καὶ ἤϋχετο δὲ πρὸς τοὺς θεοὺς ἀπλῶς τὰγαθὰ διδόναι, ὡς τοὺς θεοὺς κάλλιστα εἰδόμενος, ὅποια ἀγαθὰ ἐστὶ τοὺς δ' εὐχομένους χρυσίον ἢ ἀργύριον ἢ τυραννίδα ἢ ἄλλο τι τῶν τοιούτων οὐδὲν διάφορον ἐνόμιζεν εὐχέσθαι, ἢ εἰ κυβείαν ἢ μάχην ἢ ἄλλο τι εὐχοίντο τῶν φανερώς ἀδήλων ὅπως ἀποθήσοιτο.]
- 3 [Θυσίας δὲ θύων μικρὰς ἀπὸ μικρῶν οὐδὲν ἤγεῖτο μειοῦσθαι τῶν ἀπὸ πολλῶν καὶ μεγάλων πολλὰ καὶ μεγάλα θυόντων. οὔτε γὰρ ἂν τοῖς θεοῖς ἔφη καλῶς ἔχειν, εἰ ταῖς μεγάλαις θυσίαις μᾶλλον ἢ ταῖς μικραῖς ἔχαιρον· πολλάκις γὰρ ἂν

αὐτοῖς τὰ παρὰ τῶν πονηρῶν μᾶλλον ἢ τὰ παρὰ τῶν χρηστών εἶναι κεχαρισμένα· οὐτ' ἂν τοῖς ἀνθρώποις ἄξιον εἶναι ζῆν, εἰ τὰ παρὰ τῶν πονηρῶν μᾶλλον ἦν κεχαρισμένα τοῖς θεοῖς ἢ τὰ παρὰ τῶν χρηστών· ἀλλ' ἐνόμιζε τοὺς θεοὺς ταῖς παρὰ τῶν εὐσεβεστάτων τιμαῖς μάλιστα χαίρειν. ἐπαινέτης δ' ἦν καὶ τοῦ ἔπους τούτου·

Καδδύναμιν δ' ἔρδειν ἰερό' ἀθανάτοισι θεοῖσι,

καὶ πρὸς φίλους δὲ καὶ ξένους καὶ πρὸς τὴν ἄλλην δίαίταν καλὴν ἔφη παραίνεσιν εἶναι τὴν «Καδδύναμιν δ' ἔρδειν».]

[Εἰ δέ τι δόξειεν αὐτῷ σημαίνεσθαι παρὰ τῶν θεῶν, ἦττον ⁴ ἂν ἐπεισθῆ παρὰ τὰ σημαινόμενα ποιῆσαι, ἢ εἰ τις αὐτὸν ἐπειθεν ὁδοῦ λαβεῖν ἡγεμόνα τυφλὸν καὶ μὴ εἰδότα τὴν ὁδὸν ἀντὶ βλέποντος καὶ εἰδότος· καὶ τῶν ἄλλων δὲ μωρίαν κατηγορεῖ, οἵτινες παρὰ τὰ ὑπὸ τῶν θεῶν σημαινόμενα ποιούσι τι, φυλαττόμενοι τὴν παρὰ τοῖς ἀνθρώποις ἀδοξίαν· αὐτὸς δὲ πάντα τ' ἀνθρώπινα ὑπερέωρα πρὸς τὴν παρὰ τῶν θεῶν συμβουλίαν.]

β. Ἀποδείξεις τῆς ὑπάρξεως τοῦ θεοῦ καὶ τῆς προνοίας αὐτοῦ περὶ τοῦ ἀνθρώπου.

(I, 4, 2-19)

[Δέξω δὲ ἅ ποτε αὐτοῦ ἤκουσα περὶ τοῦ δαιμονίου διαλεγομένου πρὸς Ἀριστόδημον τὸν μικρὸν ἐπικαλούμενον. καταμαθὼν γὰρ αὐτὸν οὔτε θύοντα τοῖς θεοῖς οὔτε μαντικῇ χρώμενον, ἀλλὰ καὶ τῶν ποιούντων ταῦτα καταγελῶντα· «Εἰπέ μοι», ἔφη, «ὦ Ἀριστόδημε, ἔστιν οὔστινας ἀνθρώπους τεθαύμακας ἐπὶ σοφία;» «Ἐγώγ'», ἔφη. καὶ ὅς· «Δέξον ³ ἡμῖν», ἔφη, «τὰ ὀνόματα αὐτῶν». «Ἐπὶ μὲν τοίνυν ἐπῶν ποιήσει Ὅμηρον ἔγωγε μάλιστα τεθαύμακα, ἐπὶ δὲ διθυράμβῳ Μελανιππίδην, ἐπὶ δὲ τραγῳδίᾳ Σοφοκλέα, ἐπὶ δὲ

- ἀνδριαντοποιῶα Πολύκλειτον, ἐπὶ δὲ ζωγραφίᾳ Ζεῦξιν». —
- 4 «Πότερά σοι δοκοῦσιν οἱ ἀπεργαζόμενοι εἰδῶλα ἄφρονά τε καὶ ἀκίνητα ἀξιοθαυμαστότεροι εἶναι ἢ οἱ ζῶα ἔμφρονά τε καὶ ἐνεργά;» «Πολὺ νῆ Δία οἱ ζῶα, εἶπερ γε μὴ τύχη τινί, ἀλλ' ὑπὸ γνώμης ταῦτα γίγνεται». — «Τῶν δὲ ἀτεκμάρτως ἐχόντων, ὅτου ἕνεκά ἐστι, καὶ τῶν φανερώς ἐπ' ὠφελείᾳ ὄντων πότερα τύχης καὶ πότερα γνώμης ἔργα κρίνεις;» «Πρέπει μὲν τὰ ἐπ' ὠφελείᾳ γιγνόμενα γνώμης εἶναι ἔργα»]
- 5 «Οὐκουν δοκεῖ σοι ὁ ἐξ ἀρχῆς ποιῶν ἀνθρώπους ἐπ' ὠφελείᾳ προσθεῖναι αὐτοῖς, δι' ὧν αἰσθάνονται ἕκαστα, ὀφθαλμοὺς μὲν, ὥσθ' ὄραν τὰ ὀρατά, ὠτα δέ, ὥστ' ἀκούειν τὰ ἀκουστά; ὀσμῶν γε μὴν, εἰ μὴ ῥίνες προσετέθησαν, τί ἂν ἡμῖν ὄφελος ἦν; τίς δ' ἂν αἰσθησῆς τὴν γλυκέων καὶ δριμύτων καὶ πάντων τῶν διὰ στόματος ἡδέων, εἰ μὴ γλῶττα
- 6 τούτων γνώμων ἐνειργάσθη; πρὸς δὲ τούτοις οὐ δοκεῖ σοι καὶ τόδε προνοίας ἔργοις εἰοικέναι, τό, ἐπεὶ ἀσθενῆς μὲν ἐστὶν ἢ ὄψις, βλεφάροις αὐτὴν θυρῶσαι, ἅ, ὅταν μὲν αὐτῇ χρῆσθαι τι δέη, ἀναπετάννυται, ἐν δὲ τῇ ὑπνῷ συγκλείεται, ὡς δ' ἂν μὴδὲ ἄνεμοι βλάβπτωσιν, ἠθμὸν βλεφαρίδας ἐμφῦσαι, ὀφρύσι τε ἀπογειῶσαι τὰ ὑπὲρ τῶν ὀμμάτων, ὡς μὴδ' ὁ ἐκ τῆς κεφαλῆς ἰδρῶς κακουργῆ» [τὸ δὲ τὴν ἀκοὴν δέχεσθαι μὲν πάσας φωνάς, ἐμπύμπλασθαι δὲ μήποτε· καὶ τοὺς μὲν πρόσθεν ὀδόντας πᾶσι ζῴοις οἴους τέμνειν εἶναι, τοὺς δὲ γομφίους οἴους παρὰ τούτων δεξαμένους λεαίνειν· καὶ στόμα, δι' οὗ, ὧν ἐπιθυμεῖ τὰ ζῶα, εἰσπέμπεται; πλησίον ὀφθαλμῶν καὶ ῥινῶν καταθεῖναι· ταῦτα οὕτω προνοητικῶς πεπραγμένα, ἀπορεῖς,
- 7 πότερα τύχης ἢ γνώμης ἔργα ἐστίν;» «Οὐ μὰ τὸν Δί'», ἔφη, «ἀλλ' οὕτω γε σκοπούμεν πάνυ εἰοικε ταῦτα σοφοῦ τινος δημιουργοῦ καὶ φιλοζῴου τεχνήμασιν. τὸ δὲ ἐμφῦσαι ταῖς μὲν γειναμέναις ἔρωτα τοῦ ἐκτρέφειν, τοῖς δὲ τραφεῖσι μέγιστον μὲν πόθον τοῦ ζῆν, μέγιστον δὲ φόβον τοῦ θανάτου;» —

« Ἀμέλει καὶ ταῦτα ἔοικε μηχανήμασί τινος ζῶα εἶναι βουλευσαμένον ».

[Σὺ δ' ἐν σαυτῷ φρόνιμόν τι δοκεῖς ἔχειν;] « Ἐρώτα γοῦν 8 καὶ ἀποκρινοῦμαι ». — « Ἄλλοθι δὲ οὐδαμοῦ οὐδὲν οἶε φρόνιμον εἶναι; καὶ ταῦτα εἰδώς, ὅτι γῆς τε μικρὸν μέρος ἐν τῷ σώματι πολλῆς οὔσης ἔχεις καὶ ὑγροῦ βραχὺ πολλοῦ ὄντος καὶ τῶν ἄλλων δῆπου μεγάλων ὄντων ἐκάστου μικρὸν μέρος λαβόντι τὸ σῶμα συνήρμωσταί σοι· νοῦν δὲ μόνον ἄρα οὐδαμοῦ ὄντα σε εὐτυχῶς πως δοκεῖς συναρπάσαι, καὶ τάδε τὰ ὑπερμεγέθη καὶ πλήθος ἄπειρα δι' ἀφροσύνην τινὰ οὕτως οἶε εὐτάκτως ἔχειν; » « Μὰ Δί' οὐ γὰρ ὄρω τοὺς κυρίους, 9 ὥσπερ τῶν ἐνθάδε γιγνομένων τοὺς δημιουργοὺς ». — « Οὐδὲ γὰρ τὴν σαυτοῦ σύγε ψυχὴν ὄραξ, ἢ τοῦ σώματος κυρία ἐστίν· ὥστε κατὰ γε τοῦτο ἔξεστί σοι λέγειν, ὅτι οὐδὲν γνώμη, ἀλλὰ τύχη πάντα πράττεις ».]

Καὶ ὁ Ἀριστόδημος· « Οὔτοι », ἔφη, « ἐγώ, ὦ Σώκρατες, 10 ὑπερορῶ τὸ δαιμόνιον, ἀλλ' ἐκεῖνο μεγαλοπρεπέστερον ἤγοῦμαι ἢ ὡς τῆς ἐμῆς θεραπείας προσδεῖσθαι ». « Οὐκοῦν », ἔφη, « ὅσῳ μεγαλοπρεπέστερον ὂν ἀξιοῖ σὲ θεραπεύειν, τοσοῦτῳ μᾶλλον τιμητέον αὐτό ». — « Εὖ ἴσθι », ἔφη « ὅτι, εἰ 11 νομίζοιμι θεοὺς ἀνθρώπων τι φροντίζειν, οὐκ ἂν ἀμελοῖην αὐτῶν ». — « Ἐπειτ' οὐκ οἶε φροντίζειν; οἱ πρῶτον μὲν μόνον τῶν ζῴων ἀνθρωπον ὀρθὸν ἀνέστησαν· ἢ δὲ ὀρθότης καὶ προσρᾶν πλέον ποιεῖ δύνασθαι καὶ τὰ ὑπερθεν μᾶλλον θεᾶσθαι καὶ ἦττον κακοπαθεῖν· ἔπειτα τοῖς μὲν ἄλλοις ἔρπετοῖς πόδας ἔδωκαν, οἱ τὸ πορεύεσθαι μόνον παρέχουσιν, ἀνθρώπῳ δὲ καὶ χεῖρας προσέθεσαν, αἱ τὰ πλεῖστα, οἷς εὐδαιμονέστεροι ἐκείνων ἐσμέν, ἐξεργάζονται. καὶ μὴν γλῶττάν γε πάντων 12 τῶν ζῴων ἐχόντων, μόνην τὴν τῶν ἀνθρώπων ἐποίησαν οἷαν ἄλλοτε ἀλλαχῆ ψάφουςαν τοῦ σώματος ἀρθροῦν τε τὴν φωνὴν καὶ σημαίνειν πάντα ἀλλήλοις ἃ βουλόμεθα ».

- 13 » Οὐ τοίνυν μόνον ἤρκεσε τῷ θεῷ τοῦ σώματος ἐπιμεληθῆναι, ἀλλ', ὅπερ μέγιστόν ἐστι, καὶ τὴν ψυχὴν κρατίστην τῷ ἀνθρώπῳ ἐνέφυσε. τίνος γὰρ ἄλλου ζῶου ψυχὴ πρῶτα μὲν θεῶν τῶν τὰ μέγιστα καὶ κάλλιστα συνταξάντων ἦσθηται, ὅτι εἰσὶ; τί δὲ φύλον ἄλλο ἢ ἀνθρωποι θεοὺς θεραπεύουσι; ποῖα δὲ ψυχὴ τῆς ἀνθρωπίνης ἱκανωτέρα προφυλάττεσθαι ἢ λιμὸν ἢ δίψος ἢ ψύχη ἢ θάλη, ἢ νόσοις ἐπικουρῆσαι, ἢ βῶμην ἀσκήσαι, ἢ, ὅσα ἂν ἀκούσῃ ἢ ἴδῃ ἢ μάθῃ, διαμεμνη-
- 14 σθαι; οὐ γὰρ πάνυ σοὶ κατάδηλον, ὅτι παρὰ τὰλλα ζῶα ὡσπερ θεοὶ ἀνθρωποὶ βιοτεύουσι, φύσει καὶ τῷ σώματι καὶ τῇ ψυχῇ κρατιστεύοντες; οὔτε γὰρ βόδις ἂν ἔχων σῶμα, ἀνθρώπου δὲ γνώμην ἐδύνατ' ἂν πράττειν ἅ ἐβούλετο, οὔθ', ὅσα χεῖρας ἔχει, ἄφρονα δ' ἐστί, πλεον οὐδὲν ἔχει. σὺ δ' ἀμφοτέρων τῶν πλείστου ἀξίων τετυχηκῶς οὐκ οἶε σοῦ θεοὺς ἐπιμελεῖσθαι; ἀλλ' ὅταν τί ποιήσωσι, νομιεῖς αὐτοὺς σοῦ φροντίζεις;»
- 15 «Ὅταν πέμπωσιν, ὡσπερ σοὶ σὺ φῆς πέμπειν αὐτούς, συμβούλους, ὅ τι χρὴ ποιεῖν καὶ μὴ ποιεῖν».—«Ὅταν δὲ Ἀθηναίοις», ἔφη, «πυνθανομένοις τι διὰ μαντικῆς φράζωσιν, οὐ καὶ σοὶ δοκεῖς φράζειν αὐτούς, οὐδ' ὅταν τοῖς Ἑλλησι τέρατα πέμποντες προσημαίνωσιν, οὐδ' ὅταν πᾶσιν ἀνθρώποις, ἀλλὰ μόνον σὲ ἐξαιροῦντες ἐν ἀμελείᾳ κατατίθενται;
- 16 » Οἶε δ' ἂν τοὺς θεοὺς τοῖς ἀνθρώποις δόξαν ἐμφῦσαι, ὡς ἱκανοὶ εἰσιν εὔ καὶ κακῶς ποιεῖν, εἰ μὴ δυνατοὶ ἦσαν, καὶ ἀνθρώπους ἐξαπατωμένους τὸν πάντα χρόνον οὐδέποτ' ἂν αἰσθῆσθαι; οὐχ ὄρας, ὅτι τὰ πολυχρονιώτατα καὶ σοφώτατα τῶν ἀνθρωπίνων, πόλεις καὶ ἔθνη, θεοσεβέστατά ἐστι, καὶ αἱ φρονημώταται ἡλικίαι θεῶν ἐπιμελέσταται;
- 17 » Ὡγαθέ », ἔφη, «κατάμαθε, ὅτι καὶ ὁ σὸς νοῦς ἐνὼν τὸ σὸν σῶμα, ὅπως βούλεται, μεταχειρίζεται. οἶεσθαι οὖν χρὴ καὶ τὴν ἐν τῷ παντὶ φρόνησιν τὰ πάντα, ὅπως ἂν αὐτῇ ἡδὺ

ἤ, οὕτω τίθεσθαι, καὶ μὴ τὸ σὸν μὲν ὄμμα δύνασθαι ἐπὶ πολλὰ
 στάδια ἐξικνεῖσθαι, τὸν δὲ τοῦ θεοῦ ὄφθαλμὸν ἀδύνατον εἶναι
 ἅμα πάντα ὄρᾶν, μηδὲ τὴν σὴν μὲν ψυχὴν καὶ περὶ τῶν ἐνθάδε
 καὶ περὶ τῶν ἐν Αἰγύπτῳ καὶ ἐν Σικελίᾳ δύνασθαι φροντίζειν,
 τὴν δὲ τοῦ θεοῦ φρόνησιν μὴ ἱκανὴν εἶναι ἅμα πάντων ἐπιμελεῖ-
 σθαι. ἦν μέντοι, ὡσπερ ἀνθρώπους θεραπεύων γιγνώσκεις τοὺς 18
 ἀντιθεραπεύειν ἐθέλοντας καὶ χαριζόμενος τοὺς ἀντιχαριζο-
 μένους, καὶ συμβουλευόμενος καταμανθάνεις τοὺς φρονίμους,
 οὕτω καὶ τῶν θεῶν πείραν λαμβάνης θεραπεύων, εἴ τί σοι
 θελήσουσι περὶ τῶν ἀδήλων ἀνθρώποις συμβουλεύειν, γνώσει
 τὸ θεῖον, ὅτι τοσοῦτον καὶ τοιοῦτόν ἐστιν, ὡσθ' ἅμα πάντα
 ὄρᾶν καὶ πάντα ἀκούειν καὶ πανταχοῦ παρεῖναι καὶ ἅμα
 πάντων ἐπιμελεῖσθαι».

Ἔμοι μὲν οὖν ταῦτα λέγων οὐ μόνον τοὺς συνόντας ἐδόκει 19
 ποιεῖν, ὅποτε ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων ὀρῶντο, ἀπέχεσθαι τῶν
 ἀνοσιῶν τε καὶ ἀδίκων καὶ αἰσχροῶν, ἀλλὰ καὶ ὅποτε ἐν ἔρη-
 μίᾳ εἶεν, ἐπεὶ περ ἡγήσαιντο μηδὲν ἄν ποτε, ὧν πράττειεν,
 θεοὺς διαλαθεῖν.

2. Περὶ ἐγκρατείας.

(I, 5, 1-5)

Εἰ δὲ δὴ καὶ ἐγκράτεια καλὸν τε κάγαθὸν ἀνδρὶ κτῆμά 1
 ἐστίν, ἐπισκεψώμεθα, εἴ τι προυβίβαζε λέγων εἰς ταύτην
 τοιάδε· «^Ω ἄνδρες, εἰ πολέμου ἡμῖν γενομένου βουλοίμεθα
 ἐλέσθαι ἄνδρα, ὑφ' οὗ μάλιστ' ἂν αὐτοὶ μὲν σωζοίμεθα, τοὺς
 δὲ πολεμίους χειροίμεθα, ἄρ', ὄντινα αἰσθανοίμεθα ἦττω
 γαστρὸς ἢ οἴνου ἢ πόνου ἢ ὕπνου, τοῦτον ἂν αἰροίμεθα; καὶ
 πῶς ἂν οἰηθείημεν τὸν τοιοῦτον ἢ ἡμᾶς σώσειν ἢ τοὺς πολε- 2
 μίους κρατήσειν; εἰ δ' ἐπὶ τελευτῇ τοῦ βίου γερόμενοι βου-
 λοίμεθά τῃ ἐπιτρέψαι ἢ παιδας ἄρρενας παιδεῦσαι ἢ θυγα-

τέρας παρθένους διαφυλάξαι ἢ χρήματα διασῶσαι, ἄρ' ἀξιόπιστον εἰς ταῦθ' ἠγγησαίμεθ' ἂν τὸν ἀκρατῆ; δούλω δ' ἀκρατεῖ ἐπιτρέψαιμεν ἂν ἢ βροσκήματα ἢ ταμιεῖα ἢ ἔργων ἐπιστασίαν; διάκονον δὲ καὶ ἀγοραστὴν τοιοῦτον ἐθελήσαιμεν ἂν προῖκα λαβεῖν;

3 » Ἀλλὰ μὴν εἴ γε μὴδὲ δούλον ἀκρατῆ δεξαίμεθ' ἂν, πῶς οὐκ ἄξιον αὐτὸν γε φυλάξασθαι τοιοῦτον γενέσθαι; καὶ γὰρ οὐχ, ὥσπερ οἱ πλεονέκται τῶν ἄλλων ἀφαιρούμενοι χρήματα ἑαυτοὺς δοκοῦσι πλουτίζειν, οὕτως ὁ ἀκρατῆς τοῖς μὲν ἄλλοις βλαβερός, ἑαυτῷ δ' ὠφέλιμος, ἀλλὰ κακοῦργος μὲν τῶν ἄλλων, ἑαυτοῦ δὲ πολὺ κακοουργότερος, εἴ γε κακοουργότατόν ἐστι μὴ μόνον τὸν οἶκον τὸν ἑαυτοῦ φθεῖρειν, ἀλλὰ καὶ τὸ σῶμα καὶ τὴν ψυχὴν.

4 » Ἐν συνουσίᾳ δὲ τίς ἂν ἠσθεῖη τῷ τοιοῦτῳ, ὃν εἶδείη τῷ ὄψῳ τε καὶ τῷ οἴνῳ χαίροντα μᾶλλον ἢ τοῖς φίλοις; ἄρά γε οὐ χρὴ πάντα ἄνδρα, ἠγγησάμενον τὴν ἐγκράτειαν ἀρετῆς εἶναι κρηπίδα, ταύτην πρῶτον ἐν τῇ ψυχῇ κατασκευάσασθαι;

5 τίς γὰρ ἂν ἄνευ ταύτης ἢ μάθοι τι ἀγαθὸν ἢ μελετήσειεν ἀξιολόγως; ἢ τίς οὐκ ἂν, ταῖς ἡδοναῖς δουλεύων, αἰσχροῦς διατεθεῖη καὶ τὸ σῶμα καὶ τὴν ψυχὴν; ἐμοὶ μὲν δοκεῖ νῆ τὴν Ἥραν ἐλευθέρῳ μὲν ἀνδρὶ εὐκτέον εἶναι μὴ τυχεῖν δούλου τοιοῦτου, δουλεύοντα δὲ αὐτὸν ταῖς ἡδοναῖς ἰκτευτέον τοὺς θεοὺς δεσποτῶν ἀγαθῶν τυχεῖν· οὕτω γὰρ ἂν μόνως ὁ τοιοῦτος σωθεῖη».

3. Περὶ ἀλαζονείας.

(I, 7, 1-5)

1 Ἐπισκεψώμεθα δέ, εἰ καὶ ἀλαζονείας ἀποτρέπων τοὺς συνόντας ἀρετῆς ἐπιμελεῖσθαι προέτρεπεν· αἰεὶ γὰρ ἔλεγεν, ὡς οὐκ εἴη καλλίων ὁδὸς ἐπ' εὐδοξίαν, ἢ δι' ἧς ἂν τις ἀγα-

θός τούτο γένοιτο, ὃ καὶ δοκεῖν βούλοιο. ὅτι δ' ἀληθῆ ἔλε-
γεν, ὡς ἐδίδασκεν.

«Ἐνθυμώμεθα γάρ», ἔφη, «εἴ τις, μὴ ὢν ἀγαθός ἀλλη- 2
τῆς, δοκεῖν βούλοιο, τί ἂν αὐτῷ ποιητέον εἴη. ἄρ' οὐ τὰ ἔξω
τῆς τέχνης μιμητέον τοὺς ἀγαθοὺς ἀλλητάς; καὶ πρῶτον
μέν, ὅτι ἐκεῖνοι σκευὴν τε καλὴν κέκτηνται καὶ ἀκολούθους
πολλοὺς περιάγονται, καὶ τούτῳ ταῦτα ποιητέον ἔπειτα, ὅτι
ἐκείνους πολλοὶ ἐπαινοῦσι, καὶ τούτῳ πολλοὺς ἐπαινέτας
παρασκευαστέον. ἀλλὰ μὴν ἔργον γε οὐδαμοῦ ληπτέον, ἢ
εὐθὺς ἐλεγχθήσεται γελοῖος ὢν καὶ οὐ μόνον ἀλλητῆς κακός,
ἀλλὰ καὶ ἄνθρωπος ἀλαζών. καίτοι πολλὰ μὲν δαπανῶν,
μηδὲν δ' ὠφελούμενος, πρὸς δὲ τούτοις κακοδοξῶν πῶς οὐκ
ἐπιπόνως τε καὶ ἀλυσιτελῶς καὶ καταγελάστως βιώσεται;

»Ὡς δ' αὐτῶς εἴ τις βούλοιο στρατηγός ἀγαθός, μὴ ὢν, 3
φαίνεσθαι ἢ κυβερνήτης, ἐννοῶμεν, τί ἂν αὐτῷ συμβαίνοι.
ἄρ' οὐκ ἂν, εἰ μὲν, ἐπιθυμῶν τοῦ δοκεῖν ἱκανός εἶναι ταῦτα
πράττειν, μὴ δύναίτο πείθειν, τοῦτ' εἴη λυπηρόν, εἰ δὲ πεί-
σειεν, ἔτι ἀθλιώτερον; δῆλον γάρ, ὅτι κυβερνᾶν κατασταθεῖς
ὁ μὴ ἐπιστάμενος ἢ στρατηγεῖν ἀπολέσειεν ἂν, οὓς ἤκιστα
βούλοιο, καὶ αὐτὸς αἰσχυρῶς ἂν καὶ κακῶς ἀπαλλάξειεν». 4
ὡσαύτως δὲ καὶ τὸ πλοῦσιον καὶ τὸ ἀνδρεῖον καὶ τὸ ἰσχυρόν 4
μὴ ὄντα δοκεῖν ἀλυσιτελὲς ἀπέφαινε· προστάττεσθαι γὰρ
αὐτοῖς ἔφη μείζω ἢ κατὰ δύναμιν, καὶ μὴ δυναμένους ταῦτα
ποιεῖν, δοκοῦντας ἱκανοὺς εἶναι, συγγνώμης οὐκ ἂν τυγχά-
νουν. ἀπατεῶνα δ' ἐκάλει οὐ μικρὸν μὲν, εἴ τις ἀργύριον ἢ 5
σκεῦος παρά του πειθοῖ λαβὼν ἀποστεροίη, πολὺ δὲ μέγιστον,
ὅστις μηδενὸς ἄξιος ὢν ἐξηπατήκοι πείθων, ὡς ἱκανός εἴη
τῆς πόλεως ἡγεῖσθαι.

4. Διάλογος τοῦ Σωκράτους μετὰ τοῦ Ἀριστίππου
περὶ ἐγκρατείας. — Ὁ περὶ Ἡρακλέους
μῦθος τοῦ Προδίκου.

(II, 1, 1-34)

- 1 Γνοὺς δέ τινα τῶν συνόντων ἀκολαστοτέρως ἔχοντα· «Εἰπέ μοι», ἔφη, «ὦ Ἀρίστιππε, εἰ δέοι σε παιδεύειν παραλαβόντα δύο τῶν νέων, τὸν μὲν, ὅπως ἱκανὸς ἔσται ἄρχειν, τὸν δ', ὅπως μὴδ' ἀντιποίησεται ἀρχῆς, πῶς ἂν ἐκάτερον παιδεύοις; βούλει σκοπῶμεν, ἀρξάμενοι ἀπὸ τῆς τροφῆς, ὥσπερ ἀπὸ τῶν στοιχείων;» καὶ ὁ Ἀρίστιππος ἔφη· «Δοκεῖ γοῦν μοι ἡ τροφή ἀρχὴ εἶναι· οὐδὲ γὰρ ζῆν γ' ἂν τις, εἰ μὴ τρέφοιτο».
- 2 «Οὐκοῦν τὸ μὲν βούλεσθαι σίτου ἄπτεσθαι, ὅταν ὦρα ἦκη, ἀμφοτέροις εἰκὸς παραγίγνεσθαι;» «Εἰκὸς γάρ», ἔφη. «Τὸ οὖν προαιρεῖσθαι τὸ κατεπειγὸν μᾶλλον πράττειν ἢ τῆ γαστρὶ χαρίζεσθαι πότερον ἂν αὐτῶν ἐθίζοιμεν;» «Τὸν εἰς τὸ ἄρχειν», ἔφη, «νῆ Δία παιδευόμενον, ὅπως μὴ τὰ τῆς πόλεως ἄπρακτα γίγνηται παρὰ τὴν ἐκείνου ἀρχήν».— «Οὐκοῦν», ἔφη, «καὶ ὅταν πιεῖν βούλωνται, τὸ δύνασθαι διψῶντα ἀνέχεσθαι τῷ αὐτῷ προσθετόν;» «Πάνυ μὲν οὖν», ἔφη.
- 3 «Τὸ δὲ ὑπνοῦ ἐγκρατῆ εἶναι, ὥστε δύνασθαι καὶ ὄψε κοιμηθῆναι καὶ πρῶ ἀναστῆναι καὶ ἀγρυπνήσαι, εἰ τι δέοι, ποτέρῳ ἂν προσθειήμεν;» «Καὶ τοῦτο», ἔφη, «τῷ αὐτῷ».— «Τί δέ, τὸ μὴ φεύγειν τοὺς πόνους, ἀλλ' ἐθέλοντῆν ὑπομένειν ποτέρῳ ἂν προσθειήμεν;» «Καὶ τοῦτο», ἔφη, «τῷ ἄρχειν παιδευομένῳ».— «Τί δέ, τὸ μαθεῖν, εἰ τι ἐπιτήδειόν ἐστι μάθημα πρὸς τὸ κρατεῖν τῶν ἀντιπάλων, ποτέρῳ ἂν προσθεῖναι μᾶλλον πρέπει;» «Πολὺ νῆ Δί'», ἔφη, «τῷ ἄρχειν

παιδευομένων· και γάρ τῶν ἄλλων οὐδὲν ὄφελος ἄνευ τῶν τοιούτων μαθημάτων». — «Οὐκοῦν εἰ τοὺς οὕτω πεπαιδευμένους εἰς τοὺς ἀρχικούς τάττομεν, τοὺς ἀδυνάτους ταῦτα ποιεῖν εἰς τοὺς μηδ' ἀντιποιησομένους τοῦ ἄρχειν τάξομεν;» Συνέφη και τοῦτο.

«Τί οὖν; ἐπειδὴ και τούτων ἑκατέρου τοῦ φύλου τὴν 7 τάξιν οἶσθα, ἤδη ποτ' ἐπεσκέψω, εἰς ποτέραν τῶν τάξεων τούτων σαυτὸν δικαίως ἂν τάττοις;» «Ἐγώγ'», ἔφη ὁ 8 Ἀρίστιππος· «και οὐδαμῶς γε τάττω ἑμαυτὸν εἰς τὴν τῶν ἄρχειν βουλομένων τάξιν. και γάρ πάνυ μοι δοκεῖ ἄφρονος ἀνθρώπου εἶναι τὸ, μεγάλου ἔργου ὄντος τοῦ ἑαυτῷ τὰ δέοντα παρασκευάζειν, μὴ ἀρκεῖν τοῦτο, ἀλλὰ προσαναθέσθαι τὸ και τοῖς ἄλλοις πολίταις ὧν δέονται πορίζειν· και ἑαυτῷ μὲν πολλὰ ὧν βούλεται ἐλλείπειν, τῆς δὲ πόλεως προεστῶτα, ἐὰν μὴ πάντα, ὅσα ἢ πόλις βούλεται, καταπράττη, τούτου δίκην ὑπέχειν, τοῦτο πῶς οὐ πολλὴ ἀφροσύνη ἐστί; και 9 γάρ ἀξιούσιν αἱ πόλεις τοῖς ἄρχουσιν, ὡσπερ ἐγὼ τοῖς οἰκέταις, χρῆσθαι. ἐγὼ τε γάρ ἀξιῶ τοὺς θεράποντας ἔμοι μὲν ἄφθονα τὰ ἐπιτήδεια παρασκευάζειν, αὐτοὺς δὲ μηδενὸς τούτων ἄπτεσθαι, αἱ τε πόλεις οἶονται χρῆναι τοὺς ἄρχοντας ἑαυταῖς μὲν ὡς πλείστα ἀγαθὰ πορίζειν, αὐτοὺς δὲ πάντων τούτων ἀπέχεσθαι. ἐγὼ οὖν τοὺς μὲν βουλομένους πολλὰ πράγματα ἔχειν αὐτοὺς τε και ἄλλοις παρέχειν οὕτως ἂν παιδεύσας εἰς τοὺς ἀρχικούς καταστήσοιμι· ἑμαυτὸν γε μέντοι τάττω εἰς τοὺς βουλομένους ἢ ῥᾶστά τε και ἡδιστα βιοτεύειν».

Και ὁ Σωκράτης ἔφη· «βούλει οὖν και τοῦτο σκεφώμεθα, 10 πότεροι ἡδῖον ζῶσιν, οἱ ἄρχοντες ἢ οἱ ἀρχόμενοι;» «Πάνυ μὲν οὖν», ἔφη. — «Πρῶτον μὲν τοίνυν τῶν ἐθνῶν ὧν ἡμεῖς ἴσμεν ἐν μὲν τῇ Ἀσίᾳ Πέρσαι μὲν ἄρχουσιν, ἄρχονται δὲ Σύροι και Φρύγες και Λυδοί· ἐν δὲ τῇ Εὐρώπῃ Σκύθαι μὲν

- ἄρχουσι, Μαιῶται δὲ ἄρχονται· ἐν δὲ τῇ Λιβύῃ Καρχηδόνιοι μὲν ἄρχουσι, Λίβυες δὲ ἄρχονται. τούτων οὖν ποτέρους ἡδιον οἶει ζῆν; ἢ τῶν Ἑλλήνων, ἐν οἷς καὶ αὐτὸς εἶ, πότεροί σοι δοκοῦσιν ἡδιον, οἱ κρατοῦντες ἢ οἱ κρατούμενοι, ζῆν;»
- 11 «Ἄλλ' ἐγὼ τοι», ἔφη ὁ Ἀρίστιππος, «οὐδὲ εἰς τὴν δουλείαν ἐμαυτὸν τάττω, ἀλλ' εἶναι τίς μοι δοκεῖ μέση τούτων ὁδὸς, ἣν πειρῶμαι βαδίζειν, οὔτε δι' ἀρχῆς οὔτε διὰ δουλείας, ἀλλὰ δι' ἐλευθερίας, ἥπερ μάλιστα πρὸς εὐδαιμονίαν ἄγει».
- 12 «Ἄλλ' εἰ μὲν», ἔφη ὁ Σωκράτης, «ὥσπερ οὔτε δι' ἀρχῆς οὔτε διὰ δουλείας ἡ ὁδὸς αὕτη φέρει, οὔτω μὴδὲ δι' ἀνθρώπων, ἴσως ἂν τι λέγοις· εἰ μέντοι ἐν ἀνθρώποις ὧν μήτε ἄρχειν ἀξιῶσαις μήτε ἄρχεσθαι μὴδὲ τοὺς ἄρχοντας ἐκὼν θεραπεύσεις, οἶμαί σε ὄραν, ὡς ἐπίστανται οἱ κρείττονες τοὺς ἥττονας καὶ κοινῇ καὶ ἰδίᾳ κλάοντας καθιστάντες δούλους
- 13 χρῆσθαι. ἢ λανθάνουσί σε οἱ ἄλλων σπειράντων καὶ φυτευσάντων τὸν τε σίτον τέμνοντες καὶ δενδροκοποῦντες καὶ πάντα τρόπον πολιορκοῦντες τοὺς ἥττονας καὶ μὴ θέλοντας θεραπεύειν, ἕως ἂν πείσωσιν ἐλέσθαι δουλεύειν ἀντὶ τοῦ πολεμεῖν τοῖς κρείττοσι; καὶ ἰδίᾳ αὖ οἱ ἀνδρεῖοι καὶ δυνατοὶ τοὺς ἀνάδρους καὶ ἀδυνάτους οὐκ οἶσθ' ὅτι καταδουλωσάμενοι καρποῦνται;»
- 14 «Ἄλλ' ἐγὼ τοι;», ἔφη, «ἵνα μὴ πάσχω ταῦτα, οὐδ' εἰς πολιτείαν ἐμαυτὸν κατακλείω, ἀλλὰ ξένος πανταχοῦ εἶμι». —καὶ ὁ Σωκράτης ἔφη· «Τοῦτο μέντοι ἤδη λέγεις δεινὸν πάλαισμα. τοὺς γὰρ ξένους, ἐξ οὗ ὃ τε Σίνις καὶ ὁ Σκυρίων καὶ ὁ Προκρούστης ἀπέθανον, οὐδεὶς ἔτι ἀδικεῖ· ἀλλὰ νῦν οἱ μὲν πολιτεύομενοι ἐν ταῖς πατρίσι καὶ νόμους τίθενται, ἵνα μὴ ἀδικῶνται, καὶ φίλους πρὸς τοῖς ἀναγκαίοις καλουμένους ἄλλους κτῶνται βοηθούς, καὶ ταῖς πόλεσιν ἐρύματα περιβάλλονται, καὶ ὄπλα κτῶνται, οἷς ἀμύνονται τοὺς ἀδικοῦντας, καὶ πρὸς τούτοις ἄλλους ἐξωθεν συμμάχους κατασκευάζονται. καὶ

οἱ μὲν ταῦτα πάντα κεκτημένοι ὅμως ἀδικοῦνται· σὺ δὲ οὐδὲν 15
μὲν τούτων ἔχων, ἐν δὲ ταῖς ὁδοῖς, ἐνθα πλείστοι ἀδικοῦνται,
πολὺν χρόνον διατρίβων, εἰς ὅποιαν δ' ἂν πόλιν ἀφίκη, τῶν
πολιτῶν πάντων ἤτιτων ὧν καὶ τοιοῦτος, οἷοις μάλιστα ἐπιτί-
θενται οἱ βουλόμενοι ἀδικεῖν, ὅμως διὰ τὸ ξένος εἶναι οὐκ ἂν
οἶε ἀδικηθῆναι; ἢ διότι αἱ πόλεις σοὶ κηρύττουσιν ἀσφά-
λειαν καὶ προσιόντι καὶ ἀπιόντι, θαρρεῖς;

» Ἡ διότι καὶ δούλος ἂν οἶε τοιοῦτος εἶναι, οἷος μηδενὶ 16
δεσπότη λυσιτελεῖν; τίς γὰρ ἂν ἐθέλοι ἄνθρωπον ἐν οἰκίᾳ
ἔχειν πονεῖν μὲν μηδὲν ἐθέλοντα, τῇ δὲ πολυτελεστάτῃ
διαίτῃ χαίροντα; σκεψώμεθα δὲ καὶ τοῦτο, πῶς οἱ δεσπότη
τοῖς τοιοῦτοις οἰκέταις χρῶνται. ἄρα οὐ τὴν μὲν λιχνηίαν
αὐτῶν τῷ λιμῷ σωφρονίζουσι; κλέπτειν δὲ κωλύουσιν ἀπο-
κλείοντες, ὅθεν ἂν τι λαβεῖν ἤ; τοῦ δὲ δραπετεύειν δεσμοῖς
ἀπείργουσι; τὴν ἀργίαν δὲ πληγαῖς ἐξαναγκάζουσιν; ἢ σὺ
πῶς ποιεῖς, ὅταν τῶν οἰκετῶν τινα τοιοῦτον ὄντα καταμαν-
θάνῃς;» «Κολάζω», ἔφη, «πᾶσι κακοῖς, ἕως ἂν δουλεύειν
ἀναγκάσω.

» Ἀλλὰ γάρ, ὦ Σώκρατες, οἱ εἰς τὴν βασιλικὴν τέχνην 17
παιδευόμενοι, ἦν δοκεῖς μοι σὺ νομίζεῖν εὐδαιμονίαν εἶναι, τί
διαφέρουσι τῶν ἐξ ἀνάγκης κακοπαθόντων, εἴ γε πεινήσουσι
καὶ διψήσουσι καὶ ριγώσουσι καὶ ἀγρυπνήσουσι καὶ τᾶλλα
πάντα μοχθήσουσιν ἐκόντες; ἐγὼ μὲν γὰρ οὐκ οἶδ', ὅ τι δια-
φέρει τὸ αὐτὸ δέρμα ἐκόντα ἢ ἄκοντα μαστιγοῦσθαι ἄλλο γε
ἢ ἀφροσύνη πρόσσεσι τῷ θέλοντι τὰ λυπηρὰ ὑπομένειν».

«Τί δέ, ὦ Ἀρίστιππε», ὁ Σωκράτης ἔφη, «οὐ δοκεῖ σοὶ 18
τῶν τοιοῦτων διαφέρειν τὰ ἐκούσια τῶν ἀκουσίων, ἢ ὁ μὲν
ἐκὼν πεινῶν φάγει ἂν, ὁπότε βούλοιο, καὶ ὁ ἐκὼν διψῶν
πίοι καὶ τᾶλλα ὡσαύτως, τῷ δ' ἐξ ἀνάγκης ταῦτα πάσχοντι
οὐκ ἔξεστιν, ὁπότε βούληται, παύεσθαι; ἔπειτα ὁ μὲν ἐκου-
σίως ταλαιπωρῶν ἐπ' ἀγαθῇ ἐλπίδι πονῶν εὐφραίνεται, οἷον

οἱ τὰ θηρία θηρῶντες ἐλπίδι τοῦ λήψεσθαι ἡδέως μοχθοῦσι·
 19 καὶ τὰ μὲν τοιαῦτα ἄθλα τῶν πόνων μικροῦ τινος ἀξιά ἐστί,
 τοὺς δὲ πονοῦντας, ἵνα φίλους ἀγαθοὺς κτήσωνται, ἢ ὅπως
 ἐχθροὺς χειρώσωνται, ἢ ἵνα δυνατοὶ γενόμενοι καὶ τοῖς
 σώμασι καὶ ταῖς ψυχαῖς καὶ τὸν ἑαυτῶν οἶκον καλῶς οἰκῶσι
 καὶ τοὺς φίλους εὖ ποιῶσι καὶ τὴν πατρίδα εὐεργετῶσι, πῶς
 οὐκ οἶεσθαι χρῆ τούτους καὶ πονεῖν ἡδέως εἰς τὰ τοιαῦτα
 καὶ ζῆν εὐφραϊνομένους, ἀγαμένους μὲν ἑαυτοῦς, ἐπαινουμέ-
 νους δὲ καὶ ζηλουμένους ὑπὸ τῶν ἄλλων;

20 »Ἐτι δὲ αἱ μὲν βραδιουργίαι καὶ ἐκ τοῦ παραχρῆμα ἡδοναὶ
 οὔτε σώματι εὐεξίαν ἱκαναὶ εἰσιν ἐνεργάζεσθαι, ὥς φασιν οἱ
 γυμνασταί, οὔτε ψυχῇ ἐπιστήμην ἀξιόλογον οὐδεμίαν ἐμποιοῦ-
 σιν, αἱ δὲ διὰ καρτερίας ἐπιμέλειαι τῶν καλῶν τε καὶ ἀγαθῶν
 ἔργων ἐξικνεῖσθαι ποιοῦσιν, ὥς φασιν οἱ ἀγαθοὶ ἄνδρες.

Λέγει δὲ πού καὶ Ἡσίοδος·

*Τὴν μὲν γὰρ κακότητα καὶ ἰλαδὸν ἔστιν ἐλέσθαι
 ῥηϊδίως· λείη μὲν ὁδός, μάλα δ' ἐγγύθι ναίει.
 τῆς δ' ἀρετῆς ἰδρωῖτα θεοὶ προπάρουθεν ἔθικαν
 ἀθάνατοι· μακρὸς δὲ καὶ ὄρθιος οἶμος ἐς αὐτὴν
 καὶ τροχὸς τὸ πρῶτον· ἐπὴν δ' εἰς ἄκρον ἵκηαι,
 ῥηϊδίη δὴ ἔπειτα πέλει, χαλεπὴ περ εὐῶσα.*

μαρτυρεῖ δὲ καὶ Ἐπίχαρμος ἐν τῷδε·

Τῶν πόνων πωλοῦσιν ἡμῖν πάντα τὰγάθ' οἱ θεοί.

καὶ ἐν ἄλλῳ δέ·

᾽Ω πονηρέ, μὴ τὰ μαλακὰ μῶσο, μὴ τὰ σκλήρ' ἔχῃς.

21 Καὶ Πρόδικος δὲ ὁ σοφὸς ἐν τῷ συγγράμματι τῷ περὶ τοῦ
 Ἑρακλέους, ὅπερ δὴ καὶ πλείστοις ἐπιδεικνυται, ὡσαύτως
 περὶ τῆς ἀρετῆς ἀποφαίνεται, ὡδέ πως λέγων, ὅσα ἐγὼ
 μέμνημαι. φησὶ γὰρ Ἑρακλέα, ἐπεὶ ἐκ παίδων εἰς ἡβὴν
 ὠρμάτο, ἐν ἣ οἱ νέοι ἤδη αὐτοκράτορες γιγνόμενοι δηλοῦσιν,

εἴτε τὴν δι' ἀρετῆς ὁδὸν τρέφονται ἐπὶ τὸν βίον εἴτε τὴν διὰ κακίας, ἐξεληθόντα εἰς ἡσυχίαν καθήσθαι ἀποροῦντα, ποτέραν τῶν ὁδῶν τράπηται· καὶ φανῆναι αὐτῷ δύο γυναίκαας προσιέ- 22 ναι μεγάλας, τὴν μὲν ἑτέραν εὐπρεπῆ τε ἰδεῖν καὶ ἐλευθέριον φύσει, κεκοσμημένην τὸ μὲν σῶμα καθαριότητι, τὰ δὲ ὄμματα αἰδοῖ, τὸ δὲ σχῆμα σωφροσύνη, ἐσθῆτι δὲ λευκῇ, τὴν δ' ἑτέραν τεθραμμένην μὲν εἰς πολυσαρκίαν τε καὶ ἀπαλότητα, κεκαλλωπισμένην δὲ τὸ μὲν χρῶμα, ὥστε λευκοτέραν τε καὶ ἐρυθροτέραν τοῦ ὄντος δοκεῖν φαίνεσθαι, τὸ δὲ σχῆμα, ὥστε δοκεῖν ὀρθοτέραν τῆς φύσεως εἶναι, τὰ δὲ ὄμματα ἔχειν ἀναπεπταμένα, ἐσθῆτα δέ, ἐξ ἧς ἂν μάλιστα ἢ ὥρα διαλάμπου· κατασκοπεῖσθαι δὲ θαμὰ ἑαυτήν, περισκοπεῖν δὲ καί, εἴ τις ἄλλος αὐτὴν θεᾶται, πολλάκις δὲ καὶ εἰς τὴν ἑαυτῆς σκιὰν ἀποβλέπειν.

Ὡς δ' ἐγένοντο πλησιαίτερον τοῦ Ἡρακλέους, τὴν μὲν 23 πρόσθεν ῥηθείσαν ἰέναι τὸν αὐτὸν τρόπον, τὴν δ' ἑτέραν, φθάσαι βουλομένην, προσδραμεῖν τῷ Ἡρακλεῖ καὶ εἰπεῖν· «Ὅρῶ σε, ὦ Ἡράκλεις, ἀποροῦντα ποῖαν ὁδὸν ἐπὶ τὸν βίον τράπη, ἐὰν οὖν ἐμὲ φίλην ποιήσῃ, τὴν ἡδίστην τε καὶ βῆστην ὁδὸν ἄξω σε, καὶ τῶν μὲν τερπνῶν οὐδενὸς ἄγευστος ἔσει, τῶν δὲ χαλεπῶν ἄπειρος διαβιώσει. πρῶτον μὲν γὰρ οὐ πολέ- 24 μων οὐδὲ πραγμάτων φροντιεῖς, ἀλλὰ σκοπούμενος διέσει, τί ἂν κεχαρισμένον ἢ σιτίον ἢ ποτὸν εὖροις, ἢ τί ἂν ἰδὼν ἢ ἀκούσας τερφθείης, ἢ τίνων ἂν ὀσφραϊνόμενος ἢ ἀπτόμενος ἦσθείης, καὶ πῶς ἂν μαλακώτατα καθεύδοις, καὶ πῶς ἂν ἀπονώτατα τούτων πάντων τυγχάνοις. ἐὰν δέ ποτε γένηταιί 25 τις ὑποψία σπάνεως, ἀφ' ὧν ἔσται ταῦτα, οὐ φόβος, μή σε ἀγάγω ἐπὶ τὸ πονοῦντα καὶ ταλαιπωροῦντα τῷ σώματι καὶ τῇ ψυχῇ ταῦτα πορίζεσθαι, ἀλλ', οἷς ἂν οἱ ἄλλοι ἐργάζωνται, τούτοις οὐ χρήσει οὐδενὸς ἀπεχόμενος, ὅθεν ἂν δυνατὸν ἦ τι κερδᾶναι. πανταχόθεν γὰρ ὠφελεῖσθαι τοῖς ἐμοὶ συνοῦσιν ἐξουσίαν ἐγὼ παρέχω».

- 26 Καὶ ὁ Ἡρακλῆς ἀκούσας ταῦτα· «ὦ γύναι», ἔφη, «ὄνομα δέ σοι τί ἐστίν;» ἡ δέ· «Οἱ μὲν ἐμοὶ φίλοι», ἔφη, «καλοῦσί με Εὐδαιμονίαν, οἱ δὲ μισοῦντές με ὑποκοριζόμενοι ὀνομάζουσι Κακίαν».
- 27 Καὶ ἐν τούτῳ ἡ ἑτέρα γυνὴ προσελθοῦσα εἶπε· «Καὶ ἐγὼ ἦκω πρὸς σέ, ὦ Ἡράκλειε, εἰδυῖα τοὺς γεννήσαντάς σε καὶ τὴν φύσιν τὴν σὴν ἐν τῇ παιδείᾳ καταμαθοῦσα· ἐξ ὧν ἐλπίζω, εἰ τὴν πρὸς ἐμέ ὁδὸν τράποιε, σφόδρ' ἂν σε τῶν καλῶν καὶ σεμνῶν ἀγαθὸν ἐργάτην γενέσθαι καὶ ἐμέ ἔτι πολὺ ἐντιμότεραν καὶ ἐπ' ἀγαθοῖς διαπρεπεστέραν φανῆναι. οὐκ ἐξαπατήσω δέ σε προοιμίῳς ἡδονῆς, ἀλλ', ἥπερ οἱ θεοὶ διέθεσαν τὰ ὄντα, διηγῆσομαι μετ' ἀληθείας.
- 28 » Τῶν γὰρ ὄντων ἀγαθῶν καὶ καλῶν οὐδὲν ἄνευ πόνου καὶ ἐπιμελείας οἱ θεοὶ διδῶσιν ἀνθρώποις, ἀλλ', εἴτε τοὺς θεοὺς ἴλεως εἶναί σοι βούλει, θεραπευτέον τοὺς θεοὺς, εἴτε ὑπὸ φίλων ἐθέλεις ἀγαπᾶσθαι, τοὺς φίλους εὐεργετητέον, εἴτε ὑπὸ τινος πόλεως ἐπιθυμεῖς τιμᾶσθαι, τὴν πόλιν ὠφελητέον, εἴτε ὑπὸ τῆς Ἑλλάδος πάσης ἀξιοῖς ἐπ' ἀρετῇ θαυμάζεσθαι, τὴν Ἑλλάδα πειρατέον εὖ ποιεῖν, εἴτε γῆν βούλει σοι καρποὺς ἀφθόνοους φέρειν, τὴν γῆν θεραπευτέον, εἴτε ἀπὸ βροσκημάτων οἶε δεῖν πλουτίζεσθαι, τῶν βροσκημάτων ἐπιμελητέον, εἴτε διὰ πολέμου ὀρμᾶς αὖξεσθαι καὶ βούλει δύνασθαι τοὺς τε φίλους ἐλευθεροῦν καὶ τοὺς ἐχθροὺς χειροῦσθαι, τὰς πολεμικὰς τέχνας αὐτάς τε παρὰ τῶν ἐπισταμένων μαθητέον καὶ, ὅπως αὐταῖς δεῖ χρῆσθαι, ἀσκητέον· εἰ δὲ καὶ τῷ σώματι βούλει δυνατὸς εἶναι, τῇ γνώμῃ ὑπηρετεῖν ἐθιστέον τὸ σῶμα καὶ γυμναστέον σὺν πόνοις καὶ ἰδρωτί.»
- 29 Καὶ ἡ Κακία ὑπολαβοῦσα εἶπεν, ὡς φησι Πρόδικος· «Ἐννοεῖς, ὦ Ἡράκλειε, ὡς χαλεπὴν καὶ μακρὰν ὁδὸν ἐπὶ τὰς εὐφροσύνας ἡ γυνὴ σοι αὐτῇ διηγεῖται; ἐγὼ δὲ βραδίαν καὶ βραχεῖαν ὁδὸν ἐπὶ τὴν εὐδαιμονίαν ἄξω σε».

Καὶ ἡ Ἀρετὴ εἶπεν· «ὦ τλήμων, τί δὲ σὺ ἀγαθὸν ἔχεις; 30
ἢ τί ἡδὺ οἶσθα; ἦτις οὐδὲ τὴν τῶν ἡδέων ἐπιθυμίαν ἀναμέ-
νεις, ἀλλὰ, πρὶν ἐπιθυμῆσαι, πάντων ἐμπίμπλασαι, πρὶν μὲν
πεινῆν, ἐσθίουσα, πρὶν δὲ διψῆν, πίνουσα, καί, ἵνα μὲν ἡδέως
φάγης, ὀψοποιίας μηχανᾷ, ἵνα δὲ ἡδέως πίης, οἶνους τε
πολυτελεῖς παρασκευάζει καὶ τοῦ θέρους χιόνα περιθέουσα
ζητεῖς, ἵνα δὲ καθυπνώσης ἡδέως, οὐ μόνον τὰς στρωμνὰς
μαλακάς, ἀλλὰ καὶ τὰ ὑπόβαθρα ταῖς κλίναις παρασκευάζει·
οὐ γὰρ διὰ τὸ πονεῖν, ἀλλὰ διὰ τὸ μηδὲν ἔχειν, ὅ τι ποιῆς,
ὑπνου ἐπιθυμεῖς.

» Ἀθάνατος δὲ οὔσα ἐκ θεῶν μὲν ἀπέρριψαι, ὑπὸ δὲ 31
ἀνθρώπων ἀγαθῶν ἀτιμάζει· τοῦ δὲ πάντων ἡδίστου ἀκού-
σματος, ἐπαίνου σεαυτῆς, ἀνήκοος εἶ, καὶ τοῦ πάντων ἡδίστου
θεάματος ἀθέατος· οὐδὲν γὰρ πώποτε σεαυτῆς ἔργον καλὸν
τεθέασαι. τίς δ' ἂν σοι λεγούσῃ τι πιστεύσεις; τίς δ' ἂν δεο-
μένη τινὸς ἐπαρκέσειεν; ἢ τίς ἂν εὖ φρονῶν τοῦ σοῦ θιάσου
τολμήσειεν εἶναι; οἱ νέοι μὲν ὄντες τοῖς σώμασιν ἀδύνατοί
εἰσιν, πρεσβύτεροι δὲ γενόμενοι ταῖς ψυχαῖς ἀνόητοι, ἀπόνως
μὲν λιπαροὶ διὰ νεότητος φερόμενοι, ἐπιπόνως δὲ αὐχμηροὶ
διὰ γήρωσ περῶντες, τοῖς μὲν πεπραγμένοις αἰσχυρόμενοι,
τοῖς δὲ πραττομένοις βαρυνόμενοι, τὰ μὲν ἡδέα ἐν τῇ νεότητι
διαδραμόντες, τὰ δὲ χαλεπὰ εἰς τὸ γῆρας ἀποθέμενοι.

» Ἐγὼ δὲ σύνειμι μὲν θεοῖς, σύνειμι δὲ ἀνθρώποις τοῖς 32
ἀγαθοῖς· ἔργον δὲ καλὸν οὔτε θεῖον οὔτε ἀνθρώπειον χωρὶς
ἐμοῦ γίγνεται. τιμῶμαι δὲ μάλιστα πάντων καὶ παρὰ θεοῖς
καὶ παρὰ ἀνθρώποις, οἷς προσήκει, ἀγαπητὴ μὲν συνεργὸς
τεχνίταις, πιστὴ δὲ φύλαξ οἰκῶν δεσπόταις, εὐμενὴς δὲ παρα-
στάτις οἰκέταις, ἀγαθὴ δὲ συλλήπτρια τῶν ἐν εἰρήνῃ πόνων,
βεβαία δὲ τῶν ἐν πολέμῳ σύμμαχος ἔργων, ἀρίστη δὲ φιλίας
κοινωνός.

» Ἔστι δὲ τοῖς μὲν ἑμοῖς φίλοις ἡδεῖα μὲν καὶ ἀπράγμων 33

σίτων καὶ ποτῶν ἀπόλαυσις· ἀνέχονται γάρ, ἕως ἂν ἐπιθυμήσωσιν αὐτῶν. ὕπνος δ' αὐτοῖς πάρεστιν ἡδίων ἢ τοῖς ἀμόχθοις, καὶ οὔτε ἀπολείποντες αὐτὸν ἄχθονται οὔτε διὰ τοῦτον μεθιάσι τὰ δέοντα πράττειν. καὶ οἱ μὲν νέοι τοῖς τῶν πρεσβυτέρων ἐπαίνοις χαίρουσιν, οἱ δὲ γεραίτεροι ταῖς τῶν νέων τιμαῖς ἀγάλλονται· καὶ ἡδέως μὲν τῶν παλαιῶν πράξεων μέμνηνται, εὖ δὲ τὰς παρούσας ἤδονται πράττοντες, δι' ἑμὲ φίλοι μὲν θεοῖς ὄντες, ἀγαπητοὶ δὲ φίλοις, τίμιοι δὲ πατρίσιν· ὅταν δὲ δὴ ἔλθῃ τὸ πεπρωμένον τέλος, οὐ μετὰ λήθης ἄτιμοι κεῖνται, ἀλλὰ μετὰ μνήμης τὸν αἰεὶ χρόνον ὑμνούμενοι θάλλουσι. τοιαυτὰ σοι, ὦ παῖ τοκέων ἀγαθῶν Ἡράκλεις, ἔξεστι διαπονησαμένῳ τὴν μακαριστοτάτην εὐδαιμονίαν κεκτῆσθαι».

- 34 Οὕτω πως διώκει Πρόδικος τὴν ὑπ' Ἀρετῆς Ἡρακλέους παιδευσιν· ἐκόσμησε μέντοι τὰς γνώμας ἔτι μεγαλειότεροις ῥήμασιν ἢ ἐγὼ νῦν. σοὶ δ' οὖν ἄξιον, ὦ Ἀρίστιππε, τούτων ἐνθυμουμένῳ πειραῖσθαι τι καὶ τῶν εἰς τὸν μέλλοντα χρόνον τοῦ βίου φροντίζειν».

5. Οἰογένεια. Περὶ ἀδελφικῆς ἀγάπης.

(II, 3, 1-19)

- 1 Χαιρεφώντα δὲ ποτε καὶ Χαιρεκράτη, ἀδελφῶ μὲν ὄντε ἀλλήλοισιν, ἑαυτῷ δὲ γνωρίμῳ, αἰσθόμενος διαφερομένῳ, ἰδὼν τὸν Χαιρεκράτη· «Εἶπέ μοι», ἔφη, «ὦ Χαιρέκρατες, οὐ δήπου καὶ σὺ εἶ τῶν τοιούτων ἀνθρώπων, οἳ χρησιμώτερον νομίζουσι χρήματα ἢ ἀδελφούς; καὶ ταῦτα τῶν μὲν ἀφρόνων ὄντων, τοῦ δὲ φρονίμου, καὶ τῶν μὲν βοηθείας δεομένων, τοῦ δὲ βοηθεῖν δυναμένου, καὶ πρὸς τούτοις τῶν μὲν πλειόνων
- 2 ὑπαρχόντων, τοῦ δὲ ἐνός. θαυμαστὸν δὲ καὶ τοῦτο, εἴ τις τοὺς μὲν ἀδελφούς ζημίαν ἡγεῖται, ὅτι οὐ καὶ τὰ τῶν ἀδελφῶν

κέκτηται, τοὺς δὲ πολίτας οὐχ ἡγεῖται ζημίαν, ὅτι οὐ καὶ τὰ τῶν πολιτῶν ἔχει· ἀλλ' ἐνταῦθα μὲν δύνανται λογίζεσθαι, ὅτι κρεῖττον σὺν πολλοῖς οἰκοῦντα ἀσφαλῶς τάρκουντα ἔχειν ἢ μόνον δικαιώμενον τὰ τῶν πολιτῶν ἐπικινδύνως πάντα κεκτῆσθαι, ἐπὶ δὲ τῶν ἀδελφῶν τὸ αὐτὸ τοῦτο ἀγνοοῦσι. καὶ 3 οἰκέτας μὲν οἱ δυνάμενοι ὠνοῦνται, ἵνα συνεργοὺς ἔχωσι, καὶ φίλους κτῶνται, ὡς βογηθῶν δεόμενοι, τῶν δ' ἀδελφῶν ἀμελοῦσιν, ὥσπερ ἐκ πολιτῶν μὲν γιγνομένους φίλους, ἐξ ἀδελφῶν δὲ οὐ γιγνομένους.

» Καὶ μὴν πρὸς φιλίαν μέγα μὲν ὑπάρχει τὸ ἐκ τῶν αὐτῶν 4 φῦναι, μέγα δὲ τὸ ὁμοῦ τραφῆναι, ἐπεὶ καὶ τοῖς θηρίοις πόθος τις ἐγγίγνεται τῶν συντρόφων· πρὸς δὲ τούτοις καὶ οἱ ἄλλοι ἄνθρωποι τιμῶσί τε μᾶλλον τοὺς συναδέλφους ὄντας τῶν ἀναδέλφων καὶ ἥττον τούτοις ἐπιτίθενται.»

Καὶ ὁ Χαιρεκράτης εἶπεν· « Ἄλλ' εἰ μὲν, ὦ Σώκρατες, 5 μὴ μέγα εἶη τὸ διάφορον, ἴσως ἂν δέοι φέρειν τὸν ἀδελφὸν καὶ μὴ μικρῶν ἔνεκα φεύγειν· ἀγαθὸν γάρ, ὥσπερ καὶ σὺ λέγεις, ἀδελφὸς ὢν οἷον δεῖ· ὁπότε μέντοι παντὸς ἐνδέοι καὶ πᾶν τὸ ἐναντιώτατον εἶη, τί ἂν τις ἐπιχειροίη τοῖς ἀδυνάτοις;» — καὶ ὁ Σωκράτης ἔφη, « Πότερα δέ, ὦ Χαιρέκρατες, 6 οὐδενὶ ἀρέσαι δύνανται Χαιρεφῶν, ὥσπερ οὐδὲ σοί, ἢ ἔστιν οἷς καὶ πάνυ ἀρέσκει;» « Διὰ τοῦτο γάρ τοι », ἔφη, « ὦ Σώκρατες, ἀξιόν ἐστιν ἐμοὶ μισεῖν αὐτόν, ὅτι ἄλλοις μὲν ἀρέσκειν δύνανται, ἐμοὶ δὲ, ὅπου ἂν παρῆ, πανταχοῦ καὶ λόγῳ καὶ ἔργῳ ζημία μᾶλλον ἢ ὠφέλειά ἐστιν. » « Ἄρ' οὖν », 7 ἔφη ὁ Σωκράτης, « ὥσπερ ἵππος τῷ ἀνεπιστήμονι μὲν, ἐγχειροῦντι δὲ χρῆσθαι ζημία ἐστὶ, οὕτω καὶ ἀδελφός, ὅταν τις αὐτῷ μὴ ἐπιστάμενος ἐγχειρῆ χρῆσθαι, ζημία ἐστὶ; » « Πῶς δ' ἂν ἐγώ », ἔφη ὁ Χαιρεκράτης, « ἀνεπιστήμων εἶην 8 ἀδελφῷ χρῆσθαι, ἐπιστάμενός γε καὶ εὖ λέγειν τὸν εὖ λέγοντα καὶ εὖ ποιεῖν τὸν εὖ ποιοῦντα; τὸν μέντοι καὶ λόγῳ

καὶ ἔργῳ πειρώμενον ἐμὲ ἀνιᾶν οὐκ ἂν δυνάμην οὐτ' εὖ λέγειν οὐτ' εὖ ποιεῖν, ἀλλ' οὐδὲ πειράσομαι».

- 9 Καὶ ὁ Σωκράτης ἔφη· «Θαυμαστά γε λέγεις, ὦ Χαιρέκρατες, εἰ κύνα μὲν, εἴ σοι ἦν ἐπὶ προβάτοις ἐπιτήδειος ὢν καὶ τοὺς μὲν ποιμένας ἠσπάζετο, σοὶ δὲ προσιόντι ἐχαλέπαινεν, ἀμελήσας ἂν τοῦ ὀργίζεσθαι ἐπειρῶ εὖ ποιήσας πρᾶννεῖν αὐτόν, τὸν δὲ ἀδελφὸν φῆς μὲν μέγα ἂν ἀγαθὸν εἶναι, ὄντα πρὸς σέ, οἷον δεῖ, ἐπίστασθαι δὲ ὁμολογῶν καὶ εὖ ποιεῖν καὶ εὖ λέγειν οὐκ ἐπιχειρεῖς μηχανᾶσθαι, ὅπως σοὶ ὡς βέλ-
10 τιστος ἦ». καὶ ὁ Χαιρεκράτης· «Δέδοικα», ἔφη, «ὦ Σώκρατες, μὴ οὐκ ἔχω ἐγὼ τοιαύτην σοφίαν, ὥστε Χαιρεφῶντα ποιῆσαι πρὸς ἐμέ, οἷον δεῖ». — «Καὶ μὴν οὐδὲν γε ποικίλον», ἔφη ὁ Σωκράτης, «οὐδὲ καινὸν δεῖ ἐπ' αὐτόν, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, μηχανᾶσθαι, οἷς δὲ καὶ σὺ ἐπίστασαι αὐτός, οἶμαι ἂν αὐτὸν ἀλόντα περὶ πολλοῦ ποιεῖσθαι σε».
- 11 «Οὐκ ἂν φθάνοις», ἔφη, «λέγων, εἴ τι ἤσθησαί με φίλτρον ἐπιστάμενον, ὃ ἐγὼ εἰδὼς λέληθα ἐμαυτόν». — «Λέγε δή μοι», ἔφη, «εἴ τινα τῶν γνωρίμων βούλοιο κατεργάσασθαι, ὁπότε θύοι, καλεῖν σε ἐπὶ δεῖπνον, τί ἂν ποιούης;» «Δῆλον, ὅτι κατάρχοιμ' ἂν τοῦ αὐτός, ὅτε θύοιμι, καλεῖν ἐκείνον». —
12 «Εἰ δὲ βούλοιο τῶν φίλων τινὰ προτρέψασθαι, ὁπότε ἀποδημοίης, ἐπιμελεῖσθαι τῶν σῶν, τί ἂν ποιούης;» «Δῆλον, ὅτι πρότερος ἂν ἐγχειροῖην ἐπιμελεῖσθαι τῶν ἐκείνου, ὁπότε ἀπο-
13 δημοίη». — «Εἰ δὲ βούλοιο ξένον ποιῆσαι ὑποδέχεσθαι σεαυτόν, ὁπότε ἔλθοις εἰς τὴν ἐκείνου, τί ἂν ποιούης;» «Δῆλον, ὅτι καὶ τοῦτον πρότερος ὑποδεχοίμην ἂν, ὁπότε ἔλθοι Ἀθήναζε· καὶ εἴ γε βουλοίμην αὐτὸν προθυμεῖσθαι διαπράττειν μοι ἐφ' ἃ ἤκοιμι, δῆλον, ὅτι καὶ τοῦτο δέοι ἂν πρότερον αὐτὸν ἐκείνῳ ποιεῖν».
- 14 «Πάντ' ἄρα σὺ γε τὰ ἐν ἀνθρώποις φίλτρα ἐπιστάμενος πάλαι ἀπεκρύπτου ἢ ὀκνεῖς», ἔφη, «ἄρξαι, μὴ αἰσχρὸς

φανῆς, ἐὰν πρότερος τὸν ἀδελφὸν εὖ ποιῆς; καὶ μὴν πλεί-
στου γε δοκεῖ ἀνὴρ ἐπαίνου ἄξιος εἶναι, ὅς ἂν φθάνῃ τοὺς
μὲν πολεμίους κακῶς ποιῶν, τοὺς δὲ φίλους εὐεργετῶν. εἰ μὲν
οὖν ἐδόκει μοι Χαιρεφῶν ἡγεμονικώτερος εἶναι σοῦ πρὸς τὴν
φιλίαν ταύτην, ἐκείνον ἂν ἐπειρώμην πείθειν πρότερον ἐγ-
χειρεῖν τῷ σὲ φίλον ποιῆσθαι· νῦν δὲ μοι σὺ δοκεῖς ἡγούμε-
νος μᾶλλον ἂν ἐξεργάσασθαι τοῦτο».

Καὶ ὁ Χαιρεκράτης εἶπεν· «Ἄτοπα λέγεις, ὦ Σώκρατες, 15
καὶ οὐδαμῶς πρὸς σοῦ, ὅς γε κελεύεις ἐμὲ νεώτερον ὄντα
καθηγεῖσθαι· καίτοι τούτου γε παρὰ πᾶσιν ἀνθρώποις τάναν-
τία νομίζεται, τὸν πρεσβύτερον ἡγεῖσθαι παντὸς καὶ λόγου
καὶ ἔργου». «Πῶς;» ἔφη ὁ Σωκράτης· «οὐ γὰρ καὶ ὁδοῦ 16
παραχωρῆσαι τὸν νεώτερον τῷ πρεσβυτέρῳ συντυγχάνοντα
πανταχοῦ νομίζεται καὶ καθήμενον ὑπαναστῆναι καὶ κοίτη
μαλακῇ τιμῆσαι καὶ λόγων ὑπεῖξαι; ὠγαθέ, μὴ ὄκνει», ἔφη,
«ἀλλ' ἐγχειρεῖ τὸν ἄνδρα καταπραῦνειν, καὶ πάνυ ταχύ σοι
ὑπακούσεται· οὐχ ἔραξ, ὡς φιλότιμός ἐστι καὶ ἐλευθέριος;
τὰ μὲν γὰρ πονηρὰ ἀνθρώπια οὐκ ἂν ἄλλως μᾶλλον ἔλοις ἢ
εἰ δοίης τι, τοὺς δὲ καλοὺς ἀγαθοὺς ἀνθρώπους προσφιλῶς
χρῶμενος μάλιστα ἂν κατεργάσαις».

Καὶ ὁ Χαιρεκράτης εἶπεν· «Ἐὰν οὖν, ἐμοῦ ταῦτα ποιοῦν- 17
τος, ἐκείνος μηδὲν βελτίων γίγνηται;» «Τί γὰρ ἄλλο», ἔφη
ὁ Σωκράτης, «ἢ κινδυνεύσεις ἐπιδειξαι σὺ μὲν χρηστός τε
καὶ φιλάδελφος εἶναι, ἐκείνος δὲ φαῦλός τε καὶ οὐκ ἄξιος
εὐεργεσίας; ἀλλ' οὐδὲν εἶμαι τούτων ἔσεσθαι· νομίζω γὰρ
αὐτόν, ἐπειδὴν αἰσθηταί σε προκαλούμενον ἑαυτὸν εἰς τὸν
ἀγῶνα τοῦτον, πάνυ φιλονικῆσειν, ὅπως περιγένηταί σου καὶ
λόγῳ καὶ ἔργῳ εὖ ποιῶν.

»Νῦν μὲν γὰρ οὕτως», ἔφη, «διάκεισθον, ὥσπερ εἰ τῷ 18
χειρε, ἅς ὁ θεὸς ἐπὶ τὸ συλλαμβάνειν ἀλλήλοιν ἐποίησεν,
ἀφεμένῳ τούτου τράποιντο πρὸς τὸ διακωλύειν ἀλλήλω, ἢ

19 εἰ τῷ πόδε θείᾳ μοίρᾳ πεποιημένῳ πρὸς τὸ συνεργεῖν ἀλλή-
 λων, ἀμελήσαντε τούτου ἐμποδίζοιεν ἀλλήλῳ οὐκ ἂν πολλή
 ἀμαθία εἶη καὶ κακοδαιμονία τοῖς ἐπ' ὠφελείᾳ πεποιημένοις
 ἐπὶ βλάβῃ χρῆσθαι; καὶ μὴν ἀδελφῷ γε, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, ὁ
 θεὸς ἐποίησεν ἐπὶ μείζονι ὠφελείᾳ ἀλλήλων ἢ χειρέ τε καὶ
 πόδε καὶ ὀφθαλμῷ καὶ τᾶλλα, ὅσα ἀδελφὰ ἔφυσεν ἀνθρώποις.
 χεῖρες μὲν γάρ, εἰ δέοι αὐτὰς πλέον ὀργυῖας διέχοντα ἅμα
 ποιῆσαι, οὐκ ἂν δύναιντο· πόδες δὲ οὐδ' ἂν ἐπὶ τὰ ὀργυῖαν
 διέχοντα ἔλθοιεν ἅμα, ὀφθαλμοὶ δὲ οἱ δοκοῦντες ἐπὶ πλεῖστον
 ἐξικνεῖσθαι οὐδ' ἂν τῶν ἐτι ἐγγυτέρῳ ὄντων τὰ ἔμπροσθεν ἅμα
 καὶ τὰ ὀπισθεν ἰδεῖν δύναιντο· ἀδελφῷ δὲ φίλῳ ὄντε καὶ πολὺ
 διεστῶτε πράττετον ἅμα ἐπ' ὠφελείᾳ ἀλλήλων».

6. Περὶ φιλίας.

(II, 4, 1-7)

- 1 Ἦκουσε δὲ ποτε αὐτοῦ καὶ περὶ φίλων διαλεγομένου, ἐξ
 ὧν ἔμοιγε ἐδόκει μάλιστα ἂν τις ὠφελείσθαι πρὸς φίλων κτή-
 σίν τε καὶ χρεῖαν. τοῦτο μὲν γὰρ δὴ πολλῶν ἔφη ἀκούειν,
 ὡς πάντων κτημάτων κράτιστον εἶη φίλος σαφῆς καὶ ἀγα-
 θός· ἐπιμελομένους δὲ παντὸς μᾶλλον ὄραν ἔφη τοὺς πολ-
 2 λούς ἢ φίλων κτήσεως. καὶ γὰρ οἰκίας καὶ ἀγροὺς καὶ ἀνδρά-
 ποδα καὶ βοσκήματα καὶ σκευὴ κτωμένους τε ἐπιμελῶς ὄραν
 ἔφη καὶ τὰ ὄντα σφίζειν πειρωμένους, φίλον δέ, ὃ μέγιστον
 ἀγαθὸν εἶναι φασιν, ὄραν ἔφη τοὺς πολλοὺς οὔτε ὅπως κτή-
 σονται φροντίζοντας, οὔτε ὅπως οἱ ὄντες αὐτοῖς σφίζονται.
 3 Ἀλλὰ καὶ καμνόντων φίλων τε καὶ οἰκετῶν ὄραν τινὰς
 ἔφη τοῖς μὲν οἰκέταις καὶ ἰατροῦς εἰσάγοντας καὶ τᾶλλα τὰ
 πρὸς ὑγίειαν ἐπιμελῶς παρασκευάζοντας, τῶν δὲ φίλων ὀλι-
 γωροῦντας, ἀποθανόντων τε ἀμφοτέρων ἐπὶ μὲν τοῖς οἰκέταις
 ἀχθομένους τε καὶ ζημίαν ἠγούμενους, ἐπὶ δὲ τοῖς φίλοις

οὐδὲν οἰομένους ἐλαττοῦσθαι, καὶ τῶν μὲν ἄλλων κτημάτων οὐδὲν ἐῶντας ἀθεράπευτον οὐδ' ἀνεπίσκεπτον, τῶν δὲ φίλων ἐπιμελείας δεομένων ἀμελοῦντας. ἔτι δὲ πρὸς τούτοις ὄραν 4 ἔφη τοὺς πολλοὺς τῶν μὲν ἄλλων κτημάτων καὶ πάνυ πολλῶν αὐτοῖς ὄντων τὸ πλῆθος εἰδότας, τῶν δὲ φίλων ὀλίγων ὄντων οὐ μόνον τὸ πλῆθος ἀγνοοῦντας, ἀλλὰ καὶ τοῖς πυθθα- νομένοις τοῦτο καταλέγειν ἐγχειρήσαντας, οὓς ἐν τοῖς φίλοις ἔθεσαν, πάλιν τούτους ἀνατίθεσθαι· τοσοῦτον αὐτοὺς τῶν φίλων φροντίζειν.

Καίτοι πρὸς ποῖον κτῆμα τῶν ἄλλων παραβαλλόμενος 5 φίλος ἀγαθὸς οὐκ ἂν πολλῷ κρείττων φανεῖη; ποῖος γὰρ ἵππος ἢ ποῖον ζεῦγος οὕτω χρήσιμον ὥσπερ ὁ χρηστός φίλος; ποῖον δὲ ἀνδράποδον οὕτως εὖνουν καὶ παραμόνιμον; ἢ ποῖον 6 ἄλλο κτῆμα οὕτω πάγχρηστον; ὁ γὰρ ἀγαθὸς φίλος ἑαυτὸν τάττει πρὸς πᾶν τὸ ἐλλεῖπον τῆφι φίλῳ καὶ τῆς τῶν ἰδίων κατασκευῆς καὶ τῶν κοινῶν πράξεων, καί, ἂν τέ τινα εὖ ποιῆσαι δέη, συνεπισχύει, ἂν τέ τις φόβος ταραττή, συμβοηθεῖ, τὰ μὲν συναναλίσκων, τὰ δὲ συμπράττων, καὶ τὰ μὲν συμπείθων, τὰ δὲ βιαζόμενος, καὶ εὖ μὲν πράττοντας πλεῖστα εὐφραίνων, σφαλλομένους δὲ πλεῖστα ἐπανορθῶν.

Ἄ δὲ αἶτε χεῖρες ἐκάστω ὑπηρετοῦσι καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ 7 προορῶσι καὶ τὰ ὄψα προακούουσι καὶ οἱ πόδες διανύτουσι, τούτων φίλος εὐεργετῶν οὐδενὸς λείπεται· πολλὰκις δέ, ἂν πρὸ αὐτοῦ τις ἢ οὐκ ἐξεργάσατο ἢ οὐκ εἶδεν ἢ οὐκ ἤκουσεν ἢ οὐ διήγνησε, ταῦθ' ὁ φίλος πρὸ τοῦ φίλου ἐξήρκεσεν. ἀλλ' ὅμως ἔνιοι δένδρα μὲν πειρῶνται θεραπεύειν τοῦ καρποῦ ἔνεκεν, τοῦ δὲ παμφορωτάτου κτήματος, ὃ καλεῖται φίλος, ἀργῶς καὶ ἀνειμένως οἱ πλεῖστοι ἐπιμέλονται.

7. Πολιτεία.

α. Προσόντα καὶ γνώσεις τοῦ στρατηγοῦ.

(III, 1, 1-11)

- 1 Ὅτι δὲ τοὺς ὀρεγομένους τῶν καλῶν, ἐπιμελεῖς ὧν ὀρέγοντο ποιῶν, ὠφέλει, νῦν τοῦτο διηγῆσομαι. ἀκούσας γάρ ποτε Διονυσόδωρον εἰς τὴν πόλιν ἦκειν ἐπαγγελλόμενον στρατηγεῖν διδάξειν, ἔλεξε πρὸς τινὰ τῶν συνόντων, ὃν ἠσθάνετο βουλόμενον τῆς τιμῆς ταύτης ἐν τῇ πόλει τυχεῖν·
- 2 «Αἰσχρὸν μέντοι, ὦ νεανία, τὸν βουλόμενον ἐν τῇ πόλει στρατηγεῖν, ἐξὸν τοῦτο μαθεῖν, ἀμελεῖσαι αὐτοῦ· καὶ δικαίως ἂν οὗτος ὑπὸ τῆς πόλεως ζημιοῖτο πολὺ μᾶλλον, ἢ εἴ τις
- 3 ἀνδριάντας ἐργολαβοίῃ μὴ μεμαθηκῶς ἀνδριαντοποιεῖν. ὄλης γὰρ τῆς πόλεως ἐν τοῖς πολεμικοῖς κινδύνοις ἐπιτρεπομένης τῷ στρατηγῷ, μεγάλα τὰ τε ἀγαθὰ κατορθούοντος αὐτοῦ καὶ τὰ κακὰ διαμαρτάνοντος εἰκὸς γίγνεσθαι. πῶς οὖν οὐκ ἂν δικαίως ὁ τοῦ μὲν μανθάνειν τοῦτο ἀμελῶν, τοῦ δὲ αἰρεθῆναι ἐπιμελόμενος ζημιοῖτο;» τοιαῦτα μὲν δὴ λέγων ἔπεισεν αὐτὸν ἐλθόντα μανθάνειν.
- 4 Ἐπεὶ δὲ μεμαθηκῶς ἦκε, προσέπαιζεν αὐτῷ λέγων· «Οὐ δοκεῖ ὑμῖν, ὦ ἄνδρες, ὥσπερ Ὅμηρος τὸν Ἀγαμέμνονα γεραρὸν ἔφη εἶναι, οὕτω καὶ ὄδε στρατηγεῖν μαθῶν γεραρώτερος φαίνεσθαι; καὶ γὰρ ὥσπερ ὁ κιθαρίζειν μαθῶν, καὶ ἐὰν μὴ κιθαρίζῃ, κιθαριστής ἐστιν, καὶ ὁ μαθῶν ἰᾶσθαι, καὶ ἐὰν μὴ ἰατρεύῃ, ὅμως ἰατρός ἐστι, οὕτω καὶ ὄδε ἀπὸ τοῦδε τοῦ χρόνου διατελεῖ στρατηγὸς ὧν, καὶ ἐὰν μηδεὶς αὐτὸν ἔλθῃται. ὁ δὲ μὴ ἐπιστάμενος οὔτε στρατηγὸς οὔτε ἰατρός
- 5 ἐστιν, οὐδ' ἐὰν ὑπὸ πάντων ἀνθρώπων αἰρεθῆ. ἀτάρ», ἔφη, «ἴνα καί, ἐὰν ἡμῶν τις ἢ ταξιαρχῆ ἢ λοχαγῆ σοι, ἐπιστημονέστεροι τῶν πολεμικῶν ὦμεν, λέξον ἡμῖν, πόθεν ἤρξατό σε

διδάσκειν τὴν στρατηγίαν». καὶ ὅς· «Ἐκ τοῦ αὐτοῦ», ἔφη, «εἰς ὅπερ καὶ ἐτελεύτα· τὰ γὰρ τακτικά ἐμέ γε καὶ ἄλλο οὐδὲν ἐδίδαξεν».

«Ἀλλὰ μὴν», ἔφη ὁ Σωκράτης, «τοῦτό γε πολλοστὸν ὁ μέρος ἐστὶ στρατηγίας. καὶ γὰρ παρασκευαστικὸν τῶν εἰς τὸν πόλεμον τὸν στρατηγὸν εἶναι χρὴ καὶ ποριστικὸν τῶν ἐπιτηδείων τοῖς στρατιώταις καὶ μηχανικὸν καὶ ἐργαστικὸν καὶ ἐπιμελῆ καὶ καρτερικὸν καὶ ἀγχίνου καὶ φιλόφρονά τε καὶ ὠμόν καὶ ἀπλοῦν τε καὶ ἐπίβουλον καὶ φυλακτικὸν τε καὶ κλέπτῃ καὶ προετικὸν καὶ ἄρπαγα καὶ φιλόδωρον καὶ πλεονέκτῃ καὶ ἀσφαλῆ καὶ ἐπιθετικὸν, καὶ ἄλλα πολλὰ καὶ φύσει καὶ ἐπιστήμῃ δεῖ τὸν εὖ στρατηγήσοντα ἔχειν.

»Καλὸν δὲ καὶ τὸ τακτικὸν εἶναι· πολὺ γὰρ διαφέρει τὸ στράτευμα τεταγμένον ἀτάκτου, ὥσπερ λίθοι τε καὶ πλίνθοι καὶ ξύλα καὶ κέραμος ἀτάκτως μὲν ἐρριμμένα οὐδὲν χρήσιμά ἐστιν, ἐπειδὴν δὲ ταχθῆ κάτω μὲν καὶ ἐπιπολῆς τὰ μήτε σηπόμενα μήτε τηκόμενα, οἷ τε λίθοι καὶ ὁ κέραμος, ἐν μέσῳ δὲ αἷ τε πλίνθοι καὶ τὰ ξύλα, ὥσπερ ἐν οἰκοδομίᾳ συντίθεται, τότε γίνεταί· πολλοῦ ἄξιον κτῆμα οἰκία». «Ἀλλὰ ἴ πάνυ», ἔφη ὁ νεανίσκος, «ὅμοιον, ὡ Σώκρατες, εἰρηκας. καὶ γὰρ ἐν τῇ πολέμῳ τοὺς ἀρίστους δεῖ πρῶτους τάττειν καὶ τελευταίους, ἐν μέσῳ δὲ τοὺς χειρίστους, ἵνα ὑπὸ μὲν τῶν ἄγωνται, ὑπὸ δὲ τῶν ὠθῶνται». — «Εἰ μὲν τοίνυν», ἔφη, «καὶ διαγιγνώσκειν σε τοὺς ἀγαθοὺς καὶ τοὺς κακοὺς ἐδίδαξεν· εἰ δὲ μή, τί σοι ὄφελος ὧν ἔμαθες;

»Εἶεν. ἀτὰρ πότερά σε τάττειν μόνον ἐδίδαξεν, ἢ καὶ ὅπως καὶ ὅπως χρηστὸν ἐκάστῳ τῶν ταγμάτων;» «Οὐ πάνυ», ἔφη. — «Καὶ μὴν πολλὰ γ' ἐστί, πρὸς ἃ οὔτε τάττειν οὔτε ἄγειν ὡσαύτως προσήκει». «Ἀλλὰ μὰ Δί'», ἔφη, «οὐ διεσαφήμιζε ταῦτα». «Νὴ Δί'», ἔφη, «πάλιν τοίνυν ἐλθὼν ἐπα-

νερῶτα· ἦν γὰρ ἐπίσθηται καὶ μὴ ἀναιδής ἦ, αἰσχυνεῖται ἀργύριον εἰληφώς ἐνδεᾶ σε ἀποπέμψασθαι».

β. Τὸ πρῶτισιον καθήκον τοῦ στρατηγοῦ.

(III, 2, 1-4)

- 1 Ἐντυχὼν δέ ποτε στρατηγεῖν ἤρημένῳ τῷ «Τοῦ ἔνεκεν», ἔφη, «Ὅμηρον οἶει τὸν Ἀγαμέμνονα προσαγορεῦσαι ποιμένα λαῶν; ἀρά γε ὅτι, ὡσπερ τὸν ποιμένα δεῖ ἐπιμελεῖσθαι, ὅπως σῶαί τε ἔσονται αἱ οἶες καὶ τὰ ἐπιτήδεια ἔξουσι καί, οὐ ἔνεκα τρέφονται, τοῦτο ἔσται, οὕτω καὶ τὸν στρατηγὸν ἐπιμελεῖσθαι δεῖ, ὅπως σῶαί τε οἱ στρατιῶται ἔσονται καὶ τὰ ἐπιτήδεια ἔξουσι, καί, οὐ ἔνεκα στρατεύονται, τοῦτο ἔσται; στρατεύονται δέ, ἵνα κρατοῦντες τῶν πολεμίων εὐδαιμονέστεροι ᾦσιν.
- 2 »Ἡ τί δήποτε οὕτως ἐπήνεσε τὸν Ἀγαμέμνονα εἰπὼν

Ἀμφοτέρων, βασιλεὺς ἢ ἀγαθὸς κρατερός ἢ αἰχμητής;

- ἀρά γε ὅτι αἰχμητής τε κρατερός ἂν εἴη, οὐκ εἰ μόνος αὐτὸς εὖ ἀγωνίζοιτο πρὸς τοὺς πολεμίους, ἀλλ' εἰ καὶ παντὶ τῷ στρατοπέδῳ τούτου αἴτιος εἴη, καὶ βασιλεὺς ἀγαθός, οὐκ εἰ μόνον τοῦ ἑαυτοῦ βίου καλῶς προεστήκοι, ἀλλ' εἰ καὶ ὧν
- 3 βασιλεύοι, τούτοις εὐδαιμονίας αἴτιος εἴη; καὶ γὰρ βασιλεὺς αἰρεῖται, οὐχ ἵνα ἑαυτοῦ καλῶς ἐπιμεληθῆται, ἀλλ' ἵνα καὶ οἱ ἐλόγμενοι δι' αὐτὸν εὖ πράττωσι· καὶ στρατεύονται δὲ πάντες, ἵνα ὁ βίος αὐτοῖς ὡς βέλτιστος ἦ, καὶ στρατηγοὺς αἰροῦνται
- 4 τούτου ἔνεκα, ἵνα πρὸς τοῦτο αὐτοῖς ἡγεμόνες ᾦσι. δεῖ οὖν τὸν στρατηγὸν τοῦτο παρασκευάζειν τοῖς ἐλομένοις αὐτὸν στρατηγόν· καὶ γὰρ οὔτε κάλλιον τούτου ἄλλο ῥάδιον εὑρεῖν οὔτε αἴσχιον τοῦ ἐναντίου».

Καὶ οὕτως ἐπισκοπῶν, τίς εἴη ἀγαθοῦ ἡγεμόνος ἀρετή,

τὰ μὲν ἄλλα περιήρει, κατέλειπε δὲ τὸ εὐδαίμονας ποιεῖν ὧν ἄν ἡγήται.

γ. Τὰ καθήκοντα τοῦ ἱππάρχου.

(III, 3, 1-15)

Καὶ ἱππαρχεῖν δέ τινη ἡρημένῳ οἰδᾶ ποτε αὐτὸν τοιαύδε ¹ διαλεχθέντα.

«Ἐχοις ἄν», ἔφη, «ὦ νεανία, εἰπεῖν ἡμῖν, ὅτου ἔνεκα ἐπεθύμησας ἱππαρχεῖν; οὐ γὰρ δὴ τοῦ πρῶτος τῶν ἱππέων ἐλαύνειν· καὶ γὰρ οἱ ἱπποτοξόται τούτου γε ἀξιοῦνται· προελαύνουσι γοῦν καὶ τῶν ἱππάρχων». «Ἀληθῆ λέγεις», ἔφη. «Ἀλλὰ μὴν οὐδὲ τοῦ γνωσθῆναί γε· ἐπεὶ καὶ οἱ μαινόμενοί γε ὑπὸ πάντων γινώσκονται». «Ἀληθές», ἔφη, «καὶ τοῦτο λέγεις». «Ἄλλ' ἄρα ὅτι τὸ ἱππικὸν οἶε τῇ πόλει βέλτιον ² ἄν ποιήσας παραδοῦναι καί, εἴ τις χρεῖα γίγνοιτο ἱππέων, τούτων ἡγούμενος ἀγαθοῦ τινος αἴτιος γενέσθαι τῇ πόλει;» «Καὶ μάλα», ἔφη. «Καὶ ἔστι γε νῆ Δί'», ἔφη ὁ Σωκράτης, «καλόν, ἐὰν δύνη ταῦτα ποιῆσαι. ἢ δὲ ἀρχή που, ἐφ' ἣν ἡρῆσαι, ἱππων τε καὶ ἀμβατῶν ἔστιν». «Ἐστὶ γὰρ οὖν», ἔφη.

«Ἴθι δὴ λέξον ἡμῖν τοῦτο πρῶτον, ὅπως διανοεῖ τοὺς ³ ἵππους βελτίους ποιῆσαι;» καὶ ὅς· «Ἀλλὰ τοῦτο μὲν», ἔφη, «οὐκ ἐμὸν οἶμαι τὸ ἔργον εἶναι, ἀλλ' ἰδίᾳ ἕκαστον δεῖν τοῦ ἑαυτοῦ ἵππου ἐπιμελεῖσθαι». «Ἐὰν οὖν», ἔφη ὁ Σωκράτης, ⁴ «παρέχωνται σοι τοὺς ἵππους οἱ μὲν οὕτω κακόποδας ἢ κακοσκελεῖς ἢ ἀσθενεῖς, οἱ δὲ οὕτως ἀτρόφους, ὥστε μὴ δύνασθαι ἀκολουθεῖν, οἱ δὲ οὕτως ἀναγώγους, ὥστε μὴ μένειν, ὅπου ἄν σὺ τάξῃς, οἱ δὲ οὕτω λακτιστάς, ὥστε μηδὲ τάξαι δυνατὸν εἶναι, τί σοι τοῦ ἱππικοῦ ὄφελος ἔσται; ἢ πῶς δυνήσει τοιούτων ἡγούμενος ἀγαθὸν τι ποιῆσαι τὴν πόλιν;» καὶ ὅς·

- «Ἄλλὰ καλῶς τε λέγεις», ἔφη, «καὶ πειράσομαι τῶν ἵππων εἰς τὸ δυνατὸν ἐπιμελίσθαι».
- 5 «Τί δέ; τοὺς ἵππεάς οὐκ ἐπιχειρήσεις», ἔφη, «βελτίονας ποιῆσαι;» «Ἔγωγ'», ἔφη. «Οὐκοῦν πρῶτον μὲν ἀναβατικωτέρους ἐπὶ τοὺς ἵππους ποιήσεις αὐτούς;» «Δεῖ γοῦν», ἔφη: «καὶ γάρ, εἴ τις αὐτῶν καταπέσοι, μᾶλλον ἂν οὕτω σφίζοιτο».
- 6 «Τί γάρ; ἐάν που κινδυνεύειν δέη, πότερον ἐπάγειν τοὺς πολεμίους ἐπὶ τὴν ἄμμον κελεύσεις, ἔνθαπερ εἰώθατε ἵππεύειν, ἢ πειράσει τὰς μελέτας ἐν τοιοῦτοις ποιεῖσθαι χωρίοις, ἐν
- 7 οἷσι περ οἱ πόλεμοι γίνονται;» «Βέλτιον γοῦν», ἔφη. «Τί γάρ; τοῦ βάλλειν ὡς πλείστους ἀπὸ τῶν ἵππων ἐπιμελείαν τινα ποιήσεις;» «Βέλτιον γοῦν», ἔφη, «καὶ τοῦτο». «Θήγειν δὲ τὰς ψυχὰς τῶν ἵππέων καὶ ἐξοργίζειν πρὸς τοὺς πολεμίους, ἅπερ ἀλκιμωτέρους ποιεῖ, διανενόησαι;» «Εἰ δὲ μή, ἀλλὰ νῦν γε πειράσομαι», ἔφη.
- 8 «Ὅπως δέ σοι πείθονται οἱ ἵπποι, πεφρόντικάς τι; ἄνευ γὰρ δὴ τούτου οὔτε ἵππων οὔτε ἵππέων ἀγαθῶν καὶ ἀλκιμῶν οὐδὲν ὄφελος». «Ἀληθῆ λέγεις», ἔφη. «ἀλλὰ πῶς ἂν τις μάλιστα, ὧ Σώκρατες, ἐπὶ τοῦτο αὐτοὺς προτρέψαιτο;»
- 9 «Ἐκεῖνο μὲν δήπου οἶσθα, ὅτι ἐν παντὶ πράγματι οἱ ἄνθρωποι τούτοις μάλιστα ἐθέλουσι πείθεσθαι, οὓς ἂν ἡγῶνται βελτίστους εἶναι. καὶ γὰρ ἐν νόσῳ, ὃν ἂν ἡγῶνται ἰατρικώτατον εἶναι, τούτῳ μάλιστα πείθονται, καὶ ἐν πλῆθ, ὃν ἂν κυβερνητικώτατον, καὶ ἐν γεωργίᾳ, ὃν ἂν γεωργικώτατον». «Καὶ μάλα», ἔφη. «Οὐκοῦν εἰκόσ», ἔφη, «καὶ ἐν ἵππικῇ, ὃς ἂν μάλιστα εἰδῶς φαίνηται ἅ δεῖ ποιεῖν, τούτῳ μάλιστα
- 10 ἐθέλειν τοὺς ἄλλους πείθεσθαι». «Ἐὰν οὖν», ἔφη, «ἐγώ, ὧ Σώκρατες, βέλτιστος ὢν αὐτῶν δηλὸς ὢ, ἀρκέσει μοι τοῦτο εἰς τὸ πείθεσθαι αὐτοὺς ἐμοί;» «Ἐάν γε πρὸς τούτῳ», ἔφη, «διδάξης αὐτούς, ὡς τὸ πείθεσθαί σοι κάλλιον τε καὶ σωτηριώτερον αὐτοῖς ἔσται». «Πῶς οὖν», ἔφη, «τοῦτο διδάξω;»

«Πολὺ νῆ Δί'», ἔφη, «ῥᾶον, ἢ εἰ σοι δέοι διδάσκειν, ὡς τὰ κακὰ τῶν ἀγαθῶν ἀμείνω καὶ λυσιτελέστερά ἐστι».

«Λέγεις», ἔφη, «σὺ τὸν ἵππαρχον πρὸς τοῖς ἄλλοις ἐπι- 11
μελεῖσθαι δεῖν καὶ τοῦ λέγειν δύνασθαι;» «Σὺ δ' ὦου»,
ἔφη, «χρῆναι σιωπῇ ἵππαρχεῖν; ἢ οὐκ ἐντεθύμησαι, ὅτι, ὅσα
τε νόμῳ μεμαθῆκαμεν κάλλιστα ὄντα, δι' ὧν γε ζῆν ἐπιστά-
μεθα, ταῦτα πάντα διὰ λόγου ἐμάθομεν, καὶ εἴ τι ἄλλο καλὸν
μανθάνει τις μάθημα, διὰ λόγου μανθάνει, καὶ οἱ ἄριστα
διδάσκοντες μάλιστα λόγῳ χρῶνται, καὶ οἱ τὰ σπουδαιότατα
ἐπιστάμενοι κάλλιστα διαλέγονται; ἢ τόδε οὐκ ἐντεθύμησαι, 12
ὡς, ὅταν γε χορὸς εἰς ἐκ τῆςδε τῆς πόλεως γίγνηται, ὡσπερ
ὁ εἰς Δῆλον πεμπόμενος, οὐδεὶς ἄλλοθεν οὐδαμόθεν τούτῳ
ἐφάμιλλος γίγνεται, οὐδὲ εὐανδρία ἐν ἄλλῃ πόλει ὁμοία τῇ
ἐνθάδε συνάγεται;» «Ἀληθῆ λέγεις», ἔφη. «Ἀλλὰ μὴν 13
οὔτε εὐφωνία τοσοῦτον διαφέρουσιν Ἀθηναῖοι τῶν ἄλλων
οὔτε σωμαίων μεγέθει καὶ ῥώμῃ, ὅσον φιλοτιμία, ἢ ἕπερ μάλι-
στα παροξύνει πρὸς τὰ καλὰ καὶ ἐντιμα». «Ἀληθές», ἔφη,
«καὶ τοῦτο». «Οὐκοῦν οἶει», ἔφη, «καὶ τοῦ ἵππικοῦ τοῦ 14
ἐνθάδε εἴ τις ἐπιμεληθείη, πολὺ ἂν καὶ τούτῳ διενεγκεῖν τῶν
ἄλλων, ὄπλων τε καὶ ἵππων παρασκευῇ καὶ εὐταξίᾳ καὶ τῷ
ἐτοίμῳ κινδυνεύειν πρὸς τοὺς πολεμίους, εἰ νομίσειαν ταῦτα
ποιοῦντες ἐπαίνου καὶ τιμῆς τεύξεσθαι;» «Εἰκόσ γε», ἔφη.
«Μὴ τοίνυν ὄκνει», ἔφη, «ἀλλὰ πειρῶ τοὺς ἄνδρας ἐπὶ ταῦτα 15
προτρέπειν, ἀφ' ὧν αὐτός τε ὠφελήσει καὶ οἱ ἄλλοι πολῖται
διὰ σέ». «Ἀλλὰ, νῆ Δία, πειράσομαι», ἔφη.

δ. Διάλογος τοῦ Σωκράτους μετὰ τοῦ νεωτέρου Περικλέους περὶ τοῦ τρόπου, καθ' ὃν οἱ Ἀθηναῖοι δύνανται ν' ἀνακινήσωσι τὴν προτέραν ἀνδρείαν, δόξαν καὶ εὐδαιμονίαν.

(III, 5, 1-28)

- 1 «Περικλεῖ δέ ποτε τῷ τοῦ πάνυ Περικλέους υἱῷ διαλεγόμενος, «Ἐγὼ τοι», ἔφη, «ὦ Περικλείς, ἐλπίδα ἔχω σοῦ στρατηγήσαντος ἀμείνω τε καὶ ἐνδοξοτέραν τὴν πόλιν εἰς τὰ πολεμικὰ ἔσεσθαι καὶ τῶν πολεμίων κρατήσεων». καὶ ὁ Περικλῆς, «Βουλοίμην ἄν», ἔφη, «ὦ Σώκρατες, ἃ λέγεις· ὅπως δὲ ταῦτα γένοιτ' ἄν, οὐ δύναμαι γινῶναι». «Βούλεις οὖν», ἔφη ὁ Σωκράτης, «διαλογιζόμενοι περὶ αὐτῶν ἐπισκοπῶμεν, ὅπου ἦδη τὸ δυνατόν ἐστι;» «Βούλομαι», ἔφη.
- 2 «Οὐκοῦν οἶσθα», ἔφη, «ὅτι πλήθει μὲν οὐδὲν μείους εἰσὶν Ἀθηναῖοι Βοιωτῶν;» «Οἶδα γάρ», ἔφη. «Σώματα δὲ ἀγαθὰ καὶ καλὰ πότερον ἐκ Βοιωτῶν οἶε πλείω ἄν ἐκλεχθῆναι ἢ ἐξ Ἀθηναίων;» «Οὐδὲ ταύτη μοι δοκοῦσι λείπεσθαι». «Εὐμενεστέρους δὲ ποτέρους ἑαυτοῖς εἶναι νομίζεις;» «Ἀθηναίους ἔγωγε· Βοιωτῶν μὲν γὰρ πολλοὶ πλεονεκτούμενοι ὑπὸ Θηβαίων δυσμενῶς αὐτοῖς ἔχουσιν, Ἀθήνησι δὲ οὐδὲν ὀρῶ τοιοῦτον». «Ἀλλὰ μὴν φιλοτιμώτατοί γε καὶ μεγαλοφρονέστατοι πάντων εἰσὶν ἅπερ οὐχ ἥκιστα παροξύνει κινδυνεύειν ὑπὲρ εὐδοξίας τε καὶ πατρίδος». «Οὐδὲ ἐν τούτοις Ἀθηναῖοι μεμπτοί». «Καὶ μὴν προγόνων γε καλὰ ἔργα οὐκ ἔστιν οἷς μείζω καὶ πλείω ὑπάρχει ἢ Ἀθηναίοις· ᾧ πολλοὶ ἐπαιρόμενοι προτρέπονται τε ἀρετῆς ἐπιμελεῖσθαι καὶ ἄλκιμοι γίγνεσθαι».
- 4 «Ταῦτα μὲν ἀληθῆ λέγεις πάντα, ὦ Σώκρατες· ἀλλ' ὄρα, ὅτι, ἀφ' οὗ ἢ τε σὺν Τολμίδῃ τῶν χιλίων ἐν Λεβαθεῖα συμφορὰ ἐγένετο καὶ ἦ μεθ' Ἴπποκράτους ἐπὶ Δηλίῳ, ἐκ τούτων τεταπεινῶται μὲν ἢ τῶν Ἀθηναίων δόξα πρὸς τοὺς Βοιω-

τούς, ἐπῆρται δὲ τὸ τῶν Θηβαίων φρόνημα πρὸς τοὺς Ἀθηναίους· ὥστε Βοιωτοὶ μὲν, οἱ πρόσθεν οὐδ' ἐν τῇ ἑαυτῶν τολμῶντες Ἀθηναίοις ἄνευ Λακεδαιμονίων τε καὶ τῶν ἄλλων Πελοποννησίων ἀντιτάττεσθαι, νῦν ἀπειλοῦσιν αὐτοὶ καθ' αὐτοὺς ἐμβαλεῖν εἰς τὴν Ἀττικὴν, Ἀθηναῖοι δέ, οἱ πρότερον πορθοῦντες τὴν Βοιωτίαν, φοβοῦνται, μὴ Βοιωτοὶ δηλώσωσι τὴν Ἀττικὴν».

Καὶ ὁ Σωκράτης, «Ἄλλ' αἰσθάνομαι μὲν», ἔφη, «ταῦτα οὕτως ἔχοντα· δοκεῖ δέ μοι ἀνδρὶ ἀγαθῷ ἄρχοντι νῦν εὐαρεστοτέρως διακεῖσθαι ἢ πόλις. τὸ μὲν γὰρ θάρσος ἀμέλειάν τε καὶ βραθυμίαν καὶ ἀπειθειαν ἐμβάλλει, ὁ δὲ φόβος προσεκτικωτέρους τε καὶ εὐπειθεστέρους καὶ εὐτακτοτέρους ποιεῖ. τεκμήραιο δ' ἂν τοῦτο καὶ ἀπὸ τῶν ἐν ταῖς ναυσί· ὅταν μὲν γὰρ δῆπου μηδὲν φοβῶνται, μεστοὶ εἰσιν ἀταξίας· ἔστ' ἂν δὲ ἢ χειμῶνα ἢ πολεμίους δεῖωσιν, οὐ μόνον τὰ κελευόμενα πάντα ποιοῦσιν, ἀλλὰ καὶ σιγῶσι καταδοκοῦντες τὰ προσταχθησόμενα, ὥσπερ χορευταί».

«Ἄλλὰ μήν», ἔφη ὁ Περικλῆς, «εἴ γε νῦν μάλιστα πείθονται, ὥρα ἂν εἶη λέγειν, πῶς ἂν αὐτοὺς προτρεψαίμεθα πάλιν ἀνερασθῆναι τῆς ἀρχαίας ἀρετῆς τε καὶ εὐκλείας καὶ εὐδαιμονίας». «Οὐκοῦν», ἔφη ὁ Σωκράτης, «εἰ μὲν ἐβουλόμεθα χρημάτων αὐτοὺς ὧν ἄλλοι εἶχον ἀντιποιεῖσθαι, ἀποδεικνύντες αὐτοῖς ταῦτα πατρῷά τε ὄντα καὶ προσήκοντα, μάλιστ' ἂν οὕτως αὐτοὺς ἐξωρμῶμεν ἀντέχεσθαι τούτων· ἐπεὶ δὲ τοῦ μετ' ἀρετῆς πρωτεύειν αὐτοὺς ἐπιμελεῖσθαι βουλόμεθα, τοῦτ' αὖ δεικτέον ἐκ παλαιοῦ μάλιστα προσῆκον αὐτοῖς, καὶ ὡς τούτου ἐπιμελόμενοι πάντων ἂν εἶεν κράτιστοι».

«Πῶς οὖν ἂν τοῦτο διδάσκωμεν;» «Οἶμαι μὲν, εἰ τοὺς γὰρ παλαιάτους, ὧν ἀκούομεν προγόνους αὐτῶν, ἀναμιμνήσκωμεν, αὐτοὺς ἀκηκοότας, ἀρίστους γεγονέναι». «Ἄρα λέγεις τὴν τῶν θεῶν κρίσιν, ἣν οἱ περὶ Κέχροπα δι' ἀρετὴν

- ἔκριναν;» «Λέγω γὰρ καὶ τὴν Ἐρεχθέως γε τροφὴν καὶ γένεσιν, καὶ τὸν πόλεμον τὸν ἐπ' ἐκείνου γενόμενον πρὸς τοὺς ἐκ τῆς ἐχομένης ἠπείρου πάσης, καὶ τὸν ἐφ' Ἡρακλειδῶν πρὸς τοὺς ἐν Πελοποννήσῳ, καὶ πάντας τοὺς ἐπὶ Θησέως πολεμηθέντας, ἐν οἷς πᾶσιν ἐκεῖνοι δῆλοι γεγόνασι τῶν
- 11 καθ' ἑαυτοὺς ἀνθρώπων ἀριστεύσαντες· εἰ δὲ βούλει, ἃ ὕστερον οἱ ἐκείνων μὲν ἀπόγονοι, οὐ πολὺ δὲ πρὸ ἡμῶν γεγονότες, ἔπραξαν, τὰ μὲν αὐτοὶ καθ' αὐτοὺς ἀγωνιζόμενοι πρὸς τοὺς κυριεύοντας τῆς τε Ἀσίας πάσης καὶ τῆς Εὐρώπης μέχρι Μακεδονίας καὶ πλείστην τῶν προγεγονότων δύναμιν καὶ ἀφορμὴν κεκτημένους καὶ μέγιστα ἔργα κατειργασμένους, τὰ δὲ καὶ μετὰ Πελοποννησίων ἀριστεύοντες καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλατταν· οἱ δὲ καὶ λέγονται πολὺ διενεγκεῖν τῶν
- 12 καθ' ἑαυτοὺς ἀνθρώπων». «Λέγονται γάρ», ἔφη. «Τοιγαροῦν πολλῶν μὲν μεταναστάσεων ἐν τῇ Ἑλλάδι γεγονυῖων διέμειναν ἐν τῇ ἑαυτῶν, πολλοὶ δὲ ὑπὲρ δικαίων ἀντιλέγοντες ἐπέτρεπον ἐκείνοις, πολλοὶ δὲ ὑπὸ κρειττόνων ὕβριζόμενοι κατέφευγον πρὸς ἐκείνους».
- 13 Καὶ ὁ Περικλῆς, «Καὶ θαυμάζω γ'», ἔφη, «ὦ Σώκρατες, ἡ πόλις ὅπως ποτ' ἐπὶ τὸ χεῖρον ἔκλινεν». «Ἐγὼ μὲν», ἔφη, «οἶμαι», ὁ Σωκράτης, «ὥσπερ καὶ ἀθληταὶ τινες διὰ τὸ πολὺ ὑπερενεγκεῖν καὶ κρατιστεῦσαι καταρραθυμήσαντες ὑστερίζουσι τῶν ἀντιπάλων, οὕτω καὶ Ἀθηναίους πολὺ διενεγκόντας ἀμελῆσαι ἑαυτῶν καὶ διὰ τοῦτο χεῖρους γεγονέναι».
- 14 «Νῦν οὖν», ἔφη, «τί ἂν ποιοῦντες ἀναλάβοιεν τὴν ἀρχαίαν ἀρετὴν;» καὶ ὁ Σωκράτης· «Οὐδὲν ἀπόκρυφον δοκεῖ μοι εἶναι, ἀλλ' εἰ μὲν ἐξευρόντες τὰ τῶν προγόνων ἐπιτηδεύματα μηδὲν χεῖρον ἐκείνων ἐπιτηδεύοιεν, οὐδὲν ἂν χεῖρους ἐκείνων γενέσθαι· εἰ δὲ μή, τοὺς γε νῦν πρωτεύοντας μιμούμενοι καὶ τούτοις τὰ αὐτὰ ἐπιτηδεύοντες, ὁμοίως μὲν τοῖς αὐτοῖς χρώμενοι οὐδὲν ἂν χεῖρους ἐκείνων εἶεν, εἰ δ' ἐπιμελέστερον, καὶ βελτίους».

«Λέγεις», ἔφη, «πόρρω που εἶναι τῇ πόλει τὴν καλοκα- 15
γαθίαν. πότε γὰρ οὕτως Ἀθηναῖοι, ὥσπερ Λακεδαιμόνιοι, ἢ
πρεσβυτέρους αἰδέσονται, οἱ ἀπὸ τῶν πατέρων ἄρχονται κατα-
φρονεῖν τῶν γεραιτέρων, ἢ σωμασκήσουσιν οὕτως, οἱ οὐ
μόνον αὐτοὶ εὐεξίας ἀμελοῦσιν, ἀλλὰ καὶ τῶν ἐπιμελομένων
καταγελωσι; πότε δὲ οὕτω πείσονται τοῖς ἄρχουσιν, οἱ καὶ 16
ἀγᾶλλον ἐπὶ τῇ καταφρονεῖν τῶν ἀρχόντων; ἢ πότε
οὕτως ὁμονήσουσιν, οἱ γε ἀντὶ μὲν τοῦ συνεργεῖν ἑαυτοῖς τὰ
συμφέροντα ἐπηρεάζουσιν ἀλλήλοις καὶ φθονοῦσιν ἑαυτοῖς
μᾶλλον ἢ τοῖς ἄλλοις ἀνθρώποις, μάλιστα δὲ πάντων ἔν τε
ταῖς ἰδίαις συνόδοις καὶ ταῖς κοιναῖς διαφέρονται καὶ πλείστας
δίκας ἀλλήλοις δικάζονται καὶ προαιροῦνται μᾶλλον οὕτω
κερδαίνειν ἀπ' ἀλλήλων ἢ συνωφελοῦντες αὐτούς, τοῖς δὲ
κοινοῖς ὥσπερ ἄλλοτρίοις χρώμενοι περὶ τούτων αὐτὸ μάχονται
καὶ ταῖς εἰς τὰ τοιαῦτα δυνάμεσι μάλιστα χαίρουσιν; ἐξ ὧν 17
πολλὴ μὲν ἀτηρία καὶ κακία τῇ πόλει ἐμφύεται, πολλὴ δὲ
ἔχθρα καὶ μῖσος ἀλλήλων τοῖς πολίταις ἐγγίγνεται, δι' ἃ
ἔγωγε μάλα φοβοῦμαι ἀεὶ, μή τι μείζον ἢ ὥστε φέρειν δύνα-
σθαι κακὸν τῇ πόλει συμβῆ».

«Μηδαμῶς», ἔφη ὁ Σωκράτης, «ὦ Περικλείς, οὕτως 18
ἡγοῦ ἀνηκέστῳ πονηρίᾳ νοσεῖν Ἀθηναίους. οὐχ ὄρας, ὡς
εὐτακτοὶ μὲν εἰσιν ἐν τοῖς ναυτικοῖς, εὐτάκτως δ' ἐν τοῖς
γυμνικοῖς ἀγῶσι πείθονται τοῖς ἐπιστάταις, οὐδένων δὲ κατα-
δεέστερον ἐν τοῖς χοροῖς ὑπηρετοῦσι τοῖς διδασκάλοις;»
«Τοῦτο γάρ τοι», ἔφη, «καὶ θαυμαστόν ἐστι, τὸ τοὺς μὲν 19
τοιούτους πειθαρχεῖν τοῖς ἐφεστῶσι, τοὺς δὲ ὀπλίτας καὶ τοὺς
ἵππεάς, οἱ δοκοῦσι καλοκαγαθία προκεκρίσθαι τῶν πολιτῶν,
ἀπειθεστάτους εἶναι πάντων». καὶ ὁ Σωκράτης ἔφη· «Ἡ 20
δὲ ἐν Ἀρείῳ πάγῳ βουλή, ὦ Περικλείς, οὐκ ἐκ τῶν δεδοκι-
μασμένων καθίσταται;» «Καὶ μάλα», ἔφη. «Οἴσθα οὖν
τινας», ἔφη, «κᾶλλιον ἢ νομιμώτερον ἢ σεμνότερον ἢ δικαιο-

τερον τάς τε δίκας δικάζοντας καὶ τὰλλα πάντα πράττοντας;»
 «Οὐ μέμφομαι», ἔφη, «τούτοις». «Οὐ τοίνυν», ἔφη, «δεῖ
 ἄθουμειν, ὡς οὐκ εὐτάκτων ὄντων Ἀθηναίων».

- 21 «Καὶ μὴν ἔν γε τοῖς στρατιωτικοῖς», ἔφη, «ἔνθα μάλιστα
 δεῖ σωφρονεῖν τε καὶ εὐτακτεῖν καὶ πειθαρχεῖν, οὐδενὶ τούτων
 προσέχουσιν». «Ἴσως γάρ», ἔφη ὁ Σωκράτης, «ἐν τούτοις
 οἱ ἥκιστα ἐπιστάμενοι ἄρχουσιν αὐτῶν. οὐχ ὄρας, ὅτι κιθα-
 ριστῶν μὲν καὶ χορευτῶν καὶ ὀρχηστῶν οὐδὲ εἰς ἐπιχειρεῖ
 ἄρχειν μὴ ἐπιστάμενος, οὐδὲ παλαιστῶν οὐδὲ παγκρατιαστῶν;
 ἀλλὰ πάντες οἱ τούτων ἄρχοντες ἔχουσι δεῖξαι, ὁπόθεν ἔμα-
 θον ταῦτα, ἐφ' οἷς ἐφεστᾶσι τῶν δὲ στρατηγῶν οἱ πλείστοι
 αὐτοσχεδιάζουσιν».
- 22 «Οὐ μέντοι σέ γε τοιοῦτον ἐγὼ νομίζω εἶναι, ἀλλ' οἶμαι
 σε οὐδὲν ἡττον ἔχειν εἰπεῖν, ὁπότε στρατηγεῖν ἢ ὁπότε
 παλαίειν ἤρξω μανθάνειν. καὶ πολλὰ μὲν οἶμαι σε τῶν
 πατρῶων στρατηγημάτων παρεληφῶτα διασφῆζειν, πολλὰ δὲ
 πανταχόθεν συνηχέειν, ὁπόθεν οἶόν τε ἦν μαθεῖν τι ὠφέλι-
 23 μον εἰς στρατηγίαν. οἶμαι δέ σε πολλὰ μεριμνᾶν, ὅπως μὴ
 λάθῃς σεαυτὸν ἀγνοῶν τι τῶν εἰς στρατηγίαν ὠφελίμων, καὶ
 ἂν τι τοιοῦτον αἰσθη σεαυτὸν μὴ εἰδῶτα, ζητεῖν τοὺς ἐπιστα-
 μένους ταῦτα, οὔτε δώρων οὔτε χαρίτων φειδόμενον, ὅπως
 μάθῃς παρ' αὐτῶν, ἃ μὴ ἐπίστασαι, καὶ συνεργοὺς ἀγαθοὺς
 24 ἔχεις». καὶ ὁ Περικλῆς, «Οὐ λανθάνεις με, ὦ Σώκρατες»,
 ἔφη, «ὅτι οὐκ οἰόμενός με τούτων ἐπιμελεῖσθαι ταῦτα
 λέγεις, ἀλλ' ἐγχειρῶν με διδάσκειν, ὅτι τὸν μέλλοντα στρα-
 τηγεῖν τούτων ἀπάντων ἐπιμελεῖσθαι δεῖ. ὁμολογῶ μέντοι
 καγὼ σοι ταῦτα».
- 25 «Τοῦτο δ'», ἔφη, «ὦ Περικλείς, κατανενόηκας, ὅτι πρό-
 κείται τῆς χώρας ἡμῶν ὄρη μεγάλα, καθήκοντα ἐπὶ τὴν
 Βοιωτίαν, δι' ὧν εἰς τὴν χώραν εἰσοδοὶ στεναὶ τε καὶ προσάν-
 τεις εἰσὶ, καὶ ὅτι μέση διέζωσται ὄρεσιν ἐρυμνοῖς;» «Καὶ

μάλα», ἔφη. «Τί δέ; ἐκεῖνο ἀκήκοας, ὅτι Μυσοὶ καὶ Πισιδαὶ 26
 ἐν τῇ βασιλέως χώρα κατέχοντες ἐρυμνὰ πάνυ χωρία καὶ
 κούφως ὤπλισμένοι δύνανται πολλὰ μὲν τὴν βασιλέως χώραν
 καταθέοντες κακοποιεῖν, αὐτοὶ δὲ ζῆν ἐλεύθεροι;» «Καὶ
 τοῦτό γ'», ἔφη, «ἀκούω». «Ἀθηναίους δ' οὐκ ἂν οἶει», ἔφη, 27
 «μέχρι τῆς ἐλαφρᾶς ἡλικίας ὤπλισμένους κουφοτέροις ὅπλοις
 καὶ τὰ προκείμενα τῆς χώρας ὄρη κατέχοντας βλαβεροὺς
 μὲν τοῖς πολεμίοις εἶναι, μεγάλην δὲ προβολὴν τοῖς πολίταις
 τῆς χώρας κατεσκευάσθαι;» καὶ ὁ Περικλῆς, «Πάντ' οἶμαι»,
 ἔφη, «ὦ Σώκρατες, καὶ ταῦτα χρήσιμα εἶναι». «Εἰ τοίνυν», 28
 ἔφη ὁ Σωκράτης, «ἀρέσκει σοὶ ταῦτα, ἐπιχίρει αὐτοῖς, ὦ
 ἄριστε· ὅ τι μὲν γὰρ ἂν τούτων καταπράξεης, καὶ σοὶ καλὸν
 ἔσται καὶ τῇ πόλει ἀγαθόν· ἐὰν δέ τι αὐτῶν ἀδυνατῆς, οὔτε
 τὴν πόλιν βλάψεις οὔτε σαυτὸν κατασιχυνεῖς».

ε. Ὁ ἀληθῆς ἄρχων.

(ΙΙΙ, 9, 10-13)

Βασιλέας δὲ καὶ ἄρχοντας οὐ τοὺς τὰ σκῆπτρα ἔχοντας 10
 ἔφη εἶναι οὐδὲ τοὺς ὑπὸ τῶν τυχόντων αἰρεθέντας οὐδὲ τοὺς
 κλήρῳ λαχόντας οὐδὲ τοὺς βιασαμένους οὐδὲ τοὺς ἐξαπατή-
 σαντας, ἀλλὰ τοὺς ἐπισταμένους ἄρχειν. ὁπότε γὰρ τις ὁμο- 11
 λογῆσει τοῦ μὲν ἄρχοντος εἶναι τὸ προστάττειν, ὅ τι χρῆ
 ποιεῖν, τοῦ δὲ ἀρχομένου τὸ πείθεσθαι, ἐπεδείκνυ ἐν τε νηῖ
 τὸν μὲν ἐπιστάμενον ἄρχοντα, τὸν δὲ ναύκληρον καὶ τοὺς
 ἄλλους τοὺς ἐν τῇ νηϊ πάντας πειθομένους τῷ ἐπισταμένῳ·
 καὶ ἐν γεωργίᾳ τοὺς κεκτημένους ἀγρούς, καὶ ἐν νόσῳ
 τοὺς νοσοῦντας, καὶ ἐν σωμασσίᾳ τοὺς σωμασκοῦντας, καὶ
 τοὺς ἄλλους πάντας, οἷς ὑπάρχει τι ἐπιμελείας δεόμενον, ἐὰν
 μὲν αὐτοὶ ἡγῶνται ἐπίστασθαι ἐπιμελεῖσθαι, ἐπιμελομένους·
 εἰ δὲ μή, τοῖς ἐπισταμένοις οὐ μόνον παροῦσι πειθομένους,

ἀλλὰ καὶ ἀπόντας μεταπεμπομένους, ὅπως ἐκείνοις πειθόμενοι τὰ δέοντα πράττωσιν· ἐν δὲ ταλασίᾳ καὶ τὰς γυναῖκας ἐπεδείκνυ ἀρχούσας τῶν ἀνδρῶν διὰ τὸ τὰς μὲν εἰδέναι, ὅπως χρῆ ταλασιουργεῖν, τοὺς δὲ μὴ εἰδέναι.

- 12 Εἰ δέ τις πρὸς ταῦτα λέγοι, ὅτι τῷ τυράννῳ ἔξεστι μὴ πείθεσθαι τοῖς ὀρθῶς λέγουσι, «καὶ πῶς ἂν», ἔφη, «ἐξείη μὴ πείθεσθαι, ἐπικειμένης γε ζημίας, ἐάν τις τῷ εὖ λέγοντι μὴ πείθεται; ἐν ᾧ γὰρ ἂν τις πράγματι μὴ πείθεται τῷ εὖ λέγοντι, ἀμαρτήσεται δὴπου, ἀμαρτάνων δὲ ζημιώσεται». εἰ δὲ φαίη τις τῷ τυράννῳ ἐξεῖναι καὶ ἀποκτείνειν τὸν εὖ φρονοῦντα, «τὸν δὲ ἀποκτείνοντα», ἔφη, «τοὺς κρατίστους τῶν συμμάχων οἶει ἀζήμιον γίνεσθαι ἢ ὡς ἔτυχε ζημιουῖσθαι; πότερα γὰρ ἂν μᾶλλον οἶει σφῆζεσθαι τὸν τοῦτο ποιοῦντα ἢ οὕτω καὶ τάχιστ' ἂν ἀπολέσθαι;».

ΘΑΝΑΤΟΣ ΤΟΥ ΣΩΚΡΑΤΟΥΣ ΚΑΙ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΜΟΣ ΑΥΤΟΥ

(IV, 8, 1-11)

Εἰ δέ τις, ὅτι φάσκοντος αὐτοῦ τὸ δαιμόνιον ἑαυτῷ προση- 1
μαίνειν, ἅ τε δέοι καὶ ἅ μὴ δέοι ποιεῖν, ὑπὸ τῶν δικαστῶν
κατεγνώσθη θάνατος, οἶεται αὐτὸν ἐλέγχεσθαι περὶ τοῦ δαι-
μονίου ψευδόμενον, ἐννοησάτω πρῶτον μὲν, ὅτι οὕτως ἤδη
τότε πόρρω τῆς ἡλικίας ἦν, ὥστ', εἰ καὶ μὴ τότε, οὐκ ἂν
πολλῷ ὕστερον τελευτῆσαι τὸν βίον· εἶτα ὅτι τὸ μὲν
ἀχθεινότετον τοῦ βίου καὶ ἐν ᾧ πάντες τὴν διάνοιαν μειοῦν-
ται ἀπέλιπεν, ἀντὶ δὲ τούτου τῆς ψυχῆς τὴν βώμην ἐπι-
δειξάμενος εὐκλειαν προσεκτήσατο, τὴν τε δίκην πάντων
ἀνθρώπων ἀληθέστατα καὶ ἐλευθεριώτατα καὶ δικαιοτάτα
εἰπὼν καὶ τὴν κατάγνωσιν τοῦ θανάτου πραότατα καὶ ἀνδρω-
δέστατα ἐνεγκών.

Ὅμολογεῖται γὰρ οὐδένα πω τῶν μνημονευομένων ἀνθρώ- 2
πων κάλλιον θάνατον ἐνεγκεῖν. ἀνάγκη μὲν γὰρ ἐγένετο
αὐτῷ μετὰ τὴν κρίσιν τριάκοντα ἡμέρας βιώναι διὰ τὸ Δῆλια
μὲν ἐκεῖνου τοῦ μηνὸς εἶναι, τὸν δὲ νόμον μηδένα εἶναι δημο-
σίᾳ ἀποθνήσκειν, ἕως ἂν ἡ θεωρία ἐκ Δήλου ἐπανέλθῃ, καὶ
τὸν χρόνον τοῦτον ἅπασι τοῖς συνήθεσι φανερὸς ἐγένετο
οὐδὲν ἀλλοιότερον διαβιῶν ἢ τὸν ἔμπροσθεν χρόνον· καίτοι
τὸν ἔμπροσθεν γε πάντων ἀνθρώπων μάλιστα ἐθαυμάζετο ἐπὶ
τῷ εὐθύμως τε καὶ εὐκόλως ζῆν. καὶ πῶς ἂν τις κάλλιον ἢ 3
οὕτως ἀποθάνοι; ἢ ποῖος ἂν εἴη θάνατος καλλίων ἢ ὅν

- κάλλιστά τις ἀποθάνοι; ποῖος δ' ἂν γένοιτο θάνατος εὐδαιμονέστερος τοῦ καλλίστου; ἢ ποῖος θεοφιλέστερος τοῦ εὐδαιμονεστάτου;
- 4 Λέξω δὲ καὶ ἃ Ἑρμογένους τοῦ Ἴππονίκου ἤκουσα περὶ αὐτοῦ. ἔφη γάρ, ἤδη Μελήτου γεγραμμένου αὐτὸν τὴν γραφήν, αὐτὸς ἀκούων αὐτοῦ πάντα μᾶλλον ἢ περὶ τῆς δίκης διαλεγομένου λέγειν αὐτῷ, ὡς χρὴ σκοπεῖν, ὅτι ἀπολογήσεται. τὸν δὲ τὸ μὲν πρῶτον εἰπεῖν· «Οὐ γὰρ δοκῶ σοι τοῦτο μελετῶν διαβεβιωκέναι;» ἐπεὶ δὲ αὐτὸν ἤρετο, ὅπως, εἰπεῖν αὐτόν, ὅτι οὐδὲν ἄλλο ποιῶν διαγεγένηται ἢ διασκοπῶν μὲν τὰ τε δίκαια καὶ τὰ ἄδικα, πράττων δὲ τὰ δίκαια καὶ τῶν ἀδίκων ἀπεχόμενος, ἦν περ νομίζοι καλλίστην μελέτην ἀπο-
- 5 λογίας εἶναι. αὐτὸς δὲ πάλιν εἰπεῖν· «Οὐχ ὄραξ, ὦ Σώκρατες, ὅτι οἱ Ἀθήνησι δικασταὶ πολλοὺς μὲν ἤδη μὴδὲν ἀδικούντας λόγῳ παραχθέντες ἀπέκτειναν, πολλοὺς δὲ ἀδικούντας ἀπέλυσαν;» «Ἀλλὰ νῆ τὸν Δία», φάναι αὐτόν, «ὦ Ἑρμογένες, ἤδη μου ἐπιχειροῦντος φροντίσαι τῆς πρὸς τοὺς δικαστὰς ἀπολογίας ἠναντιώθη τὸ δαιμόνιον». καὶ αὐτὸς εἰπεῖν· «Θαυμαστά λέγεις».
- 6 Τὸν δὲ, «Θαυμάζεις», φάναι, «εἰ τῷ θεῷ δοκεῖ βέλτιον εἶναι ἐμὲ τελευτᾶν τὸν βίον ἤδη; οὐκ οἶσθ', ὅτι μέχρι μὲν τοῦδε τοῦ χρόνου ἐγὼ οὐδενὶ ἀνθρώπων ὑφείμην ἂν οὔτε βέλτιον οὔθ' ἤδιον ἐμοῦ βεβιωκέναι; ἄριστα μὲν γὰρ οἶμαι ζῆν τοὺς ἄριστα ἐπιμελομένους τοῦ ὡς βελτίστους γίγνεσθαι, ἤδιστα δὲ τοὺς μάλιστα αἰσθανομένους, ὅτι βελτίους γίγνον-
- 7 ται. ἃ ἐγὼ μέχρι τοῦδε τοῦ χρόνου ἠσθανόμην ἐμαυτῷ συμβαίνοντα, καὶ τοῖς ἄλλοις ἀνθρώποις ἐντυγχάνων καὶ πρὸς τοὺς ἄλλους παραθεωρῶν ἐμαυτὸν οὕτω διατετέλεκα περὶ ἐμαυτοῦ γιγνώσκων· καὶ οὐ μόνον ἐγὼ, ἀλλὰ καὶ οἱ ἐμοὶ φίλοι οὕτως ἔχοντες περὶ ἐμοῦ διατελοῦσιν, οὐ διὰ τὸ φιλεῖν ἐμέ, καὶ γὰρ οἱ τοὺς ἄλλους φιλοῦντες οὕτως ἂν εἶχον

πρὸς τοὺς ἑαυτῶν φίλους, ἀλλὰ διόπερ καὶ αὐτοὶ ἂν οἶονται ἔμοι συνόντες βέλτιστοι γίγνεσθαι.

»Εἰ δὲ βιώσομαι πλείω χρόνον, ἴσως ἀναγκαῖον ἔσται τὰ 8 τοῦ γήρωσ ἐπιτελεῖσθαι, καὶ ὄραν τε καὶ ἀκούειν ἤττον, καὶ διανοεῖσθαι χεῖρον, καὶ δυσμαθέστερον ἀποβαίνειν καὶ ἐπιλησμονέστερον, καὶ ὧν πρότερον βελτίων ἦν, τούτων χεῖρω γίγνεσθαι. ἀλλὰ μὴν ταῦτά γε μὴ αἰσθανομένῳ μὲν ἀβίωτος ἂν εἶη ὁ βίος, αἰσθανόμενον δὲ πῶς οὐκ ἀνάγκη χεῖρόν τε καὶ ἀηδέστερον ζῆν;

»Ἀλλὰ μὴν εἴ γε ἀδίκως ἀποθανοῦμαι, τοῖς μὲν ἀδίκως 9 ἔμὲ ἀποκτείνασιν αἰσχρὸν ἂν εἶη τοῦτο· ἔμοι δὲ τί αἰσχρὸν τὸ ἐτέρους μὴ δύνασθαι περὶ ἑμοῦ τὰ δίκαια μήτε γινῶναι μήτε ποιῆσαι; ὁρῶ δ' ἔγωγε καὶ τὴν δόξαν τῶν προγεγονό- 10 των ἀνθρώπων ἐν τοῖς ἐπιγιγνομένοις οὐχ ὁμοίαν καταλειπομένην τῶν τε ἀδικησάντων καὶ τῶν ἀδικηθέντων. οἶδα δέ, ὅτι καὶ ἐγὼ ἐπιμελείας τεύξομαι ὑπ' ἀνθρώπων, καὶ ἐὰν νῦν ἀποθάνω, οὐχ ὁμοίως τοῖς ἔμὲ ἀποκτείνασιν· οἶδα γὰρ αἰεὶ μαρτυρησεσθαι μοι, ὅτι ἐγὼ ἠδίκησα μὲν οὐδένα πώποτε ἀνθρώπων οὐδὲ χεῖρω ἐποίησα, βελτίους δὲ ποιεῖν ἐπειρώμην αἰεὶ τοὺς ἔμοι συνόντας». τοιαῦτα μὲν πρὸς Ἑρμογένην τε διελέχθη καὶ πρὸς τοὺς ἄλλους.

Τῶν δὲ Σωκράτην γιγνωσκόντων, οἶος ἦν, οἱ ἀρετῆς ἐφιέ- 11 μενοι πάντες ἔτι καὶ νῦν διατελοῦσι πάντων μάλιστα ποθοῦντες ἐκείνον, ὡς ὠφελιμώτατον ὄντα πρὸς ἀρετῆς ἐπιμέλειαν. ἔμοι μὲν δὴ τοιοῦτος ὧν, οἶον ἐγὼ διηγῆμαι, εὐσεβῆς μὲν οὕτως, ὥστε μηδὲν ἄνευ τῆς τῶν θεῶν γνώμης ποιεῖν, δίκαιος δέ, ὥστε βλάπτειν μὲν μηδὲ μικρὸν μηδένα, ὠφελεῖν δὲ τὰ μέγιστα τοὺς χρωμένους αὐτῷ, ἐγκρατῆς δέ, ὥστε μηδέποτε προαιρεῖσθαι τὸ ἥδιον ἀντὶ τοῦ βελτίονος, φρόνιμος δέ, ὥστε μὴ διαμαρτάνειν κρίνων τὰ βελτίω καὶ τὰ χεῖρω, μηδὲ ἄλλου προσδεῖσθαι, ἀλλ' αὐτάρκης εἶναι πρὸς τὴν τούτων

γνώσιν, ἰκανὸς δὲ καὶ λόγῳ εἰπεῖν τε καὶ διορίσασθαι τὰ τοιαῦτα, ἰκανὸς δὲ καὶ ἄλλους δοκιμάσαι τε καὶ ἀμαρτάνοντας ἐλέγξει καὶ προτρέψασθαι ἐπ' ἀρετὴν καὶ καλοκαγαθίαν, ἐδόκει τοιοῦτος εἶναι, οἷος ἂν εἴη ἄριστός τε ἀνὴρ καὶ εὐδαιμονέστατος.

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

1. Βίος Ξενοφώντος.

Ὁ Ξενοφῶν, γεννηθεὶς ἐν Ἀθήναις πιθανῶς τῷ 434 π. Χ., ἦτο υἱὸς τοῦ Γρύλλου καὶ τῆς Διοδώρας καὶ κατήγετο ἐξ εὐπόρου καὶ εὐγενοῦς οἰκογενείας. Ἐκ παιδικῆς ἡλικίας ἐγένετο πιστὸς μαθητῆς τοῦ φιλοσόφου Σωκράτους πλεῖστον ὠφεληθεὶς ἐκ τῆς διδασκαλίας αὐτοῦ.

Τῷ 401 π. Χ. καταλιπὼν τὰς Ἀθήνας ἐπορεύθη κατὰ πρόσκλησιν τοῦ φίλου του Προξένου τοῦ Βοιωτοῦ εἰς Σάρδεις πρὸς τὸν νεώτερον Κῦρον, ὅτε οὗτος συναθροίσας 100 χιλιάδας βαρβάρων καὶ 13 χιλιάδας Ἑλλήνων παρεσκευάζετο νὰ ἐκστρατεύσῃ κατὰ τοῦ ἀδελφοῦ του Ἀρταξέρξου. Τὴν ἐκστρατείαν ταύτην ἠκολούθησεν ὁ Ξενοφῶν ὡς ἀπλοῦς ἐθελοντής. Μετὰ τὴν περὶ τὰ Κούναξα δ' ὄμως μάχην καὶ τὴν ὑπὸ τοῦ σατραπῶτος Τισσαφέρνηος δολοφονίαν τῶν Ἑλλήνων στρατηγῶν ἐκλεχθεὶς στρατηγὸς καὶ ὠρθωσε διὰ μεγίστων κόπων καὶ κινδύνων νὰ ὀδηγήσῃ τὸν στρατὸν τῶν μυρίων Ἑλλήνων ἐκ τοῦ βάρους τῆς Ἀσίας εἰς τὸν Εὐξείνιον πόντον καὶ ἐκεῖθεν εἰς τὴν Θράκην. Ἐνταῦθα ἐβοήθησε τὸν Σεύθην, τὸν βασιλέα τῆς Θράκης, καὶ παρεσκευάζετο νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὰς Ἀθήνας. Ἄλλ' οἱ φίλοι του προσελθόντες ἐπεισαν αὐτὸν νὰ προστεθῇ μετὰ τοῦ στρατοῦ του εἰς τὸν Σπαρτιατικὸν στρατὸν (399), ὅστις τότε ὑπὸ τὸν Θίβρωνα ἐπολέμει ἐν Ἀσίᾳ πρὸς τοὺς Πέρσας. Ὅτε δὲ τῷ 396 ἦλθεν εἰς Ἀσίαν ἄλλος στρατηγός, ὁ βασιλεὺς Ἀγησίλαος, ἔχων ἐντολὴν ν' ἀναλάβῃ δραστηριώτερον πόλεμον κατὰ τῶν Περσῶν, ὁ Ξενοφῶν ἐτάχθη εἰς τὸ ἐπιτελεῖόν του καὶ ἐγένετο στενὸς τοῦ Ἀγησιλάου φίλος.

Ἄφ' οὗ δ' ἐν τῇ Ἀσίᾳ ἐπολέμησε μετὰ τῶν Σπαρτιατῶν πρὸς ἀπελευθέρωσιν τῶν Ἑλλήνων ἀπὸ τοῦ Περσικοῦ ζυγοῦ, ἐπανήλθεν εἰς τὴν Ἑλλάδα ἀκολουθῶν τὸν Ἀγησίλαον καὶ μετέσχεν ἄν καὶ οὐχὶ ὡς μαχητῆς τῆς ἐν Κορωνεῖα μάχης (394) κατὰ τῶν Θηβαίων, μεθ' ὧν τότε συνεμάχουν καὶ οἱ Ἀθηναῖοι.

Ἐπειδὴ δὲ ὁ Ξενοφῶν συνεμάχησε μετὰ τῶν ἐχθρῶν τῆς πατρίδος αὐτοῦ Σπαρτιατῶν, οἱ μὲν Ἀθηναῖοι ἀπόντα κατεδίκασαν αὐτὸν εἰς ἔξορίαν, οἱ δὲ Σπαρτιαῖται ἔδωκαν αὐτῷ (393) ὡς δῶρον προσοδοφόρον κτῆμα ἐν Σκιλλοῦντι τῆς Ἡλίδος, παρὰ τὴν Ὀλυμπίαν. Ἐνταῦθα ἔζησεν ὁ Ξενοφῶν ἐπὶ 23 ἔτη μετὰ τῆς γυναικὸς αὐτοῦ Φιλησίας καὶ τῶν τέκνων Γρύλλου καὶ Διοδώρου ἀσχολούμενος εἰς τὴν θήραν, τὴν γεωργίαν καὶ τὴν συγγραφὴν.

Ἀλλὰ μετὰ τὴν ἐν Λεύκτροις μάχην, καθ' ἣν οἱ Λακεδαιμόνιοι ἠττήθησαν ὑπὸ τῶν Θηβαίων, ἐκδιωχθεὶς ἐκ τοῦ Σκιλλοῦντος (370) κατέφυγεν εἰς Κόρινθον, ὅθεν ἤρξατο πάλιν φιλικῶς ἐπικοινωνῶν πρὸς τοὺς Ἀθηναίους, οἵτινες ὡς σύμμαχοι τότε τῶν Σπαρτιατῶν συνέπραττον μετ' αὐτῶν κατὰ τῶν Θηβαίων. Τότε δὲ καθηρέθη μὲν τὸ περὶ τῆς ἔξορίας τοῦ Ξενοφῶντος ψήφισμα, ἀλλ' αὐτὸς δὲν ἐπανῆλθε πλέον εἰς τὰς Ἀθήνας, κατέταξεν ὅμως εἰς τὸ ἵππικὸν τῶν Ἀθηναίων ἀμφοτέρους τοὺς υἱούς, ὧν ὁ Γρύλλος ἔπεσεν ἐν Μαντινείᾳ (362) ἡρωϊκῶς μαχόμενος.

Ἐζησε δ' ὁ Ξενοφῶν ἐπὶ τινα ἔτη ἀκόμη ἐν Κορίνθῳ καὶ ἀπέθανε περὶ τὸ 355 π. Χ.

2. Ἀπομνημονεύματα Ξενοφῶντος.

Τὰ διασωθέντα συγγράμματα τοῦ Ξενοφῶντος εἶναι *ἱστορικά, φιλοσοφικά, πολιτικά* καὶ *πρακτικά*· εἰς τὰ *φιλοσοφικά* ἀνήκουσι τὰ *Ἀπομνημονεύματα*, διηρημένα εἰς 4 βιβλία.

Ἐν τοῖς Ἀπομνημονεύμασιν ὁ Ξενοφῶν ἐκθέτει ἀπὸ μνήμης τὰς μᾶλλον ἀξιομνημονεύτους πράξεις ἢ διαλέξεις τοῦ Σωκράτους περὶ ποικίλων πραγμάτων, ἃς ἢ αὐτὸς εἶδε καὶ ἤκουσεν ἢ παρ' ἄλλων αὐτοπτῶν καὶ αὐτηκόων ἔμαθεν. Διὰ τῶν Ἀπομνημονευμάτων ὁ Ξενοφῶν σκοπὸν ἔχει ἀφ' ἑνὸς μὲν νὰ διαγράψῃ ἀληθῆ καὶ γνησίαν εἰκόνα τοῦ Σωκράτους καὶ οὕτω ὑπερασπίσῃ αὐτὸν κατὰ τῶν ἀδίκων μομφῶν τῶν συγχρόνων του, ἀφ' ἑτέρου δὲ νὰ ἀνιδρῶσῃ μνημεῖον εὐγνωμοσύνης εἰς τὸν ἀγαπητὸν του διδάσκαλον.

Τὰ Ἀπομνημονεύματα ἔχουσι μεγίστην ἀξίαν· διότι ταῦτα περιέχουσι πάντα σχεδὸν τὰ διὰ τὴν ἀνθρωπότητα, ἰδίᾳ διὰ τὴν νεολαίαν, ὠφελιμώτατα ἠθικὰ παραγγέλματα.

Τὰ Ἀπομνημονεύματα συνέγραψεν ὁ Ξενοφῶν πρὸ τοῦ 384 π. Χ.

3. Οἱ σοφισταί.

Κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Περικλέους εἶχον ἐγκατασταθῆ εἰς τὰς Ἀθήνας ἄνθρωποι ἔχοντες ὡς ἐπάγγελμα τὸ νὰ διδάσκωσι τὴν σοφίαν καὶ τὴν ἀρετὴν. Οὗτοι ἐφρόνουν ὅτι δὲν ὑπάρχει ἐν τῷ κόσμῳ ἀπόλυτος ἀλήθεια, ὅτι δὲν ὑφίσταται ἀδιαφιλονίκητον δίκαιον, ὅτι οἱ ἠθικοὶ νόμοι δὲν εἶναι τι αἰώνιον, ὅτι οἱ θεοὶ εἶναι πλάσματα τοῦ ἀνθρώπου πρὸς ἔμπνευσιν φόβου καὶ δέσμευσιν τῆς ἐλευθέρου ἐνεργείας, ὅτι τέλος πᾶν πρᾶγμα δύναται νὰ παρασταθῆ διὰ τῆς διαλεκτικῆς τέχνης ὡς ἀκριβῶς τὸ ἐναντίον ἐκείνου, ὅπερ εἶναι ἀληθῶς. Οὗτοι ἐκάλουν ἑαυτοὺς **σοφιστάς**, ἤτοι διδασκάλους τῆς σοφίας καὶ ἀρετῆς. Καὶ ἀληθῶς παρείχον τὴν διδασκαλίαν αὐτῶν, ἀλλ' ἐπὶ μισθῷ πολλάκις ἀδροτάτῳ. Περιφημότεροι δ' ἔξ αὐτῶν ὑπῆρξαν Πρωταγόρας ὁ Ἀβδηρίτης, Γοργίας ὁ Λεοντῖνος, Πρόδικος ὁ Κεῖος καὶ Ἰππίας ὁ Ἡλείος.

Αἱ ἀνωτέρω θεωρίαι τῶν σοφιστῶν ἐπέδρασαν ἐπιβλαβῶς εἰς τοὺς νόμους, τὴν θρησκείαν καὶ τὰ ἥθη· διὰ τοῦτο τὸ ὄνομα τῶν σοφιστῶν ἐλαμβάνετο ἐπὶ κακοῦ. Ἄλλ' ὁ ὑπ' αὐτῶν κλονισμὸς τοῦ ἠθικοῦ οἰκοδομήματος προκάλεσεν ἀντίδρασιν, τῆς ὁποίας κυριώτατος ἐργάτης ἐγένετο ὁ Σωκράτης.

4. Βίος Σωκράτους.

Ὁ Σωκράτης ἐγεννήθη τῷ 469 π. Χ. ἐν Ἀλωπεκῇ, δῆμῳ τῆς Ἀττικῆς, ἐκ πατρὸς Σωφρονίσκου ἀγαματοποιοῦ καὶ μητρὸς Φαιναρέτης μαίας. Κατὰ πρῶτον διδαχθεὶς τὴν τέχνην τοῦ πατρὸς ἐγένετο καὶ αὐτὸς ἀγαματοποιὸς καὶ ἐδεικνύετο ἀκόμη μέχρι τοῦ δευτέρου μετὰ Χριστὸν αἰῶνος εἰς τοὺς ἐπισκεπτομένους τὴν Ἀκρόπολιν ἐν τῶν ἔργων τῆς σμίλης αὐτοῦ παριστάνον τὰς τρεῖς Χάριτας. Εἶτα τραπεὶς πρὸς τὴν φιλοσοφίαν ἤρξατο μελετῶν πάντα τὰ συγγράμματα τῶν πρὸ αὐτοῦ φιλοσόφων καὶ συναναστρεφόμενος τοὺς εὐφυεστέρους ἄνδρας τῆς ἐποχῆς ἐκείνης. Ὡς διδασκαλοὶ αὐτοῦ ἀναφέρονται πολλοί· ἐκ τούτων πιθανώτατος φαίνεται ὁ Ἀρχέλαος, ὁ διάσημος μαθητὴς τοῦ Ἀναξαγόρου.

Κατὰ τὸν Πελοποννησιακὸν πόλεμον ἔλαβε καὶ ὁ Σωκράτης τὰ ὄπλα ὑπὲρ τῆς πατρίδος καὶ ἐπολέμησε γενναίως ἐν ταῖς μάχαις παρὰ τὴν Ποτειδαίαν, τὸ Δήλιον καὶ τὴν Ἀμφίπολιν. Τῶν πολιτικῶν ἀπέσχε· ἀπαξ μόνον ἐγένετο βουλευτῆς καὶ πρόεδρος τῆς ἐκκλησίας τοῦ δήμου τῷ 406, ὅτε μόνος ἀντέστη θαρραλέως μὴ θελήσας νὰ θέσῃ εἰς ψηφοφορίαν πρότασιν παράνομον, νὰ δικασθῶσι δηλ. διὰ μιᾶς ψήφου οἱ ἐν Ἀργινούσαις ναυμαχήσαντες στρατηγοί.

Ἄπαντα τὸν βίον αὐτοῦ ὁ Σωκράτης ἀφιέρωσε πρὸς μόρφωσιν τῶν ἀνθρώπων εἰς ἀρετὴν μὴ ἔχων σχολεῖον, ἀλλὰ συζητῶν περὶ ὑψηλοτάτων ἠθικῶν, θρησκευτικῶν, κοινωνικῶν καὶ πολιτικῶν ζητημάτων ἐν παντὶ τόπῳ τῆς πόλεως καὶ μετὰ πάσης τάξεως ἀνθρώπων, ἰδίᾳ τῶν νέων. Τὴν διδασκαλίαν ἐποιεῖτο ἀμισθὶ καίπερ ὢν πένης ἐν ἀντιθέσει πρὸς τοὺς συγχρόνους αὐτῷ σοφιστάς, οἵτινες ἀντὶ χρημάτων ἐδίδασκον.

Ὁ Σωκράτης ἐν τῷ βίῳ αὐτοῦ καὶ τῷ δημοσίῳ καὶ τῷ ἰδιωτικῷ ὑπῆρξεν ἄμεμπτος· ἀλλὰ τὸ πλῆθος τῶν ἀμαθῶν συνέχεεν αὐτὸν μετὰ τῶν σοφιστῶν, διότι, ὅπως οὗτοι, οὕτω καὶ ἐκεῖνος συνεζήτει περὶ ἠθικῆς καὶ μετεχειρίζετο τὴν διαλεκτικὴν. Ἐπειδὴ δὲ κατεπολέμει τὰς δληθρίας θεωρίας τῶν σοφιστῶν, πολλοὶ τούτων ἐγένοντο ἄσπονδοι ἐχθροὶ αὐτοῦ· ἀλλὰ καὶ ὡς ἐχθρὸς τῆς δημοκρατίας ἐθεωρεῖτο, διότι ἔψεγε τὴν διὰ πλειοψηφίας λῆψιν τῶν ἀποφάσεων καὶ τὴν κλήρωσιν τῶν ἀρχόντων· οὕτω δ' ὁ Σωκράτης κατηγορήθη ὑπὸ τριῶν ἀνδρῶν, τοῦ Ἀνύτου, βυρσοδέψου πολιτενομένου, τοῦ Μελήτου, ἀδοκίμου ποιητοῦ, καὶ τοῦ Λύκωνος, ἀσήμου ῥήτορος, ὅτι δὲν πιστεύει τοὺς θεοὺς τῆς πόλεως, ἀλλ' ἐσφέρει νέας θρησκευτικὰς δοξασίας καὶ ὅτι διὰ τῆς διδασκαλίας αὐτοῦ διαφθείρει τοὺς νέους. Μετὰ λαμπράν, ἀλλ' ἀγέρωχον ἀπολογίαν παροξύνασαν τοὺς δικαστὰς κατεδικάσθη ὁ Σωκράτης εἰς θάνατον καὶ ἔπιεν ἀταράχως τὸ κώνειον (τῷ 399) ἐν τῷ δεσμωτηρίῳ, ἀφ' οὗ πρότερον ἀπέκρουσε τὰς περὶ ἀποδράσεως προτάσεις τῶν φίλων.

Ὁ Σωκράτης οὐδὲν συνέγραψεν· τὴν διδασκαλίαν αὐτοῦ διεφύλαξαν ἡμῖν οἱ μαθηταὶ Ξενοφῶν καὶ Πλάτων ἐν τοῖς συγγράμμασιν αὐτῶν.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

ΒΙΒΛΙΟΝ ΠΡΩΤΟΝ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ 1.

§ 1.

Τίσι... λόγοις, δοτκ. ὀργανική.— *ποτέ* = ἄρά γε, τάχα.— *λόγος* = ἐπιχείρημα.— *γράφομαι τινα* = ἐγγράφως καταγγέλλω (κατηγορῶ) τινά διὰ δημόσιον ἀδίκημα· *οἱ γραψάμενοι Σωκράτη* =; — *τῇ πόλει* = πρὸς τὸ συμφέρον τῆς πόλεως.— *γραφή* = (ἐγγραφος) κατηγορία.— *ἀδικῶ* = πράττω παρὰ τὸν νόμον, παρανομῶ.— *οὓς ἢ πόλις... = οὐ νομίζων τοὺς θεοὺς, οὓς ἢ πόλις νομίζει.* — *νομίζων... εἰσφέρων... διαφθείρων*, μετχ. αἰτλγκ.— *νομίζω θεοὺς* = πιστεύω (εἰς) θεοὺς.— *εἰσφέρω καινὰ δαιμόνια* = εἰσάγω νέας θρησκευτικὰς δοξασίας.— *δὲ καὶ* = προσέτι δέ.

Ἄθηναίους, κυρίως ἔπρεπε νὰ εἴπη *δικασίας*, διότι οὗτοι ἀπεφάσισαν τὴν καταδίκην τοῦ Σωκράτους· δὲν εἶπε δὲ *δικασίας* σκοπίμως, ἵνα δείξῃ ὅτι διὰ τὴν καταδίκην τοῦ Σωκράτους ὑπέχουσιν εὐθύνην ὅλοι ἐν γένει οἱ Ἄθηναῖοι. Ἡ δίκη ἐγένετο ἐνώπιον ἡλιαστικοῦ δικαστηρίου συνισταμένου ἐκ πεντακοσίων καὶ ἑνὸς δικαστῶν (*Ἡλιαστῶν*) ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ *ἄρχοντος βασιλέως*.— *οἱ γραψάμενοι Σ.*, οἱ κατηγοροὶ τοῦ Σωκράτους ἦσαν τρεῖς: ὁ Μέλητος (ἀδόκιμὸς τις ποιητής, ὅστις καὶ τὴν *γραφήν* ἐπέδωκε πρὸς τὸν *ἄρχοντα βασιλέα*), ὁ Ἄνυτος (βυρσοδέφης πολιτευόμενος) καὶ ὁ Λύκων (ἄσημος ῥήτωρ)· βλ. εἰσαγ. ἐν σελ. 60.— *εἰσφέρων*, δηλ. εἰς τὴν πόλιν.

§ 2—4.

Πρῶτον... ὡς... = ὡς πρὸς τὸ πρῶτον... μέρος τῆς κατηγορίας, ἔτι... — *οὓς... θεοὺς = τοὺς θεοὺς, οὓς... = ποιέ =;* (πρβλ. § 1).— *χεῶμαι τινι τεκμηρίῳ* = μεταχειρίζομαι (προσάγω)

τι ὡς ἀπόδειξιν. — **θύων** (μετχ. κατγρυπκ.) **φανερὸς ἦν** = ἦτο φανερόν (γνωστόν) ὅτι ἐθυσίαζεν. — **μαντικῇ χρωμαί** = κάμνω χρῆσιν τῆς μαντικῆς. — **διεθερούλητο**, παθηκ. ὑπερσυντλκ. τοῦ **διαθρυλῶ** = διαδίδω. — **ὡς φαίη** = ὅτι ἔλεγεν. — **σημαίνειν** = **προσημαίνειν**. — **προσημαίνω τινί** = προδηλῶ εἰς τινα (τὸ μέλλον). — **ὄθεν δὴ** = καὶ ἐκ τούτου ἀκριβῶς (ἴσα ἴσα). — **καί** (ἐπιτακ.) **μάλιστα** = κυρίως, πρὸ πάντων. — **τῶν ἄλλων** = ἢ (πάντες) οἱ ἄλλοι. — **νομίζοντες** = πιστεύοντες. — **οἰωνός** = πτηνόν (ἀρπακτικόν). — **φήμη** = φωνή (ἀνθρωπίνη). — **σύμβολον** = συνάντησις (ἀνθρώπων). — **οὔτοι τε ... κἀκεῖνος...** = καθὼς οὔτοι... οὔτω καὶ ἐκεῖνος. — **ὑπολαμβάνω** = νομίζω. — **ὁ ὄρνις** = τὸ πτηνόν. — **τὰ συμφέροντα τοῖς μαντευομένοις** = πᾶν ὅ,τι συμφέρει εἰς τοὺς μαντευομένους. — **μαντεύομαι** = ἐρωτῶ τὸ μαντεῖον, ζητῶ μαντεῖαν. — **ἐγίγνωσκε** = ἐφρόνει. — **τὸ δαιμόνιον γάρ...**, **ὁ γάρ** = δηλαδὴ.

Πρῶτον μὲν..., ἢ ἀπόδοσις κατωτέρω ἐν τῇ ἀρχῇ τοῦ 2 κεφ. «**θανμαστὸν δέ...**». — **οἴκοι**, ἐν τῇ αὐτῇ ἐκάστης οἰκίας τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων ἦτο ἰδρυμένος βωμός, ἐν ᾧ ἔθυσον τῷ Ἐρκεῖφ Διί, τῷ θεωρουμένῳ ὡς προστάτῃ τῆς οἰκίας. — **ἐπὶ τῶν κοινῶν βωμῶν**, δημόσιοι βωμοὶ ἦσαν ἰδρυμένοι καὶ πρὸ τῶν ναῶν καὶ ἀνά τὰς ὁδοὺς τῆς πόλεως· ἔθυσον δ' ἐπ' αὐτῶν οἱ ἀρχαῖοι εἴτε κατ' ἰδίαν εἴτε μετὰ τῶν πολιτῶν ἀπάντων ἐν κοιναῖς ἑορταῖς. — **τὸ δαιμόνιον**, ὁ Σωκράτης εἶχε τὴν στερερὰν πεποιθήσιν ὅτι ἐξετέλει ἐν τῷ κόσμῳ θεῖαν τινὰ ἀποστολήν, τὴν ἀποστολήν τοῦ ἐλέγχειν τοὺς δοκησιόφους καὶ διδάσκειν τὴν ἀρετήν. Ἡ κατὰ τὴν ἐκπλήρωσιν τῆς ἀποστολῆς ταύτης καθοδηγοῦσα τὸν Σωκράτη ἀόρατος θεία δύναμις ἦτο κατὰ τὴν γνώμην αὐτοῦ τὸ **δαιμόνιον**. — **διεθερούλητο γάρ...**, ὁ Ξενοφῶν ταυτίζει τὸ δαιμόνιον τοῦ Σωκρ. πρὸς τὴν μαντικὴν τῶν ἄλλων, διότι ἀμφοτέρω προέρχονται ἐκ θεοῦ μὲ μόνην τὴν διαφορὰν ὅτι ἐκεῖνοι μὲν ἐμμέσως ὑπὸ τοῦ θεοῦ διὰ τῶν πτηνῶν, τῶν συναντήσεων καὶ τῶν ἄλλων μαντεῶν προτρέπονται ἢ ἀποτρέπονται, ἐν ᾧ ὁ Σωκρ. ἀμέσως ὑπὸ τοῦ δαιμονίου. — **καὶ μάλιστα**, τοῦτο δεικνύει ὅτι οἱ κατήγοροι καὶ δι' ἄλλας τινὰς αἰτίας κατηγόρησαν τὸν Σωκρ. ὡς καινὰ δαιμόνια εἰσφέροντα, λ. χ. διότι ὁ Σωκρ. ἔλεγεν ὅτι οἱ Ἀθηναῖοι πρέπει νὰ σέδωνται ὄρνεα καὶ κύνας καὶ τὰ τοιαῦτα. — **οἰωνοῖς τε... καὶ φήμαις...**, διὰ τοῦ **οἰωνοῖς** δηλοῦται ἢ ἐκ τῆς πτήσεως καὶ τῆς φωνῆς τῶν

πηγῶν μαντεία, διὰ τοῦ φήμαις ἢ ἐκ τῆς ἀνθρωπίνης φωνῆς, διὰ τοῦ συμβόλοις ἢ ἐκ συναντήσεως ἀνθρώπων καὶ ἐν γένει ἢ ἐκ φυσικῶν φαινομένων, δηλ. κεραυνοῦ, βροντῆς κ. τ. τ. τέλος δὲ διὰ τοῦ θυσίαις ἢ ἐκ τῆς ἐξετάσεως τῶν σπλάγχων τοῦ θύματος, τοῦ χρώματος καὶ τοῦ σχήματος τῶν ἐντοσθίων, τῆς διευθύνσεως τῆς φλογὸς καὶ τῆς κνίσσης ἐν τῷ βωμῷ.—διὰ τούτων, δηλ. διὰ τῶν οἰωνῶν, φημῶν κτλ.—αὐτά, δηλ. τὰ συμφέροντα.—οὕτως, δηλ.;—ἀλλ' οἱ μὲν πλεῖστοι . . . , διὰ τούτων δηλοῦται ἢ μόνη πρὸς τοὺς ἄλλους διαφορὰ τοῦ Σωκράτους· πρβλ. ἀνωτέρω « διε- τεθρῦλητο γὰρ . . . ».—φασιν... ἀποτρέπεσθαι τε καὶ προτρ., ἐν ᾧ πράγματι πιστεύουσιν (ὡς καὶ ὁ Σωκρ.) ὅτι διὰ τῶν πτηνῶν κτλ. οἱ θεοὶ προδηλοῦσι τὰ συμφέροντα τοῖς μαντευσόμενοις.—ὕπὸ τῶν ἀπαντώντων . . . , καὶ παρ' ἡμῖν σήμερον ὑπάρχουσι τοιαῦτα δεισιδαιμονία;—ὥσπερ ἐγίνωσκεν, ὅτι δηλ. οἱ θεοὶ προδηλοῦσι τὰ συμφέροντα τοῖς μαντευσόμενοις.

§ 6—8.

Ἄλλα μὴν—πρὸς τούτοις δέ.—οἱ ἐπιτήδειοι—οἱ φίλοι.—τὰ ἀναγκαῖα—τὰ κατ' ἀνάγκην (πεπρωμένην) συμβαίνοντα, τὰ ἔχοντα ὄρισμένον ἀποτέλεσμα.—καὶ πράττειν—πράττειν.—ὡς νομί- ζοιεν—ὅπως ἐνόμιζον.—περὶ τῶν ἀδῆλων (ὄντων) ὅπως...= περὶ τούτων (=ὡς πρὸς ταῦτα), ἃ ἀδῆλα ἦν ὅπως ἀποβῆσοιτο.—μαντευσόμενους, τελκ. μετχ.—ἔπεμπε, ὡς ἀντικμ. νοητέον τό: τοὺς ἐπιτηδείους.—εἰ ποιητέα (δηλ. εἴη), πλαγία ἐρωτηματικὴ πρότασις ἐκ τοῦ μαντευσόμενους=εἰ δέοι ποιεῖν ταῦτα=ἐὰν ἔπρεπε νὰ πράττωσι ταῦτα.—καὶ τοὺς μέλλοντας...=καὶ ἔφη (ὁ Σωκρ.) μαντικῆς προσδεῖσθαι τοὺς μέλλοντας οἰκῆσειν καλῶς οἴκους τε καὶ πόλεις.—καί, ἐνταῦθα=οὕτω π. χ.—προσδέομαι τινος=ἔχω προσέτι ἀνάγκην τινός.—οἰκῶ οἴκους τε καὶ πόλεις=διαχειρίζομαι οἰκιακῶς καὶ δημοσίας ὑποθέσεις.—τεκτονικὸν μὲν . . . γενέσθαι=τὸ γενέσθαι μὲν (τινα) τεκτο- νικὸν ἢ χαλκευτικὸν ἢ...—τεκτονικός=καλὸς ξυλουργὸς καὶ οἰκοδόμος.—χαλκευτικός=καλὸς σιδηρουργός.—γεωργικός= καλὸς γεωργός.—ἐξεταστικός ἔργου τινός=ἱκανὸς νὰ ἐξετάζη (νὰ κρίνη) ἐπάγγελμά τι.—λογιστικός=καλὸς λογιστής, ἐπιτή-

δειος εἰς τὸ νὰ λογαριάζῃ. — *οἰκονομικὸς* = καλὸς οἰκονόμος, καλὸς διαχειριστὴς τῶν οἰκιακῶν ἀναγκῶν καὶ πραγμάτων. — *στρατηγικὸς* = καλὸς στρατηγός. — *πάντα τὰ τ...* = *πάντα τὰ τοιαῦτα ἐνόμιζεν εἶναι μαθήματα* (κτγρμ.) *αἰρετὰ καὶ ἀνθρώπου γνώμη.* — *μαθήματα αἰρετὰ καὶ ἀνθρώπου γνώμη* = γνώσεις δυνάμεναι νὰ κτηθῶσι καὶ διὰ τῆς ἀνθρωπίνης διανοίας (χωρὶς νὰ ὑπάρχῃ ἀνάγκη μαντικῆς). — *τὰ μέγιστα τῶν ἐν τούτοις* = τὰ σπουδαιότατα τῶν ὑπαρχόντων εἰς ταῦτα (τὰς τέχνας καὶ ἐπιστήμας). — *οἱ θεοὶ ἑαυτοῖς καταλείπονται* = οἱ θεοὶ καταλείπουσι δι' ἑαυτοῦς (= φυλάττουν διὰ τὸν ἑαυτὸν των). — *ᾧν* = καὶ ἐκ τούτων. — *δῆλον εἶναι*, ἐκ τοῦ ἔφθ. — *ὅστις* = ποῖος. — *καρποῦμαι* = ἀπολαύω (θερίζω) τοὺς καρποὺς (ἀγροῦ). — *προσιατῶ τῆς πόλεως* = κυβερνῶ τὴν πόλιν. — *τῷ δυνατοῦς...* = *τῷ λαβόντι κηδεστὰς* (κτγρμ.) *δυνατοῦς ἐν τῇ πόλει.* — *κηδεστῆς* = συγγενῆς ἐκ γάμου (ὡς πενθερός, γαμβρός, ἀνδράδελφος ἢ γυναικάδελφος καὶ ἐν γένει ὁ συμπένθερος). — *λαμβάνω κηδεστὰς δυνατοῦς* = κάμνω συγγενεῖς ἰσχύοντα πολιτικά πρόσωπα. — *εἰ... στερήσεται* (= *στερηθῆσεται*), ἐνταῦθα ὁ *εἰ* = *εἰ μὴ*. — *στεροῦμαι τῆς πόλεως* = ἐξορίζομαι.

Τοὺς ἐπιτηδεῖους, τοὺς συναναστρεφομένους μετὰ τοῦ Σωκρ. ὁ Ξενοφῶν καλεῖ *συνόνιας, ὀμιλητάς, συνδιατρίβοντας, ἐπιθυμητάς, ἐπιτηδεῖους, ἐταίρους, φίλους, γνωρίμους*, οὐδέποτε δὲ μαθητάς· διότι ὁ Σωκρ. οὐδέποτε ὠνόμασεν ἑαυτὸν διδάσκαλον. — *μαντευσομένους ἔπεμπεν*, οὕτω τὸν Ξενοφ. μέλλοντα νὰ πορευθῆ πρὸς τὸν Κῦρον συνεβούλευσεν ὁ Σωκρ. νὰ ἔλθῃ εἰς Δελφούς καὶ νὰ ἐρωτήσῃ τὸν θεὸν περὶ τῆς πορείας. — *προσδεῖσθαι*, ἐκτὸς δηλ. τῶν ἰδίων γνώσεων. — *τῶν τοιοῦτων ἔργων*, δηλ. τῆς τεκτονικῆς, τῆς χαλκευτικῆς καὶ τῆς γεωργίας. — *τὰ μέγιστα τῶν ἐν τούτοις*, νοεῖται ἢ ἕκθασις τῆς ἐπιχειρήσεως καὶ τὸ σύμφορον ἢ ἀσύμφορον τοῦ ἐπαγγέλματος, ὡς φαίνεται ἐκ τῶν ἐπομένων: «*οὔτε γὰρ τῷ...*». — *οὔτε τῷ... φυτευσάμενῳ δῆλον, ὅστις καρπ.*, διότι ὁ φυτεύσας τὸν ἀγρὸν πιθανὸν ν' ἀποθάνῃ πρὸ τοῦ θερισμοῦ τοῦ καρποῦ. — *εἰ διὰ τούτους* (δηλ. *τοὺς κηδεστὰς*) *στερ.*, οἱ ἰσχύοντες πολιτικοὶ ἐπροστάτευσον τοὺς συγγενεῖς αὐτῶν ἂν ὅμως οὗτοι οἱ πολιτικοὶ ἤττωντο ὑπὸ τῆς ἀντιθέτου πολιτικῆς μερίδος, ἐκιν-

δύνεον νά ἐξορισθῶσι καί οἱ ὑπὸ τὴν προστασίαν αὐτῶν διατελοῦντες συγγενεῖς.

§ 9.

Τοὺς μηδὲν τῶν τοιούτων . . . = ἔφη (Σωκρ.) δαιμονῶν τοὺς ολομένους μηδὲν τῶν τοιούτων εἶναι δαιμόνιον, ἀλλὰ (οἰομένους) πάντα (εἶναι) τῆς ἀνθρωπίνης γνώμης. — δαιμονῶ(-άω) = κατέχομαι ὑπὸ δαίμονος, ἀνοηταίνω, εἶμαι παράφρων. — δαιμόνιον, ἐνταῦθα = θεῖον, ἐξαρτώμενον ἐκ τῶν θεῶν. — πάντα εἶναι τῆς ἀνθρωπίνης γνώμης = ὅτι πάντα ἐξαρτῶνται ἐκ τῆς ἀνθρωπίνης διανοίας = ὅτι πάντα ὁ ἄνθρωπος διὰ τῆς διανοίας του δύναται νά εὐρηγ. — δαιμονῶν καὶ τοὺς μαντενομένους, ἀ . . . = (ἔλεγεν) ὅτι ἀνοηταίνουσι καὶ οἱ ἐρωτῶντες τὸ μαντεῖον περὶ πραγμάτων, τὰ ὅποια οἱ θεοὶ ἀφῆκαν εἰς τοὺς ἀνθρώπους νά κρίνωσιν, ἀφ' οὗ μάθωσιν (αὐτά). — εἴ τις ἐπερωτῶη, δηλ. τὸν θεὸν ἢ τὸ μαντεῖον. — πότερον ἐπιστ . . . = πότερον κρεϊττόν (ἔστι) λαβεῖν (ὑποκμ. : αὐτὸν) ἐπὶ ζεῦγος ἐπιστάμενον ἢ νιοχεῖν ἢ μὴ ἐπιστάμενον. — ἐπὶ ζεῦγος = διὰ τὴν διεύθυνσιν ἀμάξης (συρομένης ὑπὸ ζεύγους βοῶν ἢ ἵππων). — ἢ πότερον . . . = ἢ πότερον κρεϊττόν (ἔστι) λαβεῖν ἐπὶ τὴν (= τὴν ἑαυτοῦ) ναῦν ἐπιστάμενον κυβερνᾶν ἢ μὴ ἐπιστάμενον. — ἢ ἄ ἔξεσιν . . . = ἢ εἴ τις ἐπερωτῶη περὶ τούτων, ἄ ἔξεσι (τοῖς ἀνθρώποις) εἰδέναι ἀριθμήσαντας ἢ μετρο. ἢ στήσαντας (= ἐπὶ ἀριθμῆσωσιν ἢ μετρήσωσιν ἢ στήσωσιν). — ἴστημι = ζυγίζω. — ἀθέμιτος = ἀσεβής. — ἄ μὲν μαθόντας . . . = ἄ μὲν ἔδωκαν οἱ θεοὶ (ἡμῖν) ποιεῖν μαθόντας (= ἐπὶ ἀνμάθωμεν). — μανθάνειν, ὡς ὑποκμ. νοητέον τὸ : ἡμᾶς· τὸ ἀπρμφ. ἐκ τοῦ δεῖν. — πειραῖσθαι, ἐκ τοῦ ἔφη δεῖν. — σημαίνειν, ἐκ τοῦ ἔφη.

Μηδὲν τῶν τοιούτων, δηλ. τίνων; — τοὺς τὰ τοιαῦτα π . . . ἀθ. ποιεῖν ἡγεῖτο, διότι τὰ τοιαῦτα εὐρίσκονται διὰ τῆς διανοίας καὶ οὐχὶ διὰ τῆς μαντικῆς παρατηρητέον δὲ ὅτι ἀνωτέρω περὶ τῶν αὐτῶν εἶπεν ὅτι δαιμονῶσι. — σημαίνειν, δηλ. ἄ μὴ δήλα τοῖς ἀνθρώποις ἐστὶ· πῶς δὲ οἱ θεοὶ προεδήλουν ταῦτα; πρβλ. ἀνωτέρω ἐν § 2-4 «οἰωνοῖς τε χρωῖνται καὶ . . .».

§ 10 — 11.

Ἄλλὰ μὴν = ; (πρβλ. § 6). — **γε** = βεβαίως. — **εἰμι ἐν τῷ φανερωῷ** = διάγω βίον φανερόν. — **περίπατος** = τόπος πρὸς περίπατον. — **πλήθω** = εἶμαι πλήρης ἀγορὰ **πλήθουσα** = ἡ ὥρα, καθ' ἣν ἡ ἀγορὰ εἶναι πλήρης ἀνθρώπων (δηλ. ἀπὸ 9 - 12 π. μ.). — **ὅπου πλείστοις μέλλοι συνέσεσθαι** = (ἐκεῖ) ὅπου ἤλπιζε νὰ συναναστραφῇ μετὰ πλείστων. — **ὡς τὸ πολὺ** = ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ, συνήθως. — **οὐδεὶς... Σωκράτους... εἶδε**, παρατηρητέα ἢ μετὰ γενκ. σύνταξις τοῦ **εἶδε**: τὸ **ὄραν**, καθὼς καὶ ἄλλα β. (**σκοπεῖν, θεᾶσθαι, ἐννοεῖν** κτλ.), συντάσσεται μετὰ γενκ. τοῦ προσώπου, ὅταν μάλιστα προστίθεται τὸ κυρίως ἀντικείμενον (τὸ περιεχόμενον τῆς ἀντιλήψεως) καὶ δὴ ἢ κατ' αἰτιατκ. (**τοῦτο, οὐδέν**) ἢ κατὰ πρότασιν ἐξηρητημένην (πρβλ. κατωτέρω § 12: **πρῶτον μὲν αὐτῶν ἐσκόπει, πότερα** κτλ.). — **πώποτε** = ποτὲ ἔως τώρα. — **οὐδὲ γάρ... διελέγετο... ἀλλὰ καὶ τοὺς... = οὐ γὰρ μόνον οὐ διελέγετο... ἀλλὰ καὶ τοὺς...** — **τὰ πάντα** = τὸ σύμπαν. — **φύσις** = γένεσις. — **ἤπερ** (δηλ. **ὀδῶ ἢ μεθόδῳ**) = καθ' ὃν ἀκριβῶς τρόπον. — **ὅπως... καὶ τίσιν...**, πλάγια ἐρωτηματικ. προτάσεις ἐκ τοῦ **σκοπῶν** = ἐξετάζων πῶς... καὶ κατὰ τίνας... — **σοφιστής**, ἐνταῦθα = φιλόσοφος. — **ἀνάγκαι** = φυσικοὶ νόμοι. — **τὰ οὐράνια** = τὰ φαινόμενα τῶν οὐρανίων σωμάτων. — **φροντίζω τι** = ἐπιμόνως ἐρευνῶ τι, βασανίζω τὸν νοῦν μου διὰ τι.

Ἄει μὲν..., ἡ ἀπόδοσις τοῦ μὲν κατωτέρω «οὐδεὶς δὲ πώποτε...». — **πρῶτε... καὶ πληθούσης ἀγορᾶς**, οἱ ἀρχαῖοι διήρουν τὴν ἡμέραν εἰς 4 μέρη: 1) εἰς **πρωῖ** ἢ **πρωῶ** (ἀπὸ τῆς ἀνατολῆς τοῦ ἡλίου μέχρι τῆς ἐνάτης), 2) εἰς **ἀμφί** ἢ **περὶ ἀγορὰν πλήθουσαν** (ἀπὸ τῆς 9 - 12), 3) εἰς **μεσημβρίαν** (ἀπὸ τῆς 12 - 2 μ. μ.) καὶ 4) εἰς **δείλην** (ἀπὸ τῆς 2 - 6). — **εἰς τοὺς περιπάτους**, δηλ. εἰς τὰς στοάς, τὰς ὑπαρχούσας εἰς πολλὰ δημόσια οἰκήματα, ἔνθα οἱ Ἀθηναῖοι δὲν προσεβάλλοντο ὑπὸ τῶν ἀκτίνων τοῦ ἡλίου ἢ ὑπὸ τῆς βροχῆς: ὑπὸ ταύτας περιπατοῦντες διελέγοντο. — **γυμνάσια**, οὕτως ἐκαλοῦντο οἱ τόποι, ἐν οἷς ἐτελοῦντο αἱ σωματικαὶ ἀσκήσεις τῶν νέων, τὰ γυμναστήρια: τοιαῦτα ἐν Ἀθήναις ὑπῆρχον τρία: 1) τὸ **Δύκειον**, κείμενον παρὰ τὸ σημερινὸν Ζάππειον καὶ τὸν ἐθνικὸν κήπον, 2) τὸ **Κυνόσαργες**, παρὰ

τὴν εἰς Φάληρον ἀγούσαν ὁδὸν (ΝΑ. τοῦ σημερινοῦ Α' στρατιωτικοῦ νοσοκομείου παρὰ τὴν Γαργαρέταν) καὶ β) ἡ **Ἀκαδημία** πλησίον τοῦ Ἰππίου Κολωνοῦ (παρὰ τὴν σημερινὴν Κολοκυθοῦν). Ἐξῶθεν καὶ ἔσωθεν τῶν γυμναστηρίων ἦσαν στοαί, ὑπὸ τὰς ὁποίας συνηθροίζοντο καὶ συνωμίλουν οἱ διδάσκαλοι τῆς ῥητορικῆς καὶ οἱ φιλόσοφοι, οἱ μαθηταὶ αὐτῶν, οἱ τερπόμενοι εἰς σοφὰς διαλέξεις.— **ἐκεῖ**, δηλ. ἐν τῇ ἀγορᾷ.— **τῶν ἄλλων**, δηλ. φιλοσόφων.— **ὑπὸ τῶν σοφιστῶν**, ἡ λέξις **σοφιστής** ἔχουσα κατ' ἀρχὰς καλὴν σημασίαν ἐσήμαινε (ὅπως ἐνταῦθα) τὸν φιλόσοφον ἐπὶ Σωκράτους ὅμως ἤρχισε νὰ μεταπίπτῃ εἰς κακὴν σημασίαν βλ. εἰσαγ. ἐν σελ. 63.— **ὁ καλούμενος...** **κόσμος**, πρῶτος ὁ Πυθαγόρας ἀποβλέψας εἰς τὴν διακόσμησιν καὶ τὴν τάξιν τοῦ **πανιῶς** ὠνόμασεν αὐτὸ **κόσμον**.

§ 12 — 15.

Αὐτῶν ἐσκόπει, πότερα... **ἔρχονται ἐπὶ...** **ἢ...** **ἡγοῦνται** = ἐξήταξεν ἂν αὐτοὶ ἐπιδίδονται εἰς... ἢ νομίζουσιν... — **ποτέ** = ; (πρβλ. § 1). — **τὸ περὶ τῶν τοιούτων φροντίζειν** = ἡ ἐπίπονος μέριμνα περὶ τῶν τοιούτων. — **νομίσαντες** = **ἐπεὶ** (αἰτλγκ.) **ἐνόμισαν**. — **ἤδη** = τώρα πλέον. — **ἀνθρώπειος** = ἀνθρώπινος. — **παρέντες...** **σκοποῦντες**, μετχ. ὑποθτικ. = **ἐὰν παρῶσι...** **ἐὰν σκοπῶσιν**. — **παρίημί τι** = παραμελῶ τι. — **τὰ δαιμόνια** = **τὰ θεῖα** = ἐκεῖνα, τὰ ὅποια οἱ θεοὶ μόνοι δύνανται νὰ γνωρίζωσιν. — **ἡγοῦνται τοῦθ'...**, ἡ σύνταξις: **ἡγοῦνται ποιήσειν τοῦθ' ὅτι ἂν μάθωσι καὶ ἑαυτοῖς καὶ ὄτω** (ἀρσενκ. = ᾧτινι) **ἂν τῶν ἄλλων βούλωνται**. — **ποιῶ τί τινι** = χρησιμοποιοῦ τι πρὸς τὸ συμφέρον τινός. — **ζητοῦντες** = **σκοποῦντες**. — **νομίζουσιν, ἐπειδάν..**, ἡ σύνταξις: **νομίζουσι ποιήσειν καὶ ἀνέμους καὶ ὕδ...** **ἐπειδάν γνῶσιν, αἷς... γίγνεται, ἢ...** — **ᾧραι** = ἐποχαὶ τοῦ ἔτους. — **ἐπειδάν γνῶσιν, αἷς ἀνάγκαις...** = **ἐπειδάν γνῶσι τὰς ἀνάγκαις, αἷς...** — **ἀνάγκαι** = ; (πρβλ. § 11). — **ἧ** = τίνη τρόπῳ.

Αὐτῶν, δηλ. τῶν φιλοσόφων. — **τὰ δαιμόνια**, ἐννοοῦνται τὰ τῆς φύσεως. — **ἕκαστα**, δηλ. **τῶν οὐρανίων**. — **ποιήσειν...** **καὶ ἀνέμους καὶ...**, καὶ ὅμως σήμερον αἱ καταπληκτικαὶ πρόοδοι τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν παντοειδῶς μεταποιοῦσι πρὸς ὄφελος τῶν ἀνθρώπων τὰς δυνάμεις τῆς φύσεως καὶ τὰ μετέωρα αὐτῆς.

§ 16.

Πραγματεύομαι τι = ασχολοῦμαι εἰς τι. — *καλόν* = ἠθικόν κάλλος, ἀρετή· τὸ ἀντίθ. *αἰσχρόν* = κακία. — *ἀρχικός τινος* = ἰκανὸς νὰ ἀρχῇ τινός. — *καὶ περὶ τῶν ἄλλων*, δηλ. *διελέγετο*. — ἃ *τοὺς μὲν εἰδότες . . . κεκλησθαι* = περὶ ὧν ἐνόμιζεν ὅτι οἱ μὲν γνωρίζοντες ταῦτα εἶναι . . . οἱ δὲ ἀγνοοῦντες . . . δικαίως δύνανται νὰ κληθῶσι. — *καλὸς κάγαθός* = ὁ τελείως πεπαιδευμένος. — *ἀνδραποδώδης* = ἕμοιος πρὸς ἀνδραπόδον, δουλοπρεπής, ἀμόρφωτος.

Καὶ περὶ τῶν ἄλλων, διὰ τούτων ἐννοοῦνται πάντα τὰ ὅπως οὖν συντείνοντα εἰς τὴν ἠθικὴν μόρφωσιν τοῦ ἀνθρώπου.

§ 17 — 19.

“*Ὅσα μὲν οὖν . . . = ὑπὲρ (= περὶ) μὲν οὖν τούτων, ὅσα μὴ φανερός ἦν ὅπως ἐγίνετο, οὐδὲν θαυμαστόν (ἔστι) παραγῶναι τοὺς δικαστὰς περὶ αὐτοῦ* = λοιπὸν ὡς πρὸς ταῦτα μὲν, περὶ τῶν ὁποίων δὲν ἦτο φανερὸν ποίαν γνώμην εἶχεν (ὁ Σωκρ.), οὐδόπως εἶναι παράδοξον νὰ μὴ κρίνωσιν ὀρθῶς οἱ δικασταὶ περὶ αὐτοῦ (τοῦ Σωκρ.). — *ὅσα δὲ πάντες . . . ; = οὐ θαυμαστόν δέ, εἰ μὴ ἐνεθυμήθησαν τούτων, ὅσα (= ἃ) πάντες ᾗδεσαν; — θαυμαστόν, εἰ . . .*, μετὰ τὰ ψυχικοῦ πάθους σημαντικὰ ῥ. (*χαίρειν, θαυμάζειν* κτλ.) καὶ τὰς ταυτοσημοὺς ἀπροσώπους ἐκφράσεις (*αἰσχρόν ἐστι, θαυμαστόν ἐστι* κτλ.) τὸ αἷτιον τοῦ ψυχικοῦ πάθους ἐκφέρεται ὄχι μόνον διὰ τοῦ *ὅτι*, ἀλλ’ ὑπὸ τὸν τύπον ὑποθέσεως καὶ διὰ τοῦ *εἰ*. — *ἐνθυμοῦμαι τινος* = σκέπτομαι τι, λαμβάνω τι ὑπ’ ὄψει. — *βουλεύσας γάρ ποτε . . . ἀπειλούντων*, ἄς ἀποδοθῇ, ὡσεὶ ἦτο: *βουλεύσας γάρ ποτε καὶ . . . ὁμόσας, ἐν ᾧ ἦν . . . βουλεύσειν, καὶ ἐπιστ. . . γενόμενος ἐπεθύμησεν ὁ δῆμος παρὰ τοὺς νόμους μὴ ψήφω τοὺς . . . ἀποκτεῖναι πάντας· ὁ δὲ οὐκ ἠθέλησεν . . . ὀργιζομένου μὲν . . . πολλῶν δὲ . . . ἀπειλούντων*. — γάρ, διασαφητικός. — *βουλεύσας (= βουλευτὴς γενόμενος) . . . καὶ ὁμόσας . . . καὶ γενόμενος*, αἰ μετχ. χρονικαί. — *ἐν ᾧ ἦν . . . βουλεύσειν*, ὑπκμ. τοῦ ἦν τὸ *βουλεύσειν* = ἐν τῷ ὁποίῳ (ἔρκω) ὑπῆρχεν ἀναγεγραμμένον (ἀνεφέρετο) ὅτι θὰ διαχειρισθῇ τὰ βουλευτικὰ του καθήκοντα συμφώνως πρὸς τοὺς νόμους. — *ἐπιστάτης ἐν τῷ δήμῳ* = πρόεδρος τῆς ἐκκλησίας τοῦ

δήμου. — *μιᾶ ψήφῳ* = διὰ μιᾶς (μόνης) ψηφοφορίας. — *οἱ ἄμφι Θράσυλλον καὶ Ἐρασ.* = ὁ Θράσυλλος καὶ ὁ Ἐρασινίδης καὶ οἱ συστράτηγοι αὐτῶν. — *ἀποκτεῖναι*, ἐνταῦθα = *καταγγῶναι θάνατον* = νὰ καταδικάσῃ εἰς θάνατον. — *ἐπιψηφίζω* = θέτω τὸ ζήτημα εἰς ψηφοφορίαν. — *ὀργιζομένου... ἀπειλούντων*, μετχ. ἐνδοτκ. — *πολλοὶ καὶ δυνατοὶ* = πολλοὶ ἰσχυροί. — *περὶ πλείονος ποιοῦμαι* = προτιμῶ. — *εὐορκῶ* = φυλάττω τὸν ὅρκον μου· τὸ ἀντίθετον *ἐπιορκῶ*. — *φυλάττομαι τινα* = προφυλάττομαι ἀπὸ τινα. — *καὶ γὰρ... ἐνόμιζεν... = ἐνόμιζε γὰρ θεοὺς ἐπιμελεῖσθαι ἀνθρώπων... = τὰ σιγῇ βουλευόμενα* (παθτκ.) = τὰ κρυφίως σχεδιαζόμενα.

“*Ὅσα μὲν οὖν... ὅσα δὲ* κτλ., ἡ ἔννοια: τὰς ἐν τοῖς προηγούμενοις ῥηθείσας γνώμας τοῦ Σωκρ., ἐπειδὴ ταύτας κατ’ ἰδίαν ἐν τοῖς διαλόγοις ἐξέφραζεν, ἦτο δυνατόν νὰ μὴ γνωρίζωσιν οἱ δικασταί· τὰ ἐπόμενα ἕμως ὡς δημοσίᾳ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ δήμου γενόμενα ὄφειλον οὗτοι νὰ μὴ ἀγνωῶσιν. — *βουλευσας... ἐπιστάτης*, ἡ βουλή τῶν Ἀθηναίων ἀπετελεῖτο ἐκ 500 βουλευτῶν· οὗτοι ἐπειδὴ δὲν ἦτο δυνατόν νὰ εὐρίσκωνται διηνεκῶς ἅπαντες ἐπὶ τὸ αὐτό, ἵνα συναποφασίζωσιν, διηροῦντο εἰς 10 τμήματα κατὰ τὰς 10 φυλάς, ὧν ἕκαστον, κατὰ σειρὰν ὀρίζομένην ὑπὸ τοῦ κλήρου, διώκει τὰ τῆς βουλῆς ἐπὶ 35 ἢ 36 ἡμέρας. Οἱ 50 βουλευταὶ ἐκάστου τμήματος ἐκαλοῦντο *πρυτάνεις* καὶ ἡ φυλή, εἰς ἣν ἀνήκον, *πρυτανεύουσα*· ἐκ τῶν 50 δὲ τούτων πρυτάνεων ἐξελέγετο καθ’ ἑκάστην διὰ κλήρου εἰς καλούμενος *ἐπιστάτης*, ὅστις ἔχων τὴν ἀνωτάτην ἀρχὴν ἐν τῇ βουλῇ προήδρευεν αὐτῆς τε καὶ τῆς ἐκκλησίας τοῦ δήμου. — *ποτέ, πότε;* βλ. εἰσαγ. ἐν σελ. 64. — *τὸν βουλ. ὅρκον ὁμόσας*, οἱ βουλευταὶ πρὶν ἀναλάβωσι τὰ καθήκοντα αὐτῶν ὑπεβάλλοντο εἰς *δοκιμασίαν*, εἰς ἀκριβῆ δηλ. ἐξέτασιν τοῦ τε ἰδιωτικοῦ καὶ δημοσίου βίου αὐτῶν, καὶ μετὰ τὴν ἐπιδοκιμασίαν ὤμνουν τὸν βουλευτικὸν ὅρκον, δι’ οὗ ἐβεβαίουν ὅτι θὰ διαχειρισθῶσι τὰ βουλευτικὰ αὐτῶν καθήκοντα συμφώνως πρὸς τοὺς νόμους. — *παρὰ τοὺς νόμους*, οἱ νόμοι ὄριζον ὅτι, ἂν πολλοὶ ὁμοῦ συγκατηγοροῦντο διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν, ἔπρεπε νὰ γίνῃ ψηφοφορία περὶ ἐνὸς ἐκάστου χωριστά. — *τοὺς ἄμφι Θράσ. καὶ Ἐρασινίδην*, ὁ Θράσυλλος, ὁ Ἐρασινίδης καὶ οἱ ἄλλοι Ἀθηναῖοι στρατηγοὶ εἶχον νικήσει τῷ 406 π. X. ἐν ναυμαχίᾳ παρὰ τὰς

Ἄργινοῦσας—νήσους μεταξύ Λέσβου καὶ Μ. Ἀσίας—τοὺς Λακεδαιμονίους· ἀλλ', ἐπειδὴ ἕνεκα τῆς τρικυμίας δὲν ἠδυνήθησαν νὰ σώσωσι μαχητάς τινας πεσόντας εἰς τὴν θάλασσαν καὶ δὲν ἐφρόντισαν νὰ περισυλλέξωσι καὶ ἐνταφιάσωσι κατὰ τὰ νενομισμένα τὰ πτώματα τῶν πνιγέντων, εἰσῆχθησαν ἐν Ἀθήναις εἰς δίκην κατηγορηθέντες ὅτι παρέβησαν τὰ καθήκοντα αὐτῶν· οἱ προσελθόντες εἰς τὸ δικαστήριον στρατηγοὶ κατεδικάσθησαν εἰς θάνατον παράνομως διὰ κοινῆς ψηφοφορίας ὑπὸ τοῦ μαινομένου ὄχλου.—*οὐκ ἠθέλησεν ἐπιψηφίσει*, ὁ πρόεδρος τῆς ἐκκλησίας τοῦ δήμου εἶχε τὴν ἐξουσίαν νὰ μὴ θέσῃ εἰς ψηφοφορίαν πρότασιν, ἣν ἐθεώρει παράνομον.—*ἀπειλούντων*, ὅτι δηλ. θὰ εἰσαγάγωσιν αὐτὸν εἰς δίκην· διότι οἱ *ἐπισιτάται* οἱ ἀρνούμενοι νὰ θέσωσιν εἰς ψηφοφορίαν πρότασιν τινα κατεδιώκοντο διὰ τῆς *ἐνδείξεως*, ἐγγράφου δηλ. καταμηνύσεως ἀπευθυνομένης πρὸς τὸν ἀρμόδιον ἄρχοντα (τοὺς θεσμοθέτας).—*τὰ μὲν εἰδέναι, τὰ δ' οὐκ...*, διότι οἱ ἄρχαιοι ἀπέδιδον εἰς τοὺς θεοὺς πάσας τὰς ἀνθρωπίνας ἀτελείας καὶ ἐλλείψεις.—*τὰ τε λεγόμενα καὶ πραττ.*, ἐπομένως τὰ φανερὰ ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὰ: *τὰ σιγῇ βουλευόμενα*, τὰ ὅποια εἶναι ἄδηλα καὶ κρύφια.—*σημαίνειν...*, πῶς; (πρβλ. § 2-4).

§ 20.

Ὅπως ποτὲ = πῶς ἄρ' αὖ γε. — *περὶ θεοὺς μὴ σωφρονεῖν* = ὅτι ὡς πρὸς τοὺς θεοὺς δὲν ἐφρόνει ὀρθῶς.—*τὸν ἀσεβὲς μὲν...* = αὐτός, ὅστις ἀσεβὲς μὲν... οὕτε εἶπεν οὕτε ἔπραξε, τοιαῦτα δὲ (πάντοτε) καὶ ἔλεγε καὶ ἔπραττε.—*οἳ τινες ἄν...εὐσεβέστατος*, ὡς ἀποδοθῆ, ὡσεὶ ἦτο: *ὥστε, εἴ τις ταῦτα λέγοι καὶ πράττοι, εἶναι ἄν καὶ νομίζεσθαι εὐσεβέστατον*.

Θαυμάζω οὖν..., συγκεφαλαιωτικῶς ἐπανέρχεται ὁ Ξεν. εἰς τὰ ἐν § 1 εἰρημένα.—*Ἀθηναῖοι*, ὡς καὶ ἐν § 1 «*Ἀθηναίους ἔπεισαν*»· πῶς ἔπρεπε κυρίως νὰ εἴπη; βλ. ἐν σελ. 65.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ 2.

§ 1—3.

Καὶ τό... = ἀκόμη καὶ τό... — *δς* = αὐτός, ὅστις. — *π. ἀνθρώπων γαστρος*, ἀμφότεραι αἱ γενν. ἐκ τοῦ ἐγκρατέστατος· ἢ α' διακριτ., ἢ β' ἀντικμν. — *γαστρος*, ἐνταῦθα = ποτοῦ καὶ φαγητοῦ. — *καρτερικὸς πρὸς χειμῶνα καὶ θέρος καὶ π. πόνους* = ὑπομονητικὸς εἰς ψύχη καὶ καύσωνας καὶ κάθε κόπον. — *πρὸς τὸ δεῖσθαι μετρίων* = εἰς τὸ νὰ ἔχη ἀνάγκην (μόνον) ὀλίγων. — *πεπαιδευμένος* = ἡσκημένος, συνειθισμένος. — *ὥστε... πάνυ ῥαδίως ἔχειν ἀρκοῦντα* = ὥστε... εὐκολώτατα (ὅμως) ν' ἀρκῆται εἰς αὐτὴν (τὴν περιουσίαν). — *πάνυ μικρὰ κεκτημένος* = ἐν ᾧ ἐλαχίστην περιουσίαν εἶχεν. — *ἀν... ἐποίησε* = ἦτο δυνατόν νὰ κάμῃ. — *λίχνος* = λαίμαργος. — *μαλακὸς πρὸς τὸ πονεῖν* = μαλθακὸς πρὸς τοὺς κόπους, φυγόπνος. — *ἀλλ' ἔπαυσε μὲν τούτων* (= ὅχι! δὲν ἦτο δυνατόν) τοῦναντίον ἀπήλλαξε μὲν ἀπὸ τούτων (τῶν ἐλαττωμάτων). — *καλὸς κάγαθος*; =; πρβλ. κεφ. 1, § 16. — *καίτοι γ' οὐδεπώποτε* = καὶ ὅμως (ἀν καὶ ἀπήλλαξε δηλ. πολλοὺς τῶν ἐλαττωμάτων) οὐδέποτε βεβαίως. — *τῷ φανερὸς εἶναι τοιοῦτος ὢν* = διὰ τοῦ ὅτι ἦτο φανερὸς ὅτι ἦτο τοιοῦτος. — *ἐλπίζειν ἐποίει... ἐποίει τοὺς συνδιατρίβοντας ἑαυτῷ ἐλπίζειν γενήσεσθαι τοιοῦτους μιμουμένους* (μετχ. ὑποθετκ.) *ἐκείνον* (= αὐτόν).

Θαυμαστὸν δ' ἐ, δ' δὲ εἶναι ἀπόδοσις τοῦ ἐν κεφ. 1, § 2 «*πρῶτον μὲν*». — *πρὸς τοῖς εἰρημένοις*, δηλ. ἐν τῷ 1 κεφ. — *πάνυ μικρὰ κεκτημένος*, πᾶσα ἡ περιουσία τοῦ Σωκρ. ἦτο ἀξίας 5 μνῶν, ἦτοι 500 ἀτικῶν δραχμῶν. — (*ἔπαυσε*) *τούτων*, δηλ. τῆς ἀσεβείας, παρανομίας, λαίμαργίας καὶ φυγοπονίας. — *οὐδεπώποτε διδάσκαλος*, ἐκ τούτου σαφῶς δηλοῦται, διατὶ οἱ συναναστρεφόμενοι μετὰ τοῦ Σωκρ. οὐδέποτε ἐκαλοῦντο μαθηταί, ἀλλὰ *συνόντες*, *συνδιατρίβοντες*, *ἐπιτήδειοι* κτλ. (βλ. ἀνωτέρω ἐν σελ. 68). — *τούτου*, δηλ. τοῦ ποιῆσαι αὐτοὺς καλοὺς κάγαθούς. — *τοιοῦτος ὢν*, οἷος δηλ. περιεγράφη ἀνωτέρω «*γαστρος... ἐγκρατέστατος... καρτερικώτατος...*».

§ 5 — 8.

Οὐ μὴν οὐδὲ = πρὸς τούτοις οὐδέ. — *ἐρασιχρήματος* = φιλοχρήματος. — *ἔπαυε*, ὡς ἀντιμ. νοητέον τὸ: αὐτοὺς (τούς συνόντας). — *τούς ἑαυτοῦ ἐπιθυμοῦντας* = τούς ἐπιθυμοῦντας τῆς ἑαυτοῦ διδασκαλίας. — *πράττομαί τινα χρήματα* = λαμβάνω χρήματα παρά τινος. — *τῆς ὀμιλίας* = τῆς ἑαυτῶν ὀμιλίας = διὰ τὴν διδασκαλίαν των. — *ἀνδραποδιστῆς ἑαυτοῦ* = πωλῶν ἑαυτὸν ὡς δούλον, πωλητῆς τῆς ἐλευθερίας, τῆς ἀνεξαρτησίας του. — *ἀποκαλῶ* = ὀνειδιστικῶς ὀνομάζω. — *διαλέγεσθαι, παρ' ὧν* = διαλέγεσθαι τούτοις, παρ' ὧν. — *τὸν μισθὸν* = τὸν συμπεφωνημένον μισθόν. — *ἐθαύμαζε, εἰ...*, βλ. ἀνωτέρω ἐν σελ. 72. — *εἰ... πράττειτο καὶ μὴ νομίζοι* = ἐάν... λαμβάνῃ καὶ δὲν νομίζῃ. — *ἀρετὴν ἐπαγγέλλομαι* = ἔχω ὡς ἐπάγγελμα τὴν διδασκαλίαν τῆς ἀρετῆς. — *ἀργύριον* = χρήματα. — *ἀλλὰ φοβοῖτο, μὴ... μὴ* (ἀντί: μὴ... οὐ)... *ἔξοι* = ἀλλὰ (ἐάν) φοβῆται μήπως... δὲν θὰ ὀφείλῃ. — *ἐπηγγείλατο* = ὑπέσχετο. — *ἐπίστευε δὲ... ἐπίστευε δὲ* (= ἀλλ' εἶχε τὴν πεποίθησιν) *ἔσσεσθαι φίλους ἀγαθοὺς ἑαυτῷ τε καὶ ἄλλ. εἰς τὸν πάντα βίον τούς ἀποδεξαμένους τῶν συνόντων* (γενν. διαιρηκ.) *ἑαυτῷ* (ἑκείνῳ), *ἅπερ αὐτὸς ἐδοκίμαζε*. — *δοκιμάζω* = ἐπιδοκιμάζω. — *εἰ μὴ ἄρα* = ἐκτός ἐάν τυχόν.

Τῶν ἄλλων ἐπιθυμιῶν, ἐννοεῖ τὰς ἄλλας (πλὴν τῆς φιλοχρηματίας) ἐμφύτους τοῖς ἀνθρώποις ἐπιθυμίας, τὰς προκαλούσας τὴν φιλοχρηματίαν. — *οὐκ ἐπράττετο χρ.*, παρέχων οὕτω ἑαυτὸν ὑπόδειγμα τῆς ἀφιλοχρηματίας, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τοὺς ἐπὶ τῆς ἐποχῆς του σοφιστὰς, οἵτινες ἐλάμβανον μεγάλους μισθοὺς διὰ τὴν διδασκαλίαν των· πρβλ. εἰσαγ. ἐν σελ. 63. — *τούτου, δηλ. τοῦ πράττεσθαι χρήματα*. — *εἴ τις ἀρετὴν ἐπαγγελλόμενος...*, ταῦτα λέγει περὶ τῶν σοφιστῶν, οὓς ἀποδεικνύει ψευδῶς *ἐπαγγελλόμενους τὴν ἀρετὴν*: διότι ἐάν οὗτοι εἶχον πεποίθησιν, ὅτι οἱ παρ' αὐτῶν διδασκόμενοι θὰ καθίσταντο *καλοὶ κἀγαθοί*, δὲν θὰ ἐλάμβανον χρήματα: διότι οἱ μαθηταὶ αὐτῶν εὐγνώμονες διὰ τὴν διδασκαλίαν τῆς ἀρετῆς θὰ συνέτρεχον τοὺς ἑαυτῶν διδασκάλους εἰς πάσας τὰς ἀνάγκας των. — *ὁ γενόμενος καλὸς κἀγαθός*, πῶς; — *τῷ τὰ μ. εὐεργετήσαντι*, δηλ. τῷ διδασκάλῳ τῆς ἀρετῆς. — *τοιούτον οὐδέν*, δηλ. *διδάξειν τὴν ἀρετὴν*.

§ 9-10.

Ἐπερορᾶν ἐποίει... = ἐποίει τοὺς συνόντας ὑπερορᾶν τῶν καθεστῶτων νόμων. — ὑπερορᾶ τινος = καταφρονῶ τινα. — οἱ καθεστῶτες νόμοι = οἱ ὑπάρχοντες, οἱ κείμενοι νόμοι. — μῶρος = μωρός, ἀνόητος. — κύαμος = κουκκί, κλήρος ἀπὸ κυάμου = διὰ κλήρου. — καθιστάναι, ὡς ὑποκμ. νοητέον τό: τοὺς πολλίτας. — κυβερνήτην δὲ μηδένα ἐθ. χρῆσθαι = ἐν ᾧ κυβερνήτην πλοίου οὐδεὶς θέλει: νὰ ἔχη. — κυαμευῖς = ἐκλεχθεὶς διὰ κυάμου (διὰ κλήρου). — μηδ' ἐπ' ἄλλα τοιαῦτα, δηλ. ἔργα (ἢ τέχνας) χρῆσθαι κυαμευτῷ τινι. — ἃ πολλῶ ἐλάττ... ἀμαρτιανομένων = τὰ ὅποια πλημμελῶς γινόμενα προξενοῦσι πολὺ μικροτέρας βλάβας παρὰ τὰ πλημμελῶς γινόμενα εἰς τὴν πόλιν. — τοὺς δὲ τοιοῦτους λόγους... , ἄς ἀποδοθῆ, ὡσεὶ ἦτο: οἱ δὲ τοιοῦτοι λόγοι, ἔφη (ὁ κατήγορος), ἐπῆρον τοὺς νέους καταφρονεῖν... καὶ ἐποίουν βιαίους. — ἐπαίρω = παρακινῶ. — βίαιος = ἐπαναστατικός. — ἐγὼ δ(ὲ), ὁ δὲ = δ' ἔμως, τοῦναντίον. — οἱ φρόνησιν ἀσκοῦντες = οἱ ἀσκήσει (= ἐπιμελεία, μελέτη) κιώμενοι φρόνησιν = οἱ φρόνιμοι ἄνθρωποι. — τοὺς πολίτας = τοὺς ἑαυτῶν πολίτας: πολίτης δὲ = συμπολίτης. — γίνεσθαι, ἐκ τοῦ οἶμαι. — εἰδότας, μετχ. αἰτλγκ. = ἐπεὶ ἴσασιν. — τῇ βίᾳ πρόσκεισιν ἔχθραι καὶ κίνδυνοι, κατ' ἔννοιαν = ἡ βία ἐπάγεται ἐχθροὺς καὶ κινδύνους. — διὰ δὲ... = ἐν ᾧ διὰ... — τὸ πείθειν = ἡ πειθῶ. — μετὰ φιλίας = μετὰ φιλικοῦ τρόπου. — ταῦτα γίνεσθαι = τὰ ἴδια κατορθοῦνται. — οἱ βιασθέντες = ἐκεῖνοι, καθ' ὧν ἐγένετο χρῆσις βίας. — ὡς ἀφαιρεθέντες = ἐπειδὴ ἀπεστερήθησαν (τῆς ἐλευθέρως των ἐνεργείας). — ὡς κεχαρισμένοι = ἐπειδὴ ἔχουσιν εὐεργετηθῆ. — οὐκουν τῶν φρ... = τὸ βιάζεσθαι οὐκ οὐ τῶν φρόνησιν ἀσκοῦντων ἐστὶ, ἀλλὰ τὸ τὰ τοιαῦτα πράττειν ἐστὶν τῶν ἐχόντων ἰσχὺν ἀνευ γνώμης. — τὸ βιάζεσθαι = ἡ χρῆσις τῆς βίας. — ἐστὶ τινος = εἶναι ἰδιὸν τινος. — ἰσχὺς = σωματικὴ δύναμις. — γνώμη = σύνεσις.

« Ἄλλὰ νῆ Δία », ὁ κατ. ἔφη... , τὸ ἐπιχείρημα τοῦτο, ὡς καὶ τὰ κατωτέρω (ἐν § 12, § 56), προσήγαγεν ὁ Μέλητος ἐν τῇ πρὸ τοῦ δικαστηρίου ἀγορεύσει του θελήσας νὰ στηρίξῃ ἐπ' αὐτῶν τὴν ἐπὶ διαφθορᾷ τῶν νέων κατηγορίαν. — ἀπὸ κυάμου καθιστά-

ναι, ἢ διὰ κληρώσεως ἐκλογή τῶν ἐν Ἀθήναις ἀρχόντων ἐγένετο ὡς ἐξῆς: ἐντὸς κάλπης ἐτίθεντο πινάκια, ἐφ' ὧν ἦσαν γεγραμμένα τὰ ὀνόματα τῶν ὑποψηφίων ἀρχόντων· ἐντὸς δὲ ἄλλης ἰσαρίθμοι πρὸς τὰ πινάκια κύαμοι, ἐξ ὧν λευκοὶ μὲν ἦσαν ὅσοι καὶ οἱ μέλλοντες ἄρχοντες, μέλανες δὲ οἱ λοιποί. Ἀκολούθως ἐξῆγον συγχρόνως ἐξ ἀμφοτέρων τῶν καλπῶν ἀνά ἓν πινάκιον καὶ ἓνα κύαμον, καὶ ἂν μὲν ὁ κύαμος ἦτο λευκὸς ἐγένετο ἄρχων ὁ ὑποψήφιος, οὗ τὸ ὄνομα ἦτο γεγραμμένον ἐπὶ τοῦ πινακίου, ἂν δὲ μέλας, οὐχί. Οἱ οὕτω δ' ἐκλεγόμενοι ἄρχοντες ἐκαλοῦντο **κναμεντοὶ** ἐν ἀντιθέσει πρὸς τοὺς **αἰρετοὺς** ἄρχοντας, οἱ ὁποῖοι ἐξελέγοντο ὑπὸ τοῦ δήμου ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ.—**ἐγὼ δ' οἶμαι** . . . , τὴν κατηγορίαν ὅτι ὁ Σωκρ. ἐχαλάρου τὸν πρὸς τοὺς κειμένους νόμους τῆς πόλεως σεβασμὸν δὲν δύναται ὁ Ξενοφῶν ν' ἀνασκευάσῃ· διότι ὁ Σωκρ. πράγματι ἐπέκρινε τὰ τῆς πολιτείας. δι' αὐτὸ τὴν κατηγορίαν αὐτὴν ἀναμιγνύει ὁ Ξενοφ. μὲ τὴν ἄλλην «**ποιεῖν βιαίους**», ἣν ἀνασκευάζει ἢ ἔννοια: βεβαίως ὁ Σωκρ. ἐπέκρινε τὰ τῆς πολιτείας, ἀλλ' ἢ ἐπίκρισις αὕτη (ὡς ἀκίνδυνος) δὲν ἦτο δυνατὸν ν' ἀγάγῃ εἰς βίαιαν ἐξέγερσιν κατὰ τῆς πολιτείας.— **τὰ συμφέροντα**, τίσι; — **ταυτά**, δηλ. **τοῖς βία γιγνομένοις**.— **μισοῦσι**, δηλ. **τὸν βιάσαντα**.— **οἱ δὲ πεισθέντες**, δηλ. περὶ τῶν συμφερόντων.— **ὡς κεχαρισμένοι**, ὑπὸ τῶν πειθόντων αὐτοὺς περὶ τῶν συμφερόντων αὐτοῖς.— **φιλοῦσι**, τίνα;— **τὸ τὰ τοιαῦτα**, δηλ. βίαια ἔργα.

§ 12.

Ἐφη γε, ὁ γε ἐπιτείνει τὸ **ἔφη** = πρὸ πάντων εἶπε (τοῦτο).— **ὀμιλητὰ γενομένω**, ἢ μετχ. ἐνδοτκ.— **εἰ καὶ ὀμιλητὰ ἐγενέσθην**.— **ὀμιλητῆς γίγνομαι τινι** = συναναστρέφομαι μετὰ τινος, εἶμαι μαθητῆς τινος.— **οἱ ἐν τῇ ὀλιγαρχίᾳ (τὰ πολιτικὰ πράττοντες)** = οἱ ἐν καιρῷ τῆς ὀλιγαρχίας πολιτικοὶ (ἄνδρες).— **αὐ=** ἀφ' ἐτέρου.— **οἱ ἐν τῇ δημοκρατίᾳ (τὰ πολιτικὰ πράττοντες)** =;— **ἀκρατῆς** = ὁ μὴ ὢν κύριος ἑαυτοῦ, ἀχαλίνωτος, ὀρμητικὸς.— **ὀβριστῆς** = αὐθάδης, βίαιος.

Ἐφη γε ὁ κατήγορος, βλ. ἀνωτέρω ἐν § 9 «**Ἀλλὰ νῆ Δία**», ὁ κατ. **ἔφη** . . . — **ἐν τῇ ὀλιγαρχίᾳ**, τοῦ ἔτους 404, ὅτε ἐκυβέρνησαν ἐν Ἀθήναις οἱ τριάκοντα τύραννοι, ὧν κορυφαῖος ὑπῆρξεν ὁ Κριτίας.— **ἐν τῇ δημοκρατίᾳ**, ὁ Ξεν. ἀποβλέπει εἰς τὸν ἰδιω-

τικόν καὶ δημόσιον βίον τοῦ Ἀλκιβιάδου ἀπὸ τοῦ ἔτους 421 π. Χ. μέχρι τῆς ἐπανόδου τούτου εἰς τὸν ἐν Σάμῳ στρατὸν (411 π. Χ.).

§ 13-16.

Τὴν...συνουσίαν...ὡς ἐγένετο = ὡς ἐγένετο ἢ πρὸς Σωκράτη *συνουσία αὐτοῖν* (= αὐτῶν). — ὡς = πῶς. — *συνουσία πρὸς τινα* = συναναστροφή μετὰ τινος. — *ἐγενέσθην μὲν... ἤδυσαν δὲ* = ἀφ' ἑνὸς μὲν ὑπῆρξαν... ἀφ' ἑτέρου δὲ ἐγνώριζον παρατηρητέα ἢ ἐναλλαγὴ τοῦ θυκοῦ καὶ πληθυντικ. ἀριθμοῦ. — *γὰρ*, διασαφητικός. — *δὴ* = ὡς γνωστόν. — *φιλότιμος* = φιλόδοξος. — *βουλομένο τε, ὁ τε* συνδέει μετοχὴν πρὸς ἐπίθετον (*φιλοτιμοτάτω*) ἀμφότερα εἶναι κατγρμ. ἄς ἀποδοθῆ, ὡσεὶ ἦτο: *καὶ ἐβούλοντο*. — *πάντα δι' ἑαυτῶν πράττεσθαι* = πᾶσαι αἱ ὑποθέσεις τῆς πόλεως νὰ διεξάγωνται δι' ἑαυτῶν. — *ἀπ' ἐλαχίστων* = δι' ἐλαχίστων. — *αὐτάρκης* = αὐτὸς καθ' ἑαυτὸν ἐπαρκής, ὁ μὴ ἔχων ἀνάγκην τοῦ ἄλλου. — *αὐταρκέστατα ζῶ* = ζῶ τελείως εὐχαριστημένος. — *ἐχρητο τοῖς διαλεγόμενοις αὐτῷ, ὅπως βούλοιο* = μετεχειρίζετο τοὺς μετ' αὐτοῦ διαλεγομένους ὅπως ἤθελε. — *ἐν τοῖς λόγοις* = ἐν ταῖς διαλέξεσιν. — *ὀρῶντε καὶ ὄντε... ἐπιθυμήσαντε... νομίσαντε*, μετχ. αἰτλγκ. κατ' αἰτιατκ. ἀναφερόμεναι εἰς τὸ αὐτῷ, ὅπερ ὑποκμ. τῶν ἀπρμφ. *ὀρέξασθαι... γενέσθαι*. — *οἶω προεῖρησθον* = (τοιοῦτοι) καθὼς ἀνωτέρω ἔχουσι περιγραφῆ. — *πότερόν τις αὐτῷ φῆ... ἢ νομίσαντε...*; = *πότερόν τις φῆ αὐτῷ* (αἰτιατκ. = αὐτοῦς) *ὀρέξασθαι τῆς ὁμιλίας τοῦ Σωκρ. ἐπιθυμήσαντε τοῦ βίου αὐτοῦ καὶ τῆς σωφροσύνης, ἣν ἐκεῖνος εἶχε, ἢ νομίσαντε γενέσθαι ἂν ἰκανωτάτω λ. καὶ πρ., εἰ ὁμιλησαίτην ἐκεῖνος*; — *πότερόν τις φῆ* = νὰ εἶπη τις. — *ὀρέγομαι τινος* = ἐκτείνω τὰς χεῖράς μου προσπαθῶν νὰ λάβω τι, ἐπιθυμῶ τι. — *τοῦ βίου* = τοῦ τρόπου τῆς ζωῆς. — *σωφροσύνη* = ἐγκράτεια. — *ἰκανὸς λέγειν τε καὶ πράττειν* = ἰκανὸς ῥήτωρ καὶ πολιτικός. — *ἐγὼ μὲν γὰρ ἠγοῦμαι* = ἐγὼ μὲν ἠγοῦμαι ὁ μὲν = βεβαίως. — *θεοῦ δίδοντος αὐτοῖν* = εἰ θεὸς ἐδίδου αὐτοῖν (*ἐλέσθαι* = νὰ ἐκλέξωσι). — *ἐλέσθαι ἂν μᾶλλον*, τὸ ἀπρμφ. ἐκ τοῦ ἠγοῦμαι = νομίζω ὅτι... ἤθελον προτιμήσει. — *δήλω ἐγενέσθην* = δηλὸν ἐγένετο. — *γὰρ*, διασαφητικός. — ὡς τάχιστα =

εὐθὺς ὡς.—*κρείττων*=ὑπέρτερος, ἰκανώτερος. — *οἱ συγγιγνόμενοι (τινι)*=οἱ συνδιατρίβοντές τινι=; — *ἀποπηδήσαντε Σωκρ. ἐπρατιέτην . . .* = *ἀπεπηδησάτην Σωκρ. καὶ ἐπρατιέτην . . .* — *ἀποπηδῶ τινος*=ἀποσκιρτῶ ἀπὸ τινος. — *πράττω τὰ πολιτικά* = ἀσχολοῦμαι εἰς τὰ πολιτικά, πολιτεύομαι. — *Σωκράτους ὠρεχθήτην*=τῆς ὀμιλίας τοῦ Σωκράτους ὠρεξάσθην.

Οὐκ ἀπολογήσομαι, διότι ὁ Ξεν. δὲν νομίζει τὸν Σωκρ. ὑπεύθυνον—ὡς καὶ κατωτέρω θὰ ἀναπτύξῃ—τῶν κακῶν τῶν διαπραχθέντων ὑπὸ τοῦ Κριτίου καὶ Ἀλκιβιάδου. — *τοῖς δὲ διαλεγ. . . . ὅπως β.*, ὑποδηλοῦται ἡ διαλεκτικὴ δεινότης τοῦ Σωκρ. — *οἷω προείρησθον*, πῶς ἀνωτέρω περιεγράφησαν ὁ Κριτίας καὶ Ἀλκιβ.; — *δήλω ἐγενέσθην*, ὅτι δηλ. αὐτοὶ ἤθελον προτιμήσειν ἢ ἀποθάνωσιν ἢ νὰ ζῶσιν. — *τῶν συγγιγνομένων*, δηλ. *τῷ Σωκράτει* βλ. ἐν σελ. 68 «*τοὺς ἐπιτηδείους*».

§ 24 — 25.

Καὶ μὴν = πρὸς τοῦτοις. — *ἕως* = ἐφ' ὅσον (χρόνον). — *συνήστην*, παρατκ. τοῦ β. *σύνειμι (τινι)* = συναναστρέφομαι μετὰ τινος. — *ἐδυνάσθην*, παρατκ. τοῦ *δύναμαι*. — *ἐκείνω χρωμένω συμμάχῳ* = ἔχοντες ἐκεῖνον ὡς σύμμαχον (βοηθὸν) = τῇ βοήθειᾳ ἐκείνου. — *κρατῶ τινος* = εἶμαι κύριός τινος. — *ἐκείνου ἀπαλλαγέντε* = εὐθὺς ὡς (αὐτοὶ) ἀπεχωρίσθησαν ἐκείνου. — *Κριτίας μὲν . . . Ἀлк. δέ . . .*, παράθεσις κατ' ἐπιμερισμὸν εἰς τὸ: *ἀπαλλαγέντε*. — *φεύγω εἰς* = καταφεύγω εἰς. — *ἀνομία* = παρανομία. — *χρωμένοις*, μετχ. ἐπιθτκ. — *αὖ* =; (πρβλ. § 12). — *διὰ δύναμιν τὴν ἐν τῇ πόλει καὶ (ἐν) τοῖς συμμάχοις* = διὰ τὴν ἐπιρροήν του ἐν τῇ πόλει καὶ παρὰ τοῖς συμμάχοις. — *ὑπὸ πολλῶν καὶ δ. ἀνθρ.* = ὑπὸ πολλῶν δυνατῶν ἀνθρ. = ὑπὸ πολλῶν ἀνθρώπων ἐχόντων ἰσχὺν ἐν τῇ πόλει. — *διαθροπτόμενος . . τιμώμενος*, μετχ. αἰτλγκ. — *διαθροπτομαι* = διὰ κολακειῶν διαφθείρομαι, κολακεύομαι. — *γυμνικός* = ἀνήκων ἢ κατάλληλος πρὸς σωματικὰς ἀσκήσεις· *γυμνικός ἀγὼν* = ἀγὼν εἰς τὴν πάλην καὶ εἰς ἄλλας σωματικὰς ἐπιδεξιότητας. — *ῥαδίως πρωτεύοντες* = ἐὰν εὐκόλως πρωτεύωσιν. — *τοιούτων συμβάντων αὐτοῖν*, ἢ μετχ. αἰτλγκ. ὡς καὶ αἰ ἐπόμεναι: *ὠγκωμένῳ* (τοῦ β. *ὀγκοῦμαι*) . . . *ἐπηρμένῳ* . . . *πεφυσημένῳ*

(τοῦ β. *φυσῶμαι*)... *διατεθρυμμένω*... *γεγονότε* = ἐπειδὴ τοιαῦτα συνέβησαν εἰς αὐτοὺς (τὸν Κριτ. καὶ Ἄλκ.) καὶ ἦσαν ἐξωγκωμένοι (χορδωμένοι) μὲν διὰ τὴν καταγωγὴν των, ἐπηρμένοι δὲ... φρουσκωμένοι (τετυφωμένοι) δὲ... διεφθαρμένοι δὲ διὰ κολακειῶν... καὶ... ἀπομεμακρυσμένοι τοῦ Σωκρ.—*ἐπὶ δὲ πᾶσι τούτοις* = ἐκτὸς δὲ ὄλων τούτων.—*θαυμαστόν (ἐστίν), εἰ...*, βλ. ἐν σελ. 72.

Φυγὼν εἰς Θεττ., ὁ Κριτίας κατέφυγεν εἰς Θεσσ. ἐξορισθεὶς ἐξ Ἀθηνῶν ὡς μισοδημότατος τῷ (407)· ἐπανῆλθε δὲ εἰς Ἀθήνας μετὰ τὴν ἐν Αἰγὸς ποταμοῖς πανωλεθρίαν τῶν Ἀθηναίων (τῷ 405). — *ἀνομίᾳ μᾶλλον... χρωμένοις*, οἱ ἀρχαῖοι Θεσσαλοὶ ἕνεκα τῶν ἐκλελυμένων αὐτῶν ἡθῶν εἶχον κακὴν φήμην. — *κἀκεῖνος*, δηλ. ὁ Ἀλκιβιάδης. — *ἐπὶ γένει*, ὁ Κριτίας καὶ ὁ Ἄλκ. ἀνήκον εἰς ἐπιφανέστατα τῶν Ἀθηνῶν γένη· ὁ μὲν Κριτίας ἦτο συγγενὴς τοῦ Σόλωνος, ὁ δὲ Ἄλκ. τοῦ μεγάλου πολιτικοῦ Περικλέους.

§ 26 — 27.

Ἐπλημμελησάτην, ὑποκμ.: *ἐκείνω* (δηλ.;). — *πλημμελῶ*, κυρίως = κάμνω σφάλμα μουσικὸν ἢ παραφωνίαν· εἶτα = διαπράττω σφάλμα (ἀμάρτημα). — *τούτου* (οὐδ.), γενν. τῆς αἰτίας. — *ὅτι δὲ νέω... ἄξιός εἶναι*; = *ὅτι δὲ Σωκράτης πορέσχε σῶφρονε αὐτῷ νέω ὄντε* (χρονκ. μετχ.), *ἤνικα εἰκός (ἐστίν) εἶναι καὶ ἀγνωμονεστάτω καὶ ἀκρατ.*, *δοκεῖ τῷ κατηγόρῳ οὐδενὸς ἐπαίνου ἄξιός εἶναι*; — *ἤνικα*, ἐνταῦθα = καθ' ἣν ἡλικίαν. — *εἰκός (ἐστίν) εἶναι* = κατὰ φυσικὸν λόγον ἦσαν. — *ἀγνώμων* = ἀπερίσκεπτος. — *οὐ μὴν* = ἀλλ' ὅμως δέν. — *τά γε ἄλλα* (ὑποκμ. τοῦ *κρίνεται*) = τὰ ἄλλα βεβαίως ἐπαγγέλματα· *κατ' ἔννοιαν* = οἱ διδάσκαλοι βεβαίως τῶν ἄλλων ἐπαγγελμάτων (τεχνῶν). — *αὐληγῆς* = διδάσκαλος τοῦ αὐλοῦ· οὕτω καὶ *κιθωριστῆς* = διδάσκαλος τῆς κιθάρας. — *ἄλλος διδάσκαλος* = διδάσκαλος ἄλλου ἐπαγγέλματος. — *φανῶσιν*, ὑπκμ.: οἱ μαθηταί. — *οἰλίαν ἔχων τινός* = κατηγοροῦμαι διὰ τι· τὸ ἐνεργητκ. τούτου: *αἰτιῶμαι ἡ α.* — *σωφρονῶ* = εἶμαι σῶφρων, διάγω βίον σῶφρονα (φρόνιμον) — *ἀλλ' οὐχ, ὄσω...* = *ἀλλ' οὐκ ἐπαινεῖ τὸν πρότερον τοσοῦτω μᾶλλον, ὄσω ἂν φαίνηται (ὁ παῖς) χείρων παρὰ τῷ ὑσιέρῳ.* — *ἀλλ' οὐκ ἐπαινεῖ* = καὶ δὲν ἐπαινεῖ τεύναντιον.

Ὁ κατήγορος, δηλ. ὁ Μέλητος· βλ. ἀνωτέρω ἐν σελ. 77. —

πρὸς ἄλλους, δηλ. διδασκάλους. — (αἰτίαν ἔχει) τούτου, δηλ. τοῦ ὅτι ἐφάνησαν χεῖρους.

§ 28.

Ἄλλ' οἷ γε πατέρες αὐτοὶ = ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ ἀκόμη οἱ πατέρες. — τῶν παιδῶν πλημμελούντων, κατ' ἔννοιαν = διὰ τὰ σφάλματα (τὰ παραπτώματα) τῶν τέκνων των. — κρίνειν, ὡς ὑποκμ. τοῦ ἀπρμφ. νοητέον τὸ: τὸν κατήγορον. — φαῦλον = κακόν. — εἰκότως = εὐλόγως, δικαίως. — ἂν ἐδόκει π. εἶναι = θὰ ἐθεωρεῖτο κακός. — διάγω σωφρονῶν = ζῶ πάντοτε σωφρόνως. — πῶς ἂν δικαίως... αἰτίαν ἔχοι = πῶς εἶναι δυνατόν νὰ κατηγορηθῆται.

Ἄλλ' οἷ γε πατέρες αὐτοὶ..., ἡ ἔννοια: ὅχι μόνον οἱ πρῶτοι διδάσκαλοι δὲν εἶναι ὑπεύθυνοι διὰ τὰ μετὰ ταῦτα ὑπὸ τῶν μαθητῶν των διαπραττόμενα παραπτώματα, ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ ἀκόμη οἱ πατέρες... — οὕτω, καθὼς δηλ. κρίνεται ὁ αὐλητῆς ἢ ὁ κιθαριστῆς ἢ ἄλλος τις διδάσκαλος ἢ καὶ αὐτοὶ ἀκόμη οἱ πατέρες.

§ 32 — 33.

Ἄλλ' εἰ καὶ... = ἀλλ' ἐὰν καὶ χωρὶς αὐτὸς νὰ κάμνη κακὸν τι ἔβλεπεν (ὄμως) τὰς κακὰς πράξεις ἐκείνων καὶ ἐπεδοκίμαζεν (αὐτάς), δικαίως θὰ κατηγορεῖτο. — τὸ ἔργον, ὑποκμ. τοῦ ἐδήλωσε, οὗ ἀντικμ. ὅτι καὶ ἀπήχθετο... = τὸ ἐπόμενον γεγονός ἐφανερώσεν ὅτι καὶ... — ἀπεχθάνομαι τινι = γίνομαι μισητός, ἐχθρὸς μέτινα. — ἐπεὶ γάρ, ὁ γάρ διασαφητικός. — οὗ τοὺς χειρίστους = τοὺς ἀρίστους. — προτρέπομαι τινα (μετ' ἀπαρμφ.) = παρακινῶ τινα (νὰ...). — ἀδικῶ =; (κεφ. 1, § 1). — που = κάπου. — οἷ = ἐαυτῶ. — εἷ τις... μὴ δολογοίη, ὑποκμ. τοῦ: θαυμαστόν... εἶναι. — γενόμενος... καὶ... ποιῶν = ὃς ἐγένετο καὶ... ποιεῖ. — νομεὺς = βοσκός. — βουκόλος = βοσκὸς ἀγέλης βοῶν. ✕ θαυμαστότερον, δηλ. οἱ δοκοῖη εἶναι. — εἷ τις... μὴ αἰσχύνεται μηδ' οἴεται, ὑποκμ. τοῦ: θαυμαστότερον (εἶναι)· παρατηρητέον ὅτι ἐνταῦθα ἐτέθησαν ὀριστικά, διότι πρόκειται περὶ γεγονότος πραγματικοῦ, ἐν ᾧ ἀνωτέρω ἐτέθη εὐκτική (εἰ μὴ δολογοίη), διότι πρόκειται περὶ γνώμης ἀπλῆς. — προσιάτης = ἄρχων. — ἀπαγγελθέντος... τούτου (γέν. οὐδεν.), ἢ μετχ. χρονκ., ὡς καὶ ἡ

κατωτέρω (*καλέσαντε*)· διατι δὲν συνδέονται; — *καὶ τοῖς νέοις ἀπειπέτην* (τοῦ β. ἀπαγορεύω) *μὴ διαλ.* = *καὶ ἀπείπον (αὐτῶ) μὴ διαλέγεσθαι τοῖς νέοις.* — *διαλέγομαι τινι*, ἐνταῦθα (οὐχι = συνομιλῶ μετὰ τινος, ἀλλὰ) = διδάσκω τινὰ τὴν διαλεκτικὴν, τὴν τέχνην δηλ. τοῦ συζητεῖν ζήτημά τι δι' ἐρωτήσεως καὶ ἀποκρίσεως. — *αὐτῶ = αὐτοῦς* (δηλ.); — *εἰ ἐξείη πυνθάνεσθαι*, πλαγία ἐρωτηματικ. πρότασις ἐκ τοῦ ἐπήρετο. — *εἴ τι ἀγνοοῖτο* (δηλ. ὑπ' αὐτοῦ) *τῶν προαγ.*, ὑποθκ. πρότασις = ἐάν δὲν ἐγνοῇ τι ἐκ τῶν προκηρυττομένων ἐν τῷ νόμῳ. — *ἐφάτην*, τοῦ *φημί*, ὅπερ ἐνταῦθα = *κατάφημι* = λέγω ναί.

Ἐκείνους, δηλ. τὸν Κριτίαν καὶ τὸν Ἀλκιβ. — *πολλοὺς... ἀπέκτεινον*, τοὺς μὲν δι' ἔχθραν, τοὺς δ' ἕνεκα χρημάτων· οἱ φονευθέντες ὑπὸ τῶν τριάκοντα κατὰ τὸ διάστημα τῆς ἀρχῆς αὐτῶν (ἀπὸ τοῦ 7)βρίου τοῦ 404 μέχρι τοῦ Ἀπριλ. τοῦ 403) ἀνῆρχοντο εἰς 1500. — *προετρέποντο ἀδικεῖν*, θέλοντες νὰ καταστήσωσι καὶ ἄλλους κοινωνοὺς τῶν ἐγκλημάτων αὐτῶν. — *εἴ τις προστάτης γεν...*, ὑπαινίσσεται τοὺς τριάκοντα, οἵτινες καὶ ὀλιγωτέρους ἔκαμνον τοὺς Ἀθηναίους διὰ τῶν φόρων καὶ ἐξοριῶν καὶ χειροτέρους διὰ τῆς στερήσεως τῆς ἐλευθερίας, ἀρπαγῆς τῆς περιουσίας καὶ δι' ἄλλων παντοειδῶν κακώσεων. — *μὴ αἰσχύνεται*, δηλ. *ποιῶν τοῦτο* (ποιῶν;). — *ἀπαγγελθέντος... τούτου*, τίνος; — *τόν τε νόμον*, ὁ Κριτίας ὅπως βλάβη τὸν Σωκρ. εἶχε γράψει μετὰ τοῦ Χαρικλέους νόμον, ἀπαγορεύοντα τὴν διδασκαλίαν τῆς διαλεκτικῆς.

§ 34.

Παρεσκευάσμαι = εἶμαι διατεθειμένος (πρόθυμος). — *δι' ἀγνοίαν* = ἐξ ἀγνοίας (τινὸς ἐκ τῶν ἐν τῷ νόμῳ). — *λανθάνω παρανομῶν τι* = κάμνω παρανομίαν τινὰ χωρὶς νὰ τὸ ἐγνοῶ. — *πότερον τὴν τῶν λόγων τέχνην...* = *πότερον κελεύετε ἀπέχεσθαι τῆς τῶν λόγων τέχνης νομίζοντες αὐτὴν εἶναι σὺν τοῖς ὀρθῶς λεγομένοις ἢ σὺν τοῖς μὴ ὀρθῶς* = ἂν διατάττετε νὰ ἀπέχη τις ἀπὸ τῆς τέχνης τοῦ λόγου, διότι νομίζετε ὅτι αὕτη ἀσχολεῖται περὶ τὸ λέγειν ὀρθὰ ἢ περὶ τὸ λέγειν μὴ ὀρθὰ (= ὅτι αὕτη διδάσκει τὴν ἀλήθειαν ἢ τὸ ψεῦδος). — *εἰ μὲν σὺν τοῖς ὀρθῶς*, συμπληρωτέον ὡς ἐξῆς: *εἰ μὲν κελεύετε ἀπέχεσθαι τῆς τῶν*

λόγων τέχνης νομίζοντες αὐτὴν σὺν τοῖς ὀρθῶς λεγομένοις εἶναι. — ὅτι ἀφεκτέον (ῥηματικ. ἐπίθ. τοῦ ἀπέχεσθαι) ἂν εἴη (= ὅτι δέοι ἂν ἀπέχεσθαι) = ὅτι θὰ ἔπρεπε ν' ἀπέχη τις. — πειρατέον (ἔσι) = δεῖ τινα πειραῖσθαι.

Τὴν τῶν λόγων τέχνην, ἐννοεῖται ἢ διαλεκτική, ἣν ἤσκει ὁ Σωκράτης.

§ 35 — 36.

Καὶ ὁ Χαρ. = τότε ὁ Χαρικλῆς. — ἀγνοῶ = δὲν ἐννοῶ. — τάδε σοι... = προαγορευόμεν σοι τάδε ὄντα εὐμαθέστερα. — προαγορεύω = προκηρύττω, δημοσίᾳ λέγω. — ὄντα, μετχ. ἐπιθικ. — εὐμαθῆς = εὐνόητος. — τοῖς νέοις... μὴ διαλέγεσθαι, ἐπεξήγησις τοῦ τάδε = δηλ. νὰ μὴ συνομιλῆς καθόλου μετὰ τῶν νέων. — καὶ ὁ Σωκράτης, «ἵνα τοίνυν», ἔφη... = καλὰ! εἶπεν ὁ Σωκράτης· «ἵνα μὴ ὑπάρχη ὅμως ἀμφιβολία... — ὄσου περ... χρόνου = μέχρις ὄσου περ χρόνου = μέχρι τῆς ἡλικίας ἀκριβῶς ἐκείνης, μέχρι τῆς ὁποίας. — βουλευεῖν οὐκ ἔξεστιν = οὐκ ἔξεστι (τούτοις, δηλ. τοῖς ἀνθρώποις) βουλευεῖν. — βουλεύω = εἶμαι βουλευτής. — μηδ' ἐάν τι ὠνώμαι... ἦν πωλῆ νεώτερος... ἔρωμαι (ὑποτακτ. ἀπορηματικὴ τοῦ ῥ. ἐρωτῶ) = (τότε λοιπὸν) καὶ ἐάν ἀγοράζω τι καὶ ὁ πωλητὴς εἶναι νεώτερος... νὰ μὴ ἐρωτήσω αὐτόν... — ὀπόσου, γενκ. τοῦ τιμήματος. — ναὶ τὰ τοιαῦτα, δηλ. ἐρώτα. — τοι = βεβαίως, ἀναμφισβητήτως. — εἰδῶς = ἐν ᾧ ἠξεύρεις. — ἀποκρίνωμαι (ὑποτακτ. ἀπορηματικ.) = νὰ ἀποκριθῶ...; — ἂν... ἐρωτᾷ... ἐάν εἰδῶ... = ἐάν ἐρωτᾷ... καὶ τὸ ἠξεύρω. — ναὶ τὰ τοιαῦτα, δηλ. ἀποκρίνου.

Ὁρμισθεὶς, ὁ Χαρικλῆς ὤργισθη ἕνεκα τοῦ ὑπὸ τοῦ Σωκρ. προταθέντος αὐτοῖς διλήμματος· διότι εἴτε τὸ πρῶτον (ὅτι δηλ. ἡ τέχνη τοῦ λόγου ἀσχολεῖται περὶ τὸ λέγειν ὀρθά) παρεδέχοντο εἴτε τὸ δεύτερον (ὅτι δηλ. ἡ τέχνη τοῦ λόγου ἀσχολεῖται περὶ τὸ λέγειν μὴ ὀρθά), ἀπεδεικνύετο ὅτι ὁ Σωκρ. δὲν ἔπρεπε ν' ἀπέχηται τῆς τῶν λόγων τέχνης. — ἀγνοεῖς, δηλ. τὰ τοῦ νόμου. — εὐμαθέστερα, δηλ. ἢ τὰ ἐν τῷ νόμῳ. — βουλευεῖν οὐκ ἔξεστιν, ἐν Ἀθήναις δὲν ἐπετρέπετο νὰ γίνῃ τις βουλευτής πρὸ τοῦ τριακοστοῦ ἔτους τῆς ἡλικίας. — εἰώθας εἰδῶς... ἐρωτᾶν, ὁ Χαρικλ. ὑπαινίσσεται ἐνταῦθα τὴν εἰρωνείαν τοῦ Σωκράτους, τὴν μέθοδον

δηλ., δι' ἧς ὁ Σωκρ. προσποιοῦμενος ἄνοιαν ἐξηνάγκαζε τοὺς μετ' αὐτοῦ διαλεγομένους, ἰδίᾳ τοὺς παρ' ἀξίαν ἐπαιρομένους ἐπιμαθήσει τινί, ν' ἀναγνωρίσωσι τὴν ἰδίαν ἀμάθειαν.

§ 37 - 38.

Τῶνδε σε ἀπέχεσθαι δεήσει... τῶν σκυτέων καί... = θὰ εἶναι ἀνάγκη ν' ἀπέχῃς ἀπὸ τοῦ νὰ διαλέγησαι περὶ τούτων τῶν ἀνθρώπων, δηλ. περὶ τῶν βυρσοδεψῶν (= τῶν κατεργαζομένων τὰ δέρματα) καί... — **αὐτοὺς ἤδη κατατετριφθαι διαθρυλ. ὑπὸ σοῦ** = ὅτι αὐτοὶ συχνάκις ἀναφερόμενοι ὑπὸ σοῦ ἔχουσι πλέον κατατριφθῆ = ὅτι αὐτοὶ ἐπάλληωσαν πλέον ὥς ἐκ τῆς συχνῆς χρήσεως, ἦν ποιῆσαι αὐτῶν. — **καὶ τῶν ἐπομένων τούτοις (δεήσει με ἀπέχεσθαι), τοῦ τε δικ...** = θὰ εἶναι ἀνάγκη ν' ἀπέχω ἀπὸ τοῦ νὰ διαλέγωμαι καὶ περὶ ἐκείνων, τὰ ὅποια παρακολουθοῦσι τούτους, δηλ. περὶ τοῦ δικαίου... — **καὶ τῶν βουκόλων γε, δηλ. δεήσει σε ἀπέχεσθαι. — φυλάττου, ὅπως μὴ καὶ σύ...** = πρόσσεχε μήπως καὶ σύ... — **ἔνθα** = τότε. — **ἀπαγγελθέντος, μετχ. αἰτλγκ.**

Τῶν σκυτέων καί..., τῆς διαλεκτικῆς μεθόδου τοῦ Σωκρ. χαρακτηριστικὰ εἶναι ἡ **εἰρωνεία** (περὶ ἧς βλ. ἀνωτέρω ἐν σελ. 84) καὶ ἡ **ἐπαγωγή**, ἣν ὑπαινίσσεται ἐνταῦθα ὁ Κριτίας· διὰ τῆς **ἐπαγωγῆς** ὀρμώμενος ὁ Σωκρ. ἐκ πραγμάτων γνωστῶν καὶ παραδειγμάτων ἐκ τοῦ κοινοῦ βίου συνήθως εἰλημμένων προέβαιεν εἰς ἀγνωστότερα καὶ γενικώτερα καὶ ἐν γένει εἰς ἰδέας· οὕτω πολλάκις παρελάμβανε παραδείγματα ἐκ τῶν κοινῶν τεχνῶν, τῶν σκυτέων κλπ., ὅπως τὴν διδασκαλίαν του καταληπτοτέραν τοῖς πολλοῖς καταστήσῃ. — **τούτοις, τίσι;** — **καὶ τῶν βουκόλων γε**, ὑπαινιγμὸς πρὸς τὸν ἔλεγχον τοῦ Σωκράτους, ὅστις παρέβαλε τοὺς τριάκοντα πρὸς τοὺς βουκόλους (§ 32). — **φυλάττου, ὅπως μὴ... ποιήσης**, ὁ Χαρικλ. ἀπειλεῖ τὸν Σωκρ. ὅτι, ἐὰν ἐξακολουθῇ δεικνύων τὴν αὐτὴν συμπεριφορὰν, θὰ φονεύσῃ αὐτὸν καὶ οὕτω ὁ ἀριθμὸς τῶν Ἀθηναίων θὰ ἐλαττωθῇ. — **(ἀπαγγελθέντος) αὐτοῖς, τίσι;**

§ 39.

Συνουσία =; (§ 13). — **ὡς** = πῶς. — **εἴρηται**, νοητέα ἢ δοκ. **ἐμοὶ** ὡς ποιητικὸν αἷτιον. — **φαίην δ' ἂν ἔγωγε** = δύναμαι δ' ὅμως νὰ ἰσχυρισθῶ (καὶ τοῦτο). — **μηδενὶ μ. εἶναι παιδευσιν παρὰ τοῦ μὴ ἄ.**, κατ' ἔννοιαν = ὅτι οὐδεὶς δύναται νὰ παιδευθῆ παρὰ διδασκάλου τινός, ἐὰν εἰς αὐτὸν ὁ διδάσκαλος δὲν ἀρέσκη. — **οὐκ ἀρέσκοντος...** = ὠμιλησάτην **Σωκράτει**, ὃν χρόνον ὠμιλεῖτην αὐτῷ, **οὐκ ἀρέσκοντος αὐτοῖς...**, ἀλλ' εὐθύς... ὠρμηκότε... — **οὐκ ἀρέσκοντος... ἀλλ'...** ὠρμηκότε, αἰ μετχ. αἰτλγκ. = οὐχὶ διότι ἤρρεσκον..., ἀλλὰ διότι εἶχον σφοδρὰν ἐπιθυμίαν. — **προεστάναι τῆς πόλεως** = νὰ κατασταθῶσιν ἀρχηγοὶ τῆς πολιτείας = νὰ καταλάβωσι τὴν ὑψίστην θέσιν ἐν τῇ πολιτείᾳ. — **ἔτι Σ. συνόντες** = ἐν ᾧ ἀκόμη συναναστρέφοντο μετὰ τοῦ Σωκράτους = ὡς μαθηταὶ ἀκόμη τοῦ Σ. — **οὐκ ἄλλοις... ἢ... πολιτικά** = ἐπεχειροῦν διαλέγεσθαι μᾶλλον τοῖς μάλιστα πράττουσι τὰ πολιτικά ἢ ἄλλοις τισί. — **πράττω τὰ πολιτικά** =; (§ 16).

§ 40 — 43.

Λέγεται γάρ... = ὅτω λέγεται... — **πρὶν... εἶναι** = προτοῦ (ἀκόμη) γείνη. — **Περικλεῖ ἐπιτρ. μὲν... προστάτη δέ... τοιάδε διαλ...** = ὅτι μετὰ τοῦ ἐπιτρόπου του Περικλέους, ὅστις (τότε) διηύθυνε τὴν πολιτικὴν τῶν Ἀθηναίων, τοιαῦτα περίπου συνδιελέχθη περὶ νόμων. — **φάναι**, τοῦτο ἐνταῦθα, ὡς καὶ ἐν τοῖς ἐπομένοις, ἐξαρτ. ἐκ τοῦ λέγεται = λέγεται ὅτι εἶπεν. — **ἔχω** (μετ' ἀπρμφ.) = δύναμαι. — **πάντως δῆπου** = βεβαιότατα. — **δῆ** = λοιπόν. — **ὡς** = διότι. — **μὴ ἂν** (= οὐκ ἂν) **δ...** **τυχεῖν** = ὅτι οὐχὶ δικαίως ἤθελε τύχει. — **τὸν μὴ εἰδότα**, ὑποκμ. τοῦ: **τυχεῖν**. — **οὐδέν τι** = σχεδὸν οὐδὲως. — **βουλόμενος**, μετχ. ὑποθκ. — **πάντες οὗτοι... οὗς** = **πάντα ταῦτα... ἄ.** — **τὸ πλῆθος** = ὁ δῆμος, πάντες οἱ πολῖται. — **συνελθὼν καὶ δοκιμάσαν** = ἐπεὶ **συνῆλθε καὶ ἐδοκίμασε**. — **δοκιμάζω** = ἐπιδοκιμάζω, ἐγκρίνω. — **φράζω** = δηλῶ, ὀρίζω. — **ποιεῖν**, τὸ ὑποκμ. γενικὸν καὶ ἀόριστον (**τινά**). — **πόττερον δὲ τὰν...** = **ταῦτα δ' ἔγραψε τὸ πλῆθος νομίσαν** (μετχ. αἰτλγκ.) **τάγαθὰ δεῖν ποιεῖν (τινα) ἢ τὰ κακά.** — **μειράμιον** = παλλη-

κάρη (ἀπὸ τοῦ 14 ἔτους μέχρι τοῦ 21).—*ἐὰν μὴ τὸ πλῆθος*, δηλ. *γράφῃ*. — *ὥσπερ*, δηλ. *γράφουσιν*. — *κρατῶ τῆς πόλεως* = κυβερνῶ τὴν πόλιν *τὸ κρατοῦν τῆς πόλεως* = οἱ κυβερνῶντες τὴν πόλιν.—*βουλευσάμενον* = *ἐπὶ βουλευσῆται*. — *ἄρχων* = *κρατῶν (τῆς πόλεως)*.

Λέγεται γὰρ... διαλεχθῆναι..., τὸ παράδειγμα τοῦτο δηλοῖ ὅτι καὶ οἱ μαθηταὶ τοῦ Σωκρ. μιμούμενοι αὐτὸν διελέγοντο μετὰ τῶν ἄλλων καὶ ἐπεχείρουν νὰ ἐξελέγχωσιν αὐτοὺς κατ' ἓν τρόπον καὶ αὐτὸς ὁ Σωκρ. — *πρὶν εἴκοσιν ἐτῶν εἶναι*, ἐπομένως πρὸ τοῦ 430 π. X., διότι ὁ Ἀλκιβιάδης ἐγεννήθη περὶ τὸ 450.—*ἐπιτρόπῳ μὲν...*, ὁ Ἀλκιβιάδης μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πατρὸς του Κλεινίου—πεσόντος τῷ 447 ἐν τῇ μάχῃ τῆς Κορωνείας—ἦτο ἀνήλικον παιδίον, ἀνετράφη δὲ ὑπὸ τὴν κηδεμονίαν τοῦ συγγενοῦς του Περικλέους. — *προστάτῃ τῆς π.*, ἐν Ἀθήναις καὶ ἄλλαις δημοκρατουμέναις πόλεσι *προστάτης τῆς πόλεως ἢ τοῦ δήμου* ἐκαλεῖτο οὐχὶ ὁ αἰρετὸς ἄρχων, ἀλλ' ὁ ἔχων ἔξοχον πολιτικὴν ἰκανότητα, ῥητορικὴν δεινότητα καὶ προσωπικὴν βαρύτητα, ὥστε νὰ διευθύνῃ τὰς πολιτικὰς ὑποθέσεις τοῦ δήμου καὶ ἡ γνώμη του νὰ ἔχῃ μεγίστην δύναμιν παρ' αὐτῷ. Τοιοῦτος ἐν Ἀθήναις ἦτο ὁ Περικλῆς.—*συνελθόν*, εἰς ἐκκλησίαν ἐν τῇ Πnyκί.

§ 44 — 46.

Φάσαι = *λέγεται φάσαι τὸν Ἀλκιβιάδην*. — *ἄρ' οὐχ* = *ἄρα οὐκ ἔστι βία καὶ ἀνομία*. — *ὁ κρείττων* = ὁ ἰσχυρότερος. — *ὁ ἥτιων* = ὁ ἀσθενέστερος.—*μὴ πείσας, ἀλλὰ βιασάμενος* = οὐχὶ διὰ τῆς πειθοῦς, ἀλλὰ διὰ τῆς βίας. — *οὐκ ἂν αὐτῷ δοκῆ* = ὅτι αὐτὸς θέλει. — *ἔμοιγε δοκεῖ*, κατ' ἔννοιαν = ἀναμφιδόλως. — *καὶ ὅσα ἄρα...* = *καὶ ὅσα ἄρα τύραννος γράφει καὶ τοὺς πολίτας μὴ πείσας* (= χωρὶς νὰ πείσῃ) *ἀναγκάζει ποιεῖν*. — *ἄρα* = ἐπομένως, λοιπὸν.—*ἀνατίθεμαι τὸ νόμον εἶναι, ὅσα...* = ἀποσύρω τὴν γνώμην μου ὅτι νόμος εἶναι ὅσα... — *κρατοῦντες* = διὰ τῆς ὑπεροχῆς των. — *πότερον βίαν...* = *φῶμεν (ταῦτα) βίαν εἶναι ἢ μὴ φῶμεν*. — *φῶμεν*, ὑποτακτ. ἀπορημακτ. = ; — *τὸ πᾶν πλῆθος* = ὄλος ὁ δῆμος. — *κρατοῦν* = ἐπειδὴ ἐξουσιάζει. — *οἱ τὰ χρήματα ἔχοντες* = οἱ πλούσιοι.—*μάλα τοι* = βεβαιότατα.—*τηλικοῦτοι ὄντες* = ὅτε ἤμεθα

εἰς τὴν ἡλικίαν σου.—**δεινοὶ τὰ τοιαῦτα ἤμεν**=ἤμεθα ἱκανοὶ εἰς τὰ τοιαῦτα (διαλεκτικὰ σοφίσματα).—**μελετῶ τι**=καταγίνομαι, ἀσχολοῦμαι εἰς τι.—**σοφίζομαι τι**=ἐπινοῶ τι (μετὰ πανουργίας ἢ δεξιότητος).—**δεινότατος σαυτοῦ ἦσθα**=ἦσο ἱκανώτερος ἀπὸ κάθε ἄλλην περίστασιν τοῦ προτέρου βίου σου.

Ἀνατίθεμαι τὸ . . . νόμον εἶναι, διότι ἀνωτέρω (ἐν § 43) ὁ Περικλ. ὡμολόγησεν ἀπλῶς ὅτι «**καὶ ὅσα τύραννος ἀρχῶν γράφει καὶ ταῦτα νόμος καλεῖται**» χωρὶς νὰ κάμῃ τὴν διάκρισιν, ἐὰν πείσας ἢ μὴ πείσας τοὺς πολίτας γράφῃ.—**πάντα μοι δοκεῖ . . . εἶναι**, ἢ ἀπάντησις αὐτῆ τοῦ Περικλ. εἶναι ἐναντία πρὸς τὴν ἐν § 43 γενομένην ὁμολογίαν αὐτοῦ.—**καὶ ἡμεῖς**, ἐγὼ δηλ. καὶ οἱ φίλοι μου.—**δεινότατος**, περὶ ταῦτα (δηλ.);.

§ 47.

Ἐπεὶ τάχιστα=ὡς τάχιστα=; (§ 16).—**τῶν πολιτευομένων**=τῶν (τότε) πολιτικῶν (ἀνδρῶν).—**ὑπέλαβον**, ὑποκμ: ὁ Κριτίας καὶ ὁ Ἀλκιβιάδης.—**οὔτε . . . τε**=ἀφ' ἑνὸς μὲν δὲν . . . ἀφ' ἑτέρου δέ.—**ἄλλως**, καὶ ἐὰν δηλ. δὲν ἠλέγχοντο κατ' ἔννοιαν = ἐν γένει.—**εἰ τε προσέλθοιεν . . . ἤχθοντο**=ἤχθοντο ὅτε ἐπεὶ, εἰ προσέλθοιεν, ἠλέγχοντο ὑπὲρ ὧν ἡμάρτανον.—**ἄχθομαι**=δυσσαρεστοῦμαι.—**εἰ προσέλθοιεν**=ὁσάκις προσήρχοντο.—**ὑπὲρ ὧν ἡμάρτανον**=διὰ τὰς παρεκτροπὰς των.—**πράττω τὰ τῆς πόλεως**=πράττω τὰ πολιτικά=;

Τοίνυν, διὰ τούτου συνεχίζονται τὰ ἐν τῇ τέλει τῆς § 39, ὧν ἡ συνέχεια διεκόπη διὰ τὸν παρεμπροσθέντα διάλογον.

§ 48.

Ἄλλὰ=τοῦναντίον.—**συνῆσαν**, παρτακτ. τοῦ **σύνειμί (τινι)**=; (§ 24).—**δημηγορικὸς**=ἱκανὸς ῥήτωρ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ δήμου, πολιτικὸς ῥήτωρ.—**δικανικὸς**=ἱκανὸς ῥήτωρ ἐν τοῖς δικαστηρίοις.—**καλὸς κάγαθός**=; (κεφ. 1, § 16).—**οἶκος**=οἰκογένεια.—**οἰκείης**=δοῦλος τῆς οἰκίας, ὑπηρέτης.—**οἰκεῖος**=συγγενής.—**καλῶς χροῶμαι τινι**=(συμπερι) φέρομαι καλῶς πρὸς τινα.—**αἰτίαν ἔχω**=; (§ 27).

Ἔομιλητής, βλ. ἐν σελ. 68 «τοὺς ἐπιτηδεῖους». — καὶ ἄλλοι, μεταξὺ τούτων πρέπει νὰ καταριθμηθῇ καὶ ὁ Πλάτων.

§ 56 — 57.

Ἔφη δ' αὐτὸν ὁ κατ... διδάσκειν = εἶπε προσέτι ὁ κατήγορος ὅτι αὐτὸς (δηλ. ὁ Σωκρ.)... ἐδίδασκεν. — ἐκλέγομαι = ἐκλέγω. — τὰ πονηρότατα = τὰ ἐπιβλαβέστατα (χωρία). — τούτοις (τοῖς χωρίοις) μαρτυροῖς, τὰ α' ἀντικμ., τὸ β' κατγρμ. — Ἡσιόδου μὲν τὸ = ἐκλεγόμενον Ἡσιόδου μὲν τὸ = ἐκ μὲν τοῦ Ἡσιόδου ἐκλέγων τὸν στίχον. — ἔργον = ἐργασία. — οὐδέν, ἐπιρρ. προσδιορισμὸς τοῦ ὄνειδος (= ἐντροπή). — ἀεργίη = ἀργία. — τοῦτο δὴ λέγειν αὐτὸν (= ἐξηγεῖσθαι αὐτὸν λέγοντα), ὡς..., τὸ ἀπρμφ. ἐκ τοῦ ἔφη (ὁ κατ.) = τοῦτον λοιπὸν τὸν στίχον εἶπεν ὁ κατήγορος ὅτι ἡρμήνευεν αὐτὸς (ὁ Σωκρ.) λέγων, ὅτι... — ἀπέχθεσθαι, ὑποκμ. τοῦ ἀπρμφ. τό: τινά. — ἐπὶ τῷ κέρδει = μὲ τὸν σκοπὸν νὰ κερδηθῇ. — ἐπεὶ διομολογήσαιτο = ἀφ' οὗ συνεφώνει, ἀφ' οὗ ἔθετεν ὡς βάσιν τῆς συζητήσεως. — τὸ μὲν ἐργ. εἶναι, τὸ ἀπρμφ. εἶναι ὑποκμ. τοῦ ἐπομένου εἶναι = ὅτι τὸ μὲν νὰ εἶναι τις ἐργάτης εἶναι ὠφέλιμον εἰς τὸν ἀνθρώπον καὶ ἀγαθόν. — τὸ δὲ ἀργόν... = τὸ δὲ ἀργὸν εἶναι βλαβερόν τε καὶ κακὸν εἶναι. — τοὺς μὲν ἀγαθὸν... ἔφη..., ἀπόδοσις τῆς χρονκ. προτάσεως: ἐπεὶ διομολογήσαιτο... — τοὺς ἀγαθὸν ποιούντας, ὑποκμ. τοῦ: ἐργάζεσθαι καὶ εἶναι. — κυβεύω = παίζω τοὺς κύβους. — ἀποκαλῶ = ; (I, 2, 5). — ἐκ τούτων = μετὰ ταύτας τὰς ἐξηγήσεις. — ὀρθῶς ἂν ἔχοι τὸ = καλῶς δύναται νὰ ἔχη ὁ στίχος.

Ἔφη... ὁ κατήγορος, βλ. ἐν σελ. 77 «Ἄλλὰ νῆ Δία», ὁ κατ. ἔφη... — κακούργους... καὶ τυραννικούς, κακούργους μὲν ἐκ τοῦ ἐπομένου στίχου τοῦ Ἡσιόδου, τυραννικούς δὲ ἐκ τῶν ἐν § 58 ἀναφερομένων στίχων τοῦ Ὀμήρου. — Ἡσιόδου μὲν..., ἡ ἀπόδοσις τοῦ μὲν κατωτέρω ἐν § 58 «τὸ δὲ Ὀμήρου». — ἔργον δ' οὐδὲν ὄνειδος..., ὁ στίχος οὗτος εἶναι ὁ 311 τοῦ ποιήματος «Ἔργα καὶ Ἡμέραι» τοῦ Ἡσιόδου. Διὰ τοῦ στίχου τούτου ὁ Ἡσιόδος ἐδίδασκε τοὺς γεωργοὺς ὅτι ἡ ἐργασία δὲν εἶναι ὄνειδος· ἀλλ' ὁ κατήγορος συνάπτει τὸ οὐδέν, ὑπερ ἀνήκει εἰς τὸ

ὄνειδος, μετὰ τοῦ *ἔργον* ἐξήγε τὴν ἔννοιαν ὅτι οὐδὲν ἔργον εἶναι ὄνειδος, δηλ. πᾶν ἔργον εἴτε δίκαιον εἴτε ἀδικον, εἴτε ἀγαθὸν εἴτε αἰσχρὸν δὲν εἶναι ὄνειδος.—*καὶ ταῦτα*, δηλ. τὰ ἀδίκαια καὶ αἰσχρά.

§ 58.

Τὸ... Ὀμήρου, δηλ. χωρίον.—*ὅτι Ὀδ.*—ἔτι δηλ. ὁ Ὀδ.—*ὄντινα... κίχη*(τοῦ β. *κίχημι*=*κίχάνω*)=ἔποιον... συνήντα.—*βασιλῆα*=*βασιλέα*.—*τὸν δ(ἐ)*=*τοῦτον*.—*ἀγανδς*=*πρᾶος*, ἤπιος.—*ἐπέεσσιν*, δοτκ. πληθ. τοῦ *ἔπος*=*λόγος*.—*ἐρητύσασκε*, παρατκ. θαμιστικὸς τοῦ *ἐρητύω*=*ἀναχαιτίζω*, ἐμποδίζω.—*παρίσταμαι*=*στέκομαι* πλησίον.—*δαιμόνιε*, προσφώνησις καὶ ἐπὶ καλοῦ, ὡς ἐνταῦθα=*καλότυχε*, καὶ ἐπὶ κακοῦ, ὡς κατωτέρω=*ἀνόητε*.—*οὐ σε ἔοικε κακὸν ὡς δειδίσεσθαι*=*οὐ προσήκει σοι ὡς κακῷ* (= *δειλῷ*) *φοβεῖσθαι*.—*καὶ ἄλλους...* *λαοὺς*=καὶ τοὺς στρατιώτας ἐπίσης.—*ἰδρῶω*=*καθίζω*.—*ὄν...* *ἴδοι...* *βοῶντά* (= *βοῶντά*) *τ' ἐφεύροι*=ἔποιον... ἔβλεπε καὶ εὔρισκε νὰ φωνάζῃ.—*δήμου ἄνδρα*=ἄνθρωπον τοῦ λαοῦ.—*τὸν*=*τοῦτον*.—*ἐλάσασκε*, θαμιστ. παρατκ. τοῦ *ἐλαύνω*=*κτυπῶ*.—*ὀμοκλήσασκε*, θαμιστ. παρατκ. τοῦ *ὀμοκλέω*=*ἐπιπλήττω*, ἀπειλῶ.—*μῦθος*=*λόγος*.—*ἀτρέμας* (*ἀ-τρέμας*)=*ἡσύχως*.—*ἦσο*, προστακτ. τοῦ *ἦμαι*=*κάθημαι*.—*σέο*=*σοῦ*.—*φέρετος* (συγκριτκ. τοῦ *ἀγανδς*)=*ἀνώτερος*.—*σὺ δ' ἀπτόλεμος*, δηλ. *ἔσι* (= *εἶ*).—*ἀπτόλεμος*=*ἀπόλεμος*=*ἄπειρος πολέμου*, ἀκατάλληλος πρὸς πόλεμον.—*ἀναλκίς* (*ἀ-ἀλκή*)=*ἀδύνατος*, *ἀνανδρος*.—*ἐναγίδμιος*=συγκαταριθμούμενος (εἶσαι), λογαριάζεσαι.—*ἐνὶ ἐν*.—*βουλῆ*, ἐνταῦθα=*ἀγορῆ*· *ἀγορῆ* δὲ=*συνέλευσις* τοῦ λαοῦ.—*ταῦτα δὲ αὐτὸν ἐξηγεῖσθαι* (= *ἐξηγεῖσθαι λέγοντα*), ὡς..., τὸ ἀπρμφ. ἐκ τοῦ *ἔφη* (*ὁ κατ.*)=τούτους λοιπὸν τοὺς στίχους εἶπεν ὁ κατήγορος ὅτι αὐτὸς (ὁ Σωκρ.) ἠρμήνευε λέγων, ὅτι...—*ἐπαινῶ*=*παραίνῶ*.—*τοὺς δημότας καὶ π.*, ὑποκμ. τοῦ *παίεσθαι*.—*δημότης*=ἄνθρωπος τοῦ λαοῦ.

Ὀντινα μὲν..., οἱ στίχοι οὗτοι εἶναι εἰλημμένοι ἐκ τῆς Ἰλιάδος τοῦ Ὀμήρου B. 188—191, 198—202. Ὁ Ἀγαμέμνων, κατὰ τι ὄνειρον τοῦ Διός, ἀποφασίζει ἐν ἰδιαιτέρῳ συμβουλίῳ τῶν ἀρίστων νὰ πολεμήσῃσι κατὰ τῶν Τρώων θέλων δὲ προηγουμένως νὰ

δοκιμάσῃ τὰς διαθέσεις παντὸς τοῦ στρατοῦ καλεῖ αὐτὸν εἰς συνέλευσιν, ἐν ἣ ἠροτεῖται γνώμην πλαστήν νὰ ἐπιστρέψωσιν εἰς τὴν πατρίδα· ὁ στρατὸς μὴ ἐννοήσας τὸ στρατήγημα τοῦ Ἀγαμ. ἐτοιμάζεται ν' ἀπέλθῃ, ἀλλ' ὁ Ὀδυσσεὺς κωλύει τοῦτον διὰ τούτων τῶν στίχων.— **ἔξοχον**, ἐκτὸς τῶν βασιλέων (**βασιλῆες, γέροντες**) ὑπῆρχον ἐν τῷ στρατοπέδῳ τῶν Ἀχαιῶν καὶ ἄλλα ἔξοχα πρόσωπα (**ἀριστῆες, ἡγεμόνες**), ὡς ὁ Πάτροκλος, ὁ Σθένης, ὁ Μηρῶν κ. ἄ.— **σκήπτρον**, τὸ σκῆπτρον—**βράδδος ἀνδρομήχης**—ἐφέρετο ὑπὸ βασιλέων, δικαστῶν, κηρύκων, ἱερέων ὡς σύμβολον τοῦ ἀξιωματος.

§ 59.

Καὶ γὰρ ἑαυτὸν... παῖσθαι = διότι τότε (ἐὰν δηλ. ἔλεγε ταῦτα) θὰ παρεδέχετο βεβαίως ὅτι καὶ αὐτὸς (ὡς πένης) πρέπει νὰ κτυπᾶται.— **τοὺς μήτε... ὄντας**, ὑποκμ. τοῦ **κωλύεσθαι** (δηλ. **τῶν τῆς πόλεως τιμῶν**), τοῦ ἐξαρτωμένου ἐκ τοῦ **ἔφη δεῖν** = ἔλεγεν ὅτι πρέπει ἐκεῖνοι, οἵτινες δὲν εἶναι..., νὰ...— **εἴ τι δέοι** = **εἴ τις χρεία εἴη** = ἐὰν εἶναι (ἐὰν παρουσιασθῇ) ἀνάγκη τις.— **ἄλλως τε** = καὶ ἐξ ἄλλου = καὶ ἐκτὸς τούτου.— **ἐὰν καὶ θρασεῖς ᾧσι** = ἐὰν εἶναι καὶ θρασεῖς.— **πάντα τρόπον** = κατὰ πάντα τρόπον, μὲ κάθε τρόπον.

Ἐὰν... καὶ θρασεῖς ᾧσι, ὑπαινίσσεται τὸν Ὀμηρικὸν Θεοσίτην, ἀνδρα αὐθάδη καὶ θρασύν, ὃν ἔδειρέ ποτε ὁ Ὀδυσσεὺς, ὡς αὐθαδῶς προσενεχθέντα πρὸς τὸν Ἀγαμέμνονα.

§ 60—61.

Τάναντία τούτων = ἐν ἀντιθέσει πρὸς τούτους (δηλ. **τοὺς θρασεῖς καὶ τοὺς μὴ ἱκανοὺς βοηθεῖν τῷ δήμῳ**).— **φανερὸς ἦν... ὦν** = ἦτο γνωστὸς ὡς...— **δημοτικὸς** = φιλόλαος.— **ἄστὸς** = ὁ ἐκ τοῦ ἄστεως, ὁ ἐξ Ἀθηνῶν.— **λαβῶν** = **σχῶν** = ἐν ᾧ ἔσχε.— **οὐδένα π. μισθόν... ἐπράξατο** = ἀπὸ κανένα ποτὲ δὲν ἔλαβε μισθόν.— **τῆς (= τῆς αὐτοῦ) συνοουσίας** = διὰ τὴν διδασκαλίαν του.— **ἐπαρκῶ τινί τινος** = προσφέρω εἰς τινά τι.— **τὰ ἑαυτοῦ** = τὰ πνευματικὰ του ἀγαθὰ, ἡ σοφία του.— **ᾧν τινες** = ἐκ τούτων δὲ (τῶν μαθητῶν του) τινές.— **μικρὰ μέρη**, δηλ. τῆς

σοφίας του. — *προίκα* = δωρεάν. — *πολλοῦ*, γενκ. τοῦ τιμήματος = ἀντί πολλῶν χρημάτων. — *διαλέγομαι τινι*, ἐνταῦθα = διδάσκω τινά. — *πρὸς τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους* = παρὰ τοῖς ξένοις. — *κόσμος* = στολισμός, τιμή. — *ἐπὶ τούτῳ* = διὰ τοῦτο. — *ταῖς γυμνοπαιδίαις* = (μόνον) κατὰ τὰς γυμνοπαιδίας. — *ἐπιδημῶ ἐν...* = διατρίβω ἐν... — *δειπνίζω τινά* = φιλοξενῶ τινά (μὲ δειπνον). — *τοὺς βουλομένους*, δηλ. *ὠφελεῖσθαι*. — *ἀποπέμπω τινά* = ἀφίνω τινά νὰ ἀπέλθῃ, ἀπολύω τινά.

Ἐπιθυμητάς, βλ. ἐν σελ. 68 «*τοὺς ἐπιτηδεύουσας*». — *ὦν τινες*, ὑπαινίσσεται ἰδίᾳ τὸν Ἀρίστιππον τὸν Κυρηναῖον, ὅστις πρῶτος ἐκ τῶν μαθητῶν τοῦ Σωκρ. ἐδίδαξεν ἐπὶ μισθῷ. — *τῇ πόλει*, δηλ. τῶν Ἀθηναίων. — **Σ. καὶ πρὸς τοὺς ἄλλους... παρεῖχε**, ἢ ἔννοια: ὁ Σωκρ. καὶ εἰς τὰ ὄμματα τῶν ξένων ἐφαίνετο ὦν κόσμημα τῆς πόλεως τῶν Ἀθηναίων. — *ἐπὶ τούτῳ*, δηλ. *ἐπὶ τῷ παρέχειν κόσμον τῇ πόλει*. — *ταῖς γυμνοπαιδίαις*, αἱ γυμνοπαιδίαί ἦσαν παναρχαία ἐορτὴ ἐν Σπάρτῃ (ἀναβαίνουσα μέχρι τοῦ 665 π. Χ.) τελουμένη κατ' ἔτος κατὰ τὸν μῆνα Ἑκατομβαιῶνα (15 Ἰουλίου—15 Αὐγ.) καὶ διαρκούσα περὶ τὰς δέκα ἡμέρας εἰς τιμὴν τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ ἄλλων θεῶν, μάλιστα δὲ τοῦ Διονύσου. Κατὰ ταύτην χοροὶ γυμνῶν παίδων καὶ ἐφήβων καὶ τελείων ἀνδρῶν ὤρχοντο πρὸ τοῦ ἀγάλματος τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ ἤδον ᾄσματα, ἐν οἷς ἐξύμνουν οὐ μόνον τοὺς θεοὺς, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἀγαθοὺς ἐν πολέμῳ γενομένους Σπαρτιάτας, μάλιστα δὲ τοὺς ἐν Θυρέᾳ πεσόντας (549) καὶ ἐν τοῖς ὕστερον χρόνοις τοὺς ἐν Θερμοπύλαις.

§ 64.

Πῶς ἂν... εἶη = πῶς εἶναι δυνατόν νὰ εἶναι. — *ἐνοχός τινι* = ἐνοχός τινος. — *γραφή*; (κεφ. 1, § 1). — *ὅς* = ; (§ 1). — *νομίζω θεούς* = ; (κεφ. 1, § 1). — *θεραπεύω τοὺς θεοὺς* = λατρεύω τοὺς θεοὺς. — *ὁ δὲ... αὐτὸν ἠϊᾶτο* = δι' ὅ, ὡς γνωστόν, κατηγορεῖ (τότε) αὐτόν. — *φανερὸς ἦν... παύων* = *τοὺς ἔχοντας τῶν συνόντων* (γενκ. διαίρηκ.) *πονηρὰς ἐπιθυμίας φανερός ἦν παύων τούτων* (= ὅτι ἀπήλλαττεν ἀπὸ ταύτας, τὰς κακὰς δηλ. ἐπιθυμίας). — *τῆς δὲ καλλ...* = *προτιρέπων δὲ (αὐτοὺς) ἐπιθυμεῖν τῆς καλλ...* ἢ μετχ. (*προτιρέπων*) ἐκ τοῦ *φανερὸς*

ἦν.—ἦ... εὖ οἰκοῦσι=δι' ἧς καλῶς διοικοῦνται.—τῇ πόλει = ἐκ μέρους τῆς πόλεως.

Τῇ γραφῇ, ποία ἦτο ἡ κατὰ τοῦ Σωκρ. κατηγορία; (πρὸς κεφ. 1, § 1).—ὁ γραψάμενος, δηλ. ὁ Μέλιτος· βλ. ἐν σελ. 77 «Ἀλλὰ νῆ Δία», ὁ κατ. ἔφη...—τιμῆς, οὐ μόνον ἠθικῆς, ἀλλὰ καὶ ὀλικῆς, ὡς τῆς σιτήσεως ἐν τῷ Πρυτανείῳ, ἧς ἠξιοῦντο πολῖται· μεγάλως τὴν πολιτείαν εὐεργετήσαντες.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ 3.

§ 1—2.

᾽Ως δὲ δὴ καὶ ὦφ. ἐδόκει μοι=πῶς δὲ τώρα ὁ Σωκρ. κατὰ τὴν γνώμην μου (ὅχι μόνον δὲν ἔδραπε, ἀλλὰ) καὶ ὠφέλει.—τὰ μὲν... τὰ δὲ=ἄφ' ἑνὸς μὲν... ἄφ' ἑτέρου δὲ=ἄλλοτε μὲν... ἄλλοτε δέ.—δεικνύων ἑαυτὸν οἷος ἦν = δεικνύων οἷος αὐτοῦς ἦν.—τούτων δ' ἡ..., παρατηρητέα ἢ ἐπανάληψις τοῦ δ' ἡ.—τούτων γράψω, ὅποσα ἂν δ., ἃς ἀποδοθῆ, ὥσει ἦτο: τοῦτο γράψω, ὡς ἂν διαμημονεύσω (= ὅπως θὰ ἐνθυμηθῶ).—τὰ πρὸς τοὺς θεοὺς = ὡς πρὸς τὴν λατρείαν τῶν θεῶν.—φανερὸς ἦν ποιῶν = ἦτο φανερόν (γνωστόν) ὅτι...—ἦπερ=; (κεφ. 1, § 11)—ἦ περὶ θυσίας ἦ...=προκειμένου ἦ περὶ θυσίας ἦ...—θεραπεία = τιμῆ, λατρεία.—ἦτε γὰρ Πυθία... Σωκρ. τε = καθὼς δηλ. ἡ Πυθία... οὕτω καὶ ὁ Σωκρ.—νόμῳ πόλεως ἀναιρεῖ... = ἀναιρεῖ (τοῖς ἐρωϊῶσι) εὐσεβῶς ἂν ποιεῖν (αὐτοῦς, δηλ. τοὺς ἐρωϊῶντας) ποιοῦντας (= εἰ ποιοῖεν) νόμῳ πόλεως = χρησιμοδοτεῖ ὅτι εὐσεβῶς δύνανται νὰ ποιῶσι, ἐὰν ποιῶσι κατὰ τὸν νόμον τῆς πόλεως—οὕτω=τόῳ πόλεως.—παρῆνει, δηλ. οὕτω ποιεῖν.—περιεργος = ἀσχολούμενος εἰς περιττά, πολυπράγμων.—μάταιος = ἀνόητος.—καὶ... δὲ = καὶ πρὸς τούτοις.—ὡς τοὺς θεοὺς... εἰδῶτας = νομιζῶν (μετχ. αἰτλγκ) τοὺς θεοὺς εἰδέναι.—τις δ' εὐχομένους... = ἐὸ μιξε δὲ (Σωκρ.) τοὺς εὐχομένους χρ. ἢ ἄ γ. ἦ... εὐχεσθαι οὐδὲν διάφορον ἢ εἰ εὐχοῖντο...—οἱ εὐχόμενοι χρυσιον = ἐκεῖνοι, οἵτινες εὐχονται τὴν ἀπόκτησιν χρυσίου.—τρα νίς = αὐθαίρετος βασιλεία, ἰσχύς.—οὐδὲν διάφορον... εὐχεσθαι, ἦ

(διαφορικόν) *εἰ κ. ἢ μ. εὐχονται* = ὅτι εὐχονται ὁμοίως, ὡς ἐὰν ἠϋχοντο εὐκαιρίαν νὰ παίξωσι τοὺς κύβους ἢ νὰ πολεμήσωσιν. — *τὰ φανερώς ἄδηλα (ὄντα)* = ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα εἶναι φανερόν (= πᾶς τις βλέπει, ἐννοεῖ) ὅτι εἶναι ἄδηλα.

Ἔως δὲ δὴ καὶ ὠφ., ἀφ' οὗ ὁ Ξεν. ἐν τοῖς δύο προηγουμένοις κεφ. κατ' ἐξοχήν ἀπέδειξεν ὅτι ὁ Σωκρ. οὐχὶ βλαβερῶς ἐπενήργησεν ἐπὶ τοὺς μαθητάς του (ἀρνητικὴ ἀπόδειξις), ἐν τοῖς ἐπομένοις ἐκτίθησι λεπτομερῶς πῶς ὁ Σωκρ. ὠφέλει αὐτοὺς διὰ τοῦ παραδείγματος καὶ τοῦ λόγου (θετικὴ ἀπόδειξις). — *τοὺς συνόντας*, πῶς ἐκαλοῦντο οἱ μαθηταὶ τοῦ Σωκρ.; (βλ. ἐν σελ. 68 «*τοὺς ἐπιτηδεύουσας*»). — *ὁπόσα ἀνδιὰ μνημονεύσω*, ἐκ τούτου καταφαίνεται ὅτι τὸ προκείμενον σύγγραμμα ὁ Ξεν. δὲν ἔγραψεν ἐκ σημειώσεων, ἀλλ' ἐκ μνήμης (βλ. εἰσ. ἐν σελ. 62). — *τοίνυν*, διὰ τούτου γίνεται ἡ μετάβασις εἰς ἐκπλήρωσιν τῆς ὑποσχέσεως (*«τούτων γράψω, ὁπόσα ἀνδ.»*). — *περὶ προγόνων θ.*, οἱ ἀρχαῖοι ἐπίστευον ὅτι οἱ νεκροὶ ἐξηκολούθουν νὰ ζῶσιν ὑπὸ τὴν γῆν καὶ ὅτι εἶχον θεῖαν δύναμιν διὰ τοῦτο οἱ συγγενεῖς τῶν νεκρῶν ἀπένεμον λατρείαν εἰς αὐτούς. — *νόμῳ πόλεως*, ὡς νόμον γενικὸν θεωρεῖ ἀλλαχοῦ ὁ Ξεν. τὸ κατὰ δύναμιν τιμᾶν τοὺς θεοὺς διὰ θυσιαῶν. — *ἄλλως πως*, καὶ οὐχὶ *νόμῳ πόλεως*. — (*ἠϋχετο*) . . . *ἀπλῶς*, χωρὶς δηλ. νὰ ὀρίξῃ αὐτὸς τὰ ἀγαθὰ. — *οὐδὲν διάφορον εὔχ. ἢ εἰ κυβ. . .*, ἡ ἔννοια: εἴτε εὔχεται τις τὴν ἀπόκτησιν πλοῦτου ἢ ἰσχύος, εἴτε εὔχεται εὐκαιρίαν νὰ κυβεύῃ ἢ νὰ πολεμήσῃ, εἶναι ἐν καὶ τὸ αὐτό· διότι ὡς ὁ κυβεύων δὲν εἶναι βέβαιος περὶ τοῦ κέρδους καὶ ὁ μαχόμενος δὲν εἶναι βέβαιος περὶ τῆς νίκης, οὕτω καὶ ὁ εὐχόμενος ν' ἀποκτήσῃ πλοῦτον ἢ ἰσχύον δὲν εἶναι βέβαιος, ἀν ταῦτα μέλλωσι νὰ εἶναι πρὸς ὠφέλειαν ἢ βλάβην.

§ 3.

Ἄπο μικρῶν (δηλ. *χορημάτων*) = ἀπὸ τῆς μικρᾶς του περιουσίας. — *οὐδὲν μειοῦμαι τινος* = οὐδὲν ὑπολείπομαι τινος (γίνομαι κατώτερος ἀπὸ τινος). — *ἀπὸ πολλῶν καὶ μ.* (δηλ. *χορημάτων*) = ἀπὸ τῆς μεγάλης των περιουσίας. — *θύω πολλὰ καὶ μεγάλα* = προσφέρω πολλὰς καὶ πλουσίας (πολυτελεῖς) θυσίας. — *οὔτε γὰρ ἀν τοῖς θ.* ἔφη κ. ἔχειν = διότι, ἔλεγε, οὔτε εἰς τοὺς

θεοὺς θὰ ἦτο πρέπον. — **χαίρω τινί** = εὐχαριστοῦμαι διὰ τι. — **πολλάκις γὰρ ἂν ... εἶναι**, τὸ ἀπρμφ. ἐκ τοῦ ἔφη = διότι (τότε) πολλάκις, ἔλεγε, θὰ ἦσαν. — **τὰ παρὰ τῶν πονηρῶν** = αἱ παρὰ τῶν κακῶν προσφερόμεναι θυσίαι, αἱ θυσίαι τῶν κακῶν. — **κεχαρισμένος** = ἀρεστός, εὐπρόσδεκτος. — **οὔτ' ἂν τοῖς ἀνθρ.** ἄξιον εἶναι, τὸ ἀπρμφ. ἐκ τοῦ ἔφη = οὔτε (πάλιν) εἰς τοὺς ἀνθρώπους, ἔλεγε, θὰ ἤξιζε. — **αἱ παρὰ τῶν εὐσεβεστάτων τιμαί** = αἱ προσφοραί, αἱ θυσίαι τῶν εὐσεβεστάτων. — **ἔπος** = λόγος, στίχος. — **καδδύναμιν** = κατὰ δύναμιν. — **ἔρδειν**, τὸ ἀπρμφ. ἐνταῦθα ἀντί προστακτ. = **ἔρδε**. — **ἔρδω** = πράττω. **ἔρδω ἱερὰ** = προσφέρω θυσίας. — **πρὸς φίλους** = ὡς πρὸς τοὺς φίλους. — **δίαιτα** = περιστάσεις (σχέσεις) τοῦ βίου. — **τὴν «Καδδύναμιν ἔρδειν»**, ἀντί: τὸ «**Καδδύναμιν ἔρδειν (= ἔρδε)**».

Πολλάκις ... τὰ παρὰ τῶν πονηρῶν μᾶλλον ..., διότι οἱ μὲν πονηροὶ πλούσιοι συνήθως ὄντες θὰ προσέφερον τοῖς θεοῖς πολλὰς καὶ πλουσίας θυσίας, οἱ δὲ **χρηστοὶ** ὡς πένητες θὰ προσέφερον μικράς. — **οὔτε γὰρ ἂν τοῖς θεοῖς ... οὔτ' ἂν τοῖς ἀνθρ. ...**, ἡ ἔννοια: ἐὰν τυχόν, λέγει ὁ Σωκρ., συμβῆ ὥστε οἱ θεοὶ διὰ τὰς μεγάλας θυσίας νὰ προτιμῆσωσι τοὺς πονηροὺς τῶν χρηστῶν, τότε οὔτε οἱ θεοὶ εἶναι πλέον θεοὶ, οὔτε οἱ ἀνθρωποὶ πρέπει πλέον νὰ ζῶσι, δηλ. οὔτε ὁ κόσμος πρέπει πλέον νὰ ὑπάρχη, ἀφ' οὗ ἐν αὐτῇ θὰ δεσπόζωσιν οἱ πονηροί. — **καδδύναμιν δ'** ... , ὁ στίχος οὗτος ἐλήφθη ἐκ τῶν Ἔργων καὶ Ἡμερῶν τοῦ Ἡσιόδου 336.

§ 4.

Εἰ δόξειεν ... ἂν ἐπεισθῆ (= ἐπειθέτο) = δσάκις ἐνόμιζεν... ἐπειθέτο. — **σημαίνεται τί τινι** = (προ)δηλοῦται τι εἰς τινα. — **ἦτιον** = δυσκολώτερον. — **ποιῶ(τι)παρὰ τὰ σημαϊνόμενα** = πράττω τι ἐναντίον τῶν (ὑπὸ τῶν θεῶν) προδηλουμένων. — **ἢ εἴ τις ...**, β' ὄρος τῆς συγκρίσεως εἰς τὸ ἦτιον. — **ἔπειθεν**, ἀποπειρικ. παρατακτ. — **ὁδοῦ λαβεῖν ... = λαβεῖν ἡγεμόνα ὁδοῦ τυφλόν.** — **ἡγεμῶν** = ὁδηγός. — **καιηγορῶ τινος μωρίαν** = κατηγορῶ τινα ὡς μωρόν. — **φυλαιτόμενοι** = θέλοντες ν' ἀποφύγωσιν. — **ἀδοξία** = κακὴ φήμη. — **ὑπερορῶ τι** = καταφρονῶ τι. — **πρὸς τὴν παρὰ τῶν θ. συμβουλίαν** = ἀπέναντι τῆς συμβουλῆς τῶν θεῶν.

Ἦτιον ἂν ἐπείσθη κτλ., ἡ ἔννοια: ὁ Σωκρ. τοσαύτην εἶχε πίστιν εἰς τὰ ὑπὸ τῶν θεῶν προδηλούμενα, ὥστε εὐκολώτερον ἠδύνατό τις νὰ πείσῃ αὐτὸν νὰ παραλάβῃ ὁδηγὸν τῆς ὁδοῦ τυφλὸν καὶ μὴ γνωρίζοντα τὴν ὁδὸν ἢ νὰ πείσῃ νὰ πράξῃ τι ἐναντίον τῶν ὑπὸ τῶν θεῶν προδηλουμένων.—**τὴν παρὰ τοῖς ἀνθρ. ἀδοξίαν**, οἱ ἄνθρωποι τότε κατεφρόνουσιν τῶν μαντευμάτων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ 4.

§ 2—4.

Τὸ δαιμόνιον—ἡ θεότης, ὁ θεός.—**γάρ**, διασαφητικός.—**ἔστιν οὔτινες**—**εἰσὶν οὔτινες**—**τινές**.—**τεθαύμακα**—**θαυμάζω**.—**ἐπὶ σοφία**, ἡ ἐπὶ δηλοῖ τὴν αἰτίαν.—**ἔγωγ(ε)**—**μάλιστα**.—**καὶ ὅς**—**καὶ οὗτος**.—**ἐλῶν ποιήσεις**—**ἐπικὴ ποιήσεις**.—**ζωγραφία**—ἡ τέχνη τοῦ ζωγραφεῖν, ζωγραφική.—**πότερά σοι δοκοῦσι...**—**πότερα** (= **πότερον**) **δοκοῦσί σοι** (= **τίνας σοι φαίνονται**) **ἀξιοθαυμασιότεροι εἶναι οἱ ἀπεργ.** **εἶδωλα...** **ἢ οἱ (ἀπεργαζόμενοι) ζῶα ἔμφρ...**—**ἀπεργάζομαι εἶδωλα** = κατασκευάζω ὁμοιώματα, εἰκόνας.—**ἄφρονα** = χωρὶς φρένας, χωρὶς νοῦν.—**ἀπεργάζομαι ζῶα** = δημιουργῶ ζῶα.—**ἔμφρονα καὶ ἐνεργά** = ἔχοντα φρένας καὶ κινούμενα.—**πολὺν νῆ Δια οἱ ζῶα...**—**πολύ, νῆ Δια**, **ἀξιοθαυμασιότεροι δοκοῦσί μοι οἱ ἀπεργαζόμενοι ζῶα...**—**εἶπερ γε** = ἂν βεβαίως.—**οὐ τύχη τινὶ γίνεσθαι τι** = δὲν γίνεται τι τυχαίως πως.—**ὑπὸ γνώμης γίνεσθαι τι** = ἐκ προνοίας γίνεται τι = ὑπάρχει τις δημιουργός τις.—**τῶν... καὶ τῶν...** = ἐκ τῶν καὶ ἐκ τῶν· ἔξαρτ. ἐκ τοῦ **πότερα...** **πότερα**.—**τὰ ἀτεκμάρτως ἔχοντα, ὅτου ἐνεκά ἐστι** = τὰ πράγματα, περὶ ὧν δὲν δύναται τις νὰ συμπεράνῃ (νὰ γνωρίσῃ) πρὸς ποῖον σκοπὸν ὑπάρχουσι.—**τὰ φανερώς ἐπ' ὠφελείᾳ ὄντα** = ἐκεῖνα, τὰ ὅποια ὑπάρχουσι πρὸς ὠφέλιμον σκοπόν.—**πότερα τύχης καὶ π...** = τίνα κρίνεις ἔργα τύχης καὶ τίνα προνοίας.—**πρέπει μὲν, ὁ μὲν—μὴν** = βεβαίως.

Τὸν μικρὸν ἐπικαλούμενον, διὰ τὸ μικρὸν αὐτοῦ ἀνάστημα.—**τῶν ποιοούντων ταῦτα**, δηλ. ποῖα;—**ἐπὶ διθυράμβῳ**, ὁ διθύραμβος ἦτο ἄσμα σφοδρὸν καὶ ἐνθουσιαστικόν, τὸ ὅποιον ἐψάλλετο ὑπὸ χοροῦ κατὰ τὰς ἑορτάς τοῦ Διονύσου περίξ τοῦ βωμοῦ αὐτοῦ.

§ 5—7.

Οὐκουν δοκεῖ σοι = οὐ δοκεῖ σοι οὖν.—*ὁ ποιῶν ἀνθρώπους* = ὁ δημιουργὸς τῶν ἀνθρώπων.—*δι' ὧν = ταῦτα (= τὰ ὄργανα), δι' ὧν.*—*αἰσθάνονται*, ὑποκμ.: *οἱ ἄνθρωποι.*—*γε μὴν*—ἔπειτα, πρὸς τούτοις.—*τίς ἂν αἰσθ. ἦν*, δηλ. *ἡμῖν.*—*τὰ διὰ στόματος ἡδέα* = τὰ διὰ τοῦ στόματος δικιμαζόμενα εὐάρεστα.—*εἰ μὴ γλώττα . . . ἐνεργάσθη* = ἐὰν δὲν κατεσκευάζετο (ἐν τῇ στόματι) ἡ γλώσσα.—*γνώμων*, κτγρμ. = ὡς κριτής.—*πρόνοια* = θεία πρόνοια.—*τὸ . . . θυρῶσαι . . . ἀπογειῶσαι*, τὰ ἀπρμφ. χρησιμεύουσιν ὡς ἐπεξηγήσις τοῦ: *τόδε* (= τὸ ὅτι δηλ. . . .) ὡς ὑποκμ. δὲ τῶν ἀπρμφ. νοητέον τὸ: *τὸν ἐξ ἀρχῆς ποιοῦντα ἀνθρώπους.*—*ἐπεί*, αἰτλγκ.—*ἀσθενῆς* = εὐπρόσβλητος.—*ἡ ὄψις* = οἱ ὀφθαλμοί.—*βλεφάροις θυρῶ τὴν ὄψιν* = προφυλάττω τοὺς ὀφθαλμοὺς διὰ βλεφάρων ὡς διὰ θυρῶν.—*διαν . . . δέη* = ὁσάκις εἶναι ἀνάγκη.—*χεῖσθαι*, ὡς ὑποκμ. τοῦ ἀπρμφ. νοητέον τὸ: *τινά.*—*χεῖμαι τῇ ὄψει τι* = μεταχειρίζομαι τοὺς ὀφθαλμοὺς εἰς τι.—*συγκλείεται*, ὡς δ' ἂν *μηδέ . . .*, ἄς ἀποδοθῆ, ὡσεὶ ἦτο: *συγκλείεται καὶ τό, ὡς ἂν μηδέ . . . βλάπτωσιν, ἡθμόν . . . ἐμφῦσαι.*—*ὡς ἂν = ἵνα.*—*βλάπτωσι*, δηλ. *τὴν ὄψιν.*—*ἡθμόν*, κτγρμ. = ὡς διωλιστήριον (στραγγιστήρι).—*βλεφαρίδας ἐμφύω (τοῖς βλεφάροις)* = ἐμφυτεύω ἐν τοῖς βλεφάροις βλεφαρίδας.—*ἀπογειῶ (-όω)* = προφυλάττω ὡς διὰ γείσου· *γεῖσον δέ* = τὸ ἀνώτατον μέρος οἰκοδομήματος, τὸ περιβάλλον αὐτὸ κατὰ πάσας τὰς πλευράς καὶ προεξέχον, ἵνα προφυλάττῃ τοὺς τοίχους ἀπὸ τῶν υετείων ὑδάτων.—*ὡς μηδ' . . . κακουργῆ* (δηλ. *τὴν ὄψιν*), τελικὴ πρότασις.—*κακουργῶ* = βλάπτω.—*τὸ . . . δέχεσθαι . . .*, τὰ ἀπρμφ. *δέχεσθαι . . . ἐπιμπλάσθαι . . . εἶναι . . . καταθεῖναι*, ἅπερ συγκεφαλαιοῦνται διὰ τοῦ *ταῦτα*, εἶναι ὑποκμ. τοῦ *εἶσιν (τύχης ἢ γνώμης ἔργα).*—*οἶους τέμνειν εἶναι* = *τοιούτους εἶναι, ὥστε τέμνειν.*—*τοὺς δὲ γομφίους . . .* = *τὸ δὲ εἶναι τοὺς γομφίους τοιούτους ὥστε λεαίνειν δεξαμένους παρὰ τούτων* = οἱ δὲ γομφίοι (οἱ τραπεζῖται) τὸ ὅτι εἶναι κατάλληλοι εἰς τὸ νὰ συντρίβωσι τὰς τροφάς, ἀφ' οὗ δεχθῶσιν αὐτὰς παρὰ τούτων (δηλ. τῶν ἐμπροσθίων ὀδόντων).—*δι' οὗ, ὧν . . .* = *δι' οὗ εἰσπέμπεται ἐκεῖνα, ὧν τὰ ζῶα ἐπιθυμεῖ.*—*καταίθημι* = τοποθετῶ.—*οὕτω προ-*

νοητικῶς πεπραγμένα = τὰ ὅποια μετὰ τόσης προνοίας εἶναι διευθετημένα (τακτοποιημένα). — *πότερα* = ἄν. — *οὐ μὰ τὸν Δί'*, δηλ. ἀπορῶ. — *ἀλλ' οὕτω γε σκοπούμενῳ...* = ἀλλὰ τινι σκοπούμενῳ οὕτω γε = ἀλλ' ὡς πρὸς τινὰ ἐξετάζοντα τὰ πράγματα καθ' ὃν σὺ ἀκριβῶς τρόπον. — *πάνυ ἔοικε...* = *πάνυ ἔοικε ταῦτα τεχνήμασι σοφοῦ τινος καὶ φιλοζῶνον δημιουργοῦ*. — *πάνυ* = ἐντελῶς. — *τέχνημα* = τεχνούργημα, ἔργον. — *τὸ δὲ ἐμφῦσαι...* = *τί δὲ δοκεῖ σοι τὸ ἐμφῦσαι...* ὡς ὑποκμ. δὲ τοῦ ἀπρμφ. *ἐμφῦσαι* νοητέον τὸ: *τὸν ἐξ ἀρχῆς ποιοῦντα ἀνθρώπους*. — *αἱ γεινάμεναι* = αἱ γεννήσασαι, αἱ μητέρες. — *ἔρω* = ἐπιθυμία. — *τοῦ ἐκτρέφειν*, ὡς ἀντκμ. νοητέον τὸ: τὰ γεννώμενα, τὰ τέκνα. — *ἀμέλει*, κυρίως προστακτ. τοῦ *ἀμελῶ* ἐπιρρηματικῶς λαμβανομένη = βεβαίως, ἀναμφιβόλως. — *μηχάνημα* = κατασκευάσμα, ἔργον. — *τινὸς βουλευσαμένου εἶναι ζῶα* = τινός, ὅστις μετὰ σκέψεως ἀπεφάσισε περὶ τῆς ὑπάρξεως ζῶντων πλασμάτων.

**Ἐξ ἀρχῆς*, δηλ. τῆς δημιουργίας τοῦ ἀνθρωπίνου γένους. — *ἐμίμπλασθαι*, τίνων; — *εἰσπέμπεται*, ποῦ; — *πλησίον ὀφθ.* καὶ *θ.* *καταθεῖναι*, ἓνα ὃ τρώγων βλέπη καὶ ὀσφραίνηται ἀμέσως τὰ μὴ κατάλληλα πρὸς τροφήν.

§ 8—9.

Φρόνιμον = φρόνησις, νοῦς. — *ἔρώτα γοῦν* = ἀλλ' ἐρώτα περαιτέρω. — *καὶ ταῦτα εἰδὼς* = καὶ μάλιστα ἐν ᾧ γνωρίζεις. — *ὅτι γῆς τε... πολλοῦ ὄντος* = *ὅτι ἔχεις ἐν τῷ σώματι (= ἐν τῷ σῶ σώματι) μικρὸν (μόνον) μέρος γῆς (= ἐκ τῆς γῆς) πολλῆς οὔσης* (μετχ. ἐπιθκ.) *καὶ βραχὺ (= καὶ μικρὸν μόνον μέρος) ὑγροῦ (= ἐκ τοῦ ὑγροῦ) πολλοῦ ὄντος* (μετχ. ἐπιθκ.). — *καὶ τῶν ἄλλων...* = *καὶ (ὅτι) τὸ σῶμα συνήρμωσται σοι λαβόντι μικρὸν μέρος ἐκάστου τῶν ἄλλων μεγάλων δήπου ὄντων* = καὶ ὅτι τὸ σῶμά σου ἔχει συναρμολογηθῆ διὰ τῆς λήψεως μικροῦ μόνου μέρους καὶ ἐξ ἐκάστου (ἀκόμῃ) τῶν ἄλλων στοιχείων, τὰ ὅποια ὑπάρχουσι βεβαίως ἐν ἀφθονίᾳ. — *νοῦν δὲ μόνον...* = *δοκεῖς δὲ ἄρα μόνον σὲ εὐτυχῶς πως συναρπάσαι νοῦν οὐδαμοῦ ὄντα*. — *δοκεῖς μόνον σὲ (= ὅτι μόνος σὺ)...* *συναρπάσαι*, παρατηρητέον ἐνταῦθα ὅτι καὶ ἐπὶ ταυτοπροσωπίας ἐπανελή-

φθῆ τὸ ὑποκμ. τοῦ ἀπαρμφ. κατ' αἰτιατικ. (*σέ*)· τοῦτο γίνεται συνήθως, ἔταν ὑπάρχη ἀντίθεσις, ὡς ἐναυθα (*σέ — οὐδαμοῦ ὄντα*). — *εὐτυχῶς πως* = κατ' εὐτυχῆ τινα σύμπτωσιν. — *συναρπάξω* = ἀρπάξω, λαμβάνω. — *οὐδαμοῦ ὄντα* = ἐν ᾧ οὐδαμοῦ ὑπάρχει. — *δι' ἀφροσύνην τινὰ* = ἐπειδὴ δὲν ἔχουσι φρόνησιν τινα, νοῦν τινα. — *οὕτως*, συναπτέον τῷ *εὐτάκτως*. — *εὐτάκτως ἔχω* = εἶμαι ἐν καλῇ τάξει. — *μὰ Δί' οὐ γὰρ ὄρω . . .*, τὸ πλήρες θὰ ἦτο: *μὰ Δί' ἄλλοθι οὐδαμοῦ οὐδὲν οἴομαι φρόνιμον εἶναι· οὐ γὰρ ὄρω . . .* κατ' ἔννοιαν = βεβαίως, μὰ τὸν Δία (νομίζω τοῦτο)· διότι δὲν βλέπω . . . — *τοὺς κυρίους* = τοὺς κυβερνήτας (τούτων, δηλ. τῶν ὑπερμεγέθων καὶ ἀπείρων τὸ πλήθος). — *ὥσπερ τῶν ἐνθάδε . . .* = *ὥσπερ ὄρω τοὺς δημιουργοὺς τῶν ἐνθάδε γιγνομένων*. — *ἐνθάδε* = ἐν τῇ γῆ ταύτῃ, ἐναυθα. — *δημιουργός* = κατασκευαστής, τεχνίτης. — *οὐδὲ γὰρ τὴν . . .* = ἀλλὰ τὴν ψυχὴν σου σὺ βεβαίως δὲν βλέπεις· κυρίως = *οὐχ ὄρας τοὺς κυρίους· οὐδὲ γὰρ . . .* — *κατὰ γε τοῦτο* = συμφῶνως τοῦλάχιστον πρὸς ταύτην τὴν γνώμην σου. — *γνώμη* = μετὰ λογισμοῦ, μετὰ περισκέψεως. — *τύχη* = τυχαίως.

Ἐρώτια γούν . . ., ὁ Ἀριστόδ. μὴ ἐννοήσας τὴν ἀλληλουχίαν τῆς ἐρωτήσεως τοῦ Σωκρ. (*σὺ δὲ . . . ἔχειν*;) πρὸς τὰ προηγούμενα προτρέπει τὸν φιλόσοφον νὰ ἐρωτᾷ, ὅπως ἐννοήσῃ τὸ ζήτημα. — *καὶ τῶν ἄλλων*, δηλ. τοῦ πυρὸς καὶ τοῦ ἀέρος· διότι τέσσαρα ἦσαν κατὰ τοὺς ἀρχαίους τὰ στοιχεῖα, πῦρ, γῆ, ὕδωρ καὶ ἀήρ. — *καὶ τάδε τὰ ὑπερμεγέθη καὶ . . . ἄπειρα*, νοεῖται ὁ οὐρανὸς καὶ ὁ γύρω κόσμος. — *τῶν ἐνθάδε*, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὰ *ὑπερμεγέθη καὶ πλήθος ἄπειρα*, ἅτινα λειτουργοῦσιν ἐν τῷ ἀχανεῖ τοῦ στερεώματος διαστήματι.

§ 10 — 12.

Οὔτοι = βεβαίως δέν· συναπτέον τῷ *ὑπερορῶ*. — *ὑπερορῶ τι* = καταφρονῶ τι. — *τὸ δαιμόνιον* = ; (§ 2). — *ἢ ὡς . . . προσδεῖσθαι* = ἢ ὥστε νὰ ἔχη πρὸς τούτοις ἀνάγκην. — *θεραπεία* = ; (κεφ. 3, § 1). — *ὄν*, μετχ. ἐνδοτικ. — *ἄξιοι*, ὑποκμ.: *τὸ δαιμόνιον*. — *ἄξιῶ* (μετ' ἀπρμφ.) = κρίνω ἄξιον (νὰ . . .). — *θεραπεύω τινὰ* = φρονιζῶ τινός. — *τιμητέον (σοι) αὐτὸ* = δεῖ σε τιμᾶν αὐτὸ

(δηλ. τὸ δαιμόνιον).—**τι**, αἰτιατκ. τοῦ κατὰ τι.—**ἔπειτα**, τοῦτο, ὡς καὶ τὸ **εἶτα**, τίθεται ἐν ἐρωτήσῃ πρὸς δῆλωσιν ἐκπλήξεως = καὶ ἔπειτα, καὶ λοιπόν.—**οὐκ οἶει φροντίζειν**, δηλ. τοὺς θεοὺς τῶν ἀνθρώπων.—**οἷ**=αὐτοί, οἵτινες.—**ἀνίστημί τινα ὀρθὸν**=κάμνω τινὰ νὰ σταθῇ ὀρθίος, δίδω εἰς τινὰ τὴν ὀρθίαν στάσιν.—**ὀρθότης** = ὀρθία στάσις.—**καὶ προορᾶν πλ. . . .**=**ποιεῖ δύνασθαι (τὸν ἄνθρωπον) καὶ προορᾶν πλέον καὶ τὰ. . .**—**ποιεῖ δύνασθαι (τὸν ἄνθρωπον)**=συντελεῖ ὥστε νὰ δύναται ὁ ἄνθρωπος.—**καὶ. . . καὶ. . . καὶ**=ὄχι μόνον. . . ἀλλὰ καὶ. . . καὶ. . .—**πλέον. . . μᾶλλον. . . ἦτιον**, ποῖος ὁ β' ὀρος τῆς συγκρίσεως;—**προορῶ πλέον**=βλέπω μακρότερον.—**τὰ ὑπερθεν**=τὰ ὑπεράνω ἡμῶν.—**μᾶλλον**=εὐκολώτερον.—**ἦτιον κακοπαθῶ**=ὀλιγώτερον βλάπτομαι.—**εἰρητὰ**=**ζῶα**.—**παρέχω τι**=καθιστῶ τι δυνατόν.—**καὶ μὴν γε**=**ἀλλὰ μὴν**=; (πρβλ. I, 1, § 6).—**γλῶττιαν πάντων. . . ἐχόντων**=ἐν ᾧ πάντα τὰ ζῶα ἔχουσι γλῶσσαν.—**οἶος** (μετ' ἀπρμφ.)=τοιοῦτος ὥστε νὰ. . .=ικανὸς νὰ. . .—**ἄλλοτε ἄλλαχῆ**=ἄλλοτε ἐδῶ καὶ ἄλλοτε ἐκεῖ.—**ἡ γλῶττι ἀρθροῖ τὴν φωνὴν**=ἡ γλῶσσα παράγει ἐνάρθρους ἤχους.—**σημαίνειν**, ὡς ὑποκμ. τοῦ ἀπρμφ. νοητέα ἢ αἰτ. **ἡμᾶς**.—**σημαίνω**=δηλῶ.

Οὗτοι. . ., ἀφ' οὗ ὁ Ἄριστόδ. ἀναγκασθεὶς ἐκ τῶν ἀκαταμαχῆτων ἐπιχειρημάτων τοῦ Σωκρ. παρεδέχθη τὴν ὑπαρξιν θεότητος, θέλων νὰ δικαιολογήσῃ τώρα τὴν ἀποχὴν του ἀπὸ πάσης θυσίας καὶ λατρείας λέγει ταῦτα.—**ἐκεῖνο**, δηλ. τὸ δαιμόνιον.—**ἐκεῖνων**, δηλ. τῶν ἄλλων ζῴων.—**αἶ τὰ πλ. . . ἐξεργάζονται**, ἐννοεῖ τὰς διαφόρους ἐργασίας, ἃς ὁ ἄνθρωπος διὰ τῶν χειρῶν ἐκτελῶν γίνεται εὐδαιμονέστερος τῶν ἄλλων ζῴων.

§ 13—14.

Τοίνυν=πρὸς τοῦτοις.—**μόνον**, συναπτεόν τῷ: ἐπιμεληθῆναι τοῦ σώματος.—**κρατίστην** (=κυρίαν), κατηγορμ.=ὡς κυρίαρχον.—**πρῶτα**=**πρῶτον**=κατὰ πρῶτον.—**θεῶν τῶν τὰ. . . συνταξάντων ἦσθηται, ὅτι. . .**=**ἦσθηται ὅτι εἰσὶ θεοὶ οἱ συντάξαντες τὰ. . .**=ἔχει αἰσθησιν περὶ τῆς ὑπάρξεως τῶν θεῶν, οἵτινες ἐν τάξει καὶ ἀρμονικῶς ἐποίησαν τὰ. . .—**τί φύλλον ἄλλο**=τί ἄλλο γένος (δηλ. τῶν ζῴων)=τίνα ἄλλα ζῶα.—**θεραπεύουσι**, ὁ πληθυντκ. ἀριθμὸς εἶτε διὰ τὴν περιληπτικὴν ἐννοιαν τῆς

λ. *φῦλον* εἶτε καὶ διὰ τὸ ἡ *ἄνθρωποι*. — *θεραπεύω θεοὺς* = ; (κεφ. 2, § 64). — *ἱκανωτέρα*, δηλ. *ἐστί*. — *προφυλάττομαι τι* = *προφυλάττω τὸν ἑαυτὸν μου ἀπὸ τι*. — *(τὸ) δίψος* = *(ἡ) δίψα*. — *(τὸ) θάλλπος* = *(ἡ) θερμότης*, ζέση. — *ἐπικουρῶ νόσοις* = *θεραπεύω ἀσθενείας*. — *ἀσκῶ δῶμην* = *δι' ἀσκήσεως ἐνισχύω τὰς σωματικὰς (μου) δυνάμεις*. — *διαμέμνημαι* = *διατηρῶ ἐν τῇ μνήμῃ*. — *οὐ γάρ...*, κυρίως = *οὐδεμία ἄλλη ψυχὴ εἶναι ἱκανωτέρα*, διότι δέν... εἶτα = *λοιπὸν δέν...* — *παρὰ τᾶλλα ζῶα*, ἢ *παρὰ* = *ἐν συγκρίσει πρὸς...* — *ἄνθρωποι* = *οἱ ἄνθρωποι*. — *κρατιστεύω* = *εἶμαι κράτιστος, ἄριστος*. — *ἄν...* *ἐδύνατ' ἄν*, ὡς ὑποκμ. νοητέον τό: *τις* = *θὰ ἡδύνατο παρατηρητέα ἢ ἐπανάληψις τοῦ δυνητικοῦ ἄν*. — *ἔχων*, μετχ. ὑποθκ. = *εἰ εἶχεν*. — *γνώμη* = *νοῦς*. — *ῥσα χεῖρας ἔχει* = *ῥσα ζῶα χεῖρας ἔχει*. — *πλέον οὐδὲν ἔχω* = *κατ' οὐδὲν πλεονεκτῶ*. — *τετυχηκῶς*, μετχ. ἐπιθκ. — *ἀλλ' ὅταν τί ποιήσωσι, νομῖεις...* = *ἀλλὰ τί ἐστὶν ἐκεῖνο, ὃ ὅταν (οἱ θεοὶ) ποιήσωσιν, νομῖεις...*

Τὰ μέγιστα καὶ κάλλ., ἐννοεῖ τὸν σύμπαντα κόσμον. — *οὔτε ἐδύνατ' ἄν πρ. ἂ ἐβούλετο*, διότι ἡ κακὴ κατασκευὴ τοῦ σώματος θὰ ἦτο κώλυμα. — *ῥσα (ζῶα) χεῖρας ἔχει*, ἄφρ. ὃ' ἐστί, ὡς δηλ. οἱ πίθηκοι. — *ἀμφοτέρων*, δηλ. σώματος καὶ ψυχῆς.

§ 15.

Συμβούλους, ὃ τι... = *συμβούλους συμβουλεύοντας, ὃ τι χρὴ ποιεῖν (ἐμὲ) καὶ μὴ ποιεῖν*. — *φράζω τί τι* = *φανερώνω, προλέγω τι εἰς τινα*. — *οὐ καὶ σοὶ δοκεῖς...* = *δὲν νομίζεις ὅτι καὶ εἰς σέ...* — *οὐδ' ὅταν...* *προσημαίνωσιν*, δηλ. *δοκεῖς καὶ σοὶ προσημαίνειν αὐτούς*. — *τέρατα* = *ἐκτακτὰ φυσικὰ φαινόμενα (ἰδίως οὐράνια, ὡς βροντὴ, ἀστραπή, διάττοντες ἀστέρες κ. τ. τ.)*. — *οὐδ' ὅταν πᾶσιν ἄνθρ.*, δηλ. *προσημαίνωσι*. — *ἀλλὰ μόνον...* *κατατίθενται*, ὃ λόγος ἀπὸ πλαγίου μεταφέρεται εἰς ὀρθόν, ἀντί: *ἀλλὰ (δοκεῖς) μόνον σὲ ἐξαιροῦντας (= ἐξαιρεῖν καὶ) ἐν ἀμελείᾳ κατατίθεσθαι*. — *ἐν ἀμελείᾳ κατατίθεμαι* = *ἀμελῶ*.

Συμβούλους, ὃ Ἄριστοδῆμος ὑπαινίσσεται τὸ *δαιμόνιον* τοῦ Σωκρ., περὶ οὗ βλ. ἐν σελ. 66.

§ 16.

Ἄν τοὺς θεοὺς... ἐμφῦσαι = ὅτι οἱ θεοὶ ἐνέφυσαν ἄν.—
ἐμφύω τινὶ δόξαν, ὡς... = ἐμφυτεύω (ἐμβάλλω) εἰς τινα τὴν
 ἰδέαν, ὅτι... — *ἱκανοὶ εἰσι*, ὑποκμ.: *οἱ θεοί.* — *εἰ μὴ δυνατοὶ*
ἦσαν, δηλ. *εὖ καὶ κακῶς ποιεῖν.* — *καὶ ἀνθρώπους ἐξ... ἄν*
αἰσθέσθαι; , τὸ ἀπρμφ. ἐκ τοῦ *οἶει* = καὶ (νομίζεις) ὅτι οἱ ἄνθρωποι,
 ἐὰν ἐξηπατῶντο καθ' ἕλον τὸν χρόνον (ὑπὸ τῆς τοιαύτης ἰδέας,
 ὅτι δηλ. οἱ θεοὶ εἶναι ἱκανοὶ νὰ εὐεργετῶσι καὶ νὰ κακοποιῶσι),
 οὐδέποτε ἤθελον ἐννοήσῃ (τὴν ἀπάτην αὐτῶν); κατ' ἐννοιαν = καὶ
 (νομίζεις) ὅτι οἱ ἄνθρωποι θὰ ἐξηπατῶντο καθ' ἕλον τὸν χρόνον
 (ὑπὸ τῆς τοιαύτης ἰδέας), χωρὶς ποτε νὰ ἐννοήσωσι (τὴν ἀπάτην
 αὐτῶν); — *τὰ πολ. καὶ σοφώτατα τῶν ἀνθρ.* = ἐκ τῶν ἀνθρωπί-
 νων πράξεων αἱ μάλιστα πολυχρόνιοι καὶ σοφαί. — *πόλεις καὶ*
ἔθνη, ἐπεξηγήσεις τοῦ: *τὰ πολυχρ. καὶ σοφ. τῶν ἀνθρ.* — *αἱ*
φρονιμώταται ἡλικίαι θεῶν ἐπιμελέσταται (εἰσι) = οἱ ἄνθρω-
 ποὶ οἱ διὰ τὴν (πρεσβυτικὴν αὐτῶν) ἡλικίαν φρονιμώτατοι τὰ
 μέγιστα φροντίζουσι περὶ τῶν θεῶν (= εἶναι εὐσεβέστατοι πρὸς
 τοὺς θεοὺς).

Εὖ καὶ κακῶς ποιεῖν, τίνας; — *τὰ πολυχρ. καὶ σοφ.*, ὀνομάζει
 τὰς πόλεις καὶ ἔθνη *πολυχροσιώτατα* μὲν, διότι, ἐν ᾧ τὰ ἄτομα
 παρέρχονται, ταῦτα συνήθως διαμένουσιν ἐπὶ πλείστον χρόνον
σοφώτατα δέ, διότι οἱ νόμοι αὐτῶν συντάσσονται τῇ συνεργασίᾳ
 ἀνδρῶν διακρινομένων ἐπὶ σοφίᾳ.

§ 17 — 18.

Ἐγαθὲ = ὦ καλὲ μου φίλε. — *κατάμαθε* = μάθε καλῶς. — *ἐνὼν*,
 δηλ. *ἐν τῷ (σῶ)σώματι.* — *μεταχειρίζομαι* = διευθύνω, κυβερνῶ. —
ἢ ἐν τῷ παντὶ φρόνησις = ὁ νοῦς ὁ ἐνυπάρχων ἐν τῷ σῶματι. —
ὅπως ἂν αὐτῇ ἡδὺν ἦ = ὅπως ἀρέσκει εἰς αὐτὸν (τὸν νοῦν). —
οὕτω τίθεμαι = οὕτω κανονίζω, ρυθμίζω — *καὶ μὴ*, δηλ. *οἶεσθαι*
 = καὶ νὰ μὴ νομίζῃς: τὸ ἀπρμφ. ἐκ τοῦ *χρή.* — *τὸ σὸν μὲν ὄμμα*
δύνασθαι... τὸν δὲ τοῦ θ. ὀφθ. ἀδ. εἶναι = ὅτι, ἐν ᾧ τὸ ἰδικόν
 σου βλέμμα δύναται..., ὁ ὀφθαλμὸς τοῦ θεοῦ δὲν δύναται... —
ἐξικνοῦμαι ἐπὶ πολλὰ στάδια = φθάνω εἰς ἀπόστασιν πολλῶν
 σταδίων. — *μηδέ*, δηλ. *οἶεσθαι* (ἐκ τοῦ *χρή.*) — *τὴν σὴν μὲν*

ψυχὴν... δύνασθαι... τὴν δὲ τοῦ θ. φρ. μὴ ἰκανὴν εἶναι = ὅτι, ἐν ᾧ ἡ ἰδική σου ψυχὴ δύναται... ὁ νοῦς τοῦ θεοῦ δὲν εἶναι ἰκανός... — τὰ ἐνθάδε = τὰ ἐδῶ πράγματα. — καὶ ἐν Σικελίᾳ = καὶ περὶ τῶν ἐν Σικελίᾳ. — ἦν μέντοι... , ἡ σύνταξις: ἦν μέντοι, ὡς περὶ γινώσκεις καὶ καταμανθάνεις... οὕτω καὶ πείραζαν λαμβάνης, εἰ θελήσουσι... γνώσει τὸ θεῖον... — θεραπεύων, μετχ. τροπκ. — θεραπεύω ἀνθρώπους = περιποιῶμαι τοὺς ἀνθρώπους. — ἀντιθεραπειῶ = ἀνταποδίδω τὴν περιποίησιν. — καὶ χαριζόμενος τοὺς ἀνιχαρ. = καὶ χαριζόμενος (γινώσκεις) τοὺς ἐθέλοντας ἀνιχαρίζεσθαι. — ἀνιχαρίζομαι = ἀνταποδίδω τὴν χάριν. — πείραζαν λαμβάνω τινός, εἰ... = δοκιμάζω τινά, ἀν... — θεραπεύω θεούς; (§ 13). — εἴ τί σοι... = εἰ (οὔτοι, δηλ. οἱ θεοὶ) θελήσουσι συμβουλευεῖν τί σοι περὶ τῶν ἀδήλων (ὄντων) ἀνθρώποις. — γνώσει, ἐντεῦθεν ἄρχεται ἡ ἀπόδοσις τῆς ὑποθετικ. προτάσεως (ἦν μέντοι... πείραζαν λαμβάνης) = τότε θὰ γνωρίσης... — τὸ θεῖον, ὅτι... = ὅτι τὸ θεῖον...

Στάδια, τὸ στάδιον εἶναι μέτρον μήκους ἶσον πρὸς 125 βήματα. — περὶ τῶν ἐν Αἴγ. καὶ ἐν Σικ., αἱ χῶραι αὗται πρὸς Δ. καὶ Ν. ἦσαν αἱ ἀκρόταται, μεθ' ὧν οἱ τότε Ἕλληγες διετέλουν εἰς ἐπιμιξίαν.

§ 19.

Ἐμοὶ μὲν οὖν... , ἡ σύνταξις: ἐμοὶ μὲν οὖν ἐδόκει (Σωκρ.) ταῦτα λέγων ποιεῖν τοὺς συνόντας ἀπέχεσθαι τῶν ἀν. καὶ ἀδ. καὶ ἀισχυῶν οὐ μόνον ὁπότε... ὀρῶντο, ἀλλὰ καὶ ὁπότε... εἶεν. — μέν, ἀνευ ἐπομένου δὲ = τοῦλάχιστον. — ποιῶ τινα ἀπέχεσθαι τινος = γίνομαι αἷτιος ὥστε ν' ἀπέχη τις ἀπὸ τινος. — ὁπότε ὀρῶντο = δσάκις ἐβλέποντο. — ὁπότε ἐν ἐρημίᾳ εἶεν = δσάκις ἦσαν μόνοι (μακρὰν δηλ. τῶν ὀμμάτων τῶν ἀνθρώπων). — ἐπειπερὶ ἠγήσαιντο = ἐπειδὴ βεβαίως ἐνόμιζον, ἦσαν πεπεισμένοι: ἡ εὐκτική ἐνταῦθα — ὡς καὶ ἡ κατωτέρω πράττειν — καθ' ἑλξιν ἐκ τῶν προηγουμένων εὐκτικῶν ὀρῶντο — εἶεν. — μηδὲν ἀν... διαλαθεῖν = ὅτι οὐκ ἀν διαλάθοι τοὺς θ. οὐδὲν ὧν πράττειν. — διαλανθάνω τοὺς θεοὺς = διαφεύγω τὴν προσοχὴν τῶν θεῶν. — οὐδὲν ὧν (= ἐκεῖνων, ἃ) πράττειν = οὐδὲν ἐξ ἐκεῖνων, τὰ ὅποια ἔπραττον· κατ' ἔννοιαν = οὐδεμία πράξις αὐτῶν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ 5.

§ 1—2.

Εἰ δὴ = ἐπειδὴ βεβαίως. — *ἐγκράτεια* = τὸ νὰ εἶναι τις κύριος ἑαυτοῦ, τὸ νὰ δύναται νὰ κρατήσῃ τὰς ἐπιθυμίας του. — *καλὸν τε κἀγαθὸν ἀνδρὶ κτῆμα* = ὠραῖον καὶ πολῦτιμον κτῆμα διὰ τὸν ἀνθρώπον. — *ἐπισκεψόμεθα* = ἄς ἐξετάσωμεν τοῦ ῥ. *ἐπισκοπῶ*. — *εἴ τι προυβίβαξε...*, πλαγία ἐρώτησις ἐκ τοῦ *ἐπισκεψόμεθα* = *εἴ τι* (αἰτ. τοῦ κατὰ τι) *προυβίβαξε* (τοὺς συνόντας) *εἰς ταύτην λέγων τοιάδε*. — *προυβιβάζω τινὰ εἰς τι* = ὀδηγῶ, παρακινῶ τινὰ εἰς τι. — *ὧ ἄνδρες* = ἀγαπητοί μου φίλοι. — *γενομένου, μετχ. ὑποθκ.* — *εἰ πολέμου ἡμῖν γενομένου βουλοίμεθα*, κατ' ἔννοιαν = ἐὰν εἶχομεν πόλεμον καὶ ἠθέλομεν. — *ὑφ' οὗ* = ὑπὸ τὴν ὀδηγίαν τοῦ ὁποίου. — *ἀν... σφζοίμεθα... χειροίμεθα* (τοῦ ῥ. *χειροῦμαι*) = θὰ ἐσφζόμεθα... θὰ κατεβάλλομεν. — *αὐτοὶ* = ἡμεῖς αὐτοί. — *ἄρ', ὄντινα...* = *ἄρα τοῦτον ἀν αἰροίμεθα, ὄντινα αἰσθανοίμεθα ἦτιω (ὄντια) γαστρός...* — *ὄντινα αἰσθανοίμεθα* = περὶ τοῦ ὁποίου ἐννοοῦμεν (γνωρίζομεν). — *ἦτιων εἶμι τινος* = δὲν εἶμαι κύριός τινος, κυριεύομαι ὑπὸ τινος. — *γαστήρ* = ἡ κοιλία, ἡ ἐπιθυμία τοῦ φαγεῖν. — *πόνος* = αἰ κακουχία. — *κρατῶ τινά* = νικῶ τινά· ἐν τῷ *κρατῶ τινος* = εἶμαι κύριός τινος. — *γίγνομαι ἐπὶ τελευτῇ τοῦ βίου* = φθάνω εἰς τὸ τέλος τῆς ζωῆς μου. — *τω = τινί'* συναπτεία ἢ δοτκ. τῆ: *ἐπιτρέψαι*. — *ἐπιτρέπω τί τινι* (μετ' ἀπρμφ.) = ἐμπιστεύομαι τι εἰς τινά (διὰ νά...). — *παρθένος* = ἄγαμος. — *ἀκρατής* = ὁ μὴ ὢν κύριος ἑαυτοῦ. — *βοσκήματα* = ποιμνία. — *ταμιεῖον* = ἀποθήκη. — *ἔργα* = γεωργικαὶ ἐργασίαι. — *διάκονος* = ὑπηρέτης (περὶ τὴν τράπεζαν). — *ἀγοραστής* = δοῦλος ἀγοράζων τὰς τροφὰς διὰ τὸν οἶκον, ψωνιστής. — *προῖκα* = δωρεάν, ἀνευ μισθοῦ.

Καὶ ἐγκράτεια, ἐκτὸς δηλ. τῆς πίστεως πρὸς τὴν θεότητα, περὶ ἧς ἀνωτέρω (ἐν κεφ. 4) ἐγένετο λόγος. — *εἰς ταύτην*, ποίαν; — *ὧ ἄνδρες*, ἐκ τῆς προσφωνήσεως ταύτης φαίνεται ὅτι ὁ διάλογος ἐγένετο πρὸ πολλῶν ἀκροατῶν. — *τοιούτον*, δηλ. *ἀκρατῆ*.

§ 3.

Ἄλλὰ μὴν . . . γε = ἄλλ' ὅμως βέβαια. — **εἰ . . . μὴδὲ δοῦλον . . . δεξαίμεθ' ἄν**, παρατηρητέον ὅτι εἰς τὸν ὑποθετικὸν εἰ μετ' εὐκτικ. προστίθεται καὶ ὁ ἄν = ἔαν εἶναι ἀληθὲς ὅτι οὐδὲ δοῦλον . . . ἠθέλομεν δεχθῆ. — **πῶς οὐκ ἄξιον . . . = πῶς οὐκ ἄξιόν (ἑαυτοῦ) φυλάξασθαι (τινα) γενέσθαι αὐτόν γε τοιοῦτον** = πῶς δὲν εἶναι ἄξιον (= πῶς δὲν ἀξίζει) νὰ προφυλαχθῆ τις ἀπὸ τοῦ νὰ γείνη αὐτὸς ὁ ἴδιος τοῦλάχιστον (δηλ. ὁ μὴ δοῦλος, ὁ κύριος) τοιοῦτος (δηλ. ἀκρατής). — **καὶ γὰρ οὐχ** = (πάντως εἶναι ἄξιον) διότι δὲν πρέπει νὰ νομίζωμεν ὅτι . . . — **ὡσπερ οἱ πλ. . . . δοκοῦσι πλουτίζειν**, βραχυλογικῶς ἀντί: **ὡσπερ οἱ πλεονέκται εἰσὶ βλαβεροί, οἱ τῶν ἄλλων ἀφαιρούμενοι χρ.** ἑαυτοὺς **δοκοῦσι πλουτίζειν**. — **ἀφαιροῦμαι τινός τι** = ἀφαιρῶ ἀπὸ τινός τι. — **δοκῶ** = νομίζω. — **πλουτίζω ἑμαυτόν** = πλουτίζομαι, γίνομαι πλούσιος. — **τοῖς μὲν ἄλλοις . . . ἑαυτῷ δέ . . .** = ἐν ᾧ εἰς τοὺς ἄλλους . . . εἰς τὸν ἑαυτόν του . . . — **βλαβερός . . . ὠφέλιμος**, νοητέον τὸ **ἐστί**, ὡς καὶ ἐν τοῖς: **κακοῦργος . . . κακουργότερος**. — **κακοῦργός εἰμι τινος** (γενκ. ἀντικμκ.) = εἶμαι ἐπιβλαβὴς εἰς τινα, βλάπτω τινά. — **εἰ γε** = ἐπειδὴ βεβαίως. — **οἶκος** = περιουσία.

Καὶ γὰρ οὐχ, ὡσπερ οἱ πλ. . ., ἡ ἔννοια: ὁ ἀκρατής εἶναι πολὺ χειρότερος τοῦ πλεονέκτου· διότι ὁ πλεονέκτης ἀδικεῖ μὲν τοὺς ἄλλους, ἀλλὰ νομίζει ὅτι πλουτίζει τὸν ἑαυτόν του, ἐν ᾧ ὁ ἀκρατής καὶ τοὺς ἄλλους βλάπτει καὶ πολὺ περισσότερον τὸν ἑαυτόν του φθείρων καὶ τὴν περιουσίαν καὶ τὸ σῶμα καὶ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ.

§ 4-5.

Συνουσία = ; (κεφ. 2, § 13). — **ἡδομαι τινι** = εὐχαριστοῦμαι μέ τινα. — **ὄν εἰδείη** = περὶ τοῦ ὁποίου γνωρίζει. — **χαίροντα**, κτηρμκ. μετχ. ἐκ τοῦ **εἰδείη**. — **χαίρω τινι** = ; (κεφ. 3, § 3). — **τὸ σφον** = τὰ πολυτελῆ ἐδέσματα (φαγητά). — **κρηπίς** = θεμέλιον, βάσις. — **κατασκευάσασθαι**, ἐκ τοῦ **χρή**· ὑποκμ. τοῦ ἀπρμφ.: **πάντα ἄνδρα**. — **ἐν τῇ ψυχῇ κατασκευάζομαι τὴν ἐγκράτειαν** = ἐγκαθιδρῶ ἐν τῇ ψυχῇ μου τὴν ἐγκράτειαν. — **ἀξιολόγως μελετῶ** = ἐπιδίδομαι εἰς ἀξιόλογον (σπουδαίαν) ἀσκησιν. — **ἢ τίς οὐκ ἄν . . .**

= ἢ τίς, δουλεύων (μετχ. ὑποθκ.) ταῖς ἡδοναῖς, οὐκ ἂν διατεθείη αἰσχροῶς καὶ τὸ σῶμα καὶ τὴν ψυχήν.— αἰσχροῶς διατίθεμαι = περιπίπτω εἰς ἐπονειδίστον κατάστασιν = ἐπονειδίστως καταστρέφομαι.— καὶ τὸ σῶμα καὶ τὴν ψ., αἰτιατκ. τοῦ κατά τι.— μέν, ἄνευ ἐπομένου δέ =; (κεφ. 4, § 19).— ἐλευθέρῳ ἀνδρὶ εὐκτέον εἶναι = ἐλεύθερον ἄνδρα δεῖν εὐχεσθαι.— δουλεύοντα δὲ αὐτὸν ταῖς ἡδοναῖς = ἔάν δὲ αὐτὸς (ὁ ἐλεύθερος) εἶναι δούλος τῶν ἡδονῶν.— ἰκετευτέον (εἶναι), ἐκ τοῦ δοκεῖ = δεῖν ἰκετεύειν.— δεσπότης = κύριος.— μόνως = μόνον.

"*Ἄνευ ταύτης, τίνος;— νῆ τὴν Ἥραν*, τὸν ὄρκον τοῦτον ἐν Ἀθήναις ὤμνουν πρὸ πάντων αἱ γυναῖκες· συχνάκις ὅμως μεταχειρίζεται τοῦτον καὶ ὁ Σωκρ.— εὐκτέον εἶναι μὴ τυχεῖν δ. τ., διατί;— δούλου τοιοῦτου, δηλ. ἀκρατοῦς.— οὕτω, δηλ. εἰ ἀγαθῶν δεσποτῶν τύχοι.— ἐλευθέρῳ μὲν ἀνδρὶ... σωθείη, ἢ ἔννοια: ἐλεύθερος ἀνὴρ πρέπει νὰ εὐχῆται νὰ μὴ τύχῃ δούλου ἀκρατοῦς· ἔάν δὲν συμπέσῃ (ὁ ἐλεύθερος) νὰ εἶναι δούλος τῶν ἡδονῶν πρέπει νὰ παρακαλῆ τοὺς θεοὺς νὰ γείνη δούλος χρηστῶν κυρίων· διότι οἱ χρηστοὶ κύριοι θὰ συντελέσωσιν εἰς τὴν βελτίωσιν αὐτοῦ διὰ τοῦ καλοῦ παραδείγματος, τῶν συνετῶν συμβουλῶν καὶ ἐν γένει τῆς σώφρονος καθοδηγήσεως αὐτῶν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ 7.

§ 1.

"*Ἀλαζονεία* = τὸ νὰ προσποιῆται τις χάριν ἐπιδείξεως ὅτι γνωρίζει περισσότερα παρ' ὅ,τι πράγματι γνωρίζει· ἢ τὸ νὰ ὑπόσχεται νὰ πράξῃ μεγαλύτερα παρ' ὅ,τι πράγματι δύναται.— ἀποιρέπων, ὑποκμ.: ὁ Σωκρ.— ἀεὶ γάρ..., ὁ γὰρ διασαφητικός.— ὁδὸς ἐπ' εὐδοξίαν = ὁδὸς ἄγουσα ἐπ' εὐδοξίαν.— εὐδοξία = καλὴ φήμη, δόξα.— ἢ δι' ἧς = ἢ ἐκείνη (ἢ ὁδὸς), διὰ τῆς ὁποίας.— ἀγαθὸς τοῦτο, ὃ καὶ δοκεῖν βούλοιο = ἱκανὸς εἰς τοῦτο, εἰς τὸ ὅποιον θέλει νὰ νομίζεται (ὅτι εἶναι ἱκανός).— ὅτι δ' ἀληθῆ... ἐδίδασκεν, βραχυλογικῶς ἀντί: ὅτι δ' ἀληθῆ ἔλεγε δηλόν ἐστι ἐκ τούτου, ὅτι ἐδίδασκεν ᾧδε.

§ 2.

Ἐνθυμώμεθα γάρ, ἡ ὑπαρξίς τοῦ γὰρ ἐξηγγεῖται ἐκ τούτου, ὅτι τὸ προηγούμενον: **ὡς οὐκ εἶη...βούλοιο** παρίσταται ὡς ἀρχὴ τοῦ διαλόγου, ἣτις συνεχίζεται διὰ τοῦ **ἐνθυμώμεθα γάρ** κατὰ τὴν ἐρμηνείαν ἅς μὴ ληφθῆ ὑπ' ὄψει ὁ γὰρ = **ἐνθυμώμεθα**. — **ἐνθυμοῦμαι** = σκέπτομαι. — **εἷ τις... βούλοιο δοκεῖν (εἶναι ἀγαθὸς ἀυλητῆς)** = ἐάν τις ἐπεθύμει νὰ φαίνεται (καλὸς ἀυλητῆς). — **μὴ ὦν**, ἢ μετχ. ἐνδοτκ. — **τί ἂν αὐτῷ π. εἶη**, πλαγία ἐρώτησις ἐκ τοῦ **ἐνθυμώμεθα** = **ὅ τι ἂν αὐτὸν δέοι ποιεῖν** = τί θὰ ἔπρεπε αὐτὸς νὰ κάμνῃ. — **μιμοῦμαι τινά τι** = μιμοῦμαι τινὰ εἷς τι. — **τὰ ἔξω τῆς τέχνης** = τὰ ἔξωτερικὰ γνωρίσματα τῆς (ἀυλητικῆς) τέχνης. — **ὅτι**, αἰτλγκ., ὡς καὶ τὸ κατωτέρω (**ἔπειτα, ὅτι**) = ἐπειδὴ. — **σκευή** = στολῆ, ἐνδυμασία. — **περιάγομαι τινὰ** = περιάγω τινὰ μετ' ἐμαυτοῦ (πρὸς ὠφέλειαν καὶ χρεῖαν ἐμαυτοῦ). — **ἀλλὰ μὴ γε** = ἀλλὰ βεβαίως, ἀλλ' ἐννοεῖται. — **ἔργον οὐδαμοῦ ληπτέον (αὐτῷ ἐστί)** = οὐδαμοῦ δεῖ αὐτὸν λαβεῖν ἔργον. — **λαμβάνω ἔργον** = ἀναλαμβάνω τὴν ἐκτέλεσιν ἔργου ἐπὶ ὠρισμένῳ χρηματικῷ ποσῷ· ἐνταῦθα = ἀναλαμβάνω νὰ παίξω τὸν αὐλόν. — ἢ = εἰ δὲ μὴ, ἄλλως. — **ἐλέγχω** = ἐξελέγχω, ἀποδεικνύω. — **καίτοι πολλὰ μὲν... βιώσεται** = **καίτοι πῶς οὐ βιώσεται ἐπιπόνως τε καὶ ἄ. καὶ κατ. πολλὰ μὲν δαπανῶν, μηδὲν δ' ὦφ.**, πρὸς δὲ τούτοις κ. — **ζῶ ἐπιπόνως καὶ ἀλυσιτελῶς καὶ καταγελάστω** = διάγω βίον ἐπίπονον καὶ ἀνωφελῆ καὶ καταγέλαστον. — **δαπανῶν... ὠφελούμενος... κακοδοξῶν**, μετχ. αἰτλγκ. — **κακοδοξῶ** = ἔχω κακὴν ψήμην.

Τὰ ἔξω τῆς τέχνης, ἐννοεῖται ἡ μεγαλοπρεπῆς ἐνδυμασία τῶν ἀυλητῶν καὶ οἱ ἄλλοι ἀκόλουθοι τούτων. — **ἐκεῖνοι**, δηλ. **οἱ ἀγαθοὶ ἀυληταί**. — **σκευὴν τε... καὶ ἀκολ.**, οἱ ἀυληταὶ ἐνεδύοντο μεγαλοπρεπέστατα καί, ἵνα προσξενῶσι μεγαλυτέραν ἐντύπωσιν εἰς τὸ πλῆθος, περιήγον μεθ' ἑαυτῶν πολλοὺς ἀκολούθους. — **ταῦτα**, δηλ. **ἃ ἐκεῖνοι (οἱ ἀγαθοὶ ἀυληταί) ποιοῦσι** (δηλ.;). — **πολλοὺς ἐπαινέτας**, πρβλ. τοὺς παρ' ἡμῖν ἐγκαθέτους (claqueurs). — **πολλὰ δαπανῶν**, εἰς τί; — **κακοδοξῶν**, ἕνεκα τίνος;

§ 3—5.

“Ὡς δ’ αὐτως = ὡσαύτως δέ. — φαίνεσθαι (= δοκεῖν), δηλ. εἶναι. — ἐννοῶμεν, ὑποτακτ. δηλοῦσα προτροπήν. — ἐννοῶ = σκέπτομαι. — ἄρ’ οὐκ ἂν, εἰ μὲν... = ἄρ’, εἰ μὲν ἐπιθυμῶν... μὴ δύναίτο πείθειν, οὐκ ἂν τοῦτ’ εἶη λυπηρόν...; — πείθειν, δηλ. τὴν πόλιν, ὡς ἱκανὸς εἶη ταῦτα πράττειν. — εἰ δὲ πείσειεν, ἔτι ἀθλιώτερον; = ἐὰν δὲ ἤθελε πείσει (δηλ. τὴν πόλιν, ὅτι εἶναι ἱκανὸς νὰ πράττῃ ταῦτα), δὲν θὰ ἦτο εἰς αὐτὸν (τοῦτο) ἀκόμη ἀθλιώτερον; — κατασταθεῖς = εἰ κατασταθείη = ἐὰν ἤθελε διορισθῆ. — ἀπολέσειεν ἂν... καὶ αὐτὸς = οὐ μόνον ἀπολέσειεν ἂν... ἀλλὰ καὶ αὐτὸς... — βούλοιο, δηλ. ἀπολέσαι. — ἀπαλλάττω, ἀμτθ. = ἀποχωρῶ, ξεμπερδεύω. — ὡσαύτως δέ... = ὡσαύτως δὲ ἀπέφαιεν (ὁ Σωκρ.) ἀλυσιτελὲς (ὄν) καὶ τὸ δοκεῖν (ἵνα εἶναι) πλούσιον καὶ ἀνδρείον καὶ ἰσχυρόν, μὴ ὄντα. — ἀποφαίνω = ἀποδεικνύω. — ἀλυσιτελής = ἀνωφλῆς· ἐνταῦθα = ὀλέθριος. — προστάτεσθαι, εἰδικὸν ἀπαρμφ. ἐκ τοῦ ἔφη. — προστάττεται τιμὴ μείζω ἢ κατὰ δύναμιν = ἐπιβάλλονται εἰς τινα (δημόσια): ὑπηρεσίαι μεγαλύτεραι τῶν δυνάμεων του (= δυσανάλογοι πρὸς τὰς δυνάμεις του). — καὶ μὴ δυναμένους... τυγχάνειν = καὶ (ἔλεγεν) ὅτι δὲν ἤθελον τυγχάνει συγγνώμης ἐὰν δὲν ἠδύναντο νὰ ἐκτελῶσι ταύτας (τὰς ὑπηρεσίας), ἐν ᾧ ἐνομίζοντο ὅτι εἶναι ἱκανοί. — οὐ μικρόν = μέγαν. — εἴ τις = (ἐκεῖνον) ὄστις. — ἀργύριον = χρήματα. — σκεῦος = σκεύη. — του = τινός. — πειθοῖ, δοκτ. τοῦ: ἡ πειθῶ. — ἀποστεροῖη, δηλ. αὐτὸν ταῦτα· ἀποστερῶ δὲ τινά τι = ἀποστερῶ ἀπὸ τινός τι. — πολὺ δὲ μέγιστον, δηλ. ἀπατεῶνα ἐκάλει ἐκεῖνον. — ὄστις... ἔξῃ πατήκοι, δηλ. τὴν πόλιν.

Ἐὰρ οὐκ ἂν... ἀπαλλάξειεν, ἡ ἔννοια: ὁ ἀνίκανος μὲν, ἀλλ’ ἐπιθυμῶν νὰ στρατηγῆ ἢ νὰ κυβερνᾷ πλοῖον, ἐὰν μὲν δὲν πείσῃ τὴν πόλιν ὅτι εἶναι ἱκανός, θὰ λυπηθῆ καὶ ἐπομένως θὰ εἶναι δυστυχής, ὡς μὴ ἐκπληρουμένης τῆς ἐπιθυμίας του, ἐὰν δὲ πείσῃ αὐτήν, θὰ εἶναι ἔτι δυστυχέστερος· διότι ἐὰν διορισθῆ κυβερνήτης πλοίου ἢ στρατηγός, θὰ διαχειρισθῆ κακῶς τὸ ἀξίωμα, καὶ τότε αἱ συνέπειαι θὰ εἶναι ὀλέθρια. — ὅς ἤκιστα βούλοιο, δηλ. τοὺς συμπολίτας του, τοὺς φίλους του κλπ.

ΒΙΒΛΙΟΝ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ 1.

§ 1—2.

Γνούς, ὑποκ.: ὁ Σωκρ. — **ἀκολαστοτέρως ἔχω** = εἶμαι καθ' ὑπερβολὴν ἀκόλαστος (ἀκρατής). — **εἰ δέοι σε κτλ.**, ἢ σύνταξις: **εἰ δέοι σε παραλαβόντα δύο τῶν νέων παιδεύειν, τὸν μὲν, ὅπως κτλ.** — **ὅπως . . . ἔσται**, πλαγία ἐρωτημτκ. πρότασις ἐκ τοῦ **παιδεύειν** ὡς φροντίδος σημαντικοῦ ῥήματος = πῶς νὰ γείνη . . . — **ὅπως μὴδ' ἀντιποιήσεται ἀρχῆς, καὶ αὕτη πλαγία ἐρωτημτκ.** πρότασις = πῶς νὰ μὴ ἐπιζητήσῃ καθόλου τὴν ἀρχήν. — **βούλει μεθ' ὑποτακτ. ἀπορηματικῆς** = θέλεις νὰ . . . ; — **σκοπῶ** = σκέπτομαι, ἐξετάζω. — **στοιχεῖα** = αἱ πρῶται ἀρχαί (ἐν τῇ διδασκαλίᾳ). — **γούν**, ἐν ἀποκρίσει = βεβαίως, τῇ ἀληθείᾳ. — **ζῶν γ' . . . , ὁ γε** = βεβαίως. — **τὸ βούλεσθαι**, ὑποκμ. τοῦ: **παραγίγνεσθαι**. — **τὸ βούλεσθαι ἄπιεσθαι σίτου** = ἡ ἐπιθυμία τοῦ φαγητοῦ. — **ὅταν ὥρα ἦκη** = ὅταν ἔλθῃ ἡ ὥρα. — **παραγίγνεται τί τι** = συμβαίνει (ἐπέρχεται) τι εἰς τινα. — **εἰκὸς γάρ** = εἰκὸς γάρ ἐστὶ **παραγίγνεσθαι**. ὁ δὲ **γάρ** = βεβαίως. — **τὸ προαιρεῖσθαι . . . ἐθίζοιμεν** = **πότερον** (γέν. ἀρσενκ.) **ἂν αὐτῶν ἐθίζοιμεν τὸ προαιρεῖσθαι μᾶλλον πράττειν τὸ κατεπεῖγον ἢ χαρ. τῇ γαστρὶ** = τίνα ἐξ αὐτῶν τῶν δύο (νέων) ἠθέλομεν συνηθίζει εἰς τὸ νὰ . . . : παρατηρητέα ἢ μετὰ διπλῆς αἰτιατκ. σύνταξις τοῦ **ἐθίζειν** (**πότερον** — **τὸ προαιρεῖσθαι**). — **προαιροῦμαι μᾶλλον** = προαιροῦμαι = προτιμῶ. — **τὸ κατεπεῖγον (πρᾶγμα)** = ἡ κατεπεύγουσα ὑπόθεσις. — **χαρίζομαι τῇ γαστρὶ** = εἶμαι δοῦλος τῆς κοιλίας μου. — **τόν . . . παιδευόμενον**, δηλ. **ἐθίζοιμεν ἄν.** — **τὰ τῆς πόλεως ἄπρακτα γίγνεται** = αἱ ὑποθέσεις τῆς πόλεως μένουσιν ἀνεκτέλεστοι. — **παρὰ τὴν ἐκείνου ἀρχήν** = ἐν ᾧ ἐκεῖνος ἀρχει = κατὰ τὸν χρόνον τῆς ἀρχῆς ἐκείνου. — **ὅταν . . . βούλωνται**, ὑποκμ.: οἱ δύο νέοι. — **τὸ δύνασθαι . . . προσθετέον; προσθετέον (ἡμῖν ἐστὶ) τῷ αὐτῷ τὸ δύνασθαι (αὐτὸν) διψῶντα ἀνέχεσθαι**; = πρέπει νὰ προσθέσωμεν εἰς τὸν ἴδιον (= πρέπει νὰ συνηθίσωμεν τὸν ἴδιον εἰς) τὸ νὰ

δύναται, όταν ἔχη δίψαν, νὰ ὑπομένῃ (αὐτήν); — *πάνυ μὲν οὖν* = βεβαιότατα.

Τῶν συνόντων, βλ. ἐν σελ. 68 «*τοὺς ἐπιτηδείους*». — *ἀπὸ τῶν στοιχείων*, δηλ. ἀπὸ τῶν γραμμάτων τῆς Ἀλφαβήτου ἢ τροφή εἶναι ὁ πρῶτιστος ὅρος τῆς σωματικῆς ἀναπτύξεως, ὡς ἡ Ἀλφάβητος εἶναι ἡ βᾶσις τῆς πνευματικῆς μορφώσεως. — *ἀρχή*, τίνος; — *ᾠρα*, ἐννοεῖ τὴν προσήκουσαν τοῦ τρώγειν ᾠραν. — *ἀμφοτέροις*, τίσι; — *ὅπως μὴ τὰ τῆς π. ἀπογίγνηται*, διότι, ἐὰν ὁ ἀρχὼν εἶναι ἀκρατής, εὐθύς ὡς ὑπὸ τῆς πείνης καταληφθῆ, θὰ ἐγκαταλείψῃ τὰς δημοσίας ὑποθέσεις καὶ θὰ σπεύσῃ πρὸς φαγητόν. — *τῷ αὐτῷ*, δηλ. *τῷ παιδευομένῳ ἀρχεῖν*.

§ 3.

Τὸ ... εἶναι ... ποτέρῳ ἂν προσθείημεν = τίνα ἐκ τῶν δύο ἠθέλομεν συνηθίσει εἰς τὸ νὰ εἶναι... — *καὶ τοῦτο*, δηλ. *προσθείημεν ἂν*. — *τί δέ...*;, διὰ τούτου γίνεται ταχεῖα μεταβάσις εἰς ἕτερον ζήτημα = ἀλλὰ τί...; = ἔπειτα...; — *ἐθελοντήν*, ἐπιρρηματικῶς = ἐκουσίως, θεληματικῶς. — *εἴ τι = πᾶν ὃ τι*. — *ἐπιτηδεῖον πρὸς τὸ κρατεῖν τῶν ἀντιπ.* = κατάλληλον διὰ νὰ ὑπερισχύῃ τῶν ἀντιπάλων. — *πολὺ νῆ Δί'* = *πολὺ μᾶλλον, νῆ Δία*, ἂν πρόειποι *προσθεῖναι*. — *καὶ γὰρ τῶν ἄλλων οὐδὲν ὄφελός (ἔστι)* = διότι καὶ τὰ ἄλλα (δηλ. ἡ ἐγκράτεια εἰς τὴν πείναν, δίψαν κτλ.) οὐδόλως ὠφελούσιν. — *ἀρχικὸς = ἱκανὸς ἀρχεῖν*. — *τάττω εἰς...* = κατατάσσω εἰς... — *ταῦτα*, ἀντικμ. τοῦ *ποιεῖν*, ὑπερ ἐκ τοῦ *ἀδυνάτους*. — *εἰς τοὺς μηδ' ἀντιποιησομένους τοῦ ἀρχεῖν* = εἰς ἐκείνους, οἱ ὅποιοι δὲν μέλλουσι νὰ ἐπιζητήσωσι καθόλου τὴν ἀρχήν. — *σύμφημί τι* = παραδέχομαί τι συμφωνῶ εἰς τι.

Τῷ αὐτῷ, δηλ. *τῷ ἀρχεῖν παιδευομένῳ*. — *τὸ μαθεῖν, εἴ τι ἐπιτ...*, δηλ. τὸ νὰ εἶναι ἐπίβουλος, δόλιος, ἀπατεῶν κ. τ. τ. — *ἄνευ τῶν τοιούτων μ.*, δηλ. τίνων; — *τοὺς οὕτω π.*, δηλ. πῶς; — *ταῦτα*, ποῖα;

§ 7—9.

Ἐπειδὴ καὶ... = *ἐπειδὴ οἶσθα καὶ τὴν τάξιν ἐκατέρου τοῦ φύλου τούτων*. — *τὴν τάξιν ἐκατέρου τοῦ φύλου τού-*

των=τὴν τάξιν ἑκατέρου εἶδους τῶν ἀνθρώπων τούτων=τὴν τάξιν, εἰς ἣν ἑκάτερον εἶδος τῶν ἀνθρώπων τούτων κατατάσσεται.—**ἐπεσκέψω**, τοῦ β. ἐπισκοπῶ=;—**ἔρωγ(ε)**=μάλιστα.—**καὶ γὰρ**=**γὰρ**.—**πάνυ μοι δοκεῖ...**=**δοκεῖ μοι εἶναι** (ἴδιον) **πάνυ ἀφρονος ἀνθρώπου**.—**τὸ μὴ... ἀρκεῖν τοῦτο** (δηλ. αὐτῷ), ἀλλὰ **προσαναθέσθαι**, τὰ ἀπρμφ. εἶναι ὑποκμ. τοῦ **δοκεῖ**=τὸ ἐξῆς... νὰ μὴ ἀρκῆ εἰς αὐτὸν τοῦτο (=νὰ μὴ ἀρκῆται εἰς τοῦτο), ἀλλὰ νὰ ἐπιφορτισθῆ προσέτι.—**μεγάλου ἔργου ὄντος τοῦ... παρασκευάζειν**=ἐν ᾧ εἶναι μέγα ἔργον (=πολὺ δύσκολον) τὸ νὰ...—**τὸ καὶ τοῖς ἄλλοις...**=**τὸ πορίζειν καὶ τοῖς ἄλλοις...**—**καὶ ἑαυτῷ μὲν π... ἐλλείπειν, τοῖς δὲ π. προεστῶτα... τούτου δίκην ὑπέχειν**, τὰ ἀπρμφ. εἶναι ὑποκμ. τοῦ **ἐστὶ ἀνακεφαλαιούμενα** διὰ τοῦ **τούτο**=καὶ αὐτὸς μὲν νὰ ἔχη (πάσχη) ἔλλειψιν πολλῶν, προϊστάμενος δὲ τῆς πόλεως... διὰ τοῦτο νὰ ὑπέχη εὐθύνην.—**καταπραΐτω**=κατορθώνω.—**ἀξιῶ**, μετ' ἀπρμφ. μόνον=νομίζω ὅτι ἔχω δικαίωμα νὰ...—**ὥσπερ ἐγὼ τοῖς οἰκ.**, δηλ. **χρῶμαι**.—**ἐγὼ τ ε γὰρ... αἴ τε... πόλεις**=καθὼς δηλ. ἐγὼ... οὕτω καὶ αἱ πόλεις.—**ἀξιῶ τινα** (μετ' ἀπρμφ.)=ἀπαιτῶ παρὰ τινος νὰ...—**ἄφθονα**, κτηγρμν.—**πράγματα**=ἐνοχλήσεις.—**καὶ ἄλλοις παρέχειν**, δηλ. **πράγματα**.—**οὕτως ἂν παιδεύσας...**=**οὕτως ἂν παιδεύσαιμι καὶ...**—**καθίστημι εἰς**=**τάττω εἰς**.—**γε μέντοι**=**ἀλλ'** ἕμως.—**ἡ ῥᾶστα**=ὡς **ῥᾶστα**=ὅσον τὸ δυνατόν ἀνετώτατα.

Τῶν τάξεων τούτων, δηλ. **τῶν ἀρχικῶν καὶ τῶν μηδ' ἀντιποιησομένων τοῦ ἄρχειν**.—**μὴ ἀρκεῖν τοῦτο**, δηλ. τὸ παρασκευάζειν ἑαυτῷ τὰ δέοντα.—**τούτου**, δηλ. **τοῦ μὴ καταπραΐτειν**.—**τούτο**, δηλ. **τὸ ἑαυτῷ πολλὰ... ὑπέχειν**.—**πολλὰ πρ. ἔχειν**, ἐννοεῖ τὰ βάρη καὶ τὰς εὐθύναις, ἃς ἀναλαμβάνουσιν οἱ ἄρχοντες.—**καὶ ἄλλοις παρ.**, ἐννοεῖ τὰς ὑπὸ τῶν ἀρχόντων εἰς τοὺς ἀρχομένους ἐπιβαλλομένας ὑποχρεώσεις (δηλ. **τὰς λειτουργίας** [χορηγίας, τριηραρχίας κτλ.]).—**οὕτως**, ὡς ἀνωτέρω ἐξετέθη (δηλ.;).—**ἡ ῥᾶστα καὶ ἡδ. βιοτεύειν**, τοῦτο ἦτο μετὰ ταῦτα ὡς δόγμα τῆς Κυρηναϊκῆς σχολῆς, ἧς ἰδρυτῆς ἦτο ὁ Ἀρίστιππος.

§ 10.

Βούλει (μεθ' ὑποτακτ.)=; (§ 1).—**τούτο**=**τόδε**.—**τῶν ἐθνῶν**, γενκ. διαιρτκ.—**ὦν...** ἴσμεν=ἄ...ἴσμεν.—**ἡ τῶν Ἑλλήνων**

(γενκ. διαιρηκ.), ἀντί τοῦ ἢ ἀνεμένετο μετὰ τὸ προηγηθῆν *πρῶτον* μὲν τὸ *ἔπειτα* δέ.—*αὐτός* = σὺ ὁ ἴδιος.

Σύροι, Φρύγες, Λυδοί, τὰ ἔθνη ταῦτα εἶχον ὑποταχθῆ εἰς τὴν Περσικὴν δυναστείαν ἐπὶ τῆς βασιλείας Κύρου τοῦ πρεσβυτέρου.—*οἱ κρατοῦντες*, ὡς οἱ Σπαρτιάται, οἱ Ἀθηναῖοι, οἱ Θηβαῖοι καί, καθ' ὅλου εἰπεῖν, οἱ ἔχοντες συμμάχους.—*οἱ κρατούμενοι*, ἐννοοῦνται οἱ ὑπὸ τῶν κρατουσῶν ἐλληνικῶν πολιτειῶν ἐξαρτώμενοι σύμμαχοι.

§ 11 — 13.

Τοί, μόριον βεβαιωτικόν=βεβαίως.— *εἰς τὴν δουλείαν*=*εἰς τὴν τῶν δούλων τάξιν*.—*εἶναι τίς μοι...*=*δοκεῖ μοι εἶναι τίς ὁδὸς μέση τούτων*.—*οὔτε δι' ἀρχῆς οὔτε διὰ δ.*, δηλ. ἄγουσα.—*ἢ περ*=καὶ αὕτη ἀκριβῶς (ἢ μέση ὁδός).—*εἰ μὲν...*—*δι' ἀνθρώπων*=*εἰ μὲν ἢ ὁδὸς αὕτη*, ὥσπερ *οὔτε δι' ἀρχῆς οὔτε διὰ δουλείας φέρει*, οὔτω *μηδὲ δι' ἀνθρώπων* (δηλ. *φέροι*=ἠθελε φέρει).—*λέγω τι*=λέγω ἀληθές τι, ἔχω δίκαιον.—*εἰ...*—*μήτε ἄρχειν...*—*θεραπεύσεις*=*εἰ...*—*μὴ ἀξιώσεις μήτε ἄρχειν μήτε ἄρχεσθαι μηδὲ θεραπεύσεις* ἐκὼν τοὺς ἄρχοντας = ἐὰν... δὲν θὰ θέλῃς μήτε νὰ... μήτε νὰ... καὶ ἐὰν δὲν θὰ ὑπηρετῆς (=δὲν θὰ θέλῃς νὰ ὑπηρετῆς) ἐκουσίως τοὺς ἄρχοντας.—*ἐν ἀνθρώποις ὦν*=ἐν ᾧ εἶσαι (ζῆς) μεταξὺ ἀνθρώπων.—*ὁ κρείττων*=ὁ ἰσχυρότερος.—*ὁ ἥτιων*=ὁ ἀσθενέστερος.—*καὶ κοινῇ καὶ ἰδίᾳ*=καὶ ἐν τῷ δημοσίῳ καὶ ἐν τῷ ἰδιωτικῷ βίῳ.—*κλάοντας καθιστάντες*=*κλάοντας καθιστάναι καί*.—*καθίστημί τινα κλάοντα*=κἀμνω τινὰ νὰ κλαίῃ, βασανίζω τινά.—*δούλοις χρῆσθαι*=*χρησθαι αὐτοῖς* (δηλ. *τοῖς ἥτιοσι*) (ὡς) *δούλοις*.—*ἢ λανθάνουσί σε οἱ... τέμνοντες...* = ἢ δὲν γνωρίζεις τούτους σφτινες... θερίζουσι...—*ἄλλων σπειράντων καὶ φυτευσάντων*=ἐν ᾧ ἄλλοι ἔσπειραν καὶ ἐφύτευσαν.—*δενδροκοπῶ*=κατακόπτω δένδρα.—*πάντα τρόπον*, αἰτιατ. τοῦ κατὰ τι.—*πολιορκῶ*=στενοχωρῶ.—*θεραπεύειν*, ὡς ἀντικμ. νοητέον τό: *αὐτοὺς (τοὺς κρείττονας)*.—*ἕως ἂν πείσωσι*, ὑποκμ.: *οἱ πολιορκοῦντες* ἀντικμ.: *τοὺς ἥτιονας*.—*αἰροῦμαι*=προτιμῶ.—*καὶ ἰδίᾳ αὖ οἱ...*=*καὶ ἰδίᾳ αὖ οὐκ οἶσθα διὲ οἱ ἀνδρεῖοι καὶ δ. τοὺς ἀν. καὶ ἀδ. καταδ. καρποῦνται*.—*αὖ*=ἐξ ἄλλου μέρους.—*κατα-*

δουλοῦμαι τινα = κάμνω τινὰ δοῦλον. — **καρποῦμαι τινα** = ἐχμεταλλεύομαι τινα.

Ἄλλ' ἐγὼ τοι, ὁ Ἀρίστιππος οὐδεμίαν ἀπόκρισιν δίδει εἰς τὴν ἐρώτησιν τοῦ Σωκρ., ἀλλ' ἐπιφέρει ἀντίρρησιν τινα: ἐν § 8 εἶπεν εἶπει, ὅτι δὲν θέλει ν' ἀνήκη εἰς τοὺς ἀρχικούς· ἤδη οὐδὲ εἰς τοὺς ἀρχομένους ἐπιθυμεῖ νὰ καταταχθῆ. — **τούτων**, δηλ. τῆς ἀρχῆς καὶ τῆς δουλείας. — **ἡ ὁδὸς αὕτη**, δηλ. **ἦν σὺ πειρᾷ βαδίξεν**. — **ἡ λανθάνουσί σε οἱ...**, ἐνταῦθα φέρει παράδειγμα πόλεων ἀναγκασμένων νὰ ὑποτάσσωνται εἰς τοὺς ἰσχυροτέρους· ἀναπτύσσει δηλ. τὸ προηγηθὲν ἐπίρρ. **κοινῇ**. — **οἱ... τέμνοντες καὶ δενδρ.**, ἢ τῶν ἀγρῶν καὶ τῆς χώρας κατερήμωσις συνέβαινε πρὸ πάντων ἐν καιρῷ πολέμου (πρβλ. τὰς ἐπὶ τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου δηλώσεις τῶν Λακεδαιμ. ἐν τῇ Ἀττικῇ). — **ἕως ἂν πείσωσι**, δηλ. διὰ βιαίων μέτρων. — **καὶ ἰδίᾳ αὖ**, ἀφ' οὗ εἶπε περὶ τῶν δουλῶσεων πόλεων, νῦν εἰσέρχεται εἰς τὰς δουλῶσεις ἰδιωτῶν.

§ 14 — 15.

Κατακλείω ἑμαυτὸν εἰς πολιτείαν = καταγράφω τὸν ἑαυτὸν μου πολίτην (= εἶμαι πολίτης) πολιτείας τινός. — **τοῦτο μέντοι... πάλαισμα**, βραχυλογικῶς ἀντί: **τοῦτο μέντοι, ὃ ἤδη λέγεις, δεινὸν πάλαισμά (ἔστι)**. — **μέντοι**, ἐνταῦθα (οὐχὶ σὺνδ. ἀντιθετικός, ἀλλὰ) μόριον βεβαιωτικόν = τῇ ἀληθείᾳ. — **ἤδη** = τώρα δά. — **δεινός** = θαυμάσιος, ἐξαιρετός. — **πάλαισμα**, κυρίως = τέχνασμα ἐν τῇ πάλῃ πρὸς πτώσιν τοῦ ἀντιπάλου· εἶτα = ἐπιπόνημα, σόφισμα. — **ἐξ οὗ** (δηλ. **χρόνου**) = ἀφ' οὗ. — **ἀποθνήσκω** = φονεύομαι· ποῖον τὸ ἐνεργητικόν του; — **ἀδικῶ τινα** = κακοποιῶ, παραβλάπτω τινά. — **οὐδεὶς ἔτι** = οὐδεὶς πλέον. — **οἱ πολιτευόμενοι** = οἱ ἀνήκοντες εἰς τινα πόλιν καὶ καταγινόμενοι εἰς τὰ πολιτικά. — **ἐν ταῖς πατρίσι καὶ ν. τίθενται** = καὶ νόμους τίθενται ἐν ταῖς ἑαυτῶν πατρίσι. — **τίθημι νόμους** = θέτω ἢ δίδω νόμους, νομοθετῶ τοῦτο λέγεται ἐπὶ τοῦ προτείνοντος νόμους ἢ ἐπὶ τοῦ νομοθέτου, ὅστις πρὸς τοῦτο ὑπὸ τοῦ λαοῦ ἐκλέγεται καὶ γράφει δι' αὐτὸν νόμους, ὡς περὶ τοῦ Σόλωνος· **τίθενται δὲ νόμους** (= θέτουσι δι' ἑαυτοὺς νόμους) οἱ πολῖται, ὁ δῆμος, οἱ ἀρχοντες, οἱ δικάζοντες, οἵτινες καὶ πείθονται αὐτοῖς. — **καὶ φίλους... ἀλλοιους** = καὶ φίλους

προσέτι.—*πρὸς τοῖς ἀναγκαίοις καλουμένοις*—ἐκτὸς τῶν καλουμένων συγγενῶν (τῶν).—*βοηθούς*, κτηρμ.—*περιβάλλονται ταῖς πόλεσιν ἐρύματα*—περιβάλλουσι τὰς πόλεις αὐτῶν μετὰ ὄχυράματα, ὄχυρώνουσι τὰς πόλεις αὐτῶν.—*κτώμαι ὄπλα*—προμηθεύομαι ὄπλα.—*ἀμύνομαί τινα*—ὑπερασπίζω τὸν ἑαυτὸν μου ἐναντίον τινός.—*καὶ πρὸς τούτοις ἄλλους ἔξωθεν συμμάχους κατασκευάζονται*—καὶ πρὸς τούτοις ἀκόμη συνάπτουσι συμμαχίαν μετὰ ἄλλοδαπῶν (μετὰ ξένων).—*κεκτημένοι*, μετχ. ἐνδοτκ. = *εἰ καὶ κέκτηνται*.—*σὺ δὲ . . . ἀδικηθῆναι*—σὺ δὲ οὐδὲν μὲν . . . ἔχων . . . *διατρίβων δὲ ἐν ταῖς ὁδοῖς . . . ὧν δέ, εἰς ὅποιαν . . . ἀφίκη, ἡτιῶν τῶν π. πάντων καὶ τοιοῦτος, οἷοις . . . , ὅμως οὐκ οἶει ἀδικηθῆναι ἂν διὰ τὸ εἶναι ξένος*· αἰ μετχ. ἔχων, *διατρίβων*, ὧν ἐνδοτικάι.—*ἡτιῶν*—κατώτερος.—*οἷοις*, κατὰ πληθ., διότι τὸ *τοιοῦτος*, εἰς ὃ ἀναφέρεται, περιληπτικόν.—*καὶ τοιοῦτος, οἷοις*, κατ' ἐννοίαν—καὶ εἰς ἐξ ἐκείνων (τῶν ἀνθρώπων), κατ' ὧν.—*ἢ διότι . . . = ἢ θαρρεῖς διότι . . .*—*ἢ*, ἐρωτηματικ. μόριον—μήπως . . . ;—*θαρρῶ*—εἶμαι πλήρης θάρρους.—*κηρύττω ἀσφάλειάν τινα καὶ προσιόντι καὶ ἀπιόντι*—ὑπόσχομαι εἰς τινα ἀσφάλειαν ἐὰν ἔρχηται καὶ ἐὰν ἀπέρχηται.

Πάσχω ταῦτα, ποῖα;—*τοῦτο . . . δεινὸν πάλαισμα*. τοὺς γὰρ . . . *ἀδικεῖ*, εἰρωνικῶς λέγει ταῦτα ὁ Σωκρ.· ἡ ἔννοια: τοῦτο, τὸ ὅποσον λέγεις, εἰ καὶ ἀνόητον· διότι ἂν καὶ σήμερον δὲν βαδίζουσιν εἰς τὰς ὁδοὺς λησταί, ὡς ὁ Σίνις, ὁ Σκείρων καὶ ὁ Προκρούστης, ὑπάρχουσιν ὅμως καὶ ἄλλοι ἄνθρωποι ἔτοιμοι νὰ βλάψωσι τοὺς ἄλλους.—*ἀλλὰ νῦν*, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸν χρόνον, κατ' ὃν ἤκμαζον οἱ λησταί Σίνις, Σκείρων καὶ Προκρούστης.—*καὶ οἱ μὲν, τίνες;*—*ταῦτα πάντα*, δηλ. φίλους, ὄπλα καὶ συμμάχους.—*οὐδὲν τούτων*, τίνων;—*ἐν ταῖς ὁδοῖς διατρίβων*, ὡς μὴ ἀνήκων εἰς οὐδεμίαν πολιτείαν.—*καὶ τοιοῦτος*, δηλ. ξένος καὶ οὐδένα φίλον καὶ σύμμαχον ἔχων, ἀλλ' ἀπὸ μιᾶς εἰς ἑτέραν πόλιν μετοικῶν.

§ 16.

Ἡ διότι = ἢ θαρρεῖς διότι.—*καὶ δοῦλος ἂν οἶει τ. εἶναι*—νομίζεις ὅτι καὶ δοῦλος δύνασαι νὰ εἶσαι τοιοῦτος.—*οἷος* (μετ' ἀπρμφ.)—ὥστε (νά . . .).—*λυσιτελῶ τινα*—παρέχω ὠφέλειαν

εἰς τινα.—*τις γὰρ* . . . , ὁ γὰρ αἰτιολογεῖ τὴν ἐννοουμένην πρότασιν: ἐλάχιστα πρέπει νὰ θαρρῆς διὰ τοῦτο. — *πονῶ* = κοπιᾶζω, ἐργάζομαι. — *μηδέν*, ἐπίρρ. = οὐδόλως. — *πολυτελῆς* = δαπανηρός, πολυδάπανος. — *δίαίτα* = τρόπος ζωῆς, ἰδίως ἐν σχέσει πρὸς τὸ φαγητὸν καὶ ποτόν. — *χαίρω τινί* = εὐρίσκω εὐχαρίστησιν εἰς τι. — *ἄρα οὐ*, ἀνήκει καὶ εἰς τὰς τρεῖς ἐπομένας ἐρωτήσεις. — *λιχνεία* = λιχοῦδιᾶ, λαιμαργία (ἐν βρώσει καὶ πόσει). — *σωφρονίζω* = περιορίζω, καταστέλλω. — *ἀποκλείοντες, ὅθεν ἂν τι λαβεῖν ἦ* = κλείοντες ἀσφαλῶς ὅλα τὰ μέρη, ὁπόθεν εἶναι δυνατόν νὰ λάβωσί τι. — *ἀπειργώ* = ἐμποδίζω. — *ἐξαναγκάζω τὴν ἀργίαν πληγαῖς* = ἀποδιώκω τὴν ἀργίαν διὰ βραδυσμῶν = τὸν ἀργὸν μὲ τὸ ξύλο ἀναγκάζω εἰς τὴν ἐργασίαν. — *καταμανθάνω* (μετὰ μετχ.) = παρατηρῶ, ἀνακαλύπτω (ὅτι . . .). — *πᾶσι κακοῖς* = μὲ πᾶν εἶδος ποινῆς. — *δουλεύω* = ἐργάζομαι ὡς δούλος.

Ἡ διότι καὶ δούλος . . . , μέχρι τοῦδε κατέδειξεν ὁ Σωκρ. ὅτι, ἐὰν ὁ Ἀρίστιππος εἶναι ἐλεύθερος, θὰ ἐπαπειλῆται ὑπὸ μεγάλων κινδύνων, μὴ ἐγγραφόμενος πολίτης ἐν τινὶ πόλει: διότι θὰ εἶναι τὸ ἔρμαιον τοῦ τυχόντος ἐν τοῖς ἐπομένοις καταδεικνύει ὅτι καὶ ἂν δουλωθῆ — ὅπερ εἶναι δυνατόν νὰ συμβῆ εἰς τὸν Ἀρίστιππον ὡς στερούμενον πάσης προστασίας — χεῖριστα θὰ διαγῆ, διότι ὁ δεσπότης ὡς ἀργὸν καὶ ἀκρατῆ θὰ μεταχειρισθῆ αὐτὸν σκληρῶς. — *κωλύουσι* . . . *ἀπειργουσι*, τίνας; — *τοιοῦτον*, δηλ. ἀργόν.

§ 17.

Ἀλλὰ γὰρ = ἀλλὰ τῇ ἀληθείᾳ, ἀλλὰ πράγματι. — *βασιλικὴ τέχνη* = ἡ τέχνη τοῦ ἄρχεῖν. — *ἐξ ἀνάγκης* = ἀκουσίως. — *εἴ γε πεινήσουσι καὶ δ* . . . = ἄφ' οὐ βεβαίως καὶ αὐτοὶ (οἱ εἰς τὴν βασιλικὴν τέχνην παιδευόμενοι) ὀφείλουσι νὰ πεινάσωσι καὶ νὰ . . . — *μοχθῶ* = ὑπομένω κακοπαθείας. — *ὅτι* . . . *ἄλλο γε* = κατὰ τί ἄλλο βεβαίως. — *τὸ αὐτὸ δέρμα* (αἰτ. τῆς ἀναφορᾶς) *ἐκ. ἢ ἄκ. μαστιγοῦσθαι* = τὸ νὰ μαστιγώνηται τις εἰς τὸ αὐτὸ δέρμα ἐκουσίως ἢ ἀκουσίως. — *ἢ ἄφρ. πρόσσεσι τῶ* . . . = *ἢ ὅτι ἄφρ. πρόσσεσι τῶ* . . . = ἢ κατὰ τὸ ὅτι (ἐκτὸς τῆς κακοπαθείας) ὑπάρχει ἀκόμη καὶ ἀφροσύνη εἰς τὸν . . . (= εἶναι καὶ ἄφρων ὁ . . .). — *θέλω ὑπομένειν* = ὑπομένω ἐκουσίως. — *τὰ λυπηρὰ* = αἱ ταλαιπωρίαι, αἱ κακοπάθειαι.

Εἴ γε πεινήσουσι καὶ . . . , κατὰ τὰ λεχθέντα ὑπὸ τοῦ Σωκρ.

ἀνωτέρω ἐν § 2 καὶ 3.—*οὐκ οἶδα, ὅτι... ὑπομένειν*, ἡ ἔννοια ὁ ἔκουσίως μαστιγούμενος κατ' οὐδὲν ἄλλο διαφέρει τοῦ ἀκουσίως μαστιγούμενου ἢ κατὰ τοῦτο, ὅτι δηλ. ὁ ἔκουσίως μαστιγῶν τὰ σῶμά του δεικνύει ὅτι εἶναι καὶ ἄφρων, ἐν ᾧ ὁ διὰ τῆς βίας μαστιγούμενος δὲν εἶναι τοιοῦτος.

§ 18—19.

Τί δέ... =; (πρβλ. § 3).—*οὐ δοκεῖ σοι...*, ἡ σύνταξις *οὐ δοκεῖ σοι τὰ ἐκούσια τῶν τοιούτων* (δηλ. *τῶν λυπηρῶν*) *διαφέρειν τῶν ἀκουσίων (ταύτη)*, ἢ... = δὲν νομίζεις ὅτι ἐκ τῶν τοιούτων ταλαιπωριῶν (δηλ. τῆς πείνης καὶ δίψης κ.τ.λ.) ἐκεῖναι, ἃς ἔκουσίως ὑποφέρει τις, διαφέρουσιν ἀπὸ ἐκείνας, ἃς ἀκουσίως ὑποφέρει τις, κατὰ τοῦτο, καθ' ἑσόν...—*ὁπότε βούλοιο, ἢ εὐκτικῇ καθ' ἔλξιν ἐκ τῆς ἡγουμένης εὐκτικ. φάγοι ἂν ἀντί: ὁπότε βούληται* = ὁσάκις θέλῃ.—*πίοι*, δηλ. *ἂν*.—*καὶ τὰλλα ὡσαύτως*, δηλ. *ποιοίῃ (ἂν)*, *ὁπότε βούλοιο*.—*παύεσθαι*, δηλ. *πεινῶντι, διψῶντι* κτλ.—*ταλαιπωρῶν*, ἀμτθ. = ταλαιπωρούμενος.—*πονῶν*, μετχ. αἰτλγκ.—*πονῶ ἐπ' ἀγαθῇ ἐλπίδι* = κοπιᾶζω ἕνεκα ἀγαθῆς ἐλπίδος (= διότι ἐλπίζω ν' ἀπολαύσω ἀγαθόν τι).—*ἐλπίδι τοῦ λήψεσθαι* = διότι ἐλπίζουσι νὰ συλλάβωσιν (αὐτά).—*ἄθλα τῶν πόνων* = ἔπαθλα, βραβεῖα τῶν κόπων.—*μικροῦ τινος ἀξιά ἐστι* = εἶναι πολὺ μικρᾶς ἀξίας.—*τούς δὲ πονοῦντας*, εἶναι ὑποκμ. τῶν ἀπρμφ. *πονεῖν καὶ ζῆν*, ἐπαναλαμβάνεται δὲ κατωτέρω διὰ τῆς ἀντωνυμ. *τούτους*.—*χειροῦμαί τινα* = καταβάλλω, ὑποτάττω τινά.—*γενόμενοι* = ἐπὰν γένωνται.—*οἰκῶ* = διοικῶ.—*πῶς οὐκ οἶεσθαι...* = πῶς οὐ χρῆ οἶεσθαι (ὑποκμ. ἡμᾶς) *τούτους καὶ πονεῖν...*—*πονῶ εἰς τι* = κοπιᾶζω διὰ τι.—*ἀγαμένους...* *ἐπαιν. καὶ ζηλουμένους*, αἰ μετχ. αὐταὶ προσδιορίζουσι τροπικῶς τὸ *ζῆν εὐφραινομένους*.—*ἀγαμαὶ ἑμαυτὸν* = εἶμαι εὐχαριστημένος, ἱκανοποιημένος με τὸν ἑαυτὸν μου.—*ζηλῶ τινα* = μακαρίζω, καλοτυχίζω τινά.

Καὶ τὰλλα, δηλ. ποῖα;—*ταῦτα*, δηλ. τὴν πείναν, τὴν δίψαν κτλ.—*ἐπ' ἀγαθῇ ἐλπίδι*, τὸ ἀγαθόν, ὅπερ ἐλπίζει ν' ἀπολαύσῃ ὁ ἔκουσίως ταλαιπωρούμενος εἶναι, καθὼς δηλοῦται ἐκ τῶν κατωτέρω, ἐνδύμχος ἱκανοποίησις, τιμῇ καὶ ἔπαινος.—*τὰ τοιαῦτα ἄθλα*, ἐννοοῦνται τὰ συλλαμβανόμενα θηρία.—*εἰς τὰ τοιαῦτα*, δηλ.;

§ 20 (- ἄνδρες).

Ῥαδιουργία, κυρίως = εὐκολία εἰς τὸ πράττειν τι· εἶτα — ὡς ἔνταυθα — = μαλθακότης, ὀκνηρία. — **αἱ ἐκ τοῦ παραχρῆμα ἡδοναὶ** = αἱ ἡδοναί, ἃς δύναται τις ν' ἀπολαύσῃ ἄνευ κόπου (εὐκόλως). — **εὐεξία** = ὑγεία, εὐρωστία. — **ἐνεργάζομαι** = παρέχω. — **ἐπιστήμη** = γνῶσις. — **ἐμποιῶ** = ἐμβάλλω. — **αἱ διὰ καρτερίας ἐπιμέλειαι** = αἱ μετ' ἐπιμονῆς γινόμεναι ἀσκήσεις (ἐνασχολήσεις). — **τῶν καλῶν τε . . . = ποιοῦσιν (ἡμᾶς) ἐξικνεῖσθαι τῶν καλῶν τε κάγαθῶν ἔργων.** — **ποιῶ τινα** (μετ' ἀπρμφ.) = κάμνω τινὰ ὥστε νά . . . = γίνομαι αἷτιος ὥστε τις νά . . . — **ἐξικνοῦμαι τινος** = ἐπιτυγχάνω, κατορθώνω τι.

Οἱ γυμνασταί, γυμνασταὶ ἐκαλοῦντο οἱ ἀσχοῦντες τοὺς ἐξ ἐπαγγελματός ἀθλητάς κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τοὺς **παιδοτρίβας**, αἵτινες ἐδίδασκον τὴν γυμναστικὴν εἰς τοὺς βουλομένους νά κατέχωσιν αὐτὴν ὡς μέρος τῆς ἐλευθερίου παιδείας.

§ 20 (Λέγει).

Τὴν μὲν γὰρ κ. = τὴν μὲν κ. — **κακότης** = κακία. — **ἰλαδὸν = ἄλλαδὸν** = σωρηδόν, ἐν ἀφθονίᾳ. — **ἔστιν** (μετ' ἀπρμφ.) = εἶναι δυνατόν νά . . . — **ῥηιδίως = ῥαδίως.** — **λείη = λεία· λείος δὲ = ὀμαλός.** — **ἐγγύθει = ἐγγύς.** — **ναίει**, ὑποκμ.: **ἡ κακότης· ναίω = κατοικῶ.** — **τῆς ἀρετῆς . . . προπάρουθεν = πρὸ τῆς ἀρετῆς.** — **ὄρθιος = ἀπόκρημνος.** — **οἶμος, ὃ καὶ ἡ = ὁδός.** — **τραχὺς = τραχὺς = ἀνώμαλος.** — **τὸ πρῶτον = κατὰ πρῶτον.** — **ἐπὴν ἴκηαι = ἐπὴν ἴκη = ἀφ' οὗ φθάσῃς.** — **ῥηιδία = ῥαδία.** — **δῆ = πλέον.** — **πέλει**, ὑποκμ.: **ἡ οἶμος· πέλω = εἶμαι.** — **περ οὔσα = καίπερ οὔσα = ἂν καὶ (πρότερον) ἦτο.** — **τῶν πόνων**, γενκ. τοῦ τιμήματος = μετὰ τοὺς κόπους. — **ἐν ἄλλῳ**, δηλ. χωρίῳ. — **πονηρός = κακός, ἀνόητος.** — **μῶσο**, προστακτ. τοῦ β. **μῶμαι = ζητῶ, ἐπιθυμῶ.** — **μῆ . . . ἔχῃς = ἵνα μὴ εὕρῃς.**

Λέγει δέ που, δηλ. ἐν τῇ ποιήματι, ὅπερ ἐπιγράφεται **Ἔργα καὶ Ἡμέραι** στίχ. 287 κ. ἑ. — **ἐς αὐτήν**, δηλ. τὴν ἀρετὴν. — **ἐς ἄκρον**, δηλ. τῆς τραχείας ταύτης ὁδοῦ. — **μαρτυρεῖ**, τοῦτο (δηλ.): — **μὴ τὰ μαλακὰ μῶσο, μὴ τὰ σκλ. ἔχῃς**, ἡ ἔννοια: μὴ ζῆτει βίον μαλθακὸν καὶ τρυφηλόν, ἵνα μὴ διὰ τοῦ τοιοῦτου βίου ἔχῃς σκληρὰν τύχην.

§ 21 — 22.

Καί . . . δέ = ἀλλὰ καί . . . προσέτι. — *δή* = ὡς γνωστόν. — *καὶ ἔπλειστοις* = εἰς ὅσον τὸ δυνατόν περισσοτέρως. — *ἐπιδεικνυμαι* = ἐπιδεικτικῶς ἀναγινώσκω. — *ἀποφαίνομαι (γνώμην)* = ἐκφέρω γνώμην. — *ὡδέ πως* = κατὰ τὸν ἐξῆς περίπου τρόπον. — *ὄσα μέμνημαι* = καθ' ὅσον ἐνθυμοῦμαι. — *φησὶ γὰρ*, ὑποκμ. τοῦ β. *Πρόδικος* ὁ δὲ γὰρ διασαφητικός. — *φησὶ γὰρ Ἡρακλ.* κτλ., ἄς ἀποδοθῆ εἰς τὴν νέαν, ὡσεὶ ἦτο: *ἐπεὶ Ἡρακλῆς ἐκ παιδῶν εἰς ἡβὴν ὤρματο, ἐν ἧ . . . τὴν διὰ κακίας, τότε ἐξῆλθεν, ὡς φησὶ (Πρόδικος), εἰς ἡσυχίαν καὶ ἐκάθητο ἀπορῶν, ποτέραν . . . τράπηται' εὐθύς τότε ἐφάνη (= ἔδοξεν) αὐτῷ δύο γυναῖκας προσίεναί . . . τὴν μὲν ἐτέραν . . . — ἐκ παιδῶν εἰς ἡβὴν ὤρμωμαι* = μεταβαίνω ἐκ τῆς παιδικῆς ἡλικίας εἰς τὴν ἐφηβικὴν. — *αὐτοκράτωρ* = αὐτεξούσιος, ἀνεξάρτητος τῶν γονέων. — *εἶτε τὴν . . . τρέφονται . . . εἶτε τὴν . . .* = ἂν θὰ τραπῶσι τὴν . . . ἢ τὴν . . . — *ἐπὶ τὸν βίον* = ἐν τῷ βίῳ των. — *ἐξέρχομαι εἰς ἡσυχίαν* = ἐξέρχομαι εἰς μέρος, ἐνθα ἐπικρατεῖ ἄκρα ἡσυχία, δηλ. εἰς ἔρημον τόπον. — *γυναῖκες μεγάλαι* = γυναῖκες ὑψηλοῦ ἀναστήματος. — *ἡ μὲν ἐτέρα . . . ἡ δ' ἐτέρα* = ἡ μὲν μία . . . ἡ δὲ ἄλλη. — *εὐπρεπῆς ἰδεῖν* = εὐπρεπῆς κατὰ τὴν ὄψιν, εὐπρόσωπος. — *ἐλευθέρως* = εὐγενῆς. — *τὸ μὲν σῶμα . . . τὰ δὲ ὄμματα . . . τὸ δὲ σχῆμα*, αἰτιατκ. τοῦ κατὰ τι. — *σχῆμα* = στάσις τοῦ σώματος, παράστημα. — *σωφροσύνη* = εὐκοσμία, κοσμιότης. — *ἐσθῆτι* λ., δηλ. *κεκοσμημένην*. — *τεθραμμένην εἰς π. τε καὶ ἀπ.* = *τεθραμμένην οὕτως ὥστε πολύσαρκόν τε καὶ ἀπαλὴν εἶναι*. — *ὥστε δοκεῖν φαίνεσθαι* = ὥστε νὰ φαίνεται ὅτι ἐμφανίζεται (ἔτι ἔχει ἐξωτερικόν). — *τοῦ ὄντος*, β' ὅρος τῆς συγκρίσεως = *ἡ ἦν τῷ ὄντι* = παρ' ὅ, τι πραγματικῶς ἦτο. — *ὀρθοτέρα τῆς φύσεως (= ἡ ἐπεφύκει)* = ὑψηλοτέρα παρ' ὅ, τι φυσικὰ ἦτο. — *ὄμματα ἀναπεπταμένα* = ὄμματα πολὺ ἀνεψυγμένα (ἐπομένως ἀναιδῆ). — *ἔχειν*, τὸ ἀπρμφ. τοῦτο, ὡς τὰ κατωτέρω *κατασκοπεῖσθαι . . . περισκοπεῖν . . . ἀποβλέπειν*, ἐκ τοῦ *φανῆναι αὐτῷ*. — *ἐξ ἧς ἂν . . . διαλάμποι* = τοιαύτην, ὥστε ἐκ ταύτης νὰ εἶναι δυνατόν νὰ διαφαίνεται. — *μάλιστα* = ὅσον τὸ δυνατόν περισσότερον συναπτόν τῷ *διαλάμποι*. — *ῶρα* = νεανικὸν κάλλος. — *κατασκοποῦμαι ἐμαυτὸν* = ἀπό

πάνω ἕως κάτω παρατηρῶ τὸν ἑαυτὸν μου. — **θαμὰ** = συχνά. — **περισκοπῶ** = βλέπω περίξ. — **ἀποβλέπω** = ρίπτω τὸ βλέμμα μου.

Ἐπιδείκνυται, ὡς ἔπραττον πάντες οἱ τότε σοφισταί, οἵτινες περιερχόμενοι τὰς πόλεις ἐξεφώνουν τεχνικῶς ἐπεξεργασμένους λόγους, **ἐπιδείξεις** καλουμένους· ὁ δ' ἐνεστώς **ἐπιδείκνυται** ἀναφέρεται εἰς τὸν χρόνον, καθ' ὃν ὀμιλεῖ ὁ Σωκρ., ὅτε ὁ Πρόδικος ἐξηκολούθει ἐπιδεικτικῶς ν' ἀναγινώσκη τὸ σύγγραμμά του. — **ὡσαύτως**, ὡς καὶ τίνες ἄλλοι; — **ᾧδέ πως λέγων**, ἐκ τοῦ **πως**, καθὼς καὶ ἐκ τοῦ: **ὄσα ἐγὼ μέμνημαι**, καταφαίνεται ὅτι ὁ Ξενοφ. τὸν μῦθον τοῦτον δὲν μετέφερεν αὐτολεξεῖ ἐκ τοῦ συγγράμματος τοῦ Προδίκου (πρβλ. καὶ § 34). — **ἐκ παιδῶν εἰς ἡβην**, παῖδες ἦσαν οἱ μέχρι τοῦ 16 ἢ 17 ἔτους τῆς ἡλικίας των, ἔφηβοι δὲ οἱ ἀπὸ τοῦ ἔτους τούτου μέχρι τοῦ 27. — **φύσει**, δὲν εἶχε δηλ. τι δεδανεισμένον ὡς ἡ ἄλλη. — **κεκοσμημένην τὸ μὲν σῶμα** κτλ., ἡ ἔννοια: κόσμος τοῦ μὲν σώματος αὐτῆς ἤτο ἡ καθαριότης (κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὴν ἐτέραν ἐψιμυθιωμένην οὖσαν), τῶν δὲ ὀμμάτων ἡ αἰδῶς καὶ τοῦ παραστήματος ἡ κοσμιότης. — **τεθραμμένην εἰς π. τε καὶ ἀπ.**, ἡ ὑπερβολικὴ πολυσαρκία καὶ ἀπαλότης τοῦ σώματος ἐθεωρεῖτο ὑπὸ τῶν ἀρχαίων ὡς σημεῖον τρυφηλότητος καὶ νωθρότητος. — **ὀρθοτέραν τῆς φύσεως**, τοῦτο ἐγένετο διὰ τῶν ὑψηλῶν ὑποδημάτων. — **ἐσθῆτα, ἐξ ἧς... διαλάμποι**, ἐννοεῖ λεπτοτάτην διαφανῆ ἐσθῆτα, ἐξ ἧς διεφαίνετο ἡ ἐπίδερμις καὶ αὐταὶ ἀκόμη αἱ φλέβες· τοιαῦτα διαφανῆ ὑφάσματα κατεσκευάζοντο ἐν Ἀμοργῷ, ὅθεν καὶ **ἀμόργινα** ἐκαλοῦντο, ἐν Κῷ καὶ ἐν Τάραντι.

§ 23 — 25.

Γίγνομαι πλησιαίτερον = φθάνω πλησιέστερον. — **τὴν μὲν πρόσθεν... ἰέναι... προσδραμεῖν... καὶ εἰπεῖν**, τὰ ἀπρμφ. ἐκ τοῦ **φησὶ** (**Πρόδικος**)· ὡς ἀποδοθῆ εἰς τὴν νέαν, ὡσεὶ ἤτο: **ἡ μὲν πρόσθεν ῥηθεῖσα ἦει τὸν αὐτὸν τρόπον, ἡ δ' ἐτέρα, φθάσαι βουλομένη** (μετχ. αἰτλγκ.), **προσέδραμε τῷ Ἡρακλεῖ καὶ εἶπε**. — **φθάνω** = προλαμβάνω. — **προστρέχω** = δραμαίως διευθύνομαι. — **ἐὰν ποιήσῃ**, ὑποκμ.: **σύ**. — **ἄγω τινὰ τὴν ὁδὸν** = ὁδηγῶ τινὰ διὰ τῆς ὁδοῦ. — **τῶν τερπνῶν οὐδενὸς ἀγευστος ἔσει**, κατ' ἔννοιαν: καὶ ἀπὸ τὰ τερπνὰ κανὲν δὲν θὰ ὑπάρξῃ πού νὰ μὴ

τὸ γευθῆς (ἀπολαύσης).—**διαβιωῖ ἀπειρος τῶν χαλεπῶν**=διέρχομαι τὸν βίον μου χωρὶς νὰ δοκιμάσω τὰ δυσάρεστα.—**πράγματα (πολιτικά)**=ὑποθέσεις τῆς πόλεως.—**σκοπούμενος διέσει (= διαγενήσει [μέλλ. τοῦ β. διαγίνομαι])**=διαρκῶς θὰ σκέπτησαι.—**κεχαρισμένος**=εὐχάριστος, ἀρεστός.—**σιτίον**=τροφή, φαγητόν.—**ἄν... τερφθείης** (τοῦ β. **τέρπομαι**)=ἤθελες αἰσθανθῆ τέρψιν.—**ἀπονώτατα**=ἄνευ τοῦ ἐλαχίστου κόπου.—**ἄν... τυγχάνοις**=ἤθελες ἐπιτυγχάνει (ἀπολαύει).—**σπάνεως, ἀφ' ὧν = σπάνεως τούτων** [(τῶν μέσων), ἀφ' ὧν.—**σπάνις, εως**=ἔλλειψις.—**ἀφ' ὧν**=δι' ὧν.—**ἔσται (σοι) ταῦτα**=θὰ δύνασαι νὰ πορίζησαι ταύτας τὰς ἀπολαύσεις.—**οὐ φόβος, δηλ. ἔστι.**—**ἐπὶ τὸ... = ἐπὶ τὸ πορίζεσθαι (σε) ταῦτα πονοῦντα καὶ ταλαιπωροῦντα** (μετχ. τροπκ.) **τῷ σώματι καὶ τῇ ψυχῇ**=εἰς τὸ νὰ ἐξοικονομηῆς ταῦτα (τὰ χρηματικὰ μέσα) διὰ μόχθων καὶ κακουχιῶν τοῦ σώματος καὶ τῆς ψυχῆς.—**ἀλλ', οἷς ἄν... = ἀλλὰ σὺ χρήσει τούτοις, ἃ ἄν οἱ ἄλλοι ἐργάζωνται**=ἀλλὰ σὺ θ' ἀπολαύης ὅσα οἱ ἄλλοι ἀποκτώσι διὰ τῆς ἐργασίας.—**οὐδενὸς ἀπεχόμενος**=χωρὶς ν' ἀπέχης οὐδενός.—**ὄθεν ἄν δ. ἦ**=ἔξ οὗ θὰ εἶναι δυνατόν.—**πανταχόθεν γάρ... = ἐγὼ γὰρ παρέχω τοῖς συνοῦσιν ἐμοὶ ἐξουσίαν ὠφελεῖσθαι πανταχόθεν.**—**οἱ συνόντες ἐμοὶ**=οἱ ὀπαδοί μου, οἱ φίλοι μου.—**παρέχω ἐξουσίαν τινι** (μετ' ἀπρμφ.)=ἐπιτρέπω εἰς τινα νὰ...

Τὸν αὐτὸν τρόπον, καθὼς δηλ. μέχρι τοῦδε, οὔτε ταχύτερον οὔτε βραδύτερον, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸ ἐπόμεν. **προσδραμεῖν.**—**τῶν τερπνῶν, τερπνὰ** εἶναι πάντα, ὅσα τέρπουσι τὰς αἰσθήσεις· ταῦτα κατωτέρω ἐκτίθενται καθ' ἕν χωριστά.—**τῶν χαλεπῶν**, ὡς **χαλεπὰ** πρωτίστως πρέπει νὰ νοηθῶσιν οἱ ἐν πολέμῳ μόχθοι.—**τούτων πάντων**, δηλ. τίνων;—**σπάνεως (τούτων), ἀφ' ὧν...**, ἐννοεῖται ἔλλειψις χρηματικῶν μέσων.

§ 26.

"Όνομα δέ σοι τί ἐστιν;=(ταῦτα μὲν καλῶς εἶπες,) ἀλλὰ ποῖον εἶναι τὸ ὄνομά σου;—**ἐμοί**, κτητικ. ἀντωνυμ.—**ὑποκορίζομαι**, κυρίως=ὀμιλῶ τὴν γλῶσσαν παιδίου, μεταχειρίζομαι λέξεις θωπευτικὰς, οἷαι εἶναι τὰ ὑποκοριστικὰ ὀνόματα· εἶτα 1)=εἰς κακόν τι πράγμα δίδω ὄνομα καλόν, καὶ 2)=ἀγαθόν τι καλῶ διὰ

κακοῦ ὀνόματος· οὕτως ἐνταῦθα ὑποκοριζόμενοι = δυσφήμῳ ὀνόματι καλοῦντες· ἐπομ. = διασύροντες, ἐξευτελιζόντες.

§ 27.

Ἐν τούτῳ = ἐν τῷ μεταξύ. — *ἦκω* = ἐλήλυθα. — *εἰδυῖα*... *καταμαθοῦσα*, μετχ. αἰτλγκ. — *παιδεία* = ἀνατροφή, ἐκπαίδευσις. — *ἐξ ὧν* = ἐκ τούτων δέ. — *εἰ τὴν πρὸς ἐμὲ ὁδὸν τράποιο* = ἐὰν ἤθελες βαδίσει τὴν πρὸς ἐμὲ ἄγουσαν ὁδόν. — *σφόδρα ἀγαθὸς ἐργάτης* = πολὺ ἱκανὸς ἐργάτης. — *φανῆναι*, νοητέον καὶ ἐνταῦθα τὸ ἄν. — *τὰ καλὰ καὶ σεμνά* = αἱ ὠραῖαι καὶ σοβαραὶ (μεγαλοπρεπεῖς) πράξεις. — *ἐπ' ἀγαθοῖς* = δι' ἀγαθὰς πράξεις σου. — *προοίμιον*, κυρίως = προανάκρουσμα· εἶτα — ὡς ἐνταῦθα — = πρόλογος, εἰσαγωγή. — *προοίμια ἡδονῆς* = *προοίμια ἡδονικὰ* (= τερπνά, εὐχάριστα). — *ἤπερ* = πῶς ἀκριβῶς. — *διατίθημι τὰ ὄντα* = διευθετῶ (τακτοποιῶ) τὰ πράγματα (τοῦ κόσμου). — *μετ' ἀληθείας* = ἀληθῶς.

Τοὺς γεννήσαντάς σε, κατὰ τὸν μῦθον ὁ Ἡρακλῆς ἦτο υἱὸς τοῦ Διὸς καὶ τῆς Ἀλκμήνης. — *τὴν φύσιν τὴν σὴν ἐν τῇ π.*, ἐννοεῖται ἢ καλὴ φύσις (ἢ εὐφυΐα) τοῦ Ἡρακλέους, ἣν ἐγνώρισεν ἢ ὀμιλοῦσα γυνὴ ἐκ τῆς διδασκαλίας τῆς παιδικῆς του ἡλικίας. — *ἐξ ὧν*, δηλ. ἐκ τῆς θείας καταγωγῆς τοῦ Ἡρακλέους καὶ ἐκ τῆς εὐφυΐας αὐτοῦ. — *τὴν πρὸς ἐμὲ ὁδόν*, ἐννοεῖ τὸν σῶφρονα καὶ ἐγκρατῆ βίον. — *ἔτι... ἐντιμ. καὶ ἐπ' ἀγαθοῖς διαπερ. φ.*, ἢ ἐννοία: ἢ ἰδική σου καλὴ φήμη ὡς προελθοῦσα ἐξ ἐμοῦ θὰ συντελέσῃ ὥστε ν' αὐξήσῃ καὶ ἢ ἰδική μου φήμη. — *προοιμίους ἡδονῆς*, ὑπαινίσσεται ἐνταῦθα τὴν Κακίαν, ἣτις, ἵνα ἐλκύσῃ πρὸς ἑαυτὴν τὸν Ἡρακλ., ὑπεσχέθη εἰς αὐτὸν βίον ἡδονῶν καὶ ἀπολαύσεων.

§ 28.

Τῶν γὰρ ὄντων κτλ., ὡς ἀποδοθῆ εἰς τὴν νέαν, ὡσεὶ ἦτο: οὐδὲν γὰρ τούτων, ἃ ἔστι καλὰ καὶ ἀγαθὰ, ἀνευ πόνου καὶ ἐπ. οἱ θεοὶ διδίδασιν ἀνθρώποις. — *θεραπευτέον*, δηλ. σοὶ ἔστι (= δεῖ σε θεραπεύειν)· αἱ αὐτὰ λέξεις (σοὶ ἔστι) νοηταὶ καὶ εἰς τὰ ἐπόμενα ῥηματικὰ ἐπίθ. εἰς-τέον (εὐεργετητέον, ὠφελιτέον κτλ.). — *θεραπεύω τοὺς θεοὺς* = λατρεύω τοὺς θεοὺς· ἐν τῷ κατωτέρῳ *θεραπεύω τὴν γῆν* = καλλιεργῶ τὴν γῆν. —

ἐπ' ἀρετῆς = δι' ἀρετὴν σου. — ἀπὸ βοσκημάτων' = διὰ βοσκημάτων' βοσκήματα δὲ = ζῷα τεθραμμένα, θρέμματα (οἶον πρόβατα, αἰγες, βόες, ἵπποι κτλ.). — πλουτίζομαι = γίνομαι πλούσιος. — ὀρμῶ (μετ' ἀπρμφ.) = ἐπιθυμῶ νὰ... — αὔξομαι = γίνομαι μέγας. — τὰς πολ. τέχνας αὐτὰς τε... μαθητέον καὶ ὅπως... ἀσκητέον = τὰς [πολεμικὰς τέχνας αὐτὰς... μαθητέον τε καὶ ὅπως... ἀσκητέον = οὐ μόνον αὐτὰς τὰς... μαθητέον, ἀλλὰ καὶ ὅπως... ἀσκητέον. — ἀσκητέον, ἐνταῦθα = ἀσκήσει μαθητέον. — τῇ γνώμῃ ὑπηρετεῖν ἐθιστέον (σοί ἐστι) τὸ σῶμα = δεῖ σε ἐθίζειν τὸ σῶμα ὑπηρετεῖν τῇ γνώμῃ. — ὑπηρετῶ τῇ γνώμῃ = ὑπακούω εἰς τὸν νοῦν, εἰς τὸν ὀρθὸν λόγον. — σὺν πόνοις καὶ ἰδρῶτι = πόνοις καὶ ἰδρῶτι (δοτκ. ὄργανκ.).

Αὔξεσθαι, ἀναφέρεται τόσον εἰς τὴν ἐκ τῶν λαφύρων αὔξησιν τῆς περιουσίας ὅσον εἰς τὴν ἐκ τῆς ἀνδρείας δόξαν. — αὐτὰς τε, ἐννοεῖ τὴν θεωρίαν αὐτῶν τῶν πολεμικῶν τεχνῶν ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸ ἐπ. «καὶ ὅπως αὐταῖς δεῖ χρῆσθαι», δι' οὗ ἐννοεῖται ἡ πρακτικὴ ἐφαρμογὴ τῶν τεχνῶν τούτων. — τῇ γνώμῃ ὑπηρετεῖν, διότι ἐὰν τὸ σῶμα ὑπακούῃ εἰς τὸν ὀρθὸν λόγον, τότε τοῦτο οὐδὲν θὰ πράττῃ, ὅπερ παραβιάπτει τὴν ἐνίσχυσίν του.

§ 29.

*Υπολαμβάνω (τὸν λόγον) = ἀποκρίνομαι. — ὡς χαλ. καὶ... = ὡς χαλεπὴ καὶ μακρὰ ἐστὶν ἢ ἐπὶ τὰς εὐφροσύνας ἀγούσα ὁδός, ἣν ἡ γυνὴ αὐτῆ διηγεῖται σοι. — ὡς = πόσον. — εὐφροσύναι = ἡδοναί, τέρψεις. — ἄγω τινὰ ὁδόν =; (§ 23).

§ 30.

Τλήμων = ἄθλιος. — τί δέ... = (ταῦτα μὲν οὕτως, ὡς λέγεις, ἔχουσιν) ἀλλὰ τί... — ἦτις, ἢ ἀναφρκ. ἀντωνυμία ὅστις ἐνίοτε τίθεται καὶ ἐπὶ ὀρισμένου προσώπου, ὅταν ἀναφέρηται οὐχὶ εἰς αὐτὸ τὸ πρόσωπον, ἀλλ' εἰς τὴν ποιότητα τοῦ προσώπου· οὕτως ἐνταῦθα ἦτις = σὺ, ἢ ὅποια εἶσαι τοιαύτη, ὥστε... — οὐδέ, ἐνταῦθα = οὐδόλως. — ἐμπίμπλαμαι πάντων = χορταίνω ἀπὸ ὅλα. — ἡδέως ἐσθίω = τρώω μὲ ὄρεξιν. — ὀψοποιία = νόστιμος τῶν φαγητῶν σκευασία. — μηχανᾶ... παρασκευάζει, ὑποκμ.: σὺ. — μηχανῶμαι τι =

ἐπινοῶ τι.—**παρασκευάζομαι τι**=παρασκευάζω τι διὰ τὸν ἑαυτὸν μου.—**πολυτελής**=; (§ 16).—**τοῦ θέρους χ. περιθ.** **ζητεῖς**=**περιθιεῖς τοῦ θέρους** (γενκ. χρονκ.) **καὶ ζητεῖς χιόνα**.—**περιθέω**=περιτρέχω.—**καθυπνῶ (-όω)**=κοιμῶμαι βαθέως, βυθίζομαι εἰς ὕπνον.—**οὐ διὰ τὸ πονεῖν . . . ἀλλὰ . . . ποιῆς**=ἔχι διότι ἐργάζεσαι (κοπιάζεις), ἀλλὰ διότι δὲν ἤξεύρεις τί νὰ κάμνης.

Πρὶν ἐπιθυμῆσαι, τίνων;—**χιόνα**, πρὸς ψύξιν τοῦ οἴνου· οἱ παλαιοὶ πρὸς ψύξιν ποτῶν μετεχειρίζοντο τὴν χιόνα, ἣν οὗτοι πολ-
λάκις ἐκ τῶν ὀρέων ἐκόμιζον.—**ὑπόβαθρα**, ταῦτα ἦσαν διαγώνια ὑποστηρίγματα τιθέμενα ὑπὸ τοὺς πόδας τῆς κλίνης, ἵνα παράγεται εἶδος λικνίσματος, ὅπερ εὐκολώτερον καὶ ἡδύτερον προεκάλει τὸν ὕπνον (πρβλ. τὰς σημερινὰς παιδικὰς κλίνας).

§ 31.

Οὔσα=**εἰ καὶ εἶ**.—**ἐκ θεῶν**=ἐκ τοῦ κύκλου τῶν θεῶν.—**ἀπορρίπτομαι**=ἐκδιώκομαι.—**ἀτιμάζομαι**=καταφρονοῦμαι.—**τοῦ δὲ πάντων . . . ἀνήκοος δὲ εἶ** (= **οὐκ ἀκήκοος δὲ**) **τοῦ ἀκούσματος**, ὃ πάντων ἡδιστόν ἐστι, **τοῦ ἐπαίνου, λέγω, σεαυτῆς**.—**καὶ τοῦ . . . ἀθέατος (δηλ. εἶ)**=**καὶ οὐ τεθέασαι τὸ πάντων ἡδιστον θέαμα**.—**ἐπορκῶ τινι**=βοηθῶ τινα.—**εὖ φρονῶν**=φρόνιμος.—**τοῦ σοῦ θιάσου . . . εἶναι**=νὰ εἶναι ἐκ τῶν ὀπαδῶν σου.—**οἷ**=διότι οὗτοι (δηλ. οἱ θιασῶταί σου).—**ταῖς ψ. ἀνόητοι**, δηλ. **εἰσὶ**.—**ἀνόητος τῇ ψυχῇ**=ἀμβλὺς τὸν νοῦν, μωρός, ἡλίθιος.—**ἀπόνως μὲν . . . ἄς ἀποδοθῆ**, ὥσει ἦτο: **καὶ ἀπόνως μὲν φέρονται διὰ νεότητος, ὥστε λιπαροὶ εἶναι, ἐπιπόνως δὲ περῶσι διὰ γῆρας, ὥστε αὐχμηροὶ εἶναι**.—**φέρομαι διὰ νεότητος**=διατρέχω τὴν νεότητά μου.—**λιπαρὸς**=παχύς, εὐτραφής.—**διὰ γῆρας περῶ**=διέρχομαι τὸ γῆράς μου.—**αὐχμηρὸς**=ἀπεξηραμμένος, στεγνός, ἰσχνός.—**βαρύνομαι τινι**=λυποῦμαι, ἀγανακτῶ διὰ τι.—**διαδραμόντες . . . ἀποθήμενοι**, μετχ. αἰτλγκ.—**διατρέχω τὰ ἡδέα**=διέρχομαι δρομαίως δι' ἔλων τῶν ἡδονῶν, ἀπολαύω ἀπάσας τὰς ἡδονάς.—**τὰ χαλεπά**=; (§ 23).—**ἀποτιθεμαί τι**=ἀποταμιεύω τι (ὡς ἐν ἀποθήκῃ τινί), διαφυλάττω.

Ἀδύνατοι, ἔνεκα τοῦ ἀτάκτου βίου των καὶ τῶν καταχρήσεων.—**ἐπιπόνως . . . περῶσι**, ὡς διελθόντες τὴν νεότητα ἀπόνως καὶ

ἐν μαλθακότητι. — τοῖς πεπραγμένοις, πότε; — τοῖς πραττομένοις, δηλ. νῦν (κατὰ τὸ γῆρας).

§ 32.

Ἐγὼ δέ, ὁ δὲ = τὸναντίον. — *σύνειμι μὲν... σύνειμι δὲ = σύνειμι... σύνειμι.* — *σύνειμί τι* =; (I, 2, § 24). — *μάλιστα πάντων* = περισσότερο παντὸς ἄλλου. — *οἷς προσήκει* = παρ' οἷς προσήκει ἐμὲ τιμᾶσθαι. — *συνεργός*, δηλ. οὔσα. — *συνεργός* = συνεργάτης. — *δεσπότης* =; (I, 5, 5). — *παραστάτις*, θηλ. τοῦ *παραστάτης*, ὕπερ κυρίως = ὁ ἰστάμενος πλησίον εἶτα = βοηθός, προστάτης. — *συλλήπτρια*, θηλ. τοῦ *συλλήπτωρ*, ὕπερ = βοηθός. — *οἱ ἐν εἰρήνῃ πόνοι* = τὰ ἔργα τῆς εἰρήνης. — *βέβαιος* = ἀσφαλής, σταθερός. — *σύμμαχος* = συναγωνιστής, συμμαχητής. — *τὰ ἐν πολέμῳ ἔργα* = αἱ πολεμικαὶ ἐπιχειρήσεις. — *κοινωνὸς φιλίας* = σύντροφος ἐν τῇ φιλίᾳ.

Φύλαξ οἴκων, οἱ οἴκοι, ὅταν ὑπάρχη ἀρετὴ, εἶναι ἐξησφαλισμένοι, ἐν ᾧ ἄνευ αὐτῆς διαλύονται. — *εὐμενὴς παραστάτις οἰκ.*, ὡς οἱ οἴκοι τῶν δεσποτῶν διὰ τῆς ἀρετῆς ἐξασφαλίζονται, οὕτω καὶ τῶν δούλων ἢ θέσις καὶ ἡ τύχη διὰ τῆς ἀρετῆς ἀνακουφίζεται.

§ 33.

Ἦδεῖα μὲν, ὁ μὲν ἄνευ ἐπομένου δὲ = ἀληθῶς, βεβαίως. — *ἀπράγμων* = ἀπηλλαγμένος φροντίδων. — *ἀνέχονται*, ὑποκμ.: *οἱ ἐμοὶ φίλοι.* — *ἀνέχομαι* = ὑπομένω, περιμένω. — *ἄμοχθος* = ὁ μὴ μοχθῶν, ὁ μὴ κοπιᾶζων. — *αὐτόν... διὰ τοῦτον*, δηλ. τὸν ὕπνον. — *μεθίημι* (μετ' ἀπρμφ.) = παραμελῶ νὰ... — *πράττω τὰ δεόντα* = πράττω τὸ καθήκον μου. — *μέμνηνται... ἡδονται*, ὑποκμ.: *οἱ γεραίτεροι.* — *εὖ τὰς παρούσας... ἡδονται εὖ πράττοντες τὰς παρούσας (πράξεις).* — *εὖ πράττω τι* = ἐπιτυχῶς ἐκτελῶ τι. — *τίμιος* = τετιμημένος. — *τὸ πεπρωμένον τέλος* = τὸ ὄρισμένον ὑπὸ τῆς μοίρας τέλος τοῦ βίου (δηλ. ὁ θάνατος). — *οὐ μετὰ λήθης κείνται* = οὐχὶ λησμονημένοι κείνται ἐν τῷ τάφῳ. — *ἄτιμος* = ἐστερημένος τιμῆς, ἄδοξος. — *μετὰ μνήμης τὸν ἀεὶ χρόνον ὑμνούμενοι θάλλουσι* = πάντοτε μνημονευόμενοι ἐξακολουθοῦσι νὰ ζῶσιν ἐν ταῖς ἔσμασιν. — *τοιαυτὰ σοι... ἔξεστί σοι, ᾧ παῖ τοκ. ἀγ. Ἡρ.*

διαπονησαμένῳ (= ἐὰν διαπονήσῃ) τοιαῦτα κεκτηῖσθαι τὴν μακαριστοτάτην εὐδαιμονίαν. — τοκεῖς = γονεῖς. — διαπονοῦμαι τοιαῦτα = καταβάλλω τοιούτους κόπους. — μακαριστός = ζηλευτός· μακαριστοτάτη εὐδαιμονία = τελειοτάτη εὐδαιμονία.

Ἄπράγμων ... ἀπόλαυσις, οἱ φίλοι τῆς Κακίας εἶχον τοιαύτην (ἀπράγμονα) ἀπόλαυσιν φαγητῶν καὶ ποτῶν; (πρβλ. § 30). — αὐτῶν, δηλ. τῶν σίτων καὶ ποτῶν. — ἡδέως... μέμνηται, εὖ δέ... ἡδονται πρ., ἐν ἀντιθέσει πρὸς τοὺς φίλους τῆς Κακίας, οἵτινες τοῖς μὲν πεπραγμένοις αἰσχύνονται, τοῖς δὲ πρᾶττομένοις βαρύνονται (§ 31). — τῶν παλαιῶν, δηλ. τῶν νεανικῶν. — τὰς παρούσας (πράξεις), δηλ. τὰς ἐν τῷ γήρατι.

§ 34.

Οὕτω πως = κατ' αὐτὸν περίπου τὸν τρόπον. — διώκω = διηγούμαι, ἐκθέτω. — γινώμαι = ἰδέαι. — μεγαλεῖα ῥήματα = μεγαλοπρεπεῖς (ἐπιδεικτικαὶ) λέξεις. — ἀξιόν (ἐστί) τινι (μετ' ἀπρμφ.) = ἀρμόζει εἰς τινα, πρέπει τις νά... — ἐνθυμούμαι τινος = ; (I, 1, 17). — πειρᾶσθαι τι... = πειρᾶσθαι φροντίζειν τι καὶ τῶν εἰς τὸν μέλλ. χρόνον τοῦ βίου. — φροντίζω τί τινος = λαμβάνω φροντίδα τινὰ περί τινος. — τὰ εἰς τὸν μέλλοντα χρόνον τοῦ βίου = τὰ πράγματα, τὰ ἀναφερόμενα εἰς τὸν μέλλοντα ἰχρόνον τοῦ βίου = τὸ μέλλον.

Οὕτω πως... ἐκόσμησε... ἔτι ἡμεγ..., πρβλ. § 21 «ὠδέ πως». — ἐκόσμησε... μεγαλ. ῥ., κατὰ τὴν συνήθειαν τῶν σοφιστῶν. — τούτων, τίνων;

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ 3.

§ 1—3.

Χαιρεφ. δέ ποτε... αἰσθόμενος διαφ. = αἰσθόμενος δέ ποτε Χαιρεφ. καὶ Χαιρ... διαφορομένῳ (μετχ. κατγρμτκ.). — αἰσθόμενος... ἰδῶν, μετχ. χρονκ. δὲν συνδέονται, διότι ἡ μία μετοχὴ προσδιορίζει τὴν ἄλλην ἄς ἀποδοθῶσιν εἰς τὴν νέαν, ὥσει

συνεδέοντο διὰ τοῦ **καί**: **αἰσθόμενος**. . . **καὶ** **ιδῶν**. — **αἰσθάνομαι** (μετὰ κτηρμ. μετχ.) = μαυθάνω ὅτι. . . — **ὄντε**, μετχ. ἐπιθτκ. — **γνώριμος** = γνωστός, φίλος. — **διαφέρομαι** = φέρομαι ἐχθρικῶς, διχονοῶ. — **οὐ δήπου** = βεβαίως δέν. — **χρησιμώτερον** (δηλ. πράγμα), κτηρμ. — **καὶ ταῦτα** = καὶ μάλιστα. — **τῶν μὲν** (δηλ. **χρημάτων**) **ἄφρ. ὄντων**, τοῦ **δέ** (δηλ. **ἀδελφοῦ**) **φρονίμου** = ἐν ᾧ ἐκεῖνα μὲν εἶναι πράγματα ἄνευ φρονήσεως, οὗτος δὲ εἶναι ὄν μετὰ φρονήσεως (= ὄν λογικόν). — **πλειόνων**. . . **ἐνός**, κτηρμ. — **ὑπαρχόντων** = **ὄντων**. — **δι**, αἰτλγκ. — **τὰ τῶν ἀδελφῶν**, δηλ. **χρήματα**: ἢ αὐτὴ λ. νοητέα καὶ εἰς τὸ: **τὰ τῶν πολιτῶν**. — **πολίτης** = συμπολίτης. — **ἐνταῦθα** = ἐν ταύτῃ τῇ περιπτώσει (δηλ. **ἐπὶ τῶν πολιτῶν** = ὡς πρὸς τοὺς συμπολίτας). — **δύνανται**. . . **ἀγνοοῦσι**, τὰ β. κατὰ πληθυντκ., διότι τὸ ὑποκμ. αὐτῶν **τις** εἶναι περιληπτικόν: ἄς ἀποδοθῶσιν εἰς τὴν νέαν, ὡσεὶ ἦσαν καθ' ἑνικόν (**δύναται [τις] . . . ἀγνοεῖ**). — **ὅτι κρεῖττον**. . . = **ὅτι κρεῖττόν (ἐστὶ) οἰκεῖν (τινα) σὺν πολλοῖς καὶ ἔχειν ἀσφαλῶς τάρκοῦντα**. — ἢ **μόνον** **δαιτ**. . . = ἢ **μόνον** **δαιτᾶσθαι καὶ κεκτηῆσθαι ἐπικινδύνως πάντα τὰ τῶν πολιτῶν (χρήματα)**. — **δαιτῶμαι** = ζῶ. — **ἐπὶ τῶν ἀδελφῶν** = ὡς πρὸς τοὺς ἀδελφούς. — **ἀγνοῶ** = **οὐ λογίζομαι**. — **οἱ δυνάμενοι** = οἱ ἔχοντες χρήματα, οἱ εὐποροί. — **ἔχω τινὰ συνηγόν** = ἔχω τινὰ βοηθόν ἐν τῇ ἐργασίᾳ μου. — **ὡς**. . . **δεόμενοι**, μετχ. αἰτλγκ. — **ὥσπερ**. . . **γιγνομένους**. . . **οὐ γιγνομένους**, καὶ διὰ τῶν προσωπικῶν β. ἐκφέρεται ἐνίοτε αἰτιατκ. ἀπόλυτος σχεδὸν πάντοτε μετὰ τοῦ **ὡς** ἢ **ὥσπερ** — ὡς ἐνταῦθα — ἀντὶ γενικῆς ἀπολύτου = ὡς ἐὰν γίνωνται. . . δέν γίνωνται.

* **Ἐαυτῷ**, δηλ. τῷ Σωκράτει. — **χρήματα**, ἢ λ. ἐνταῦθα σημ. γενικῶς τὴν ὅλην περιουσίαν, ἐν ἣ περιλαμβάνονται βοσκήματα, οἰκίαι, δένδρα, ἀγροί, δούλοι κτλ. — **βοηθείας**, δηλ. ἐπιβλέψεως, φυλακῆς, καλλιεργείας κ. τ. τ. — **ἀσφαλῶς**, διότι ἐὰν τις οἰκῇ μετ' ἄλλων πολιτῶν, ὀλιγώτερον θὰ ὑπόκειται εἰς κινδύνους ἐξ ἐπιδρομῶν ἐξωτερικῶν. — **τὸ αὐτὸ τοῦτο**, δηλ. ποῖον; — **καὶ οἰκέτας μὲν**. . . , ἢ μετὰ τῶν ἡγουμένων σύνδεσις τῶν νοημάτων ἢ ἐξῆς: τινὲς προτιμῶσι νὰ ἔχωσι μᾶλλον χρήματα ἢ ἀδελφούς, οὗς ἐπιζημίους θεωροῦσι, διότι τούτων μὴ ὑπαρχόντων θὰ εἶχον αὐτοὶ τὰ τῶν ἀδελφῶν· καὶ ὁμοίως οἱ ἔχοντες χρήματα (**οἱ δυνάμενοι**) ἀγοράζουσι δούλους κτλ.

§ 4.

Καὶ μὴν = καὶ ὁμως. — **μέγα ὑπάρχει τι πρὸς τι** = μεγάλως συντελεῖ τι εἰς τι. — **τὸ ἐκ τῶν αὐτῶν** (δηλ. γονέων) **φῦναι** = ἢ γέννησις ἀπὸ τῶν αὐτῶν γονέων. — **μέγα δέ**, δηλ. **πρὸς φιλίαν ὑπάρχει**. — **τὸ ὁμοῦ τραφῆναι** = ἡ κοινὴ ἀνατροφή. — **τοῖς θηρίοις = τοῖς ζώοις**. — **ἐγγίγνομαι** = ὑπάρχω ἐκ φύσεως, εἶμαι ἔμφυτος. — **τῶν συντρέφων**, οὐδ. ἢ γενν. ἀντικειμενικὴ εἰς τὸ πόθος. — **σύντροφος**, **ον** = ὁ ὁμοῦ ἀνατετραμμένος μετὰ τινος. — **τοὺς συναδέλφους ὄντας** = τοὺς ἔχοντας ἀδελφούς. — **ἀνάδελφοι** = οἱ μὴ ἔχοντες ἀδελφούς.

Καὶ τοῖς θηρίοις..., ἢ ἔννοια: οὐ μόνον τοῖς ἀνθρώποις, ἀλλὰ καὶ τοῖς ζῴοις. — **ἤτιον ἐπιτίθενται**, ὡς φοβούμενοι τὴν τιμωρίαν τῶν ἀδελφῶν. — **τούτοις**, δηλ. **τοῖς συναδέλφους οὔσαι**.

§ 5-8.

Ἄλλ' = μάλιστα, ἀλλά..., πολὺ ὀρθῶς, πλήν... — **εἰ μὴ μέγα εἴη...** ἴσως **ἂν δεοί** = ἂν δὲν ἦτο σημαντικόν... ἴσως θὰ ἔπρεπε. — **τὸ διάφορον** (ἐκ τοῦ **διαφέρεσθαι**) = τὸ ἀντικείμενον τῆς φιλονικίας, ἢ ἀφορμὴ τῆς φιλονικίας. — **φέρω** = ὑποφέρω. — **μικρῶν ἕνεκα** = ἕνεκα μικρῶν (ἀσημάντων) ἀφορμῶν. — **φεύγειν**, δηλ. **αὐτὸν** (τὸν ἀδελφόν)· **φεύγω δέ τινα** = ἀποφεύγω τινά. — **ἀγαθόν**, δηλ. **κτῆμά** (= **πρᾶγμα**) **ἔστι**. — **ὦν οἶον δεῖ** = ὦν (μετχ. ὑποθηκ.) **τοιούτος, οἶον αὐτὸν εἶναι δεῖ**. — **ὁπότε (= εἰ) μέντοι παντὸς ἐνδέοι** (= **ἐνδεια τοῦ παντὸς εἶη**), δηλ. ὥστε τὸν ἀδελφὸν τοιοῦτον εἶναι, οἶον **δεῖ** = ἂν ὁμως τὸ πᾶν λείπη, ὥστε νὰ εἶναι ὁ ἀδελφὸς τοιοῦτος, ὅποτος πρέπει (νὰ εἶναι). — **πᾶν τὸ ἐναντιώτατον** = ὅλως διόλου τὸ ἐναντίον, ἀκριβῶς τὸ ἀντίθετον (ἀφ' ὅ, τι πρέπει νὰ εἶναι). — **εἴη**, ὑποκμ.: **ὁ ἀδελφός**. — **τί ἂν τις ἐπιχειροῖη τοῖς ἀδυνάτοις** = διατὶ νὰ ἐπιχειρῇ τις τὰ ἀδύνατα (δηλ. νὰ συμφιλιώνηται μὲ ἀνθρωπον τοιοῦτου χαρακτῆρος). — **πότερα δέ... οὐδενί... δύναται... = οὐδενὶ δὲ δύναται...** = (ταῦτα καλῶς εἶπες), ἀλλ' εἰς οὐδένα δύναται... — **ἔστιν οἷ=τινές**. — **καὶ πάνυ**, ὁ καὶ ἐπιτακτ. = παρὰ πολὺ. — **διὰ τοῦτο γάρ τοι** = ἀκριβῶς διὰ τοῦτο βεβαίως. — **ἄξιόν ἐστὶ τινι** (μετ' ἀπρμφ.) = ; (κεφ. 1, § 34). — **ὅτι**, αἰτιολογ. —

ὅπου ἄν... , πανταχοῦ καὶ... = πανταχοῦ, ὅπου ἄν παρῆ, καὶ... — ὅπου ἄν παρῆ = ὅπου καὶ ἄν παρευρίσκειται. — ἄρ' οὖν... , = μήπως ἄρα γε... — τῷ ἀνεπιστήμονι (δηλ. χρῆσθαι) = τῷ οὐκ ἐπιστάμενῳ χρῆσθαι (αὐτῷ [τῷ ἴππῳ]). — ἐγχειρῶ = ἐπιχειρῶ. — μὴ ἐπιστάμενος (δηλ. χρῆσθαι) = ἐὰν μὴ ἐπίσθηται χρῆσθαι (αὐτῷ [τῷ ἀδελφῷ]). — πῶς ἄν... ἀνεπιστήμων εἶην = πῶς εἶναι δυνατόν νὰ μὴ γνωρίζω... — ἐπιστάμενός γε = ἄφ' οὗ βεβαίως... — εὖ λέγω = ἐπαινῶ ποῖον τὸ παθητικ. του; — τὸν εὖ λέγοντα, ὡς ἀντικείμεν. νοητέον εἰς τοῦτο — καθὼς καὶ εἰς τὸ ἐπόμενον: τὸν εὖ ποιῶντα — τὸ ἐμέ. — εὖ ποιῶ =; — ἀνιῶ τινα = λυπῶ τινα. — οὐκ... ἀλλ' οὐδὲ... = ὄχι μόνον δὲν... ἀλλ' οὐδὲ... — πειράσομαι, τοῦτο (δηλ. ;).

§ 9 — 10.

Εἰ κύνα μὲν... , ἡ σύνταξις: εἰ (= ὅτι [αιτλγκ.]) κύνα μὲν... ἀμελήσας τοῦ ὀργίζεσθαι ἐπειρῶ ἄν... πρᾶννεν αὐτόν, τὸν δὲ ἀδελφὸν φῆς μὲν... εἶναι... οὐκ ἐπιχειρεῖς δὲ μηχανᾶσθαι... — εἴ σοι ἦν ἐπὶ προβάτοις ἐπιτήδειος ὦν = ἐὰν εἶχες τινα, ὅστις ἦτο χρήσιμος διὰ τὴν φύλαξιν τῶν προβάτων σου. — τοὺς μὲν ποιμένας, δηλ. προσιόντας. — ὁ κύων ἄσπάζεται τινα (προσιόντα) = ὁ κύων θωπεύει τινα προσερχόμενον· τὸ ἀντίθετον: ὁ κύων χαλεπαίνει τινα = ὁ κύων ἐξαγριοῦται (ὀλακτεῖ) κατὰ τινος. — ἀμελήσας τοῦ ὀργίζεσθαι = ἀντὶ τοῦ ὀργίζεσθαι. — εὖ ποιήσας = διὰ θωπειῶν. — τὸν δὲ ἀδελφὸν = ὡς πρὸς δὲ τὸν ἀδελφόν σου. — μέγα ἄν ἀγαθὸν εἶναι, ὄντα... = ὅτι μέγα ἄν εἶη ἀγαθόν, εἰ εἶη τοιοῦτος πρὸς σέ, οἷον δεῖ εἶναι. — ἐπίστασθαι ἡδέ... μηχανᾶσθαι = οὐκ ἐπιχειρεῖς δὲ μηχανᾶσθαι (καίπερ) ὁμολογῶν ἐπίστασθαι καὶ εὖ ποιεῖν καὶ εὖ λέγειν. — μηχανῶμαι = ἐπινοῶ μέσον. — σοφία = ἱκανότης, ἐμπειρία. — ποιῆσαι πρὸς ἐμέ, δηλ. εἶναι τοιοῦτον. — καὶ μὴν =; (§ 4). — ποικίλος = πολύπλοκος, δύσκολος. — ἐπ' αὐτόν = πρὸς σαγήνευσιν αὐτοῦ = ἵνα ἐλκύσῃς τὴν ἀγάπην αὐτοῦ. — οἷς δὲ καὶ κτλ., ἡ σύνταξις: οἷμαι δὲ περὶ πολλοῦ ἄν σε ποιεῖσθαι αὐτὸν ἀλόγιστα (= εἰ ἀλόγη) τούτοις, ἃ καὶ σὺ αὐτὸς ἐπίστασαι = ἀλλὰ νομίζω ὅτι αὐτὸς πολὺ ἤθελε σὲ ἐκτιμᾶ, ἐὰν ἤθελεν ἐλκυσθῆ διὰ τούτων τῶν μέσων, τὰ ὅποια...

Θαυμαστά γε λέγεις... εἰ κύνα μὲν... τὸν δὲ ἀδελ...
οὐκ ἐπιχειρεῖς μῆχ...... ἡ ἔννοια: οἱ λόγοι σου εἶναι παράδο-
 ξοι: διότι ἐὰν εἰς τὰ πρόβατά σου εἶχες κύνα, ὅστις ἐξηγηριούτο
 κατὰ σοῦ πλησιάζοντος αὐτόν, θὰ προσεπάθειε διὰ θωπειῶν νὰ τὸν
 καταπραῦνης. Ἐν ᾧ λοιπὸν οὕτω θὰ ἐφέρεσο πρὸς κύνα, πρὸς τὸν
 ἀδελφόν σου δὲν δεικνύεις τὴν αὐτὴν συμπεριφορὰν, ἂν καὶ λέγεις
 ὅτι ὁ ἀδελφὸς εἶναι μέγα ἀγαθὸν καὶ γνωρίζεις μέσα, δι' ὧν θὰ δυνη-
 θῆς νὰ τὸν καταστήσης βέλτιστον. — **προσιόντι**, δηλ. εἰς τὸ ποί-
 μνιον. — **καὶ σύ... αὐτός**, ἄνευ δηλ. τῆς ἰδικῆς μου διδασκαλίας.

§ 11-13.

Οὐκ ἂν φθάνοις, τὸ **οὐκ ἂν φθάνοις** καὶ **οὐκ ἂν φθάνοιτε**
 μετὰ μετχ. ἐνεστώτος σημαίνουσι σπουδὴν ἢ ἀνυπομονησίαν καὶ
 τίθενται εἰς δῆλωσιν ἰσχυρᾶς προτροπῆς ἢ ἐσπευσμένης προσταγῆς·
 οὕτως ἐνταῦθα: **οὐκ ἂν φθάνοις λέγων** = λέγε μίαν ὥραν πρω-
 τίτερα. — **φίλτρον** = μέσον, δι' οὗ προσελκύει τις τὴν φιλίαν (τὴν
 συμπάθειαν) τινός. — **λέληθα ἑμαυτὸν εἰδώς τι** = γνωρίζω τι
 χωρὶς νὰ τὸ καταλαμβάνω. — **εἰ... βούλοιο** = ἐὰν ἤθελες. — **κατεργά-
 ζομαι τινα** (μετ' ἀπρμφ.) = ἀναγκάζω τινὰ νὰ... — **ὁπότε
 θύοι**, ἡ εὐκτικὴ καθ' ἑλξιν ἐκ τῆς προηγουμένης εὐκτικῆς (**εἰ βού-
 λοιο**), ἀντί: **ὁπότεν θύῃ** = ὁσάκις θυσιάσῃ: οὕτως καθ' ἑλξιν καὶ
 αἱ κατωτέρω εὐάτκ., αἱ μετὰ τοῦ **ὁπότε** καὶ **ὅτε**· πρβλ. καὶ κεφ.
 1, § 18 «**ὁπότε βούλοιο**». — **κατάρχω τοῦ καλεῖν** = πρῶτος
 προσκαλῶ. — **αὐτός** = ἐγὼ αὐτός. — **προτρέπομαι τινα** = ; (I, 2,
 32). — **τῶν σῶν**, δηλ. **πραγμάτων**· ἡ αὐτὴ λ. νοητέα καὶ εἰς τό:
τῶν ἐκείνου· πράγματα δὲ = ὑποθέσεις. — **εἰ δὲ βούλοιο ξένον
 π...** = **εἰ δὲ βούλοιο ποιῆσαι ξένον ὑποδέχεσθαι σεαυτόν.**
 — **ὑποδέχομαι τινα** = φιλοξενῶ τινα. — **εἰς τὴν ἐκείνου**, δηλ.
πόλιν. — **προθυμοῦμαι διαπράττειν (τι)** = προθύμως φέρω τι εἰς
 πέρας, προθύμως ἐκτελῶ τι. — **ἐφ' ᾧ ἤκοιμι = ταῦτα**, **ἐφ' ᾧ
 ἤκοιμι**· καὶ ἡ εὐκτ. ἐνταῦθα καθ' ἑλξιν ἀντί: **ἐφ' ᾧ ἤκω**
 κατ' ἔννοιαν = τὸν σκοπὸν τοῦ ταξιδίου μου (εἰς τὴν πόλιν ἐκείνου).
 — **ὅτι... δέοι ἂν... αὐτόν... ποιεῖν** = ὅτι θὰ ἔπρεπε ἐγὼ
 αὐτὸς νὰ κάμνω. — **ἐκείνω**, ὁτκ. χαριστικῆ.

Ἐπὶ δεῖπνον, οἱ θυσίαν προσφέροντες συνήθιζον νὰ προσκα-
 λῶσιν εἰς δεῖπνον τοὺς συγγενεῖς καὶ φίλους των καὶ νὰ φιλοξενῶ-

σιν αὐτοὺς μὲ τὸ ὑπόλοιπον τοῦ θύματος.—*καλεῖν*, εἰς τί; — *καὶ τοῦτο*, ποῖον;

§ 14.

Τὰ ἐν ἀνθρώποις φ. = τὰ ἐν τῷ κόσμῳ . . . — *ἐπιστάμενος*, κατηγορητκ. μετοχή ἐκ τοῦ *ἀπεκρῦπτου*. — *πάλαι*, συναπτόν τῷ *ἐπιστάμενος*. — *μὴ . . . φανῆς*, πλαγία ἐρωτητκ. πρότασις ἐξαρτωμένη ἐκ τῆς μετχ. *φοβούμενος*, ἥτις ἐννοεῖται ἐκ τοῦ *ὀκνεῖς*. — *αἰσχροὺς φαίνομαι* = καταισχύνομαι, ἐξευτελιζομαι. — *φθάνω κακῶς ποιῶν* = πρῶτος ἐγὼ κακοποιῶ. — *φθάνω εὐεργετῶν* = ; — *ἡγεμονικός εἰμι πρὸς τι* = εἶμαι ἐπιτήδειος (ικανός) εἰς τὸ νὰ κάμω πρῶτος ἀρχὴν εἰς τι. — *σοῦ*, β' ὄρος τῆς συγκρίσεως. — *φιλία* = συμφιλίωσις. — *ἐκεῖνον ἄν . . . ἐπειρώμην ἄν πείθειν ἐκεῖνον πρότερον ἐγχειρεῖν τῷ ποιεῖσθαι σὲ φίλον*. — *ἡγούμενος* = *εἰ ἡγοῖο* = ἐὰν ἤθελες κάμει πρῶτος ἀρχὴν. — *μᾶλλον* = εὐκολώτερον. — *ἄν ἐξεργάσασθαι τοῦτο*, τὸ ἀπρμφ. ἐκ τοῦ *μοι δοκεῖς* = μοι φαίνεσαι ὅτι . . . ἤθελες κατορθώσει τοῦτο (δηλ. τὴν συμφιλίωσιν).

§ 15 — 16.

Ἄτοπα = *θαναστὰ* = ; — *οὐδαμῶς πρὸς σοῦ* (δηλ. *ὄντα*) = *οὐ προσήκοντά σοι* = ἀνάρμοστα πρὸς τὸν χαρακτήρᾳ σου. — *ὄς* = *διότι σύ*. — *καθηγοῦμαι* = *ἡγοῦμαι* = κάμνω πρῶτος ἀρχὴν. — *τούτου . . . τάναντία* = ἀκριθῶς τὸ ἐναντίον τούτου. — *νομίζεται* = *εἴθισται* = εἶναι εἰθισμένον, παραδεδεγμένον. — *τὸν πρεσβύτερον ἡγεῖσθαι . . .*, ἐπεξήγησις τοῦ *τάναντία* = δηλ. ὁ πρεσβύτερος νὰ . . . — *οὐ γὰρ καιροδοῦ*. !. = *οὐ γὰρ νομίζεται πανταχοῦ τὸν νεώτερον καὶ ὀδοῦ παραχωρῆσαι τῷ πρεσβυτέρῳ συντυγχάνοντα καὶ καθήμενον . . .* — *οὐ γὰρ* = *λοιπὸν δέν*. — *παραχωρῶ ὀδοῦ τινι* = ἀφίνω τὴν ὀδὸν ἀνοικτὴν εἰς τινα, κάμνω τόπον διὰ τινα. — *συντυγχάνοντα*, δηλ. *αὐτῷ* = ὅταν συναντᾷ αὐτὸν (τὸν πρεσβύτερον). — *καθήμενον* = ὅταν κάθηται. — *ὑπαναστῆναι*, δηλ. *τῷ πρεσβυτέρῳ*. — *ὑπανίσταμαι τινι* = ἐγείρομαι ἐκ τῆς θέσεώς μου διὰ τινα (ἔνα παράσχω τόπον εἰς αὐτὸν ἢ εἰς ἐνδειξιν σεδασμοῦ). — *κοίτη* = κλίνη. — *ὑπείξαι*, δηλ. *τῷ πρεσβυτέρῳ*. — *ὑπέικω (τινὶ) λόγων* = παραχωρῶ εἰς τινα τὸν λόγον, ἔνα ὁμιλήσῃ πρῶτος. — *ὠγαθέ* = ; (I, 4, 17). — *ἔφη* = ἐξηκολούθη-

σεν ὁ Σωκρ. λέγων. — ὡς φιλ... = πόσον φιλ... — ἐλευθέριος = ; (κεφ. 1, § 22). — τὰ μὲν γὰρ... , ὁ γὰρ αἰτιολογεῖ τὴν ἐννοουμένην πρότασιν: καὶ πάνυ ταχύ σοι ὑπακούσεται. — ἀνθρώπιον = ἀνθρωπάριον. — ἄλλως... ἢ = κατ' ἄλλον τρόπον... παρά. — αἰρῶ τινα = ἐλκύνω τινα πρὸς τὸ μέρος μου, ἀποκτῶ τὴν εὐνοϊάν τινος. — προσφιλῶς χρώμενος, δηλ. τούτοις = εἰ προσφιλῶς χροῖο (τούτοις). — προσφιλῶς = φιλικῶς, εὐμενῶς. — μάλιστα = ἄριστα. — κατεργάζομαι τινα = αἰρῶ τινα.

Τούτου γε, δηλ. τοῦ ὑπὸ τοῦ Σωκρ. προτεινομένου, ἦτοι τοῦ καθηγεῖσθαι τὸν νεώτερον. — κοίτη μ. τιμῆσαι, δσάκις ἐφιλοξένει τις πρεσβύτερον, παρεχώρει πρὸς τιμὴν τὴν μαλακωτέραν κλίνην. — καὶ λόγων ὑπεῖξαι, οὐ μόνον ἐν τοῖς ἰδιωτικαῖς διαλόγοις πρέπον ἦτο ὁ νεώτερος ν' ἀναμένῃ νὰ ἐκφέρῃ ὁ πρεσβύτερος γνώμην πρῶτος, ἀλλὰ καὶ ἐν ταῖς δημοσίαις συναθροίσεσιν ἐδίδοτο ὁ λόγος πρῶτον εἰς τοὺς πρεσβυτέρους.

§ 17.

Ἐὰν οὖν... γίγνηται, ὡς ἀπόδοσις νοητέα ἢ πρότασις: τί γενήσεται; — τί γὰρ ἄλλο... ἢ κινδ. = τί γὰρ ἄλλο γενήσεται... ἢ διὸ κινδυνεύσεις· ὁ δὲ γὰρ αἰτιολογεῖ τὴν ἐννοουμένην πρότασιν: ἢ ζημία δὲν θὰ ἦτο μεγάλη. — ἐπιδεικνυμι (μετ' ἀπρμφ.) = δεικνύω ὅτι... — ἐκεῖνος δὲ φαῦλος... = ἐκεῖνος δὲ κινδυνεύσει ἐπιδειξάει εἶναι φ... — φιλονικῶ ὅπως... = φιλοτιμούμαι νὰ... — περιγίγνομαι τινος εὔ ποιῶν = ὑπερτερῶ τινα ἐν τῇ εὐποιᾷ.

Εἰς τὸν ἀγῶνα τοῦτον, δηλ. τῆς φιλαδελφίας.

§ 18 — 19.

Οὕτως... διάκεισθον = οὕτω διάκεισθε σεῖς οἱ δύο πρὸς ἀλλήλους. — ὥσπερ εἰ... τράποιντο = ὡς ἐὰν... ἤθελον τραπῆ. — τῶ χεῖρε = αἱ δύο χεῖρες. — τῶ χεῖρε, ἄς, παρατηρητέα ἢ ἐναλλαγή τοῦ θυκοῦ καὶ πληθυντικ. ἀριθμοῦ· πρὸς τούτοις παρατηρητέον ὅτι παρὰ τοῖς Ἀττικαῖς ἐν τῷ θυκῷ ἀριθμῷ καὶ τὸ θηλυκὸν γένος ἐκφέρεται διὰ τοῦ ἀρσενικοῦ τύπου· οὕτω καὶ κατωτέρω: (συλλ.) ἀλλήλοιν... ἀφεμένω... (διακ.) ἀλλήλω. — ἐπὶ τῷ

συλλ.—μέ τὸν σκοπὸν νά... — **συλλαμβάνω τι** = βοηθῶ τινα. — **ἀφεμένω**, μετχ. δυϊκοῦ ἀριθ. τοῦ μέσου ἀορ. β' τοῦ ρ. **ἀφίεμαι (τινος)** = ἀφίνω, παραμελῶ τι. — **θεία μοῖρα** = κατὰ θεῖαν πρόνοιαν. — **πεποιημένω**, μετχ. ἐπιθτκ. — **πρὸς τὸ συνεργεῖν** = **ἐπὶ τῷ συνεργεῖν**. — **συνεργῶ τι** = βοηθῶ τινα. — **οὐκ ἂν... εἶη** = (λοιπὸν) δὲν θὰ ἦτο. — **πολλὴ ἀμαθία** = μεγάλη μωρία. — **κακοδαιμονία** = παραφροσύνη. — **τοῖς ἐπ' ὦφ. πεποιημένοις ἐπὶ βλ. χρῆσθαι** = νὰ μεταχειρίζηται τις πρὸς βλάβην ἐκεῖνα, τὰ ὅποια ἔχουσι ποιηθῆ πρὸς ὠφέλειαν. — **ἀδελφῶ... ἢ χειρὲ τε καὶ πόδε καὶ ὀφθαλμῶ** = δύο ἀδελφούς... παρὰ δύο χεῖρας καὶ δύο πόδας καὶ δύο ὀφθαλμούς. — **ἀδελφὰ** = διπλᾶ. — **φύω** = ποιῶ, δημιουργῶ. — **εἰ δέοι αὐτὰς πλ. ὄργ. διέχοντα ἅμα π.** = ἔὰν ἦτο ἀνάγκη αὐταὶ νὰ ἐργασθῶσι συγχρόνως ἐπὶπραγμάτων, τὰ ὅποια ἀπέχουσιν ἀλλήλων περισσότερον μιᾶς ὀργυῖας. — **οὐκ ἂν δύναιτο** = δὲν θὰ ἠδύναντο. — **ἐπὶ τὰ ὄργ. διέχοντα** = εἰς ἐκεῖνα, τὰ ὅποια ἀπέχουσιν ἀπ' ἀλλήλων μίαν ὀργυῖαν. — **οἱ δοκοῦντες** = οἵτινες νομίζονται. — **ἐξικνοῦμαι ἐπὶ πλεῖστον** = φθάνω εἰς μεγίστην ἀπόστασιν. — **οὐδ' ἂν τῶν ἔτι... = οὐκ ἂν δύναιτο ἰδεῖν ἅμα τὰ ἔμπροσθεν καὶ τὰ ὀπισθεν καὶ τῶν ἔτι ἐγγυτέρω (ὀργυῖας) ὄντων.** — **ἀδελφῶ δέ** = δύο ἕμως ἀδελφοί. — **φίλω ὄντε** (μετχ. ἐπιθτκ.) = οἱ ὅποιοι εἶναι ἠγαπημένοι. — **καὶ πολὺ διεστῶτε** (μετχ. ἐνδοτκ.) = **καὶ εἰ πολὺ διεστῶσι** = καὶ ἂν πολὺ ἀπέχουσιν ἀλλήλων = καὶ ἂν πολὺ μακρὰν εὐρίσκεται ὁ εἰς ἀπὸ τὸν ἄλλον. — **πράττετον ἅμα** = συμπράττουσιν, συνεργάζονται.

Οὕτως... διάκεισθον, ὡσπερ εἰ τῷ χ..., ἐπομένως ὁ Χαιρεκρ. καὶ ὁ Χαιρεφ. διάκεινται πρὸς ἀλλήλους ὡς ἐχθροί. — **(ἀφεμένω) τούτου**, δηλ. τοῦ **συλλαμβάνειν ἀλλήλων**. — **(ἀμελήσαντε) τούτου**, δηλ. τίνος; — **ὀργυῖα** εἶναι τὸ μῆκος ἢ διάστημα τῶν ἐκτεταμένων ἑκατέρωθεν ὀριζοντίως βραχιόνων, δηλ. 1 μέτρ. καὶ 85 ἑκατοστ. — **καὶ πολὺ διεστῶτε**, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὰς χεῖρας, τοὺς πόδας καὶ τοὺς ὀφθαλμούς, ἅτινα ἐγγὺς ἀλλήλων κείνται.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ 4.

§ 1—2.

Ἐξ ὧν = τοιαῦτα, ἐξ ὧν. — **μάλιστ' ἂν τις ὠφελεῖσθαι** = ἔτι παρά πολὺ δύναται τις νὰ ὠφελῆται. — **πρὸς... κτήσιν** = ὡς πρὸς τὴν... — **χρεία** = χρῆσις. — **τοῦτο μὲν γάρ...** = ἔφη γὰρ τοῦτο μὲν δὴ ἀκούειν πολλῶν. — **γάρ**, διασαφητικός. — **τοῦτο μὲν δὴ** = τὸ ἐξῆς μὲν πρὸ πάντων. — **ἀκούω τί τις** = ἀκούω τι παρά τις. — **ὡς πάντων... εἴη...**, ἐπεξηγήσεις τοῦ τοῦτο. — **σαφῆς** = εἰλικρινής. — **ἐπιμελομένους δέ... ὄρᾱν ἔφη**... = ὄρᾱ δὲ τοὺς πολλοὺς, ἔφη, ἐπιμελομένους παντὸς (ἄλλου) μᾶλλον ἢ κτήσεως φίλων. — **καὶ γὰρ οἰκίας... ὄρᾱν ἔφη** = ὄρᾱ γὰρ (τοὺς πολλοὺς) κτωμένους ἐπιμελῶς οἰκίας καὶ ἀγρούς... καὶ πειρωμένους σφῆζειν τὰ ὄντα. — **βοσκήματα** = ; (κεφ. 1, § 28). — **σφῆζω τὰ ὄντα** = διαφυλάττω ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα ἔχω. — **ὁ μέγ. ἀγ.** = ὁς μέγιστον ἀγαθόν. — **ὄρᾱν ἔφη τοὺς πολλοὺς οὔτε...** = ὄρᾱ τοὺς πολλοὺς οὔτε φροντίζοντας ὅπως κτήσωνται. — **οὔτε ὅπως οἱ ὄντες αὐτοῖς (φίλοι) σφῆζονται** = οὔτε (φροντίζοντας) ὅπως τοὺς ὄντας αὐτοῖς φίλους σφῆζωσι. — **φροντίζω ὅπως** (μεθ' ὑποτακτ.) = φροντίζω νὰ (μεθ' ὑποτακτ.).

§ 3—4.

Καμνόντων φίλων τε καὶ οἰκειῶν = ὅταν φίλοι καὶ δούλοι συγχρόνως εἶναι ἀσθενεῖς. — **ὄρᾱν τινὰς ἔφη τοῖς μὲν...** = ἔφη ὄρᾱν τινὰς εἰσάγοντας τοῖς μὲν οἰκέταις καὶ ἰατροῦς. — **εἰσάγω τινὶ ἰατρὸν** = καλῶ ἰατρόν, ὅπως ἴδῃ τινά. — **τὰ πρὸς ὑγίειαν** = τὰ συντελοῦντα εἰς τὴν ἀνάρρωσιν. — **παρασκευάζοντας, ἢ μετχ. αὐτῇ, ὡς καὶ αἱ κατωτέρω ὀλιγοροῦντας, ἀχθομένους, ἡγουμένους, οἰομένους, ἐῶντας, ἀμελοῦντας, κατηγρημ. ἔξαρτ. ἐκ τοῦ ὄρᾱν.** — **ὀλιγορῶ τις** = παραμελῶ τινα. — **ἀποθανόντων τε ἀμφοτέρων** = καὶ ὅταν ἀποθάνωσιν ἀμφότεροι. — **ἄχθομαι ἐπὶ τοῖς οἰκέταις (ἀποθανούσι) καὶ ζημίαν ἡγοῦμαι** = λυποῦμαι διὰ τὸν θάνατον τῶν δούλων καὶ θεωρῶ (τὸν θάνατον τούτων)

ζημίαν. — ἐπὶ τοῖς φίλοις (ἀποθανοῦσι) οὐδὲν ἐλαττοῦμαι = ἐκ τοῦ θανάτου τῶν φίλων οὐδαμῶς ζημιουμαι. — ἔῶ τι ἀνερᾶ-
 πευτον καὶ ἀνεπίσκεπτον = ἀφίνω τι ἄνευ περιποιήσεως καὶ ἄνευ
 ἐξετάσεως (περὶ τῆς καταστάσεώς του). — ἐπιμελείας δεομένων
 = ὅταν δέωνται ἐπιμελείας. — ὄρᾶν ἔφῃ = ὄρᾶ. — τοὺς πολ-
 λούς... τὸ πλῆθος εἰδότας, ἢ μετχ. κατηγορημικ. ἐκ τοῦ ὄρᾶν =
 ὅτι οἱ πολλοί... ἴσασι τὸ πλῆθος. — καὶ πάνυ πολλῶν αὐτοῖς
 ὄντων = εἰ καὶ πάνυ πολλὰ αὐτοῖς ἐστί. — ὀλίγων ὄντων = εἰ
 καὶ ὀλίγοι εἰσίν. — οὐ μόνον ἀγνοοῦντας, ἀλλὰ καὶ... ἀνα-
 τίθεσθαι, ἀντὶ ἀπρμφ. ἀνεμένετο μετοχή: ἀνατιθεμένους
 (ἐκ τοῦ ὄρᾶν). — ἐγχειρήσαντας καταλέγειν τοῖς πυνθανο-
 μένοις τοῦτο = ἐὰν ἐπιχειρήσωσι ν' ἀπαριθμῶσι (τοὺς φίλους) εἰς
 τοὺς ἐρωτῶντας περὶ τούτου (δηλ. περὶ τοῦ πλῆθους τῶν φίλων). —
 οὐδ'... ἔθεσαν, πάλιν τ. ἀνατ. = πάλιν ἀνατίθεσθαι τούτους, οὐδ'
 ἐν τοῖς φίλοις ἔθεσαν. — ἀνατίθεμαί τινα = ἀφαιρῶ, ἀποσύρω
 τινὰ (ἐκ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν φίλων). — τίθημί τινα ἐν τοῖς φίλοις
 = λογαριάζω τινὰ μεταξὺ τῶν φίλων. — τοσοῦτον = τόσον ὀλίγον.
 — αὐτούς, ὑποκμ. τοῦ φροντίζειν, ὅπερ ἐξαρτ. ἐκ τοῦ ἔφῃ.

§ 5—6.

Πρὸς ποῖον κτήμα τῶν ἄλλων (κτημάτων) = πρὸς ποῖον
 ἄλλο κτήμα. — ζεύγος = ζεύγος βοῶν. — οὕτω, μετ' ἐπιθ. = τόσον.
 — ἀνδράποδον = δούλος. — εὐνους = πρόθυμος. — παραμόνιμος =
 πιστός. — πάγχρηστος = κατὰ πάντα χρήσιμος, ὠφέλιμος. — τάτιω
 ἔμαντιν πρὸς τι = προθύμως προσφέρομαι πρὸς πλήρωσίν τινος.
 — πᾶν τὸ ἐλλεῖπον τῷ φίλῳ = πᾶσα ἔλλειψις (ἀνάγκη) τοῦ φίλου.
 — καὶ τῆς τῶν ἰδίων κατασκ. καὶ τῶν κοινῶν πράξεων (= καὶ
 τῆς τῶν κοινῶν πράξεων [κατασκευῆς]) = ὅχι μόνον ἐν τῇ
 ..., ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ... — ἡ τῶν ἰδίων κατασκευῆ = ἡ διευθέ-
 τησις (τακτοποιήσις) τῶν ἰδιωτικῶν ὑποθέσεων. — ἡ τῶν κοινῶν
 πράξεων κατασκευῆ = ἡ διαχειρίσις τῶν δημοσίων ὑποθέσεων. —
 συνεπισχύει... συμβοηθεῖ, ὑποκμ.: ὁ ἀγαθὸς φίλος. — συνε-
 πισχύω = συμβοηθῶ, συντρέχω μὲ τὰς δυνάμεις μου. — ταράττω
 = ἐμβάλλω εἰς ἀνησυχίαν. — τὰ μὲν... τὰ δὲ = ἄλλοτε μὲν...
 ἄλλοτε δέ. — συναναλίσκω = συνδαπανῶ. — βιάζομαι = μεταχει-
 ρίζομαι βίαν. — εὖ πρᾶτιοντας (τοὺς φίλους) = ἐὰν (οἱ φίλοι)

εὐτυχῶσιν = ἐν τῇ εὐτυχίᾳ (τῶν φίλων). — **πλεῖστα εὐφραίνω** = μεγίστην εὐφροσύνην (χαράν) προσενῶ. — **σφαλλομένους (τοὺς φίλους)** = ἐὰν (οἱ φίλοι) δυστυχῶσιν = ἐν τῇ δυστυχίᾳ (τῶν φίλων). — **πλεῖστα ἐπανορθῶ** = μεγίστην ὑποστήριξιν παρέχω.

Κρείττων, τίνος; — **τὰ μὲν συμπεῖθων... τὰ δὲ βιαζόμενος**, ἡ ἔννοια: ὁ καλὸς φίλος πολλάκις βλέπων τὸν φίλον τοῦ ἐπιχειροῦντα ἐπιζήμιόν τινα ἐπιχείρησιν προσπαθεῖ ν' ἀποτρέψῃ αὐτὸν ἄλλοτε μὲν πείθων, ἄλλοτε δέ, ἐὰν δὲν πείθηται, μεταχειριζόμενος βίαν. — **πλεῖστα εὐφραίνων**, διὰ τῶν συγχαρητηρίων τοῦ ἐπὶ τῇ εὐτυχίᾳ των. — **πλεῖστα ἐπανορθῶν**, πῶς;

§ 7.

Ἄ αἶ τε χεῖρες... τούτων φ. εὐεργ. οὐδενὸς λείπεται = φίλος εὐεργετῶν οὐδενὸς λείπεται τούτων, **ἃ αἶ τε χεῖρες ἐκ. ὑπηρετοῦσι καὶ οἱ ὀφθ.** κτλ. — **λείπομαί τινος** = ὑστερῶ εἰς τι. — **προσορῶ** = βλέπω μακράν. — **προακούω** = ἀκούω μακράν. — **διανύτω** = διανύω, διαπορεύομαι. — **φίλος εὐεργ. οὐδενὸς λείπεται τούτων, ἃ αἶ τε χεῖρες** κτλ., κατ' ἔννοιαν = φίλος εὐεργετικὸς εἰς οὐδεμίαν ὑστερεῖ ἐκ τῶν ὑπηρεσιῶν τούτων, τὰς ὁποίας ἐκτελοῦσιν αἱ χεῖρες ἐργαζόμεναι πρὸς ὠφέλειαν ἐκάστου, οἱ ὀφθαλμοὶ βλέποντες μακράν, τὰ ὦτα ἀκούοντα μακράν, οἱ πόδες διανύοντες (δδόν). — **πρὸ αὐτοῦ** = ὑπὲρ ἑαυτοῦ. — **ἐξεργάζομαι** = κατορθώνω. — **πρὸ τοῦ φίλου**, ἢ **πρὸ καὶ ἐναντιοῦθα** = ὑπὲρ. — **ἐξαρκῶ** = ἐν ἀφθονίᾳ παρέχω. — **ἀλλ' ὅμως** = καὶ ὅμως. — **θεραπεύω τι** = περιποιουμαι τι. — **πάμφορος** = ὃ τὰ πάντα φέρων (παράγων), ὃ κατὰ πάντα γόνιμος. — **ἀργῶς** = νωθρῶς. — **ἀνειμένως** (ἐπίρρ. μετχ. παθηκ. πρχμ. τοῦ ἀνίημι) = χαλαρῶς, ἄνευ ζήλου.

BIBΛION TPITON

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ 1.

§ 1—3.

“*Οτι δέ... διηγῆσομαι*, ἡ φυσικὴ σειρὰ τῶν λέξεων: *νῦν δὲ διηγῆσομαι τοῦτο, ὅτι (Σωκρ.) ὠφέλει τοὺς ὀρεγομένους τῶν καλῶν, ποιῶν (αὐτοὺς) ἐπιμελεῖς (τούτων), ὧν ὀρέγοντο. — ὀρέγομαι τινος* = ἐπιδιώκω τι. — *τὰ καλὰ* = τὰ δημόσια ἀξιώματα. — *ποιῶ τινα ἐπιμελῆ τινος* = προτρέπω τινα νὰ φροντίξῃ περὶ τινος (= νὰ φροντίξῃ νὰ γείνη ἱκανὸς εἰς τι). — *ὧν ὀρέγοντο*, ἡ εὐχτικὴ δηλοῖ ἀόριστον ἐπανάληψιν τῆς πράξεως ἐν τῷ παρελθόντι = ἄτινα ἐκάστοτε ἐπιδίωκον. — *ἀκούσας*, μετχ. χρονκ. — *ἀκούω* (μετ’ ἀπρμφ.) =; — *γάρ*, διασαφητικὸς. — *ὃν ἠσθάνετο β.* = περὶ οὗ ἐμάνθανεν ὅτι ἤθελε. — *μέντοι* = τῇ ἀληθείᾳ, βεβαίως. — *ἔξδν τοῦτο μαθεῖν* = *εἰ καὶ ἔξεστι (αὐτῷ) μαθεῖν τοῦτο* (δηλ. τὸ στρατηγεῖν) = ἐν ᾧ εἶναι δυνατὸν εἰς αὐτὸν νὰ... — *ἂν... ξημιοῖτο* = θὰ ἐτιμωρεῖτο. — *ἐργολαβῶ ἀνδριάντας* = ἀναλαμβάνω τὴν κατασκευὴν ἀνδριάντων (ἐπὶ ὠρισμένῃ χρηματικῇ ποσῷ). — *μὴ μεμαθηκὼς* = χωρὶς νὰ ἔχῃ μάθει. — *ὅλης τῆς πόλεως... ἐπιτρεπομένης* = ἐπειδὴ ὅλη ἡ πόλις ἐπιτρέπεται. — *ἐπιτρέπομαι τινι* = ἐμπιστεύομαι εἰς τινα. — *μεγάλα τά τε ἀγαθὰ... = εἰκὸς (ἔστι) τά τε ἀγαθὰ γίνεσθαι μεγάλα, κατορθοῦντος αὐτοῦ, καὶ τὰ κακὰ (γίνεσθαι μεγάλα), διαμαρτάνοντος (αὐτοῦ).* — *κατορθοῦντος αὐτοῦ... διαμαρτάνοντος (αὐτοῦ)*, αἰ μετχ. ὑποθκ. = ἐὰν αὐτὸς ἐπιτυχχάνῃ... ἐὰν αὐτὸς ἀποτυγχάνῃ (κάμνη σφάλματα). — *πῶς οὖν οὐκ ἂν... = πῶς οὖν οὐκ ἂν δικαίως ξημιοῖτο (ὑπὸ τῆς πόλεως) ὁ ἀμελῶν μὲν τοῦ μανθάνειν τοῦτο* (δηλ. τὸ στρατηγεῖν), *ἐπιμελόμενος δὲ τοῦ αἰρεθῆναι (στρατηγός).* — *ἐλθόντα* = ἐλθεῖν καί.

Εἰς τὴν πόλιν, δηλ. εἰς τὰς Ἀθήνας. — *τῶν συνόντων*, πῶς καλεῖ ὁ Ήεν. τοὺς συναναστρεφομένους μετὰ τοῦ Σωκρ.; βλ. ἐν σελ. 68 «*τοὺς ἐπιτηδεῖους*». — *τῆς τιμῆς ταύτης*, δηλ. τοῦ στρατηγικοῦ ἀξιώματος. — *ἔπεισεν (αὐτόν)*, τίνα; — *ἐλθόντα*, δηλ. εἰς τὸν Διονυσόδωρον. — *μανθάνειν, τ;*

§ 4--5.

Ἐπει μεμαθηκὼς ἦκε = **ἐπει ἐμεμαθήκει καὶ ἦκε** (= ἐπα-
νῆλθε). — **προσπαίζω τινί** = ἀστεῖζομαι μέ τινα. — **οὐ δοκεῖ ὑμῖν**
... φαίνεσθαι = δὲν νομίζετε ὅτι... φαίνεται. — **τὸν Ἄγαμ...**
ἔφη εἶναι = περὶ τοῦ Ἄγαμ. εἶπεν ὅτι εἶναι. — **γεραρός** = ἔχων
ἐπιβάλλον ἐξωτερικόν, μεγαλοπρεπής. — **στρ. μαθὼν** = ἀφ' ὅτου
ἔμαθε νά... — **καὶ γὰρ ὡσπερ** = **ὡσπερ γάρ**. — **ἰῶμαι** = ἰατρεύω.
— **ἀπὸ τοῦδε τοῦ χρόνου** = ἀπὸ σήμερον. — **διατελεῖ ὧν** = πάν-
τοτε εἶναι. — **μὴ ἐπιστάμενος** = **μὴ μεμαθηκὼς** (δηλ. **στρατη-
γεῖν ἢ ἰατρεύειν**). — **ἀτὰρ** = ἀλλ' ὅμως, ἐν τούτοις. — **ἴνα καί,**
ἐὰν ἡμῶν τις = **ἴνα καὶ ἡμεῖς, ἐὰν ἡμῶν τις**. — **ταξιαρχῶ τινι**
= εἶμαι ταξιαρχος ὑπὸ τὰς διαταγὰς τινος. — **λοχαγῶ τινι** = εἶμαι
λοχαγός ὑπὸ τὰς διαταγὰς τινος. — **ἐπιστημονέστεροι, ὁ β' ὅρος**
τῆς συγκρίσεως: **ἢ νῦν ἔσμεν**. — **ἐπιστήμων τῶν πολεμικῶν** =
ἐμπειρος εἰς τὰ πολεμικά. — **σὲ διδάσκειν τὴν στρατηγίαν,**
παρατηρητέα ἢ μετὰ διπλῆς αἰτιατικ. σύνταξιν τοῦ **διδάσκειν** οὕτω
καὶ ἑκατέρω: **τὰ τακτικὰ ἐμὲ ἐδίδαξεν**. — **στρατηγία** = ἡ
ἱκανότης ἢ ἡ εὐφυΐα τοῦ στρατηγοῦ, ἢ στρατηγικὴ δεινότης. —
καὶ ὅς; (βιβλ. I, κεφ. 4, § 2). — **ἐκ τοῦ αὐτοῦ** (δηλ. **ἤρξατο**)
= ἐκ τοῦ αὐτοῦ (ἀκριδῶς) μέρους ἤρχισεν. — **τὰ τακτικὰ** = ἡ
τακτικὴ (τέχνη) = ἡ τέχνη τοῦ παρατάσσειν στρατόν. — **ἐμέ γε,**
ὁ γε = τοῦλάχιστον.

Ἦκε, δηλ. εἰς τὸν Σωκρ. — **ὡσπερ Ὅμηρος... ἔφη**, ὁ Ὅμη-
ρος ἐν Ἰλ. Γ, 169-170 περὶ τοῦ Ἄγαμέμνονος εἶπεν:

καλὸν δ' οὔτω ἐγὼν οὔπω ἴδον ὀφθαλμοῖσιν,
οὐδ' οὔτω γεραρόν· βασιλῆι γὰρ ἀνδρὶ ἔοικεν.—

γεραρότερος, παρ' ὅτι δηλ. ἦτο. — **ταξιαρχῆ**, ὁ ταξιαρχος ἐν
Ἀθήναις ὑπὸ τὰς διαταγὰς ὧν τοῦ στρατηγοῦ διήκει **τάξιν**, ἦτοι
στρατιωτικὴν φάλαγγα πεζικοῦ, οἷαν παρῆχεν ἐκάστη φυλὴ, ὅθεν
καὶ ἦσαν οὗτοι δέκα τὸν ἀριθμόν. — **λοχαγῆ**, καὶ ὁ λοχαγός ἐν
Ἀθήναις ἦτο ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ στρατηγοῦ· διήκει δὲ **λόχον**
στρατιωτῶν (ἐξ 100 συνήθως ἀνδρῶν). — **ἐκ τοῦ αὐτοῦ... εἰς**
ὄπερ καὶ ἔτελ., ἡ ἔννοια: με ἐδίδαξεν ἓνα μόνον κλάδον τῶν στρα-
τιωτικῶν, δηλ. τὴν **τακτικὴν**.

§ 6.

Ἄλλα μὴν = ἄλλ' ὅμως. — **τοῦτό γε, ὁ γε** = βεβαίως. — **πολλοστός**, κυρίως = εἰς ἕκ τῶν πολλῶν· εἶτα = ἐλάχιστος. — **καὶ γὰρ παρασκ...** = **χρὴ γὰρ τὸν στρατηγὸν εἶναι καὶ παρασκευαστικὸν τῶν εἰς τὸν π. καὶ ποριστ...** — **παρασκευαστικός τινος** = ἱκανὸς εἰς τὸ παρασκευάζειν τι. — **τὰ εἰς τὸν πόλεμον** = τὰ ἀναγκαιοῦντα εἰς τὸν πόλεμον. — **ποριστικός τινος** = ἱκανὸς νὰ πορίζῃ ἢ παρέχῃ τι. — **μηχανικός** = ἐφευρετικός, ἐπινοῶν (πολεμικὰ σχέδια). — **ἐργαστικός** = δραστήριος, ἐνεργητικός. — **ἀγχίνους** = ὄξυς τὸν νοῦν, εὐφυής. — **ὤμός** = ἄγριος, αὐστηρός. — **ἀπλοῦς** = εἰλικρινής, ἄδολος. — **ἐπίβουλος** = δόλιος. — **φυλακτικός** = ἱκανὸς νὰ προσφυλάσσεται (ἀπὸ αἰφνιδίας προσβολῆς τῶν ἐχθρῶν), προσεκτικός. — **κλέπτης** = κρυφίως ἐνεργῶν, πανουργός. — **προετικός** (ἐκ τοῦ προΐημι) = δαπανηρός, ἄσωτος. — **φιλόδωρος** = ὁ ἀγαπῶν νὰ δίδῃ δῶρα, γενναϊόδωρος. — **ἀσφαλῆς καὶ ἐπιθετικός** = συνεισότης πρὸς ἄμυναν καὶ πρὸς ἐπίθεσιν. — **φύσει καὶ ἐπιστήμη** = ἐκ φύσεως καὶ δι' ἐπιστήμης. — **ὁ εὖ στρατηγήσων** = ὁ μέλλων καλῶς νὰ στρατηγήσῃ.

Τοῦτο, δηλ. **τὰ τακτικά**. — **φιλόφρονα**, π. χ. πρὸς τοὺς στρατιώτας τοὺς ἐκτελοῦντας τὸ καθήκον των. — **ἄρπαγα**, δηλ. τῶν πραγμάτων τῶν πολεμίων. — **καὶ ἄλλα πολλά**, ὡς τὴν ἐγκράτειαν φαγητοῦ, ποτοῦ, ὕπνου κ.τ.τ.· πρβλ. βιβλ. I, κεφ. 5, § 1.

§ 7—9.

Καλὸν δὲ καὶ... = **καλὸν δέ (ἔστι) καὶ τὸ εἶναι (τὸν εὖ στρατηγήσοντα) τακτικόν**. — **τακτικός** = ἱκανὸς εἰς τὸ παρατάσσειν στρατεύματα (ἐν πολέμῳ). — **κέραμος**, περιληπτικῶς = **κέραμοι**. — **κάτω καὶ ἐπιπολής** (ἐπίρρ.) = **κάτω καὶ ἄνω** = εἰς τὰ θεμέλια καὶ εἰς τὴν στέγην. — **τήκομαι** = λυών ω (ἄμτβτ.), διαλύομαι. — **οἷ τε λίθοι καὶ ὁ κ.**, ἐπεξήγησις. — **οἰκοδομία** = οἰκοδόμησις. — **συντίθεται**, ὑποχμ.: **ταῦτα** (δηλ. ἅπαντα ἢ προλεχθεῖσα ὕλη). — **συντίθημι** = συναρμόζω (πρὸς κατασκευὴν ὕλου τινός). — **πολλοῦ ἄξιος** = πολῦτιμος. — **οἰκία**, διασαφεῖ τὸ **πολλοῦ ἄξιον κτήμα**. — **πάνυ ὁμοιον λέγω** = λέγω πολὺ ἐπιτυχῆ παρομοίωσιν. — **καὶ**

γάρ=διότι καί.— ἀγαθός=ἀνδρεῖος.— κακός=δειλός.— ἵνα... ἀγωνίαι... ὠθῶνται, ὑποκμ.: οἱ χεῖριστοι.— ὑπὸ μὲν τῶν... ὑπὸ δὲ τῶν = ὑπὸ τῶν μὲν... ὑπὸ τῶν δὲ = ὑπ' ἐκείνων μὲν (δηλ. τῶν πρώτων)... ὑπὸ τούτων δὲ (δηλ. τῶν τελευταίων). — εἰ μὲν... ἐδίδαξεν, ὡς ἀπόδοσις ἐννοεῖται τό: καλῶς ἔχει.— δια- γινώσκω=διακρίνω.

Σηπόμενα... τηκόμενα, ὑπὸ τίνων;— τότε γίνν... οἰκία, ἐπὶ Σωκράτους αἱ οἰκίαι τῶν Ἀθηναίων ἦσαν ἀπλοῦσταται, εὐτε- λεῖς ἐξωθεν, ἅτε ἐκ λίθων, πλίνθων καὶ ξύλων συγκείμεναι ἀπὸ τῶν Μακεδονικῶν δὲ χρόνων ἤρχισαν οἱ Ἀθηναῖοι νὰ οἰκοδομῶσι πολυτελεῖς οἰκίας.— τοὺς ἀρίστους πρώτους... καὶ τελευταίους... οὕτως ἔταττεν ὁ Νέστωρ τὸ στράτευμά του ἐν Τροίᾳ: πρβλ. Ἰλ. Δ. 297-300:

ἱππῆας μὲν πρῶτα σὺν ἵπποισιν καὶ ὄχεσφιν,
πεζοὺς δ' ἐξόπιθε στήσεν πολέας τε καὶ ἐσθλοὺς,
ἔρκος ἔμμεν πολέμοιο· κακοὺς δ' ἐς μέσον ἔλασσεν,
ὄφρα καὶ οὐκ ἐθέλων τις ἀναγκάῃ πολεμίζοι.—

ὠθῶνται, δηλ. πρὸς τὰ ἐμπρός.

§ 11.

Εἶεν=καλὰ! πολὺ καλὰ!—πότερά (=πόιερόν) σε... ἐδι-
δαξε, ἢ...; =ἐδίδαξέ σε μόνον τάτιν (τὸν στρατόν), ἢ...;
— καὶ ὅπη καὶ ὅπως χρηστέον ἐκ. τῶν τ. = καὶ ποῦ καὶ πῶς
πρέπει νὰ μεταχειρίζησαι ἕκαστον τάγμα.— οὐ πάνυ = οὐδαμῶς,
οὐδὲ ὅλως.— πολλά γ' ἐστί, πρὸς ἃ = ὑπάρχουσι βεβαίως πολλὰ
περιστάσεις, καθ' ἃς.— οὔτε τάτιν οὔτε ἄγ... = οὐ προσήκει
ὡσαύτως τάτιν (τινὰ τὸν στρατόν) ἢ ἄγειν.— ὡσαύτως =
κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον.— διεσαφήνιζε, ὑποκμ. ὁ Διονυσόδωρος.
— αἰσχυνεῖται... σε ἀποπέμψασθαι = θὰ ἐντραπή νὰ σε ἀπο-
λύσῃ, ἀπὸ ἐντροπῆν δὲν θὰ σε ἀπολύσῃ.— εἰληφῶς = ἄφ' οὗ ἔχει
λάβει.— ἐνδεής = ἐστερημένος ἀκριβοῦς γνώσεως (τῆς στρατηγίας).

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ 2.

§ 1.

Ἐντυχῶν δέ... = ἐντυχῶν δέ ποτέ τῶ (=τινι) ἡρημένῳ στρατηγεῖν (καθαρῶς τελκ. ἀπρμφ.). — τοῦ=τίνος. — ἄρά γε ὅτι = ἄρά γε προσηγόρευσεν αὐτὸν ποιμένα, ὅτι (αἰτλγκ.). — ὅπως ἔσονται καὶ... ἔξουσι καὶ... ἔσται, πλάγια ἐρωτημητκ. προτάσεις ἐκ τοῦ ἐπιμελεῖσθαι. — ἐπιμελοῦμαι ὅπως (μετὰ μέλλ. ὄριστκ.)=φροντίζω πῶς νά... — οἷς, οἴός, ἡ=πρόβατον. — καί, οὐ ἔνεκα... τοῦτο ἔσται = καί (πῶς) νά ἐπιτευχθῆ ὁ σκοπός, ἔνεκα τοῦ ὁποίου...

Ἄομηρον... προσαγορευῆσαι, ἐν Ἰλ. Β, 243:

Ὡς φάτο νεικείων Ἀγαμέμνονα, ποιμένα λαῶν
Θεοσίτης κτλ.—

οὐ ἔνεκα τρέφ., τοῦτο ἔσται, δηλ. ἡ ἐκ τῶν προβάτων ὠφέλεια, τὸ ἐξ αὐτῶν εισόδημα.

§ 2—4.

Τι δῆποτε = διατί ἄράγε. — ἐπήνεσε, ὑποκμ.: Ἄομηρος. — ἀμφοτέρον (ἐπιρρ.) β. τ' ἀγαθός κρ. τ' αἰχμ. = καὶ τὰ δύο συγχρόνως, δηλ. καὶ βασιλεὺς καλὸς καὶ γενναῖος πολεμιστῆς. — ἄρά γε ὅτι=ἄρά γε ἐπήνεσεν αὐτόν, ὅτι (αἰτλγκ.). — οὐκ εἰ... εὖ ἀγωνίζοιτο=οὐχὶ ἐάν... καλῶς (=γενναίως) ἤθελεν ἀγωνίζεσθαι. — μόνος αὐτός = μόνον αὐτός. — καὶ βασιλεὺς ἀγαθός, δηλ. ἀν εἶη. — οὐκ εἰ μόνον τοῦ ἑαυτοῦ βίου καλῶς προεστήκοι = οὐχὶ ἐάν ἤθελε διευθύνει καλῶς μόνον τὸν βίον του· κατ' ἔννοιαν = οὐχὶ ἐάν ἤθελε φροντίζει μόνον περὶ τῆς ἰδικῆς του εὐδαιμονίας. — ἀλλ' εἰ καὶ ὦν... = ἀλλὰ εἰ καὶ αἴτιος εἶη εὐδαιμονίας τούτοις, ὦν βασιλεύοι (ἢ εὐκτκ. καθ' ἔλξιν ἀντί: ὦν βασιλεύει). — οὐχ ἵνα ἑαυτοῦ καλῶς ἐπιμελῆται, κατ' ἔννοιαν = οὐχ ἵνα μόνον αὐτὸς εὖ πράττῃ. — δι' αὐτόν, συναπτέον τῶ: εὖ πράττωσι. — καὶ... δὲ = καὶ πρὸς τούτοις. — ὡς, ἐπιτείνει τὸ ὑπερβτκ. βέλτιστος=ὅσον τὸ δυνατόν... — αὐτὸν στρατηγόν, ἢ α' αἰτιατκ. ἀντικείμεν., ἢ β' κτγρμ. — οὔτε κάλλιον... = οὐ ῥαδίον ἔστιν εὐρεῖν (τινα) ἄλλο οὔτε κάλλιον τούτου οὔτε αἴσχιον τοῦ ἐναντίου. — ἐπισκοπῶ =; (I, 5, 1). — τίς εἶη =

ποία εἶναι.— *περὶ αἰρῶ τι* = ἀφαιρῶ τι.— *κατέλειπε δέ*, δηλ. αὐτῷ, τῷ ἡγεμόνι.— *τὸ εὐδ. ποιεῖν, ὧν... = (μόνον) τὸ ποιεῖν (αὐτὸν [τὸν ἡγεμόνα]) εὐδαίμονας ἐκείνους, ὧν... — ὧν ἂν ἡγήται* = τῶν ὁποίων εἶναι ἡγεμῶν.

Εἰπὼν, ἐν Ἰλ. Γ, 179.— (*τούτου αἵτιος*), δηλ. τοῦ εὖ ἀγωνίζεσθαι πρὸς τοὺς πολεμίους.— *οἱ ἐλόμενοι*, δηλ. αὐτὸν βασιλέα.— *τούτου ἔνεκα*, δηλ. τῆς βελτιώσεως τοῦ βίου.— *τοῦτο (παρασκ.)*, δηλ. τὸ γενέσθαι τὸν βίον τοῖς στρατευομένοις ὡς βέλτιστον.— (*κάλλιον*) *τούτου*, δηλ. τοῦ γενέσθαι τὸν βίον βέλτιστον.— *τὰ μὲν ἄλλα περ.*, *κατέλειπε δέ...*, ἢ ἔννοια: τὰ ἄλλα προσόντα τοῦ στρατηγοῦ παρεμέριζε θεωρῶν ὡς κύριον προσὸν τοῦτο, τὸ νὰ καθιστᾶ δηλ. ὁ στρατηγὸς εὐδαίμονας τοὺς παρ' αὐτοῦ στρατηγουμένους.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ 3.

§ 1—2.

Καὶ ἱππαρχεῖν δέ... = *καὶ οἶδα δ' αὐτὸν τοιάδε ποτὲ διαλεχθέντα τινὶ ἡρημένῳ ἱππαρχεῖν* (καθαρῶς τελχ. ἀπρμψ).— *καὶ... δέ*; (κεφ. 2, § 3).— *αὐτὸν* = *Σωκράτην*.— *ἱππαρχῶ* = εἶμαι ἱππαρχος (=διοικητὴς ἱππικοῦ).— *ἔχοις ἂν* = θὰ ἡδύνασο.— *οὐ γὰρ δὴ τοῦ...* = *οὐ γὰρ δὴ ἐπεθύμησας ἱππαρχεῖν (ἔνεκα) τοῦ ἐλαύνειν πρῶτος τῶν ἱππέων*.— *οὐ γὰρ δὴ* = διότι βεβαίως δέν.— *ἐλαύνω πρῶτος* = *προελαύνω* = (ἔφιππος) προηγοῦμαι.— *καὶ γὰρ*; (κεφ. 1, § 7-9).— *τούτου ἀξιοῦνται* = ἀπολαύουσι ταύτης τῆς προτιμῆσεως.— *γοῦν* = διότι βεβαίως.— *οὐδὲ τοῦ γνωσθῆναί γε* = *οὐδὲ ἔνεκα τοῦ γνωσθῆναί γε ἐπεθύμησας ἱππαρχεῖν*.— *ἔνεκα τοῦ γνωσθῆναί γε* = ἕνα γείνης γνωστός.— *ἀλλ' ἄρα ὅτι* = *ἀλλ' ἄρα* (= ἀλλ' ἴσως) *ἐπεθύμησας ἱππαρχεῖν ὅτι* (αἰτλγκ.).— *παραδοῦναι ἂν* = *παραδώσειν* = ὅτι θὰ παραδώσης.— *καὶ... γενέσθαι (ἂν)* = *καὶ... γενήσεσθαι* ἐκ τοῦ οἶει.— *τούτων ἡγούμενος* = ὡς ἡγεμῶν τούτων.— *καὶ μάλα* = βεβαιότατα.— *που* = ἴσως, ἂν δὲν ἀπατῶμαι.— *ἐφ' ἣν* = *δι' ἣν*.

— *ἵππων καὶ ἀμβ. ἔστιν*, δηλ. ἀρχή. — *ἀμβάτης = ἀναβάτης* = ἵππεύς. — *ἔστι γὰρ οὖν*, κυρίως = (δὲν πρέπει ν' ἀμφιβάλλῃς περὶ τούτου) διότι τῷ ὄντι εἶναι (ἀρχὴ ἵππων καὶ ...) εἶτα = βεβαιότατα.

Ἰππαρχεῖν, οἱ ἵππαρχοι ἐν Ἀθήναις ἦσαν δύο, χειροτονοῦμενοι ἐξ ἀπάντων τῶν Ἀθηναίων καὶ ἡγούμενοι τῶν ἵππέων, ὃ φυλῶν ἑκάτερος διετέλουν δὲ ὑπὸ τὰς διαταγὰς τῶν στρατηγῶν. — *ἡμῖν*, δηλ. τῷ Σωκρ. καὶ τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ. — *οἱ ἵπποτοξόται*, οὗτοι ἦσαν ἔφιπποι τοξόται· ἀνῆρχοντο εἰς 200 καὶ ἀπετέλουν τὴν ἐμπροσθοφυλακὴν τοῦ ἵππικοῦ τῶν Ἀθηναίων, ἦσαν δηλ. ὅ, τι οἱ ψιλοὶ ἐν τῷ πεζικῷ· τὸ ἵππεύειν ἐν τοῖς ἵπποτοξόταις ὑπελαμβάνετο ταπεινόν. — *τούτου γε*, δηλ. *τοῦ προελαύνειν*.

§ 3—4.

Ἴθι δὴ = ἐμπρὸς λοιπόν. — *ὄπως* = πῶς, κατὰ τίνα τρόπον. — *καὶ ὅς* = ; (κεφ. 1, § 5). — *οὐκ ἐμόν*, κατηγορ. εἰς τὸ: *τοῦτο τὸ ἔργον*. — *ἀλλ' ἰδίᾳ ἕκαστον δεῖν...* = *ἀλλὰ δεῖν* (ἐκ τοῦ οἶμαι) *ἕκαστον (ἵππέα) ἰδίᾳ ἐπιμελεῖσθαι τοῦ ἑαυτοῦ ἵππου*. — *παρέχονται*, ὑποκμ.: *οἱ ἵππεις*. — *παρέχομαι τὸν ἵππον τινί* = παρουσιάζω τὸν ἵππον μου εἰς τινα. — *κακοσκελῆς* = ὁ ἔχων κακὰ σκέλη. — *ἀσθενῆς* = ἀδύνατος. — *ἄτροφος* = κακῶς τρεφόμενος. — *ἀνάγωγος* = ἀτίθασος, ἀδάμαστος. — *ὄπου ἂν* = ὅπουδῆποτε καὶ ἂν. — *λακτιστής* = ὁ λακτίζων. — *ὥστε μὴδὲ τ. δυνατόν εἶναι* = ὥστε νὰ μὴ εἶναι δυνατόν μὴδὲ νὰ τοὺς θέσῃς εἰς τάξιν, εἰς γραμμὴν. — *ἀλλὰ καλῶς...*, ὁ *ἀλλὰ* ἐνταῦθα = βεβαίως, ἀληθῶς. — *καλῶς λέγω* = ἔχω δίκαιον. — *εἰς τὸ δυνατόν* = κατὰ τὸ δυνατόν, καθ' ὅσον εἶναι δυνατόν.

Παρέχονται σοὶ τοὺς ἵππους, δηλ. κατὰ τὴν ἐπιθεώρησιν (*δοκιμασίαν*) τῶν ἵππων, ἣν ὄφειλες νὰ κάμνης ὡς ἵππαρχος. — *οἱ μὲν... οἱ δέ*, δηλ. τῶν ἵππέων. — *τοιούτων*, δηλ. ἵππέων μεθ' ἵππων κακοπόδων, ἀσθενῶν κτλ.

§ 5—7.

Τί δέ, πρβλ. βιβλ. II, κεφ. 1, § 3. — *ἔγωγε* = μάλιστα. — *ἀναβατικός ἐπὶ τὸν ἵππον* = ἐπιδέξιος (ἱκανός) εἰς τὸ ἀναβαίνειν ἐπὶ

τὸν ἵππον.—**γοῦν**, ἐνταῦθα=βεβαίως.—**μᾶλλον**=εὐκολώτερον.—**τι γὰρ=τι δέ**.—**κινδυνεύειν=πολεμεῖν**· ὡς ὑποκμ. τοῦ ἀπρμφ. νοητέα ἢ αἰτιατκ. σέ.—**πότιερον ἐπάγειν...ἦ...**; =**κελεύσεις τοὺς πολεμίους ἐπάγειν ἐπὶ τὴν ἄμμον, ἐνθαπερ...**, ἢ **πειράσει...**;—**ἐπάγω** (ἀμετβ.) = πορεύομαι, ἔρχομαι.—**μελέται** = ἀσκήσεις (τῶν στρατιωτῶν).—**τοῦ βάλλειν...**; = **ἐπιμέλειαν τινα ποιήσει τοῦ βάλλειν ὡς πλείστους ἀπὸ τῶν ἵππων**;—**ἐπιμέλειαν ποιοῦμαι τιος** = **ἐπιμελοῦμαι τιος**.—**βάλλω** = ἀκοντίζω.—**ὡς πλείστους**, ὑποκμ. τοῦ **βάλλειν**· ὡς **πλείστοι** = ὅσον τὸ δυνατόν πλείστοι.—**θῆγω** = διεγείρω, θαρρύνω.—**ἄλκιμος** = ἀνδρεῖος.—**εἰ δὲ μὴ** = **εἰ δὲ μὴπω διανενοῦμαι**.—**ἀλλὰ νῦν γε** = τῶρα ὅμως τοῦλάχιστον.

Δεῖ γοῦν, δηλ. **ἐμὲ αὐτοὺς ἀναβατικωτέρους ποιῆσαι**.—**εἴ τις...** **καταπέσοι**, οἱ ἵππεῖς ἐπέβαινον ἄνευ ἀναβολῶν ἐπὶ γυμνασθ τοῦ ἵππου ἢ ἐπιτιθέντες μαλακὰ καλύμματα ἢ προσκεφάλαια δι' αὐτὸ κατὰ τὴν ἐπέλασιν ἤτο δυνατόν νὰ καταπέσῃ ὁ ἵππεὺς ἀπὸ τοῦ ἵππου.—**οὔτω**, δηλ. **εἰ ἀναβατικὸς εἶη**.—**ἐπὶ τὴν ἄμμον**, ἐννοεῖ τὸν **ἀμμόδρομον**, δηλ. τὸ ἀμμῶδες ἔδαφος, τὸ κατάλληλον πρὸς ἵπποδρομίαν.—**βέλτιον**, δηλ. **ἔστι ποιεῖσθαι τὰς μελέτας ἐν τοιοῦτοις χωρίοις ἢ ἐν τῇ ἄμμῳ**.—(**βέλτιον**) **καὶ τοῦτο**, δηλ. **τὸ ἐπιμελεῖσθαι ἐμὲ τοῦ βάλλειν ὡς πλείστους ἀπὸ τῶν ἵππων**.—**ἄπερ**, δηλ. **τὸ θῆγειν καὶ ἐξοργίζειν**.—**ἄλκιμ. ποιεῖ**, τίνας;—**πειράσομαι**, τί;

§ 8—10.

Ἄληθῆ λέγω = **καλῶς λέγω**; (§ 4).—**οὓς ἂν ἠγῶνται** = **οὓς ἠγοῦνται**.—**βέλτιστος**=**ικανώτατος**.—**καὶ γὰρ**=**οὔτω** π.χ.—**ἐν νόσῳ, ὃν ἂν ἠγ...**=**ἐν νόσῳ τούτῳ μάλιστα πείθονται, ὃν ἂν ἠγῶνται** (= **ὃν ἠγοῦνται**)...—**ιατρικὸς** = ἔμπειρος (καλὸς) ἱατρός.—**ἐν πλῶ**, δηλ. **τούτῳ μάλιστα πείθονται**· τὸ αὐτὸ νοητέον καὶ εἰς τὸ **ἐν γεωργίᾳ**.—**ὃν ἂν**, δηλ. **ἠγῶνται**.—**κυβερνητικὸς**=**καλὸς κυβερνήτης** (πλοίου).—**γεωργικὸς**=; (βιβλ. I, κεφ. 1, § 7).—**καὶ μάλα**=; (§ 2).—**οὐκοῦν εἰκόσ..**=**οὐκοῦν εἰκόσ** (ἔστι) **καὶ ἐν ἱππικῇ τοὺς ἄλλους ἐθέλειν πείθεσθαι τούτῳ μάλιστα, ὃς ἂν φαίνεται μάλιστα εἰδῶς** αἰδεῖ ποιεῖν.—**ἐὰν**

οὖν...=ἐὰν οὖν ἐγὼ δῆλος ὦ ὢν βέλτιστος αὐτῶν· κατ' ἔννοιαν
 =λοιπὸν ἐὰν ἐγὼ θεωρῶμαι ὡς ὁ ἰκανώτατος μεταξύ αὐτῶν.—ἐὰν
 γε...=ἀρκέσει σοι, ἐὰν γε... — πρὸς τοῦτω = πρὸς τοῦτοις.—
 διδάσκω τινά, ὡς = πείθω τινά ἔτι.—πῶς... τοῦτο διδάξω,
 κατ' ἔννοιαν = πῶς... τοῦτο δυνήσομαι.—εἴ σοι δέοι (ἀντί :
 εἴ σε δέοι) δ.=ἐὰν παρίστατο ἀνάγκη νὰ πείθῃς (τούτους).

"*Ἄνευ τούτου, δηλ. τοῦ πείθεσθαι.—ἐπὶ τοῦτο, δηλ.;—
 (ἀρκέσει μοι) τοῦτο, δηλ. τὸ δῆλον εἶναι ἐμὲ ὄντα βέλτιστον
 αὐτῶν.—πολὺ ῥᾶον, δηλ. διδάσκειν αὐτούς, ὡς τὸ πείθεσθαί
 σοι κάλλιον τε καὶ σωτηριώτερον αὐτοῖς ἔσται.*

§ 11—15.

*Λέγεις σὺ τόν... = λέγεις σὺ δεῖν τὸν ἵππαρχον ἐπιμελεῖ-
 σθαι καὶ τοῦ δύνασθαι λέγειν.—λέγω=θέλω νὰ εἶπω, ἔννοῶ.—
 ἐπιμελοῦμαι τοῦ δύνασθαι λέγειν=ἀσχοῦμαι εἰς τὴν εὐγλωτ-
 τίαν, εἰς τὴν ῥητορικὴν.—σὺ δ' ὦρου = τοῦτο μὲν ἔλεγον, σὺ
 δὲ ὦρου.—χρῆναι σιωπῇ ἵππαρχεῖν=ἔτι πρέπει οὗτος (ὁ
 ἵππαρχος) νὰ διαχειρίζεται τὸ ἀξίωμα του σιωπῶν.—ἐνθυμου-
 μαί=;—ὄσα τε... καὶ εἴ τι..., ὅ τε... καὶ = οὐ μόνον...
 ἀλλὰ καί.—νόμῳ=κατ' ἔθος, κατὰ συνήθειαν.—κάλλιστα ὄντα,
 ἢ μετχ. αἰτλγκ.—ἄριστα, ἐπίρρ.—μάλιστα λόγῳ χρῶνται=
 κατ' ἐξοχὴν χρησιμοποιοῦσι τὸν λόγον.—διαν=δσάκις.—χορὸς
 γίγνεται=καταρτίζεται χορὸς (=ἔμιλος ἐκ χορευτῶν καὶ αἰοιδῶν).
 —ἄλλοθεν οὐδαμόθεν=ἐξ οὐδεμιᾶς ἄλλης πόλεως.—ἐφάμιλλος
 =ἕμοιος.—εὐανδρία=πλήθος ὠραίων ἀνδρῶν.—τῇ ἐνθάδε, δηλ.
 εὐανδρία.—ἀλλὰ μὴν=καὶ μὴν.—οὔτε εὐφωνία... = Ἐθη-
 ναῖοι διαφέρουσι τῶν ἄλλων οὐ τοσοῦτον εὐφωνία ἢ μεγέ-
 θει καὶ ῥώμῃ σωμάτων ὅσον φιλοτιμία.—διαφέρω τινός τινι
 =ὑπερτερῶ τινὰ εἰς τι ἢ διὰ τινος.—εὐφωνία=καλὴ φωνή.—
 οὐκοῦν...; , ἐνταῦθα=λοιπὸν δέν...!;—τοῦ ἐνθάδε=τοῦ ἐν
 τῇδε τῇ πόλει.—πολὺ ἂν διενεγκεῖν, ὑποκμ.: Ἐθηναίους.—
 τοῦτω, ἢ δοτκ. αὐτὴ προεξαγγέλλει τὰς ἐπομένας δοτκ. παρα-
 σκευῇ καὶ εὐταξία καὶ τῷ...—εὐταξία=πειθαρχία.—τὸ
 ἐτοιμῶς κινδυνεύειν πρὸς τινὰ=ἡ προθυμία πρὸς πόλεμον
 κατὰ τινος = τὸ θάρρος ἐν τῇ μάχῃ.—εἰ νομίσειαν = εὐθὺς ὡς*

ἤθελον νομίσει (πεισθῆ). — **πειρῶ**, προστακτ. τοῦ **πειρῶμαι**. — **ὠφελήσει**, μέσος μέλλ. μετὰ παθητικ. σημασίας = **ὠφεληθήσει**. — **ἀλλὰ** = βεβαίως.

Λέγεις... ἐπιμελ. δεῖν..., ταῦτα λέγει ἀναφορικῶς πρὸς τὸν ἀνωτέρω λόγον τοῦ Σωκρ., καθ' ὃν ὁ ἑπάρχος πρέπει νὰ πείσῃ τοὺς ἱππεῖς. — **ζῆν**, ἐνταῦθα ἐννοεῖται κατ' ἐξοχὴν ὁ ἐξηγου- νισμένος βίος καὶ ἀντιτίθεται πρὸς τὸν ἀγροῖκον βίον. — **εἷ τι ἄλλο καλὸν μανθάνει τις μ.**, ἐννοεῖ τὴν μάθησιν, πρὸς ἣν ἐξ ἰδίας κλίσεως τρέπεται τις, κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὴν **νόμφ γιγνομένην** παιδείουσιν. — **χορὸς εἷς**, οὗτος ἀντιτίθεται πρὸς τοὺς ἄλλους **χοροὺς** τοὺς ὑπὸ τῶν λοιπῶν πόλεων πεμπομένους εἰς Δῆλον, ὡς δεικνύουσιν αἱ λ. **οὐδεῖς (χορὸς) ἄλλοθεν οὐδαμῶθεν**. — **ὁ εἷς Δῆλον πεμπόμενος**, αἱ Ἀθῆναι ἀνὰ πᾶσαν τετραετίαν ἔστελλον εἰς Δῆλον πρὸς τιμὴν τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ τῆς Ἀρτέμιδος ἱερὰν πρεσβείαν (**θεωρίαν**) καὶ μετὰ ταύτης καὶ χορὸν νέων, ὅστις διη- γωνίζετο πρὸς τοὺς ἐκ τῶν ἄλλων πόλεων τῆς Ἑλλάδος πεμπομένους χορούς· διάφορος τῆς **θεωρίας** αὐτῆς ἦτο ἢ κατ' ἔτος πεμπομένη εἰς Δῆλον (πρβλ. κατωτέρω ἐν βιβλ. IV, κεφ. 8, § 2 «**Δήλια**»). — **τούτω (ἐφάμ.)**, δηλ. τῷ ἐνὶ χορῷ, τῷ ἐξ Ἀθηναίων πεμπομένῳ. — **εὐανδρία... συνάγεται**, συνήθεια ἦτο παρὰ τοῖς Ἀθην. νὰ ἐκλέγονται κατὰ τὴν ἐν Δήλῳ τελουμένην ἑορτήν, ὡς κατὰ τὴν ἑορτήν τῶν Παναθηναίων, οἱ ὠραιότατοι νέοι καὶ γέροντες, ἵνα ἡγῶνται τῶν πομπῶν. — **εὐφωνία... σωμ. μεγέθει καὶ δῶμῃ**, τὸ μὲν **εὐφωνία** ἀναφέρεται εἰς τοὺς συγκροτοῦντας τὸν χορὸν, τὸ δὲ **σ. μεγέθει καὶ δ.** εἰς τὸ **εὐανδρία**. — **τῶν ἄλλων**, δηλ. Ἑλλή- νων. — **ταῦτα (ποιοῦντες)**, πᾶσα; — **λέγεις σύ... τεύξεσθαι** (§ 11—14), ἢ ἐννοία: ὁ ἑπάρχος πλὴν τῶν ἄλλων προσόντων ὀφείλει νὰ ἔχῃ καὶ δύναμιν λόγου, ἵνα πείθῃ τοὺς ἱππεῖς· οὐδὲν δὲ σπουδαῖον κατορθοῦται ἄνευ τοῦ λόγου. Οἱ Ἀθην. εἶναι φιλότιμοι, ὡς ἀποδεικνύει ἡ προθυμία αὐτῶν εἰς τὸ νὰ παρουσιάζωσιν εἰς Δῆλον ἄνδρας εὐφώνους καὶ ὠραίους. Ἐὰν λοιπὸν ὁ ἑπάρχος κεντήσῃ τὴν φιλοτιμίαν καὶ τῶν ἱππέων, θὰ προθυμοποιηθῶσι νὰ ὑπερέχωσι τῶν ἱππέων τῶν ἄλλων πόλεων, ἵνα τύχωσιν ἐπαίνου καὶ τιμῆς.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ 5.

§ 1.

‘Ο πάνυ = ὁ ὀνομαστός, ὁ μέγας. — διαλεγόμενος, ὑποκμ.: ὁ Σωκρ. — τοι = βεβαίως. — σοῦ στρατηγησαντος = σοῦ στρατηγοῦ γενομένου = ἂν σύ (ποτε) γείνης στρατηγός. — εἰς τὰ = ὡς πρὸς τὰ. — βουλοίμην ἄν . . . ἃ λέγεις = βουλοίμην ἄν . . . γενέσθαι ταῦτα, ἃ λέγεις. — ὅπως ταῦτα γένοιτ’ ἄν = πῶς ταῦτα εἶναι δυνατόν νὰ γείνωσιν. — βούλει . . . διαλογιζόμενοι . . . ἐπισκοπῶμεν = βούλει διαλογιζόμεθα περὶ αὐτῶν καὶ ἐπισκοπῶμεν. — βούλει, μεθ’ ὑποτακτ. ἀπορηματκ. = θέλεις νὰ . . . — διαλογίζομαι περὶ τίνος = συνδιαλέγομαι, συζητῶ περὶ τίνος. — ἐπισκοπῶ = ἐξετάζω. — ὅπου ἤδη τὸ δυνατόν ἐστί = ποῦ τώρα ἐγκείται τὸ μέσον, δι’ οὗ εἶναι δυνατόν νὰ γείνωσι ταῦτα.

§ 2-3.

Πλήθει = ὡς πρὸς τὸ πλῆθος. — οὐδέν, ἐπίρρ. = οὐδόλως. — μειῶν = ἐλάσσων. — οἶδα γάρ, ὁ γὰρ = βεβαίως. — σώματα ἀγαθὰ καὶ καλὰ = ἄνδρες γενναῖοι καὶ ὠραῖοι. — πότερον ἐκ Β . . . = οἶτε ἐκλεχθῆναι ἂν πλείω ἐκ Β. ἢ ἐξ Ἀθηναίων. — ταύτη = ὡς πρὸς τοῦτο (δηλ. ὡς πρὸς τὴν γενναιότητα καὶ ὠραιότητα τῶν ἀνδρῶν). — δοκοῦσι, ὑποκμ.: οἱ Ἀθηναῖοι. — λείπομαι = ὑπολείπομαι, εἶμαι κατώτερος. — εὐμενέστεροί εἰσιν ἑαυτοῖς (= ἀλλήλοις) = εὐμενέστερον διάκεινται πρὸς ἀλλήλους, εἶναι πλέον ἠγαπημένοι πρὸς ἀλλήλους. — πλεονεκτούμενοι, μετχ. αἰτλγκ. — πλεονεκτοῦμαι ὑπὸ τίνος = ἀδικοῦμαι ὑπὸ τίνος. — ἀλλὰ μὴν = ; (I, 1, 6). — φιλοτ . . . εἰσί, ὑποκμ.: οἱ Ἀθηναῖοι. — οὐχ ἥμιστα = μάλιστα. — παροξύνει, ἀντικμ.: αὐτοὺς (τοὺς Ἀθηναίους). — εὐδοξία = καλὴ φήμη, δόξα. — καὶ μὴν . . . γε = καὶ πρὸς τούτοις μάλιστα. — καλὰ ἔργα προγόνων = ἀνδραγαθήματα (κατορθώματα) προγόνων. — οὐκ ἔστιν οἷς (= οὐκ εἰσιν ἄλλοις, οἷς) ὑπάρχει ἢ Ἀθηναίοις, κατ’ ἔννοιαν = οὐδεὶς ἄλλος λαὸς δύναται νὰ ἐπιδείξῃ . . . ἢ οἱ Ἀθηναῖοι. — ᾧ = τούτῳ δέ. — ἐπαίρομαι τινί = ὑπερηφανεύομαι διὰ τι.

Ἀθηναῖοι Βοιωτῶν, παραβάλλει τοὺς Ἀθην. πρὸς τοὺς Βοιωτούς, διότι πρὸς τούτους εἶχον τότε πόλεμον οἱ Ἀθην.— **λείπεσθαι**, δηλ. τῶν Βοιωτῶν.— **Βοιωτῶν . . . πολλοί**, ὡς π. χ. οἱ Πλαταιεῖς καὶ οἱ Θεσπιεῖς.— **οὐδέν . . . τοιοῦτον**, δηλ.;— **μεγαλ. πάντων**, δηλ. τῶν Ἑλλήνων.— **ἄπερ**, δηλ. ἡ φιλοτιμία καὶ ἡ μεγαλοφροσύνη.— **ἐν τούτοις**, τίσι;— **ᾧ**, δηλ. **τῷ ὑπάρχειν καλὰ ἔργα προγόνων**.

§ 4.

Ταῦτα ἀληθῆ λέγεις πάντα—**ταῦτα πάντα**, ἃ λέγεις, ἀληθῆ ἔστι—εἰς ὅλα αὐτὰ ἔχεις δίκαιον.— **ἄφ' οὗ**—**ἄφ'** ὄτου.— **ἢ τε σὺν Τολμ. . . συμφορὰ**—**ἢ ἐν Λεβαδείᾳ συμφορὰ τῶν σὺν Τολμίδῃ χιλίων** (=τῶν ὑπὸ τὸν Τολμίδην χιλίων).— **ἢ μεθ' Ἴππ. (συμφορὰ)**—**ἢ συμφορὰ τῶν ὑπὸ τὸν Ἴπποκράτη**.—**ἐπὶ Δηλίῳ**—**παρὰ τὸ Δῆλιον**.—**ἐκ τούτων**—**ἀπὸ τούτων τῶν μαθημάτων**—**ἀπὸ τότε**.—**τεταπεινῶνται μὲν . . . ἐπῆρται** (τοῦ β. **ἐπαίρομαι**) **δὲ τὸ . . . φρόνημα**—**ἔχει ταπεινωθῆ . . . ἐν ᾧ τὸ φρόνημα . . . ἔχει ἐξυψωθῆ**.—**πρὸς τοὺς**—**ἀπέναντι τῶν**.—**αὐτοὶ καθ' αὐτοὺς**—**αὐτοὶ μόνοι τῶν** (ἄνευ δηλ. τῆς βοηθείας ἄλλου).

Ἡ τε σὺν Τολ. . . συμφορὰ, νοεῖται ἢ ἦν, ἢν ὑπέστησαν παρὰ τῶν Βοιωτῶν χίλιοι Ἀθηναῖοι ὑπὸ τὸν στρατηγὸν Τολμίδην παρὰ τὴν Κορώνειαν (πόλιν κειμένην πλησίον τῆς Λεβαδείας) τῷ 447 π. Χ. — **ἢ μεθ' Ἴππ. ἐπὶ Δηλίῳ**, τῷ 424 π. Χ. συνήφθη μάχη παρὰ τὸ Δῆλιον τῆς Βοιωτίας μεταξὺ τῶν Ἀθηναίων στρατηγουμένων ὑπὸ τοῦ Ἴπποκράτους καὶ τῶν Βοιωτῶν στρατηγουμένων ὑπὸ τοῦ Παγώνδου, καθ' ἣν δεινὴν ἦν ὑπέστησαν οἱ Ἀθηναῖοι ἀπολέσαντες πολλὰς χιλιάδας ἀνδρῶν καὶ τὸν στρατηγὸν αὐτῶν. Τῆς μάχης ταύτης μετέσχε καὶ ὁ Σωκρ. (βλ. εἰς. ἐν σελ. 64).

§ 5-6.

Ἄλλὰ—**βεβαίως**.—**δοκεῖ δέ μοι . . .**—**δοκεῖ δέ μοι νῦν ἡ πόλις διακεῖσθαι εὐαρεστοτέρως ἀνδρὶ ἀγαθῷ ἄρχοντι**.—**εὐαρέστως διάκειμαι τινι**—**προθύμως ὑπακούω εἰς τινα**.—**ἀνδρὶ ἀγαθῷ ἄρχοντι**—**ἀγαθῷ ἄρχοντι**.—**θάρσος**—**αὐτοπεποίθησις**.—**ἀμέλειάν τε καὶ . . . ἐμβάλλει (τοῖς ἀνθρώποις)**—**καθιστᾷ τοὺς ἀνθρώπους ἀμελεῖς καὶ . . . ποιεῖ**, ὡς ἀντικμ.

νοητέον: τοὺς ἀνθρώπους.— *τεκμήραιο*, εὐκτκ. ἀορ. τοῦ *τεκμαίρομαι*.— *οἱ ἐν ταῖς ναυσὶν (ὄντες)* = τὰ πληρώματα τῶν πλοίων, οἱ ναῦται.— *φοβῶνται*, ὑποκμ.: *οἱ ἐν ταῖς ναυσὶ*.— *ἀταξία* = ἀπειθαρχία.— *ἔστ' ἄν* = ὅταν.— *χειμῶν* = κακοκαιρία, τρικυμία.— *καραδοκῶ τι* = ἔχω ἐστραμμένην τὴν προσοχὴν μου εἰς τι.

Δοκεῖ μοι . . . νῦν εὐαρεσι. διακεισθαι . . ., ἡ ἔννοια: νομίζω ὅτι ἡ πόλις θὰ ὑπακούῃ προθυμότερον τῶρα (δηλ. μετὰ τὴν ἤτταν) εἰς καλὸν ἄρχοντα ἢ πρότερον (ὅτε δηλ. ἐνίκα).— *ὥσπερ χορευταί*, οἱ χορευταί (δράματος) διαρκῶς ἔχουσι τὰ βλέμματά των ἐστραμμένα πρὸς τὸν κορυφαῖον τοῦ χοροῦ, ὅστις σημαίνει αὐτοῖς τὸν ρυθμόν.

§ 7—8.

Ἄλλὰ μὴν, ἐνταῦθα = ἀλλὰ τῷ ὄντι, ἀλλ' ἀληθῶς.— *εἴ γε νῦν μάλιστα πείθονται* (ὑποκμ.: οἱ Ἀθηναῖοι) = ἐὰν βεβαίως τῶρα πρὸ πάντων ἤθελον ἔχει πειθαρχίαν. — *ὦρα ἂν εἴη λέγειν* = θὰ ἦτο κατάλληλος περίστασις νὰ συζητῶμεν. — *ἀνερασθῆναι*, ἀορ. τοῦ ῥ. *ἀνερῶμαι* = ἐκ νέου ἀγαπῶ, ἐκ νέου ἐπιθυμῶ.— *ἀρετῆ* = ἀνδρεία.— *εἰ ἐβουλ. χρ. αὐτοὺς ὧν . . . ἀντιποιεῖσθαι* = *εἰ ἐβουλόμεθα ἀντιποιεῖσθαι αὐτοὺς* (ὑποκμ.) *χορημάτων ἅ . . . ἀντιποιουμαι τινος* = ἐγείρω ἀξιώσεις ἐπὶ τινος. — *χορήματα* = κτήματα. — *εἶχον*, καθ' ἔλξιν πρὸς τὸ *ἐβουλόμεθα* ἀντί: *ἔχουσι*. — *ταῦτα πατρῷά τε ὄντα καὶ προσήκοντα* = ὅτι ταῦτα εἶναι πατρικά των καὶ ἀνήκουσιν εἰς αὐτοὺς. — *ἂν . . . ἐξωρῶμεν* = θὰ παρωρῶμεν, θὰ παρεκινουῦμεν. — *ἀντέχομαι τινος* = δὲν πᾶραιτοῦμαι τὴν κατοχὴν τινος. — *ἐπεὶ δὲ τοῦ . . . ἐπεὶ* (αἰτλγκ.) *δὲ βουλόμεθα ἐπιμελεῖσθαι αὐτοὺς* (ὑποκμ.) *τοῦ μετ' ἀρετῆς πρωτεύειν*. — *δεικτέον (ἔστι)*, ἐκ τούτου ἐξαρτ. 1) κατγρμκ. μετχ. (προσηκον), 2) εἰδικὴ πρότασις (*ὡς . . . ἂν εἴεν*). — *τοῦτ' αὖ δεικτέον . . .* = *δεὶ ἡμᾶς αὖ δεικνύναι (αὐτοῖς) ὅτι τοῦτο* (δηλ. *τὸ μετ' ἀρετῆς πρωτεύειν*) *ἐκ παλαιοῦ* (= ἀπὸ παλαιοῦ χρόνου) *μάλιστα προσήκει αὐτοῖς*. — *καὶ ὡς . . . καὶ* (δεικτέον ἔστι) *ὡς ἂν εἴεν* (οἱ Ἀθην.) *κράτιστοι πάντων ἐπιμελόμενοι* (μετχ. ὑποθκ.) *τούτου*. — *κράτιστος* = ἰσχυρότατος.

Πῶς ἂν αὐτοὺς . . ., δηλ. τοὺς Ἀθηναίους. — *οὐκοῦν*, ἀναφορικῶς πρὸς τὴν προηγηθεῖσαν παρότρυνσιν, τὴν κειμένην ἐν τῷ:

ἄρα ἂν εἴη λέγειν. — οὕτως, δηλ. ἀποδεικνύντες ταῦτα παιρῶ
δὲντα καί... .

§ 9 — 12.

Οἶμαι μὲν = κατὰ τὴν γνώμην μου βέβαια. — εἰ τοὺς γε παλ...,
ἢ σύνταξις: εἰ ἀναμιμνήσκοιμεν (αὐτούς), αὐτοὺς ἀκηκοότας,
τοὺς γε παλαιότατους ὧν (= τούτων, οὗς) ἀκούομεν προγό-
νους αὐτῶν γεγονέναι (ἐκ τοῦ ἀναμιμνήσκοιμεν) ἀρίστους =
ἂν ἠθέλομεν ἀνακαλεῖ εἰς τὴν μνήμην αὐτῶν, ἐπειδὴ οἱ ἴδιοι τὸ
ἔχουσι ἀκούσει, ὅτι οἱ παλαιότατοι τοῦλάχιστον ἐξ ἐκείνων, τοὺς
ὁποίους (καθ' ἡμέραν) ἀκούομεν, πρόγονοι αὐτῶν (τῶν Ἀθην.)
ἔχουσι γείνει ἀριστοί. — ἄρα λέγεις = ἴσως ἔννοεῖς. — ἡ τῶν θεῶν
(γενκ. ἀντικμ.) κρίσις = ἡ περὶ τῶν θεῶν δίκη. — οἱ περὶ Κέκρωπα
= ὁ Κέκρωψ καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ δικασταί. — δι' ἄρειτην = ἔνεκα τῆς
ἀρετῆς του. — λέγω γάρ, καὶ τὴν... γε = βεβαίως ταύτην ἔννοω,
καὶ πρὸς τούτοις τὴν... — τροφή = ἀνατροφή. — ἐπ' ἐκείνου
= κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνου. — πρὸς τοὺς ἐκ τῆς... = πρὸς
τοὺς (ἐπελθόντας ἐπὶ τὴν Ἀττικὴν) ἐκ πάσης τῆς ἐχομένης
ἡπειρου. — ἡ ἐχομένη ἡπειρος = ἡ γειτονικὴ ξηρὰ (χώρα). —
καὶ τὸν ἐφ' Ἡρακ... = καὶ τὸν ἐφ' Ἡρακλειδῶν (γενόμενον
πόλεμον) πρὸς τοὺς ἐν Πελοπ. οἰκοῦντας. — ἐφ' Ἡρακλειδῶν
= ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τῶν Ἡρακλ. — οἱ ἐπὶ Θησέως πολεμηθέντες
(πόλεμοι) = οἱ πόλεμοι, οἱ ὅποιοι διεξήχθησαν ἐπὶ τῶν χρόνων
τοῦ Θησέως. — ἐκεῖνοι δῆλοι γεγονάσι... ἀριστεύσαντες =
δῆλον γέγονεν ὅτι ἐκεῖνοι ἠρίστευσαν... — οἱ καθ' ἑαυτοὺς
ἄνθρωποι = οἱ σύγχρονοὶ των. — εἰ δὲ βούλει, κατ' ἔννοιαν =
ἔτι δέ. — ἀ... ἔπραξαν, ἔφαρτ. ἐκ τοῦ ἔννοουμένου λέγω (=
ἔννοω). — γεγονότες = ἀκμάσαντες. — τὰ μὲν... τὰ δὲ = ἄλλοτε
μὲν... ἄλλοτε δέ. — αὐτοὶ καθ' αὐτοὺς = αὐτοὶ μόνοι των. —
κυριεύω τινός = εἶμαι κύριός τινος. — καὶ πλείστην... κεκτ. =
καὶ πρὸς τοὺς κεκτημένους δύναμιν καὶ ἀφορμὴν πλείστην
(πασῶν τῶν δυνάμεων καὶ ἀφορμῶν) τῶν προγεγονότων
(βασιλέων τῆς Ἀσίας). — ἀφορμὴ = μέσα, πόροι. — οἱ δὲ καὶ
λέγονται = περὶ τούτων δὲ ὡς γνωστὸν καὶ ἀναφέρεται ὅτι... — διε-
νεγκεῖν, ἀφρ. τοῦ [διαφέρω τινός = ὑπερτερῶ τινα. — λέγονται
γὰρ = βεβαίως ἀναφέρεται τοῦτο περὶ αὐτῶν. — τοιγαροῦν =

διὰ τοῦτο λοιπόν. — *πολλῶν μεταναστάσεων . . . γεγονυιῶν* = ἐν ᾧ ἔχουσι γείνει πολλαὶ μεταναστεύσεις. — *ὑπὲρ δικαίων ἀντιλέγοντες* = οἵτινες ἐφιλονίκουν πρὸς ἀλλήλους ὑπὲρ τῶν δικαίων των. — *ἐπέτρεπον ἐκείνοις*, ὡς β' ἀντικμ. νοητέον τὸ: *τὰ δίκαια*. — *ἐπιτρέπω τινὶ τὰ δίκαια* = ἀναθέτω (ἐμπιστεύομαι) εἰς τινα τὴν περὶ τῶν δικαίων κρίσιν. — *ὑπὸ κρείττ. ὑβρίζομενοι* = οἱ ὑβρίζοντο ὑπὸ κρείττονων. — *ὑβρίζομαι* = καταπιέζομαι, καταδυναστεύομαι.

(*Πῶς ἂν*) τοῦτο, ποῖον; — *ὧν ἀκούομεν*, δηλ. ἐν τοῖς σχολείοις καὶ ἀλλ. — *τὴν τῶν θεῶν κρίσιν*, ἐννοεῖ τὴν κρίσιν κατὰ τὴν μεταξὺ τοῦ Ποσειδῶνος καὶ τῆς Ἀθηνᾶς ἔριδα περὶ τῆς κυριαρχίας τῆς Ἀττικῆς. — *τὸν ἐπ' ἐκείνου* (δηλ. τοῦ Ἐρεχθέως) *γενόμενον . . .*, ἐννοεῖ τὸν πόλεμον, ὃν διεξήγαγεν ὁ Ἐρεχθεὺς κατὰ τῶν ἐπελθόντων ἐπὶ τὴν Ἀττικὴν Θρακῶν καὶ Ἐλευσινίων. — *ἐκ τῆς ἐχομένης ἡπείρου*, δηλ. τῆς Θράκης καλεῖ [δὲ τὴν Θράκην *ἐχομένην* τῇ Ἀττικῇ, διότι κατὰ τοὺς μυθικοὺς ἐκείνους χρόνους οἱ Θραῖκες κατεῖχον ὅλην τὴν βορείαν χώραν τῆς Ἑλλάδος μέχρι τῶν ὀρίων τῆς Ἀττικῆς. — *τὸν ἐφ' Ἡρακλειδῶν*, ἐννοεῖ τὸν πόλεμον, ὃν οἱ υἱοὶ τοῦ Ἡρακλέους ὑποστηρίζομενοι ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων διεξήγαγον κατὰ τοῦ βασιλέως τῶν Μυκητῶν Εὐρυσθέως καὶ τῶν Πελοποννησίων. — *τοὺς ἐπὶ Θησέως πολ.*, ἐννοεῖ τοὺς πολέμους 1) κατὰ τοῦ βασιλέως τῶν Θηβῶν Κρέοντος πρὸς ταφὴν τοῦ Πολυνείκου καὶ τῶν λοιπῶν ἐπὶ τὰς Θήβας στρατευσαμένων 2) κατὰ τῶν Σκυθῶν καὶ Ἀμαζόνων, οἵτινες εἶχον ὁμοῦ εἰσβάλει εἰς τὴν Ἀττικὴν 3) κατὰ τῶν Παλλαντιδῶν, οἵτινες ἀντεποιούντο τῆς βασιλείας, καὶ 4) κατὰ τῶν Κενταύρων. — *οἱ ἐκείνων* (δηλ. τοῦ Θησέως, Κέκροπος κλπ.) *ἀπόγονοι . . .*, ἐννοοῦνται οἱ Ἀθην. οἱ ἀκμάσαντες κατὰ τοὺς Περσικοὺς πολέμους. — *τὰ μὲν . . . ἀγωνιζόμενοι*, ἐννοεῖ τὴν ἐν Μαραθῶνι μάχην (490), καθ' ἣν οἱ Ἀθηναῖοι μόνοι (ἐντελῶς μόνοι;) ἄνεν τῶν Πελοπονν. ἀντετάχθησαν κατὰ τῶν Περσῶν. — *μέγιστα ἔργα*, ἐννοεῖ τὴν διόρυξιν τοῦ Ἄθω καὶ τὴν διὰ γεφύρας σύζευξιν τοῦ Ἑλλησπόντου. — *τὰ δὲ καὶ μετὰ Πελ . . .*, ἐννοοῦνται αἱ ἐν Σαλαμῖνι, ἐν Πλαταιαῖς καὶ ἐν Μυκάλῃ μάχαι. — *οἱ δὲ*, δηλ. οἱ Ἀθην. οἱ κατὰ Περσῶν πολεμήσαντες. — *πολλῶν μεταναστάσεων . . . γεν.*, ἐν Ἑλλάδι ἐγένοντο πολλαὶ μεταναστάσεις ἰδίᾳ μετὰ τὴν ἀβάθον

τῶν Ἑρακλειδῶν.—διέμειναν ἐν τῇ ἑαυτῶν (χώρῳ), οἱ Ἀθην. ἐκαυχῶντο ὅτι ἦσαν αὐτόχθονες, ὅτι δηλ. δὲν κατέλαβον τὴν Ἀττικὴν ἐπελθόντες ἄλλοθεν, ἀλλ' ἐκ ταύτης ἐγεννήθησαν.—(ἐπέτρπεον) ἐκείνοις, δηλ. τοῖς Ἀθηναίοις.

§ 13.

Καὶ θαυμάζω γ' = (γνωρίζω τοῦτο) καὶ (διὰ τοῦτο) μάλιστα ἀπορω. — ἡ πόλις ὅπως ποτ' = ὅπως ποτ' ἡ πόλις = πῶς (= διατι) ἀρά γε αὕτη ἡ ἰδική μας πόλις. — ἐπὶ τὸ χεῖρον ἔκλινεν = χείρων ἐγένετο. — ἐγὼ μὲν, ἔφη... = ἐγὼ μὲν οἶμαι, ἔφη ὁ Σωκράτης· ὁ μὲν = βεβαίως. — ὥσπερ καὶ... οὕτω καὶ = ὥσπερ... οὕτω καί. — διὰ τὸ πολὺ ὑπερενεργεῖν καὶ κρατ. = ἐπειδὴ ἐγένοντο πολὺ ὑπέρτεροι καὶ ἡρίστευσαν. — καταρρ. ὑστερίζουσι = γίνονται ῥῆθμοι καὶ (οὕτω) μένουσιν ὀπίσω (εἶναι κατώτεροι). — Ἀθην... ἀμελήσαι... καὶ... γερονέναι, τὰ ἀπρμφ. ἐκ τοῦ οἶμαι. — πολὺ διενεγκόντας = ἐπειδὴ ἐγένοντο πολὺ ὑπέρτεροι.

§ 14.

Τὶ ἂν ποιοῦντες ἀναλάβοιεν (οἱ Ἀθην.), κατ' ἔννοιαν = τὶ πρέπει νὰ κάμνωσιν, ἵνα ἀποκτήσωσι πάλιν. — οὐδέν, ἐπίρρ. — ἀπόκρυφος = ἀσαφής, σκοτεινός, δυσκατάληπτος. — δοκεῖ μοι = νομίζω. — ἀλλ' εἰ μὲν..., ἄς ἀποδοθῆ ὡσεὶ ἦτο: ἀλλ' εἰ μὲν ἐξεύροισιν τὰ τῶν προγόνων ἐπιτηδεύματα καὶ μηδὲν (ἐπίρρ.) χεῖρον ἐκείνων ἐπιτηδεύοισιν, δοκεῖ μοι οὐδὲν ἂν χείρους ἐκείνων γενέσθαι (αὐτοῦς, δηλ. τοῖς Ἀθην.). — ἐξευρίσκω = ἀναζητῶ. — ἐπιτηδεύμα = τὸ εἰς ὃ, τι ἀσχολεῖται τις, ἐργασία, ἀσχολία. — ἐπιτηδεύ(τι) = καταγίνομαι εἰς τι, πράττω τι. — εἰ δὲ μὴ, δηλ. βούλονται ἐπιτηδεύειν (τὰ τῶν πρ. ἐπιτηδεύματα). — καὶ τούτοις τὰ αὐτὰ ἐπ. = καὶ ἐπιτηδεύοντες τὰ αὐτὰ τούτοις (τοῖς νῦν πρωτεύουσι). — ὁμοίως μὲν τοῖς αὐτοῖς χρωμένοι... εἰ δ' ἐπιμελέστερον = εἰ μὲν ὁμοίως (δηλ. τοῖς νῦν πρωτεύουσι) χρωῖντο (οἱ Ἀθ.) τοῖς αὐτοῖς (ἐπιτηδεύμασι)... εἰ δ' ἐπιμελέστερον χρωῖντο = ἐὰν μὲν ἤθελον πράττει τὰς αὐτὰς πράξεις κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον, καθ' ὃν καὶ οἱ νῦν πρωτεύοντες... ἐὰν δὲ δραστηριώτερον ἤθελον πράττει. — οὐδὲν ἂν... εἶεν, παρα-

τηρητέα ἢ ἀπότομος μετάδασις εἰς ὀρθὸν λόγον· κανονικῶς ἔπρεπε νὰ τεθῆ ἀπρμφ. (οὐδὲν ἂν εἶναι) ἐκ τοῦ δοκεῖ μοι. — καὶ βελτίους, δηλ. ἐκείνων (τῶν νῦν πρωτεύοντων) εἶεν ἂν.

Οὐδὲν ἀπόκρυφον δοκεῖ μοι εἶναι, ποῖον; — τοὺς γε νῦν πρωτεύοντας, ἐννοοῦνται οἱ Λακεδαιμόνιοι· πρβλ. κατωτέρω § 15. — (οὐδὲν ἂν χείρους) ἐκείνων, δηλ. τῶν νῦν πρωτεύοντων.

§ 15 — 17.

Πόρρω που = μακράν, ἂν δὲν ἀπατώμα· ἐνταῦθα εἰρωνικῶς = πολὺ μακράν. — *πόρρω πού ἐστι τῆ* (= *τῆ ἡμετέρᾳ*) *πόλει ἢ καλοκαγαθία* = πολὺ ἀπέχει ἀπὸ τῆς ἰδικῆς μας πόλεως ἢ ἀρετῆ τοῦ καλοῦ *κάγαθοῦ* (ἢ χρηστότης). — *πότε γάρ...* = *εἰκότως λέγεις τὴν καλοκαγαθίαν πόρρω εἶναι τῆ (ἡμετέρᾳ) πόλει. πότε γάρ...* — *οἱ* = αὐτοί, οἱ ὁποῖοι· οὕτω πρέπει νὰ ἐρμηνευθῶσι καὶ τὰ ἐπόμενα *οἱ*. — *ἀπὸ τῶν πατέρων* = ἀπὸ τῶν *ἐαυτῶν πατέρων*. — *ἄρχομαι* (μετ' ἀπρμφ.) = κάμνω τὴν ἀρχὴν νά... — *ἢ σωμασκ. οὔτως* = ἢ *πότε Ἀθηναῖοι σωμασκήσουσιν οὔτως, ὅπως Λακεδαιμόνιοι*. — *σωμασκῶ* = ἀσκῶ, γυμνάζω τὸ σῶμά μου. — *εὐεξία* = καλὴ κατάστασις τοῦ σώματος, ἐντελῆς ὑγεία, εὐρωστία. — *τῶν ἐπιμελομένων*, ὡς ἀντικμ. νοητέον: *τῆς εὐεξίας*. — *πότε δὲ οὕτω π...* = *πότε δὲ Ἀθηναῖοι οὕτω πείσονται τοῖς ἄρχουσιν, ὥσπερ Λακεδαιμόνιοι*. — *ἀντὶ τοῦ συνεργεῖν ἑαυτοῖς* (= ἀλλήλοις) *τὰ συμφ.* (ἀντικμ. σύστοιχον) = ἀντὶ τοῦ νὰ ἐργάζωνται ἀπὸ κοινοῦ πρὸς ἀμοιβαίαν ὠφέλειαν. — *ἐπηρεάζουσιν ἀλλ.* = βλάπτουσιν ἀλλήλους. — *ἑαυτοῖς* = ἀλλήλοις. — *ἐν ταῖς ἰδίαις συνόδοις καὶ ταῖς κοιναῖς* = εἰς τὰς ἰδιωτικὰς συναθροίσεις καὶ εἰς τὰς κοινὰς (δηλ. εἰς τὰς ἐκκλησίας τοῦ δήμου). — *διαφέρονται* = ἐρίζουσιν. — *δίκας ἀλλήλοις δικάζονται* = δίκας κάμνουν ἀναμεταξὺ των. — *αὐτοὺς* = ἀλλήλους. — *τοῖς κοινοῖς*, δηλ. *χορήμασι*. — *αὖ* = ὡσαύτως. — *αἱ εἰς τὰ τοιαῦτα δυνάμεις* = ἢ εἰς τὰ τοιαῦτα ἱκανότης (των). — *ἐξ ὧν* = ἔνεκα τούτων δέ. — *ἀτηρία* = βλάβη, δυστυχία, κακορριζικία. — *κακία* = δειλία. — *μῖσος ἀλλήλων* = ἀμοιβαῖον μῖσος. — *μῆ τι μεῖζον...* = *μῆ συμβῆῃ μεῖζόν τι κακὸν τῆ πόλει ἢ ὥστε δύνασθαι* (ὕποκμ. *τὴν πόλιν*) *φέρειν* (αὐτό). — *μεῖζον ἢ ὥστε*

δύνασθαι φέρειν... = μεγαλύτερον... παρ' ὅσον νὰ δύναται (ἢ πόλις) νὰ ὑποφέρῃ (αὐτό).

Λέγεις, ἔφη, πόρρω που..., ἡ ἔννοια: ἀφ' οὗ φρονεῖς ὅτι οἱ Ἀθην. δύνανται ν' ἀνεύρωσι τὴν ἀρχαίαν αὐτῶν ἀρετὴν μιμούμενοι τοὺς Λακεδ. (**τοὺς νῦν πρωτεύοντας** § 14), μοὶ φαίνεσαι ὅτι θέλεις νὰ εἴπῃς ὅτι οἱ Ἀθην. ἀπέχουσι πολὺ μακρὰν τῆς ἀρετῆς. — **ὥσπερ Λακεδ...** αἰδέσονται, παροιμιώδης ἦτο ὁ σεβασμὸς τῶν Λακεδ. πρὸς τοὺς γέροντας. — **οἷ**, δηλ. οἱ Ἀθην. — **σωμασκήσουσι**, ἡ ἀσκήσεις τοῦ σώματος ἦτο κύριον μέλημα τῶν Ἑλλ. καὶ ἰδίᾳ τῶν Λακεδ. — **πλείστας δ. δικάζονται**, μεγάλη ἦτο ἡ πρὸς τὰς δίκας μανία τῶν Ἀθην. — **οὕτω (κερδ.)**, δηλ. ἀπὸ τῆς ἀμοιβαίας βλάβης. — **περὶ τούτων**, δηλ. τῶν κοινῶν. — **εἰς τὰ τοιαῦτα**, δηλ. εἰς τὸ μάχεσθαι περὶ τῶν κοινῶν. — **ἀτηρία καὶ κακία**, ταῦτα προέρχονται ἐκ τῆς παραμελήσεως τῶν σωματικῶν ἀσκήσεων καὶ ἐκ τῆς καταφρονήσεως τῶν διαταγῶν τῶν στρατηγῶν· τὰ δὲ **ἔχθρα καὶ μῖσος** ἐκ τῶν ἐμφυλίων ἐρίδων.

§ 18—20.

Μηδαμῶς... ἡγοῦ... = μηδαμῶς ἡγοῦ Ἀθηναίους νοσεῖν οὕτως ἀνηκέστῳ πονηρίᾳ. — **νοσῶ οὕτως ἀνηκέστῳ πονηρίᾳ** = πάσχω ἀπὸ τόσοσ ἀθεράπευτον κακίαν (διαφθοράν). — **εὐτακτοὶ ἐν τοῖς ναυτικοῖς (πράγμασι)** = πρόθυμοι (εὐπειθεῖς) εἰς τὰ ναυτικά. — **γυμνικὸς ἀγὼν** = ; (1, 2, 24). — **τοῖς ἐπιστάταις** = τοῖς παιδοτρίβαις· παιδοτρίβης δὲ = διδάσκαλος τῆς γυμναστικῆς. — **οὐδένων δὲ καταδεέστερον** = οὐδὲ ἄλλων τινῶν καταδ. — **καταδεέστερόν τινος ὑπηρετῶ τινι** = ἀπροθυμότερον ἀπὸ τινος ὑπακούω εἰς τινά. — **τοῦτο γὰρ τοι... καὶ θ.** ἐστὶ = ἀλλὰ τοῦτο ἀκριβῶς εἶναι βεβαίως πολὺ παράδοξον. — **τὸ τοὺς μὲν τ. πειθ.** ... **τοὺς δὲ ὀπλ...** εἶναι, ἐπεξήγησις τοῦ: **τοῦτο** = δηλ. οἱ μὲν τοιοῦτου εἶδους ἄνθρωποι νὰ πειθαρχῶσι..., οἱ δὲ ὀπλίται... νὰ εἶναι... — **ἐφροσῶτες** = προϊστάμενοι. — **δοκῶ** (μετ' ἀπρμφ.) = θεωροῦμαι ὅτι... , ὑπάρχει γνώμη περὶ ἐμοῦ, ὅτι... — **προκέκριμαί τινός τινι** = εἶμαι ὑπέρτερός τινος κατὰ τι. — **καθίσταται** = συγκροτεῖται. — **καὶ μάλα** = ; — **τινας** = δικάστας. — **κάλλιον** = εὐπρεπέστερον. — **τᾶλλα πάντα πράττω** = ἐκτελῶ ὅλα τὰ ἄλλα καθή-

κοντά μου. — οὐ δεῖ ἀθυμεῖν, ὡς οὐκ εὖτ. ὄντων Ἐθ. = δὲν πρέπει ν' ἀποθαρρύνῃσαι, νομίζων ὅτι οἱ Ἐθην. δὲν εἶναι...

Τοῖς διδασκάλοις, ἐννοοῦνται οἱ διδάσκαλοι τοῦ χοροῦ. — τοὺς μὲν τοιοῦτους, ἐννοοῦνται οἱ ναῦται, οἱ ἀθληταὶ καὶ οἱ ἐν τοῖς χοροῖς παῖδες, ὧν οἱ μὲν ναῦται καὶ ἀθληταὶ ἦσαν ἐκ τῆς κατωτάτης τάξεως τῶν πολιτῶν, ἤτοι τῶν θητῶν, οἱ δὲ ἐν τοῖς χοροῖς παῖδες ἔνεκα τῆς ἡλικίας τῶν ἠδύναντο νὰ εἶναι ἀπειθεῖς. — τοὺς δούλους καὶ τοὺς ἱππέας, οὗτοι ἀνήκον εἰς τὰς τρεῖς ἀνωτέρας τάξεις (τῶν πεντακοσιομεδίμων, ζευγίτων, ἱππέων). — ἡ δὲ ἐν Ἐθ. πάγῳ βουλή... , ἐπειδὴ ὁ Περικλῆς μετ' ἐκπλήξεως παρέτῃρησεν ὅτι οἱ τῆς καλλίστης τάξεως πολῖται (δούλοι—ἱππεῖς) εἶναι ἀπειθεῖς, ὁ Σωκρ. φέρει τὸν Ἄρειον πάγον ὡς παράδειγμα εὐταξίας καὶ εὐκοσμίας, ἵνα δείξῃ ὅτι δὲν εἶναι ἀπειθεῖς οἱ Ἐθην. καὶ ὅτι ἄλλα εἶναι τὰ αἷτια τῆς φαινομένης ἀπειθείας. — ἐκ τῶν δεδοκιμασμένων, ἡ ἐν Ἄρειῳ πάγῳ βουλή συνεχροτεῖτο ἐξ ἐκείνων τῶν πολιτῶν, οἵτινες ἄρχοντες ὄντες ἀνεπιλήπτως ἤρξαν τὴν αὐτῶν ἀρχὴν καὶ μετὰ τὴν ἀπόδοσιν τῶν εὐθυνῶν ὑπὸ πάντων ἐπεδοκιμάσθησαν. — ἄλλα πάντα πράττοντας, ἐννοεῖ τὰ ἄλλα καθήκοντα, ἅτινα, πλὴν τοῦ δικάζειν τὰ ἐκ προνοίας διαπραττόμενα φονικὰ ἐγκλήματα, εἶχεν ὁ Ἄρειος πάγος· ἐπέβλεπε π. χ. τὴν τήρησιν τῶν νόμων καὶ τῆς τάξεως, ἐπηγρύπνει ἐπὶ τῆς διαγωγῆς τῶν παίδων. — (οὐ μέμφ.) τούτοις, δηλ. τοῖς Ἄρεοπαγίταις.

§ 21.

Καὶ μὴν ἐν γε τοῖς στρο. = καὶ ὅμως (παραλείποντες τὰ λοιπὰ) εἰς τὰ στρατιωτικὰ βεβαίως. — σωφρονεῖν, εὐτακτεῖν, πειθῆ., ὡς ὑποκείμε. τῶν ἀπρμφ. νοητέον τὸ: τοὺς Ἀθηναίους. — προσέχουσιν, ὑποκμ.; — ἴσως γὰρ = οὐ προσέχουσι ἴσως γὰρ. — ἐν τούτοις, δηλ. τοῖς στρατιωτικοῖς. — οἱ... ἐπιστάμενοι, ὡς ἀντικμ. νοητέον: αὐτὰ (τὰ στρατιωτικά). — αὐτῶν, δηλ. τῶν Ἐθην. — ὅτι κηθαριστῶν κτλ. = ὅτι οὐδὲ εἰς μὴ ἐπιστάμενος (κηθαρίζειν κτλ.) ἐπιχειρεῖ ἄρχειν κηθαριστῶν καὶ χορευτῶν... — ἔχω, μετ' ἀπρμφ. = ; — ἐφ' οἷς ἐφεστᾶσι = πρὸς προστασίαν (διεύθυνσιν) τῶν ὁποίων ἔχουσι διορισθῆ. — αὐτοσχεδιάζουσι = ἀναλαμβάνουσι τὴν στρατηγίαν ἄνευ γνώσεως τῶν στρατιωτικῶν.

(Οὐδενί) *τούτων*, δηλ. τῆς σωφροσύνης, εὐταξίας καὶ πειθαρχίας. — *παγκρασιαστής* ἐλέγετο ὁ διαγωνιζόμενος τὸ *παγκράτιον*, ὅπερ ἦτο ἀγὼν περιλαμβάνων τὴν τε πάλην καὶ πυγμὴν.

§ 22—24.

Ἄλλ' οἶμαί σε κτλ. = ἄλλ' οἶμαί σε ἔχειν εἰπεῖν ὁπότε (=πότε) ἤρξω *μανθάνειν στρατηγεῖν οὐδὲν ἤτιον ἢ ὁπότε ἤρξω μανθάνειν παλαιῖν*. — οὐδὲν ἤτιον ἢ = ἐπ' ἴσης ὡς. — *πολλά...σε τῶν π. στρατ. παρειληφῶτα* (=παρειληφέναι καὶ) *διασφῶζειν* = ὅτι πολλά ἐκ τῶν στρατηγημάτων τοῦ πατρός σου ἔχεις διδαχθῆ παρ' αὐτοῦ καὶ διατηρεῖς ἐν τῇ μνήμῃ. — *συνηξέναι*, πρkm. τοῦ *συνάγω* = συλλέγω' τὸ ἀπρμφ. ἐκ τοῦ οἶμαι. — *πολλά μεριμνῶ* = καταβάλλω πολλὰς φροντίδας. — *ὅπως μὴ λάθῃς σ. ἀγνοῶν τι τῶν...* = ὅπως μὴ σοῦ διαφύγη ἀπαρατήρητόν τι ἐκ τῶν... — *μὴ εἰδότα*, κτγρμκ. μετχ. ἐκ τοῦ *αἰσθῆ'* ἢ ἀρνησις *μὴ* (ἀντί οὐ) διὰ τὸ προηγηθὲν *εἶν*. — *ζητεῖν*, ἐκ τοῦ οἶμαι. — *οὔτε...φειδόμενον* = χωρὶς νὰ φείδῃσαι οὔτε... — *οὐ λανθάνεις με ὅτι... ταῦτα λέγεις* = γνωρίζω καλῶς ὅτι λέγεις ταῦτα. — *οὐκ οἰόμενος... ἄλλ' ἐγχειρῶν* = ὄχι διότι νομίζεις... ἀλλὰ διότι ἐπιχειρεῖς. — *ὁμολογῶ τινί τι* = συμφωνῶ μετὰ τινος ὡς πρὸς τι.

Τοιοῦτον, δηλ.; — *ἄλλ' οἶμαί σε... μανθ.*, ἢ ἔννοια: ὡς δύνασαι νὰ εἴπῃς πότε ἔκαμες ἀρχὴν νὰ μανθάνῃς τὴν παλαιστικὴν τέχνην, οὕτω δύνασαι ἐπ' ἴσης νὰ εἴπῃς πότε ἤρξισας νὰ μανθάνῃς τὴν στρατηγικὴν. — *πανταχόθεν*, δηλ. ἐκ πάντων τῶν στρατιωτικῶν συγγραμμάτων. — *τούτων (ἐπιμελ.)*, δηλ. τίνων; — *(ὁμολογῶ... σοι) ταῦτα*, δηλ. ὅτι δεῖ τὸν μέλλοντα στρατηγεῖν ἐπιμελεῖσθαι ἀπάντων τούτων.

§ 25 — 28.

Κατανοῶ = παρατηρῶ. — *πρόκειται τί τινος* = κεῖται τι ἔμπροσθέν τινος. — *καθήκοντα ἐπὶ τὴν...* = ἐκτεινόμενα μέχρι τῆς... — *προσάντης* = ἀπόκρημνος. — *μέση (ἢ χώρα ἡμῶν) διέζωσται* = ἐν τῷ μέσῳ ἢ χώρᾳ ἡμῶν εἶναι διεζωσμένη. — *ὄρεσιν ἐρμυνοῖς*, ποιητκ. αἷτιον. — *ἐρμυνός* = ὄχυρός. — *κατέχοντες*, μετχ. αἰτλγκ. — *ἐρμυνὰ πάνυ* = πάνυ ἐρμυνὰ. — *καὶ ὄπλισμένοι = καίπερ ὄπλισμένοι*. — *κούφως* = ἐλαφρῶς. — *πολλὰ κακοποιῶ τὴν χώραν* = πολλὰς βλάβας (καταστροφάς) προξενῶ εἰς τὴν χώραν.

— *καταθέοντες* = κάμνοντες ἐπιδρομάς. — *ἀκούω* = ἀκήκοα. — *Ἄθ. δ' οὐκ ἂν οἶε... εἶναι... μεν. δὲ προβ. τῆς χώρας κατεσκευάσθαι*, τὸ ἂν συναπτόεν τῷ εἶναι καὶ κατεσκευάσθαι = δὲν φρονεῖς δὲ ὅτι οἱ Ἄθην... θὰ ἦσαν... μέγα δὲ προπύργιον τῆς χώρας θὰ ἦτο κατεσκευασμένον. — *μέχρι τῆς ἐλαφρᾶς ἡλικίας* = κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ζωῆς καὶ εὐκινήτου νεανικῆς των ἡλικίας. — *ὠπλισμένους... καὶ... κατέχοντας* = εἰ ὠπλισμένοι εἶεν... καὶ... κατέχοιεν = ἂν ἦσαν ὠπλισμένοι... καὶ... κατεῖχον. — *τοῖς πολίταις* = χάριν (πρὸς ἀσφάλειαν) τῶν πολιτῶν. — *ἐπιχειρῶ ἰνι* = ἐκτελῶ τι. — *ὦ ἄριστε* = καλέ μου φίλε. — *καταπράττω* = κατορθώνω. — *καλὸν* = ἔνδοξον. — *ἀγαθὸν* = ὠφέλιμον. — *ἀδυνατῶ τι* = δὲν κατορθώνω τι.

Ὁρη μεγάλα, δηλ. ὁ Κιθαιρῶν καὶ ἡ Πάρνης. — *εἰς τὴν χώραν*, δηλ. τὴν Ἀττικὴν. — *ὄρεσιν ἐρμυνοῖς*, ἐννοοῦνται τὰ ὄρη Πάρνης, Πεντελικόν, Λυκαθηττός, Ὑμηττός κτλ. — *ἐν τῇ βασιλείῳ χ., βασιλεὺς* (συνήθως ἄνευ ἄρθρου) καὶ *μέγας βασιλεὺς* ἐλέγετο ὑπὸ τῶν παλαιῶν ὁ βασιλεὺς τίνων; — *μέχρι τῆς ἐλαφρᾶς ἡλ.*, ἐννοεῖ τὴν ἀπὸ τοῦ 18 - 20 ἔτους ἡλικίαν, καθ' ἣν ἐν Ἀθήναις οἱ τοιαύτην ἡλικίαν ἔχοντες ἤσκούντο περὶ τὰ στρατιωτικὰ καὶ ὑπηρέτουν ὡς *περίπολοι* ἐν τε τοῖς φρουρίοις καὶ ἐν τῶν δόρις τῆς Ἀττικῆς. — *πάντα... ταῦτα*, δηλ. ποῖα;

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ 9.

§ 10 — 11.

Βασιλέας καὶ ἄρχοντας, κατηγρμ. τοῦ εἶναι, οὗ ὑποκμ. ποῖον; — *ἔφη*, ὑποκμ: ὁ Σωκρ. — *οἱ τυχόντες* = τὸ πλῆθος, ὁ ὄχλος. — *οἱ κληρῶ λαχόντες* = οἱ διὰ κληρώσεως ἐπιτυχόντες. — *οἱ βιασάμενοι καὶ οἱ ἐξαπατήσαντες* = οἱ διὰ βίας καὶ ἀπάτης λαβίντες τὴν ἀρχήν. — *ὁπότε... ὁμολογήσειε* = ὁσάκις συνεφώνει (μετὰ τοῦ Σωκρ.). — *τοῦ ἀρχοντος εἶναι* = ἔργον τοῦ ἀρχοντος εἶναι. — *ἐπιδείκνυμι* = (ἀπο)δεικνύω. — *τὸν ἐπιστάμενον ἀρχοντα* = ὅτι ὁ γνωρίζων (νὰ κυβερνᾷ) εἶναι ἀρχων. — *ναύκληρος* = ἰδιοκτήτης τοῦ πλοίου, ἐφοπλιστής. — *πειθομένους*, καὶ ἡ μετοχὴ αὕτη — ὡς καὶ ἡ προηγουμένη *ἀρχοντα* — κατηγρμκ. ἐκ τοῦ *ἐπεδείκνυ*. — *καὶ ἐν*

γεωργία = ὡσαύτως καὶ ἐν τῇ... — τοὺς κεκτημένους ἀγροὺς, νοητέον: ἐπεδείκνυ πειδομένους τῷ ἐπισταμένῳ γεωργεῖν. — τοὺς νοσοῦντας, νοητέον: ἐπεδείκνυ πειδομένους τῷ ἐπισταμένῳ ἰᾶσθαι τὰς νόσους. — τοὺς σωματοσκοῦντας, νοητέον: ἐπεδείκνυ πειδομένους τῷ ἐπισταμένῳ ἀσκεῖν τὰ σώματα. — οἷς ὑπάρχει τι ἐπιμ. δ. = οἷς δεῖ τοῦ ἐπιμελεῖσθαι τινος. — ἐπιμελομένους = ἐπεδείκνυ ἐπιμελομένους (τούτου). — εἰ δὲ μὴ = εἰ δὲ μὴ ἡγοῦνται ἐπίσταισθαι ἐπιμελεῖσθαι. — παροῦσι = ὅταν εἶναι παρόντες. — πειδομένους... μεταπεμπομένους, αἰ μετχ. ἐκ τοῦ ἐπεδείκνυ. — ἀπόντας = ὅταν ἀπουσιάζωσιν. — ταλασία = ἐριουργία, τὸ κλώθειν ἔρια. — ταλασιουργῶ = κατεργάζομαι (κλώθω) ἔρια.

Τοὺς βιασαμένους — τοὺς ἐξαπατήσαντας, διὰ τοῦ α' νοοῦνται οἱ τύραννοι, οἱ διὰ τῆς βίας λαβόντες τὴν ἀρχήν, διὰ δὲ τοῦ β' οἱ δημαγωγοί, οἵτινες ἐξηπάτησαν τὸν λαὸν νὰ ἐμπιστευθῇ εἰς αὐτοὺς τὴν ἀρχήν.

§ 12—13.

Εἰ... λέγοι = ὁσάκις... ἀντέλεγε. — ἔφη = ἀπεκρίνετο. — ἐπικειμένης γε ζημίας = ἀφ' οὗ μάλιστα ἐπικρέματα τιμωρία. — τῷ εὖ λέγοντι = τῷ ὀρθῶς λέγοντι. — ἐν ᾧ ἂν τις πράγματι μὴ πειθῆται = ἐν οἷσδ' ἴποτε ὑποθέσει δὲν πείθεται τις. — ἁμαρτήσεται = θὰ κάμῃ σφάλμα· κατ' ἔννοιαν = δὲν θὰ διαχειρισθῇ καλῶς ταύτην τὴν ὑπόθεσιν. — ἁμαρτάνων, μετχ. ὑποθτκ. — ζημιώσεται = ζημιωθήσεται· ζημιοῦμαι = τιμωροῦμαι. — εἰ... φαίη = εἰ... λέγοι. — καὶ ἀποκτεῖναι = οὐ μόνον μὴ πειθεσθαι τῷ εὖ λέγοντι, ἀλλὰ καὶ ἀποκτεῖναι. — τὸν εὖ φρονοῦντα = τὸν εὖ λέγοντα. — τὸν ἀποκτ... οἷε ἀζήμιον γίνεσθαι ἢ ὡς ἔτυχε ζ. = νομίζεις ὅτι ὁ φονεύων... μένει ἀτιμώρητος ἢ ὅτι τιμωρεῖται μὲ τὴν τυχοῦσαν (= μὲ μικρὰν μόνον) τιμωρίαν. — τῶν συμμάχων = τῶν ἑαυτοῦ συμμάχων. — πότερα γὰρ ἂν... = πότερον γὰρ οἷε τὸν τοῦτο ποιοῦντα (δηλ. τὸν ἀποκτείνοντα τοὺς κρ. τῶν συμμάχων) σφῆξασθαι ἂν μᾶλλον; = νομίζεις ὅτι ὁ πράττων τοῦτο δύναται εὐκολώτερον νὰ σφῆξται; — ἢ οὕτω (= τοῦτο ποιοῦντα) καὶ (ἐπιτκ.) τάχιστ' ἂν ἀπ.; = ἢ ὅτι (οὕτως), ἐὰν πράττῃ τοῦτο, δύναται πολὺ ταχύτατα νὰ καταστραφῇ;

ΒΙΒΛΙΟΝ ΤΕΤΑΡΤΟΝ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ 8.

§ 1.

Εἰ δέ τις, ὅτι κτλ. = *εἰ δέ τις οἶεται αὐτὸν* (τὸν Σωκρ.) ἐλέγχεσθαι ψευδόμενον περὶ τοῦ δαιμονίου, ὅτι φάσκοντος . . . , ὑπὸ τῶν δικαστῶν κατεγνώσθη (αὐτοῦ) θάνατος, ἐννοησάτω. — *αὐτὸν ἐλέγχεσθαι ψευδόμενον* = ὅτι αὐτὸς (ὁ Σωκρ.) ἀποδεικνύεται ψευδόμενος. — *ὅτι* = διότι. — *φάσκοντος αὐτοῦ* = ἐν ᾧ αὐτὸς διυσιχυρίζετο. — *καταγιγνώσκειται τίνος θάνατος* = καταδικάζεται τις εἰς θάνατον. — *οὕτως . . . πόρρω τῆς ἡλικίας ἦν* = τόσον προκεχωρημένος ἦτο εἰς τὴν ἡλικίαν. — *ὥστ' . . . ἂν τελευτήσαι τὸν β.* = ὥστε . . . ἤθελεν ἀποθάνει. — *οὐ πολλῷ ὕστερον* = μετ' ὀλίγον. — *εἰ καὶ μὴ τότε (τελευτήσειεν)* = καὶ ἂν τότε δὲν ἀπέθνησκεν. — *τὸ ἀχθεινὸν τοῦ βίου* = τὸ ἐπίτονον μέρος τοῦ βίου. — *τὴν διάνοιαν*, αἰτιατικ. τοῦ κατὰ τι. — *διάνοια* = πνευματικαὶ δυνάμεις. — *μειοῦμαι* = γίνομαι ἀσθενέστερος. — *ἐπιδεικνύμαι* = ἀποδεικνύω. — *τὴν δίκην . . . εἰπὼν καὶ . . . ἐνεγκὼν* = διότι ἀπελογήθη . . . καὶ ὑπέμεινε . . . — *ἡ κατὰ γένεσιν τοῦ θανάτου* = ἡ εἰς θάνατον καταδίκη. — *ἀνδρώδης* = ἀνδρικός.

Τὸ δαιμόνιον, περὶ τούτου βλ. ἐν σελ. 66. — *ὑπὸ τῶν δικαστῶν*, ἡ δίκη τοῦ Σωκρ. ἐγένετο ἐνώπιον τίνος δικαστηρίου; βλ. ἐν σελ. 65. — *περὶ τοῦ δαιμονίου ψευδόμενον*, ἔλεγόν τινες ὅτι ὁ Σωκρ. ἐψεύδετο περὶ τοῦ δαιμονίου λέγων ὅτι τοῦτο συνεβούλευεν εἰς αὐτὸν τὰ δέοντα· διότι ἂν τὸ δαιμόνιον πράγματι συνεβούλευεν αὐτὸν νὰ πράττῃ τὰ δέοντα, ἔπρεπε νὰ ὑποδείξῃ εἰς αὐτὸν καὶ τὰ μέσα, δι' ὧν ἡδύνατο νὰ διαφύγῃ τὸν θάνατον. — *οὕτως . . . πόρρω τῆς ἡλικίας ἦν*, ὁ Σωκρ. τότε ἦγε τὸ 70 ἔτος τῆς ἡλικίας του. — *τὸ ἀχθεινότητα τοῦ βίου*, δηλ. τὸ γῆρας. — *ἀπέλιπε*, διὰ τοῦ θανάτου του. — *τὴν τε δίκην . . . εἰπὼν*, δύο ἀπολογίαι τοῦ Σωκρ. σφύζονται, ἡ τοῦ Πλάτωνος καὶ ἡ τοῦ Ξενοφώντος.

§ 2—3.

Πω = μέχρι τοῦδε. — *κάλλιον* = ὠραιότερον (τοῦ Σωκρ.). — *κρίσις* = δίκη. — *τε. ἡμέρας* = ἀκόμη τριάκοντα ἡμέρας. — *διὰ τὸ Δ. μὲν . . . εἶναι, τὸν δὲ νόμον μ. . .* = διότι ἀφ' ἑνὸς μὲν ἑωρτάζοντο τὰ Δῆλια, ἀφ' ἑτέρου δὲ ὁ νόμος δὲν ἐπέτρεπε νὰ φωνεῖται κανεὶς ὑπὸ τῆς πολιτείας. — *ἐκείνου τοῦ μνησός*, γενν. χρονικ. — *θεωρία* = ἱερὰ πρεσβεία. — *τοῖς συνήθεσι* = τοῖς ἑαυτοῦ συνήθεσι· *συνήθης* = φίλος. — *οὐδὲν ἄλλ. διαβιούς* = ὅτι οὐδέλλως διαφορετικώτερον ἔζησεν. — *καίτοι* = καὶ ὅμως. — *τὸν ἔμπρο-*

σθέν γε, δηλ. χρόνον.—πάντων ἀνθρ. μάλιστα=ὑπὲρ πάντα ἀνθρωπον.—ἐπὶ τῷ...ζῆν=διότι ἔζη...—εὐκόλως=φαιδρῶς.—κάλλιστα=πρῶτα καὶ ἀνδρωδέστατα (§ 1).—τοῦ καλλιστου, γενκ. συγκριτική, ὡς καὶ ἡ κατωτέρω: τοῦ εὐδαιμονεστατου.—θεοφιλῆς=ἀγαπητὸς τοῖς θεοῖς.

Ἐκείνου τοῦ μηνός, δηλ. τοῦ Θαργηλιώνος (ἀντιστοιχοῦντος πρὸς τὸ δεῦτερον ἡμῖσι τοῦ Μαῖου καὶ τὸ πρῶτον τοῦ Ἰουνίου).—οὐδὲν ἄλλ. διαβιούς, καὶ ἐν τῷ δεσμοτηρίῳ ὁ Σωκρ. ἐτήρησε τὸν εὐθυμον καὶ πρῶτον χαρακτήρα του.—ἢ τὸν ἐμπροσθεν χρόνον, δηλ. τὸν πρὸ τῆς εἰς θάνατον καταδίκης του.—ἢ οὕτως, ὡς δηλ. ἀπέθανεν ὁ Σωκρ. (ἦτοι πρῶτα καὶ ἀνδρωδέστατα § 1).—ποῖος θεοφ. τοῦ εὐδαιμ., ἢ ἔννοια: ὁ τυχὼν ὠραίου καὶ συνεπῶς εὐδαιμόνος θανάτου ἐξαιρέτως ἀγαπάται ὑπὸ τῶν θεῶν. Ὁ Σωκρ. ἀπέθανε τοιοῦτον θάνατον· ἐκ τούτου ἔπεται ὅτι οἱ θεοὶ ἠγάπων τοῦτον. Λοιπὸν οὐτε τὸ δαιμόνιον ἠπάτησε τὸν Σωκρ. οὐτε ὁ Σωκρ. ἐψεύδετο περὶ τοῦ δαιμονίου.

§ 4 — 5.

Ἀκούω τί τινος=;—ἔφη, ὑποκμ.: Ἐρμογένης.—γάρ, διασαφητικός.—ἤδη Μ. γεγραμ. αὐτὸν τὴν γε.=ὅτε πλέον ὁ Μέλητος εἶχε κάμει κατ' αὐτοῦ (τοῦ Σωκρ.) τὴν γνωστὴν (ἐγγραφον) κατηγορίαν.—πάντα μᾶλλον ἢ περὶ τῆς δ.=περὶ παντὸς ἄλλου μᾶλλον ἢ περὶ τῆς δίκης του.—λέγειν, ἐκ τοῦ ἔφη· ὑποκμ.: αὐτὸς (ὁ Ἑρμ.).—σκοπῶ ὅτι...=σκέπτομαι, τί...—τὸν δέ...εἰπεῖν, ἐκ τοῦ ἔφη· ἄς ἀποδοθῆ ὡσεὶ ἦτο: ὁ δέ (δηλ. ὁ Σωκρ.)...εἶπεν.—τὸ πρῶτον=κατὰ πρῶτον.—οὐ γάρ...;=λοιπὸν δέν...;—διαβιω μελετῶν τι=διέρχομαι ὄλην τὴν ζωὴν μου φροντιζὼν περὶ τινος.—δπως=πῶς (δηλ. διαβεβίωκε μελετῶν τοῦτο).—εἰπεῖν αὐτόν, τὸ ἀπρμφ. ἐκ τοῦ ἔφη· ἄς ἀποδοθῆ ὡσεὶ ἦτο: εἶπεν αὐτὸς (ὁ Σωκρ.).—διαγιγνομαι ποιῶν τι=καθ' ὄλην τὴν ζωὴν μου πράττω τι.—διασκοπῶ=ἐξετάζω.—ἦνπερ (ἀντί: ὅπερ) νομίζοι=τὸ ὅποσον τῷ ὄντι ἐνόμιζε.—αὐτὸς δέ (ὁ Ἑρμ.)...εἰπεῖν, ἐκ τοῦ ἔφη· ἄς ἀποδοθῆ ὡσεὶ ἦτο: αὐτὸς δέ...εἶπεν.—παράγομαι λόγῳ=παρασύρομαι ὑπὸ λόγου τινός.—ἀπολοῦμαι=ἀθρώνω.—φάναι αὐτὸν (ἐκ τοῦ ἔφη)=ἔφη αὐτός.

ἤκουσα, λέγει ὁ Ξεν. ἤκουσα παρὰ τοῦ Ἑρμογ., διότι κατὰ τὴν δίκην τοῦ Σωκρ. δὲν εὐρίσκετο ἐν Ἀθήναις, ἀλλ' ἐν Ἀσίᾳ ἐν τῷ στρατῷ τοῦ Κύρου.—Μελ. γεγραμμένον... τὴν γε., περὶ τοῦ πράγμ. βλ. ἐν σελ. 65.—(ἀκούων) αὐτοῦ, δηλ. τοῦ Σωκράτους.—τοῦτο (μελετῶν), δηλ. τὸ ἀπολογεῖσθαι.—λόγῳ, δηλ. τοῦ κατηγοροῦ.

§ 6 — 7.

Τὸν δέ... φάναί (ἐκ τοῦ ἔφη) = ὁ δὲ (δηλ. ὁ Σωκρ.) ἔφη. — θαναμάξεις, εἰ = θαναμάξεις, ὅτι· βλ. ἐν σελ. 72. — μέχρι τοῦδε τοῦ χρόνου = μέχρι τῆς σημερινῆς ἡμέρας. — οὐδενὶ ἀνθ. ὑφείμην ἂν (τοῦ β. ὑφίεμαι) οὔτε β. κτλ. = εἰς οὐδένα ἐκ τῶν ἀνθρώπων ἠθελα κάμει τὴν παραχώρησιν, ὅτι ἔχει ζήσει ἢ καλύτερον ἢ εὐαρεστότερον ἐμοῦ. — τοὺς... ἐπιμελομένους, ὑποκμ. τοῦ: ζῆν — τοῦ ὡς β. γίνεσθαι = τοῦ γίνεσθαι ὡς (ἐπιτκ.) βελτίστους. — ἡδιστὰ δέ, δηλ. οἶμαι ζῆν· ὑποκμ. δὲ τοῦ ἀπρμφ. τό: τοὺς... αἰσθανομένους. — ἄ = καὶ ταῦτα. — ἐμαντιῶ συμβαίοντα = ὅτι συνέβαινον εἰς ἐμέ. — παραθεωρῶ = παραβάλλω. — οὕτω διατετέλεκα περὶ ἐμ. γ. = πάντοτε ἔχω σχηματίζει ταύτην τὴν γνώμην περὶ τοῦ ἑαυτοῦ μου (ὅτι δηλ. ἔχω ζήσει καλύτερον καὶ εὐαρεστότερον τῶν ἄλλων). — οὕτως ἔχοντες διατελοῦσι = πάντοτε ἔχουσι ταύτην τὴν γνώμην. — οὐ διὰ τὸ φιλεῖν ἐμέ = ὄχι διότι ἀγαπῶσιν ἐμέ. — καὶ γὰρ οἱ... = διότι καὶ οἱ... — οὕτως ἂν εἶχον πρὸς τοὺς... = θὰ εἶχον ταύτην τὴν γνώμην περὶ τῶν... — διόπερ = διότι. — ἂν οἶονται, τὸ ἂν συναπτεόν τῷ γίνεσθαι.

Ἄ, δηλ. τὸ ἐπιμελεῖσθαι ὡς βέλτιστον γίνεσθαι καὶ τὸ αἰσθάνεσθαι βελτίονα γιγνόμενον. — ἠσθανόμεν, κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ βίου μου. — οὕτως ἔχοντες..., ὅτι δηλ. ἔχω ζήσει καλύτερον καὶ εὐαρεστότερον τῶν ἄλλων. — οὐ διὰ τὸ φιλεῖν, καὶ γὰρ..., ἡ ἔννοια: αἴτιον τοῦ νὰ ἔχωσιν οἱ φίλοι περὶ ἐμοῦ τὴν μνημονευθεῖσαν γνώμην δὲν εἶναι τὸ ὅτι μὲ ἀγαπῶσιν· διότι καὶ οἱ ἀγαπῶντες ἄλλους ἀνθρώπους θὰ εἶχον περὶ αὐτῶν τοιαύτην γνώμην (ὅτι δηλ. ἔχουσι ζήσει ἄριστα καὶ ἡδιστὰ), ἀλλ' ὁμως δὲν ἔχουσι καίπερ ἀγαπῶντες αὐτούς.

§ 8.

Ἐπιτελοῦμαι τὰ τοῦ γήρωσ = πληρῶν τὰ χρέη (οὕτως εἰπεῖν) τοῦ γήρατος, = ὑφίσταμαι τὰ βάρη τοῦ γήρατος. — καὶ ὁρᾶν καὶ ἀκ., τὰ ἀπρμφ. αὐτὰ, ὡς καὶ τὰ ἐπόμενα, εἶναι ἐπεξηγήσεις τοῦ: τὰ τοῦ γήρωσ = δηλ. καὶ νὰ βλέπω καὶ νὰ... — δυσμαθῆς καὶ ἐπιλήμων ἀποβαίνω = δυσκόλως μανθάνω καὶ εὐκόλως λησμονῶ. — ὦν... τούτων, γέν. ἄρσενκ. — ἦν, α' ἐνκ. πρόσ. — ταῦτα μὴ αἰσθανομένῳ (μοι) = ἂν δὲν ἐνόουν ταῦτα (ὅτι δηλ. ὀλιγώτερον βλέπω καὶ ἀκούω καὶ ὅτι σκέπτομαι χειρότερον κτλ.). — ἀβίωτος βίος, ἐνταῦθα = βίος ἀνάξιος νὰ λέγηται βίος, βίος νεκρός. — αἰσθανόμενον = ἂν ἐνόουν (ταῦτα). — οὐκ ἀνάγκη, δηλ. ἂν εἶη.

§ 9 — 10.

Τι αἰσχροὺν (ἔστι) = πῶς εἶναι αἰσχροὺν (ἐντροπή). — τὸ ἐτέρους μὴ δύνασθαι, ὑποκμ. τοῦ: αἰσχροὺν (ἔστι) = τὸ νὰ μὴ δύνανται ἄλλοι. — γινώσκω περὶ τίνος = κρίνω περὶ τίνος. — καὶ τὴν δόξαν τῶν προγ. κτλ. = καὶ τὴν δόξαν τῶν προγεγ. ἀνθρώπων, τῶν τε ἀδικησάντων καὶ τῶν ἀδικηθέντων, οὐχ ὁμοίαν καταλειπομένην ἐν τοῖς ἐπιγιγν. = ὅτι καὶ ἡ δοξασία (ἡ γνώμη) περὶ τῶν προγενεστέρων ἀνθρώπων, τόσον περὶ τῶν ἀδικησάντων, ὅσον καὶ περὶ τῶν ἀδικηθέντων, δὲν ἀφίεται ὁμοία εἰς τὰς μετέπειτα γενεάς. — ἐπιμελείας τεύξομαι... οὐχ ὁμοίως τοῖς ἐμὲ ἀποκτείνασιν = θὰ μνημονεύωμαι... οὐχὶ καθ' ὃν τρόπον οἱ φονεύσαντες ἐμέ. — μαρτυρήσεσθαι μοι = ὅτι θὰ μαρτυρηταί περὶ ἐμοῦ τὸ ἀπρηφ. ἐκ τοῦ οἶδα· μετὰ τοῦτο κανονικῶς τί ἔπρεπε νὰ τεθῆ; — ἀεὶ τοὺς ἐμοὶ συνόντας = τοὺς ἀεὶ (= ἐκάστοτε) ἐμοὶ συνόντας.

(Αἰσχροὺν ἂν εἶη) τοῦτο, δηλ. ποῖον; — ἐτέρους, ἐννοεῖ τοὺς δικαστάς. — ἐπιμ. τεύξομαι... οὐχ ὁμοίως τοῖς... , οἱ μεταγενέστεροι δηλ. περὶ ἐμοῦ θὰ ποιῶνται εὐφημον μνείαν, ἐν ᾧ περὶ τῶν ἀποκτεινάντων ἐμέ κακῆν. — καὶ πρὸς τοὺς ἄλλους, δηλ. τίνας;

§ 11.

Τῶν δὲ Σωκρ. γιγν... = τῶν δὲ γιννωσκόντων (γενκ. διαιρητκ.), οἷος ἦν Σωκράτης, πάντες οἱ ἐφιέμενοι ἀρετῆς... (πάντων ἀνθρώπων) μάλιστα = ὑπὲρ πάντας τοὺς ἀνθρώπους. — ἐμοὶ μὲν δὴ τοιοῦτος ὢν, ἢ ἀπόδοσις κατωτέρω εἰς τὸ τέλος τῆς περιόδου: ἐδόκει τοιοῦτος εἶναι... — ἐμοὶ μὲν δὴ = λοιπὸν εἰς ἐμέ. — δικαίως δέ, δηλ. οὕτως· τὸ αὐτὸ ἐπίρρ. νοητέον καὶ μετὰ τὰ ἐπίθ: ἐγκρατῆς δέ — φρόνιμος δέ. — μικρὸν (σύστοιχ. ἀντικμ.) βλέπω τινα = προξενῶ εἰς τινα μικρὰν βλάβην. — τοὺς χρωμένους αὐτῷ = τοὺς συνόντας αὐτῷ. — τὸ ἥδιον ἀντὶ τοῦ βελτίονος = τὸ ἡδὺ ἀντὶ τοῦ ἀγαθοῦ. — διαμαρτάνω κρίνων τι = ἀποτυγχάνω ὡς πρὸς τὴν κρίσιν περὶ τίνος. — τὰ βελτίω καὶ τὰ χείρω = τὰ ἀγαθὰ καὶ τὰ κακά. — προσδέομαι τίνος = δέομαι τίνος; — αὐτάρκης εἰμι πρὸς τι = μόνος μου ἀρκῶ πρὸς τι. — λόγῳ εἰπεῖν = διὰ λόγου νὰ διασαφήσῃ (ἐξηγήσῃ). — διορίζομαι τι = δίδω (τὸν ἀρμόζοντα) ὄρισμόν τίνος. — δοκιμάζω = ἐξετάζω.

Ἄνευ τῆς τῶν θ. γνώμης, πῶς οἱ θεοὶ ὑπεδήλουν τῷ Σωκρ. τὴν θέλησίν των; — (πρὸς τὴν) τούτων, δηλ. τῶν ἀγαθῶν καὶ τῶν κακῶν. — τὰ τοιαῦτα, δηλ. τὰ ἀγαθὰ καὶ τὰ κακά.

ΠΙΝΑΞ ΚΥΡΙΩΝ ΟΝΟΜΑΤΩΝ

Α.

- Ἀγαμέμνων**, βασιλεὺς τῶν Μυκηνῶν, ἀρχιστράτηγος τῶν κατὰ τῆς Τροίας ἐκστρατευσάντων Ἑλλήνων.
- Ἀλκιβιάδης** (450-404), υἱὸς τοῦ Κλεινίου καὶ στενὸς συγγενὴς τοῦ περιφήμου πολιτικοῦ Περικλέους· κατὰ τὴν νεανικὴν τοῦ ἡλικίαν ὑπῆρξε μαθητὴς τοῦ Σωκράτους. Ἀγωνισθεὶς ἐν Ποτειδαίᾳ (432) ἐτραυματίσθη καὶ ἐσώθη ὑπὸ τοῦ Σωκράτους, ὃν ἔσωσεν ἔπειτα κατὰ τὴν ἐν Δηλίῳ τῆς Βοιωτίας μάχην (424). Ἐξαπατήσας τὸν δῆμον τῶν Ἀθηναίων ἤγειρε τὸν κατὰ τῆς Σικελίας πόλεμον (415). Κατηγορηθεὶς ὡς παρφώσας τὰ Ἐλευσίνα μυστήρια καὶ ὡς μέτοχος τοῦ διαπραχθέντος περὶ τοὺς Ἑρμᾶς ἀσεβήματος κατέφυγεν εἰς Σπάρτην, ἔνθα διὰ τῶν προδοτικῶν κατὰ τῆς πατρίδος του σχεδίων ἐβλαπτε μεγάλως τὰς Ἀθήνας, ἕως ὅτου ἠναγκάσθη καὶ ἐκ Σπάρτης νὰ φύγῃ καὶ νὰ ἔλθῃ τῷ 412 εἰς τὸν σατραπῆν Τισσαφέρνην. Μετὰ τὴν κατάλυσιν τῆς δημοκρατίας ἐν Ἀθήναις ἐξελέγη μετὰ τοῦ Θρασυβούλου καὶ Θρασύλλου στρατηγὸς τοῦ ἐν Σάμῳ ὁμοῦντος ἀθηναϊκοῦ στόλου, ἐπεδίωξε τὴν συνδιαλλαγὴν τῶν ἐν Ἀθήναις πολιτικῶν μερίδων, ἐνίκησε τοὺς Πελοποννησίους τῷ 411 παρὰ τὴν Ἄβυδον καὶ τῷ 410 παρὰ τὴν Κύζικον· τῷ 407 ἐπέστρεψεν εἰς τὴν πατρίδα του, ἔνθα ἐγένετο δεκτὸς μετὰ πολλῶν τιμῶν· ἀλλὰ μετὰ τὴν ἦτταν τοῦ ἀθηναϊκοῦ στόλου παρὰ τὸ Νότιον τῆς Κολοφῶνος (407) ἐπαύθη τῆς στρατηγίας καὶ κατέφυγεν εἰς τὰ ἐν Θρακικῇ χερσονήσῳ κτήματά του· μετὰ τὴν ἦτταν δὲ τῶν Ἀθηναίων ἐν Αἰγὸς ποταμοῖς ἠναγκάσθη νὰ ἐπιζητήσῃ ἄσυλον παρὰ τῷ Φαρναβάξῳ εἰς τὴν Φρυγίαν, ἔνθα ἐφρονεῦσθη τῇ ἐνεργείᾳ τοῦ Λυσάνδρου (404).
- Ἄρειος πάγος**, λόφος ἐν Ἀθήναις, ἀπέναντι τῆς δυτικῆς πλευρᾶς τῆς Ἀκροπόλεως· ἐπὶ τούτου συνήρχετο τὸ ἀνώτατον δικαστήριον (*ἢ ἐν Ἀρείῳ πάγῳ βουλή*), ὅπερ ἐδίκαζε τὰ φρονικὰ ἐγκλήματα, τὰ ἐκ προνοίας γινόμενα.
- Ἀρίστιππος**, φιλόσοφος ἐκ Κυρήνης, πόλεως τῆς Ἀφρικῆς, μαθητὴς τοῦ Σωκράτους, γενόμενος βραδύτερον ἰδρυτῆς τῆς Κυρηναϊκῆς σχολῆς, ἥτις τὴν ἡδονὴν ἐξελάμβανεν ὡς μέγιστον ἀγαθόν.
- Ἀριστόδημος**, ὁ ἐπικαλούμενος μικρός· κατήγετο ἐκ Κυδαθηναίων, μικροῦ χωρίου καὶ δήμου τῆς Ἀττικῆς· κατ' ἀρχὰς μὲν ἦτο ἄθεος, ἔπειτα δ' ἐγένετο ἔνθεος θιασώτης τοῦ Σωκράτους.

Δ.

Δήλια, εορτή τελουμένη ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων κατ' ἔτος πρὸς ἀνάμνησιν τῆς ὑπὸ τοῦ Θησέως ἀπαλλαγῆς τῆς πόλεως ἀπὸ τοῦ αἰσχροῦ φόρου τῶν ἑπτὰ νέων καὶ ἑπτὰ παρθένων, ὃν εἰς τὴν Κρήτην οἱ Ἀθηναῖοι ἀπέτινον. Ἀφ' ἧς ἡμέρας ἔστεφανοῦτο τὸ ἱερὸν πλοῖον, τὸ μέλλον ν' ἀγάγῃ εἰς Δῆλον τοὺς θεωρούς, ἡ πόλις ὤφειλε νὰ καθαρεύῃ, ἡ δ' ἐκτέλεσις θανατικῶν ποινῶν ἀπιγορεύετο αὐστηρῶς μέχρι τῆς ἐκ Δήλου ἐπανόδου τοῦ πλοίου.

Δήλιον, ἱερὸν τοῦ Ἀπόλλωνος ἐν Βοιωτίᾳ πλησίον αὐτοῦ οἱ Ἀθηναῖοι ὑπὸ τὸν Ἴπποκράτην ἠτιτήθησαν κατὰ κράτος ὑπὸ τῶν Βοιωτῶν (τῷ 424).

Δήλος, μία τῶν Κυκλάδων νήσων, τόπος τῆς γεννήσεως τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ τῆς Ἀρτέμιδος καὶ ἱερὰ αὐτῶν αἱ Ἀθηναῖοι ἔστελλον εἰς αὐτὴν ἀνὰ πᾶσαν τετραετίαν πρὸς τιμὴν ἀμφοτέρων τῶν θεῶν ἱερὰν πρεσβείαν (**θεωρίαν**) καὶ μετὰ ταύτης χορὸν νέων, ὅστις διηγωνίζετο πρὸς τοὺς ἐκ τῶν ἄλλων πόλεων τῆς Ἑλλάδος πεμπομένους χορούς. Διάφορος τῆς **θεωρίας** ταύτης ἦτο ἡ κατ' ἔτος πεμπομένη εἰς Δῆλον (βλ. **Δήλια**).

Διονυσόδωρος, σοφιστὴς ἐκ Χίου ἐλθὼν εἰς Ἀθήνας ἐδίδασκε τὴν στρατηγικὴν τέχνην.

Ε.

Ἐπίχαμος, κωμικὸς ποιητὴς τοῦ Ε' π. Χ. αἰῶνος ἐγεννήθη ἐν Κῷ, παῖς δὲ ἔτι ὢν ἦλθεν εἰς Μέγαρον τῆς Σικελίας, ὁπόθεν μεταβάς εἶτα εἰς Συρακούσας ἔτιγεν ἀρίστης ὑποδοχῆς παρὰ τῶν τυράννων Γέλωνος καὶ Ἰέρωνος ἐκ τῶν κωμωδιῶν αὐτοῦ, ὢν ὁ ἀριθμὸς ὑπολογίζεται εἰς 52, διεσώθησαν μόνον τὰ ὀνόματα καὶ ὀλίγα ἀποσπάσματα παρὰ τοῖς παλαιοῖς συγγραφεῦσιν.

Ἐρασινίδης, εἷς τῶν ἐν Ἀργινοῦσαις ναυμαχησάντων στρατηγῶν (406), οἵτινες κατεδικάσθησαν εἰς θάνατον, διότι δὲν ἠδυνήθησαν ἕνεκα τρικυμίας νὰ θάψωσι τοὺς νεκροὺς καὶ νὰ σώσωσι τοὺς ναυαγοῦς.

Ἐρεχθεύς, βασιλεὺς τῆς Ἀττικῆς, υἱὸς τῆς Γῆς ἀνατραφεὶς ὑπὸ τῆς Ἀθηνᾶς, μεθ' ἧς οὗτος ἐλατρεύετο ἐν τῷ ἀρχαίῳ ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως ναῷ, τῷ Ἐρεχθειῷ, ὅτε οἱ Ἐλευσίνιοι μετὰ τῶν Θρακῶν ἐπῆλθον ἐπὶ τὴν Ἀττικὴν, ἀπεκρούσθησαν ὑπ' αὐτοῦ φονεύσαντος καὶ τὸν ἀρχηγὸν αὐτῶν Εὐμόλπον, υἱὸν τοῦ Ποσειδῶνος.

Ερμογένης, υἱὸς τοῦ πλουσιωτάτου Ἀθηναίου Ἴππονίκου καὶ ἀδελφὸς τοῦ Καλλίου σφετερισθέντος ἅπασαν τὴν πατρίαν οὐσίαν φίλος καὶ μαθητὴς τοῦ Σωκράτους.

Ζ.

Ζεῦξις, εἰς τῶν περιφημοτάτων ζωγράφων τῆς ἀρχαιότητος· ἐγεννήθη ἐν Ἡρακλείᾳ, πιθανῶς τῇ ἐν Βιθυνίᾳ, ἦλθε δὲ νέος εἰς Ἀθήνας πρὸ τοῦ θανάτου τοῦ Σωκράτους (399)· ἐξ Ἀθηναίων ἀπῆλθεν εἰς τὴν Μ. Ἀσίαν καὶ ἔμεινεν ἐδρεύων ἐν Ἐφέσῳ, ἐταξίδευσεν ὁμῶς πολλαχοῦ πρὸς ἐκτέλεσιν διαφόρων εἰκόνων· οὕτως ἐν Κρότωνι ἔγραψεν ἄλλας τε εἰκόνας καὶ τὸ ἀριστούργημα αὐτοῦ, τὴν **Ἑλένην**, πρὸς ἐκτέλεσιν τῆς ὁποίας οἱ Κροτωνιαῖται προσήγαγον αὐτῷ εἰς μίμησιν τὰς ὄρειαιτάς τῆς πόλεως κόρας.

Η.

Ἡρακλεῖδαι, υἱοὶ τοῦ Ἡρακλέους· καταδιωκόμενοι ὑπὸ τοῦ βασιλέως τῶν Μυκηναίων Εὐρυσθέως κατέφυγον εἰς Ἀττικὴν ἰκέται· ἐπειδὴ δὲ ὁ Εὐρυσθεὺς μετὰ τῶν Πελοποννησίων ἐκήρυξε πόλεμον κατὰ τῶν Ἀθηναίων, ἀρνούμενων νὰ παραδώσωσιν εἰς αὐτὸν τοὺς ἰκέτας, οἱ Ἀθηναῖοι στρατεύσαντες ἐνίκησαν τοὺς Πελοποννησίους, φονευθέντος καὶ τοῦ Εὐρυσθέως.

Ἡσίοδος, περίφημος καὶ ἀρχαιότατος ἐπικός ποιητὴς ἐξ Ἀσκληρῆς τῆς Βοιωτίας (750-700). Τὰ ἐπισημότερα τῶν ἔργων αὐτοῦ εἶναι ἡ **«Θεογονία»** καὶ τὰ **«Ἔργα καὶ ἡμέραι»**.

Θ.

Θησεύς, ἦρωσ καὶ βασιλεὺς τῆς Ἀττικῆς, πολεμήσας κατὰ τῶν Ἀμαζόνων, Θρακῶν κ. ἄ.

Θράσυλλος, στρατηγός, καθὼς ὁ Ἐρασινίδης (βλ. ἀνωτέρω), ἐν τῇ ναυμαχίᾳ παρὰ τὰς Ἀργινούσας καταδικασθεὶς καὶ οὗτος εἰς θάνατον.

Ι.

Ἴπποκράτης, στρατηγὸς Ἀθηναῖος· βλ. **Δήλιον**.

Ἴππόνικος, πλουσιώτατος Ἀθηναῖος, πατὴρ τοῦ Ἐρμογένους καὶ Καλλίου.

Κ.

Καρχηδόνιοι, κάτοικοι τῆς **Καρχηδόνας**, τῆς μεγάλης ἐμπορικῆς πόλεως ἐπὶ τῆς Β. παραλίας τῆς Ἀφρικῆς· κατὰ τὸν 5ον αἰῶνα π. Χ. καθυπέταξαν τοὺς Λίβυας.

Κέβης, Θηβαῖος, μαθητὴς τοῦ Πυθαγορείου Φιλολάου καὶ φίλος τοῦ Σωκράτους.

Κέκρωψ, υἱὸς τῆς Γῆς, πρῶτος βασιλεὺς τῆς Ἀττικῆς, ιδρύσας ἐν τῇ θέσει τῶν κατόπιν Ἀθηναίων τὴν ἀρχαιότεραν πόλιν Κεκρολίαν· ἐπὶ τῆς βασιλείας αὐτοῦ ἐφιλονίκησαν περὶ τῆς

κυριαρχίας τῆς Ἀττικῆς ὁ Ποσειδῶν καὶ ἡ Ἀθηνᾶ κριτὴς δὲ τεθεῖς, ἐκ τῶν δώρων ἑκατέρου τῶν θεῶν, πηγῆς μὲν ὕδατος ἐκ μέρους τοῦ Ποσειδῶνος, ἐλαίας δὲ ἐκ μέρους τῆς Ἀθηνᾶς, ἐπροτίμησε τὸ τελευταῖον τοῦτο, ὡς σύμβολον εἰρηνικῆς ἀναπτύξεως, καὶ ἀφιέρωσε τὴν πόλιν εἰς τὴν θεάν.

Κριτίας, γόνος ἐπισήμου οἰκογενείας τῶν Ἀθηνῶν, διακριθεὶς ὡς ποιητῆς, φιλόσοφος καὶ ῥήτωρ· κατὰ τὴν νεανικὴν τοῦ ἡλικίαν ἐσχετίσθη πολὺ μετὰ τοῦ Σωκράτους. Ὡς ὀλιγαρχικὸς ἔξορισθεὶς ἐξ Ἀθηνῶν ἀπῆλθε (τῷ 407) εἰς Θεσσαλίαν, ὁπόθεν ἐπέστρεψεν εἰς Ἀθήνας μετὰ τὴν ἐν Αἰγὸς ποταμοῖς πανωλεθρίαν τῶν Ἀθηναίων (τῷ 405)· τῷ 404 ἐγένετο εἰς τῶν τριάκοντα τυράνων, ταχέως δὲ κατέστη ὁ ἰσχυρότερος καὶ ἐπιφοβώτερος μεταξὺ τούτων. Ἐννοῶν νὰ ἐφαρμόσῃ τὰ σκληρότατα μέτρα κατὰ τῶν συμπολιτῶν τοῦ ἐγένετο αἴτιος τοῦ μεγίστου μέρους τῶν τότε τελεσθέντων ἀνοσιουργημάτων, ἐθανάτωσε δὲ καὶ αὐτὸν τὸν συνάδελφόν του Θηραμένην. Ἐφονεύθη ἐν τῇ κατὰ τοῦ Θρασυβούλου μάχῃ τῆς Μουνιχίας τῷ 403.

Κριτων, συνηλικιώτης καὶ συνδημότης τοῦ Σωκράτους, τοῦ ὁποίου ὑπῆρξε φίλος πιστὸς καὶ ἀχώριστος μέχρι τῆς τελευταίας τοῦ θανάτου αὐτοῦ ὥρας, συγκλείσας τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ τὸ στόμα αὐτοῦ ἐκπνεύσαντος.

Λ.

Δεβάδεια, πόλις τῆς Βοιωτίας· ἐν αὐτῇ ἠττήθη ὑπὸ τῶν Βοιωτῶν καὶ ἐφονεύθη ὁ στρατηγὸς τῶν Ἀθηναίων Τολμίδης (τῷ 447).

Διβύη, τὸ ἀρκτικὸν μέρος τῆς Ἀφρικῆς τὸ πρὸς δυσμὰς τῆς Αἰγύπτου· οἱ κάτοικοι **Δίβνες**.

Δίξας, πλοῦσιος Σπαρτιάτης καὶ σύγχρονος τοῦ Σωκράτους, γνωστὸς διὰ τὴν ἐλευθεριότητα, δι' ἧς ἐφιλοξένει τοὺς ξένους, τοὺς ἐρχομένους εἰς Σπάρτην διὰ τὴν ἐορτὴν τῶν γυμνοπαιδιῶν.

Λυδοί, λαὸς κυριεύσας ὑπὸ τοὺς Μερμνάδας (Γύγην, Ἀλυάτην, Κροῖσον) πᾶσαν τὴν Μ. Ἀσίαν μέχρι τοῦ Ἄλφου· ἀπὸ τοῦ 546 ὑπήκοος τῶν Περσῶν.

Μ.

Μαιῶται, ἔθνος Σκυθικὸν οἰκοῦν περὶ τὴν Μαιώτιδα λίμνην (τὴν σημερινὴν Ἀζοφικὴν θάλασσαν) ἐν τῇ χώρᾳ τῆς Σαμαρίας.

Μελανιππίδης, περίφημος διθυραμβοποιὸς ἐκ Μήλου, σύγχρονος τοῦ Σωκράτους.

Μέλητος, εἰς τῶν κατηγορῶν τοῦ Σωκράτους· βλ. εἰσαγ. ἐν σελ. 64.

Μυσοί, κάτοικοι τῆς Μυσίας, χώρας βορειοδυτικῶς τῆς Μ. Ἀσίας, διαρκῶς ἐξεγειρόμενοι κατὰ τῆς Περσικῆς κυριαρχίας, ὡς καὶ οἱ Πισίδαι.

Ο.

Ὀδυσσεύς, ὁ γνωστός βασιλεὺς τῆς Ἰθάκης· εἷς ἐκ τῶν διασημοτάτων ἡρώων τῶν Ἑλλήνων, τῶν εἰς Τροίαν ἐστρατευσάντων.

Ὅμηρος, ὁ ἀρχαιότατος τῶν Ἑλλήνων ἐπικῶν ποιητῶν· τούτου ποιήματα ἦσαν ἡ *Ἰλιάς* καὶ ἡ *Ὀδύσεια*.

Π.

Περικλῆς ὁ πᾶννυ, ὁ μέγας πολιτικός, κυβερνήσας τὰς Ἀθήνας ἀπὸ τοῦ 460—429 π. Χ.

Περικλῆς ὁ νεώτερος, υἱὸς τοῦ μεγάλου Περικλέους καὶ τῆς Ἀσπασίας. Οὗτος στρατηγῶν τῷ 406 π. Χ. καὶ ἐπανελθὼν εἰς Ἀθήνας μετὰ τὴν ἐν Ἀργινοῦσαις ναυμαχίαν κατηγορήθη μετὰ τῶν λοιπῶν συστρατῆγων ὅτι δὲν συνέλεξε τοὺς νεκροὺς πρὸς ταφὴν καὶ κατεδικάσθη εἰς θάνατον.

Πισίδαι, κάτοικοι τῆς χώρας Πισιδίας ἐν τῇ νοτίῳ Μ. Ἀσίᾳ· οὗτοι, ὡς καὶ οἱ Μυσοί, οὐδέποτε ὑπετάχθησαν τελείως εἰς τοὺς Πέρσας.

Πολύκλειτος, περίφημος ἀγαματοποιός, γεννηθεὶς ἐν Σικυῶνι περὶ τὸ 480 π. Χ., διαγαγὼν δὲ τὸν βίον ἐν Ἀργεῖ. Τὰ περιφημότερα τῶν ἔργων αὐτοῦ ἦσαν ὁ *δορυφόρος* (ἦτοι νεανίας ἐν ἡρέμφῳ στάσει κρατῶν δόρυ) καὶ ὁ *διαδοῦμενος* (ἦτοι νέος περιβάλλον τὴν κεφαλὴν διὰ ταινίας, συμβόλου τῆς νίκης)· ὡσαύτως ἀξιοθαύμαστον ἦτο καὶ τὸ χρυσελεφάντινον ἄγαλμα τῆς Ἥρας ἐν τῷ ἐν Ἀργεῖ ναῶ τῆς θεᾶς.

Πρόδικμος, σοφιστὴς σύγχρονος τοῦ Σωκράτους καὶ Ξενοφῶντος ἐκ τῆς Κέως· σταλεὶς εἰς Ἀθήνας ὡς πρεσβευτὴς ὑπὸ τῶν συμπολιτῶν του ἐδίδασκεν ἐπὶ μισθῷ τὴν ὀητορικὴν τέχνην, ἐθαυμάζετο δὲ διὰ τὴν εὐφράδειάν του καὶ τὸ χαρίεν τῶν ἀλληγοριῶν του, φέρων παρὰ τοῖς συγγραφεῦσι τὰ ἐπίθετα «*δεινός*», «*σοφός*»· τὸ ἐν βιβλ. II, κεφ. I, § 21 κ. ἔξ. μνημονεύομενον σύγγραμμα περὶ τοῦ Ἡρακλέους ἀπετέλει μέρος μεγαλυτέρου ἔργου, ὅπερ ἐπεγράφετο ὄρωι.

Προκρούσις, ληστής διαμένων παρὰ τὴν Ἐλευσίνα· οὗτος δύο ἔχων κλίνας, τὴν μὲν βραχυτάτην, τὴν δὲ μακροτάτην, ἐξήπλου ἐπὶ τῆς ἐτέρας τὸν εἰς τὰς χεῖράς του περιπεσόντα ξένον καὶ ἢ ἀπέκοπτε τὰ μέλη του, ἐὰν ἐξεῖχον, ἢ ἐξέτεινε μέχρι διαμελισμοῦ τὸ σῶμά του, ἵνα ἐξισωθῆι πρὸς τὸ μῆκος τῆς κλίνης.

Ἐπεβλήθη ὑπὸ τοῦ Θησέως εἰς τὸν διὰ τῆς βραχείας του κλίνης θάνατον.

Πυθία, ἡ ἱέρεια τοῦ ἐν Δελφοῖς μαντείου τοῦ Ἀπόλλωνος.

Σ.

Συμίας, Θηβαῖος, μαθητὴς τοῦ Πυθαγορείου Φιλολάου καὶ φίλος ἐπιστήθιος τοῦ Σωκράτους.

Σίνις, διαβόητος ληστής, ὅστις διαμένων ἐν τῷ Ἴσθμῳ τῆς Κορίνθου ἐφόρευε τοὺς διαβάτας ὡς ἐξῆς: προσέδενεν ἕκαστον τῶν ποδῶν αὐτῶν εἰς τὴν κορυφὴν δύο καμπτομένων πίτυων, εἶτα ἄφινε τὰ δένδρα ἐλεύθερα νὰ ἐπανέλθωσιν εἰς τὴν φυσικὴν των στάσιν καὶ οὕτω διεμελίζοντο τὰ θύματά του· δι' ὃ καὶ Πιτυοκάμπτης ἐκαλεῖτο· τοῦτον ἐφόρευεν ὁ Θησεὺς διὰ τοῦ αὐτοῦ τρόπου.

Σκείρων, ληστής ἐμφωλεύων εἰς τὰς Σκειρωνίδας πέτρας (νῦν Κακὴν σκάλαν) μεταξύ Κορινθίας καὶ Μεγαρίδος· οὗτος ἠνάγκαζε τοὺς διαβάτας νὰ πλύνωσι τοὺς πόδας αὐτοῦ καὶ αἴφνης διὰ λακτίσματος κατεκύλιεν αὐτοὺς κατὰ τῶν πετρῶν εἰς τὴν θάλασσαν. Ἐφονεύθη ὑπὸ τοῦ Θησέως διὰ τοῦ αὐτοῦ τρόπου.

Σκύνθαι, πολεμικὸς λαὸς κατοικῶν πέραν τοῦ Ἴσθρου καὶ τοῦ Εὐξείνου πόντου παρὰ τὴν σημερινὴν Ἄζοφικὴν θάλασσαν.

Σοφοκλῆς, περίφημος τραγικὸς ποιητὴς ἐξ Ἀθηνῶν (495-406).

Σύροι, λαὸς ἐν τῇ Α. παραθαλασσίῳ χώρᾳ τῆς Μεσογείου θαλάσσης ὑποταχθεὶς ὑπὸ τῶν Αἰγυπτίων, Ἀσσυρίων, Περσῶν.

Σωκράτης, εἰς τῶν μεγίστων φιλοσόφων τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος· βλ. εἰσαγ. ἐν σελ. 63.

Τ.

Τολμίδης, στρατηγὸς Ἀθηναῖος· βλ. *Δεβάδεια*.

Φ.

Φαιδώνδας, Θηβαῖος, μαθητὴς καὶ φίλος τοῦ Σωκράτους.
Φρύγες, λαὸς ἐν Μ. Ἀσίᾳ, ὑποταχθεὶς τὸ πρῶτον εἰς τοὺς Λυδοὺς, ἔπειτα δὲ εἰς τοὺς Πέρσας.

Χ.

Χαιρεκράτης | ἀδελφοί, φίλοι καὶ μαθηταὶ τοῦ Σωκράτους, οὓς
Χαιρεφῶν | ἐρίζοντας πρὸς ἀλλήλους προσπαθεῖ νὰ συμφιλώσῃ ὁ Σωκράτης· ἐκ τούτων ὁ Χαιρεφῶν ἦτο ἐκεῖνος, ὅστις ἠρώτησε τὸ ἐν Δελφοῖς μαντεῖον, ἂν ὑπάρχει τις σοφώτερος τοῦ Σωκράτους.

Χαρικλῆς, εἰς τῶν τριάκοντα ἐν Ἀθήναις μετὰ τοῦ Κριτίου ἀπαγορεύει διὰ νόμου εἰς τὸν Σωκράτη νὰ διαλέγηται μετὰ τῶν νέων.

ΠΙΝΑΞ ΤΩΝ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

	Σελ.
A. Ἡ κατὰ τοῦ Σωκράτους κατηγορία καὶ ἡ ἀνασκευὴ αὐτῆς ὑπὸ τοῦ Ξενοφῶντος (I, 1 καὶ 2)	7
1. Ἡ κατὰ τοῦ Σωκράτους κατηγορία (I, 1, 1)	7
2. Ἡ ἀνασκευὴ τοῦ πρώτου μέρους τῆς κατηγορίας (I, 1, 2-20)	7
3. Ἡ ἀνασκευὴ τοῦ δευτέρου μέρους τῆς κατηγορίας (I, 2, 1-64)	10
B. Δραῖσις καὶ διδασκαλία τοῦ Σωκράτους (I, 3-III, 9)	20
1. Θρησκεία (I, 3, 4)	20
α. Ἡ πρὸς τοὺς θεοὺς λατρεία τοῦ Σωκράτους (I, 3, 1-4)	20
β. Ἀποδείξεις τῆς ὑπάρξεως τοῦ θεοῦ καὶ τῆς προνοίας αὐτοῦ περὶ τοῦ ἀνθρώπου (I, 4, 2-19)	21
2. Περὶ ἐγκρατείας (I, 5, 1-5)	25
3. Περὶ ἀλαζονείας (I, 7, 1-5)	26
4. Διάλογος τοῦ Σωκράτους μετὰ τοῦ Ἀριστίππου περὶ ἐγκρατείας. Ὁ περὶ Ἡρακλέους μῦθος τοῦ Προδίκου (II, 1, 1-34)	28
5. Οἰκογένεια Περὶ ἀδελφικῆς ἀγάπης (II, 3, 1-19)	36
6. Περὶ φιλίας (II, 4, 1-7)	40
7. Πολιτεία	42
α. Προσόντα καὶ γνώσεις τοῦ στρατηγοῦ (III, 1, 1-11)	42
β. Τὸ πρόμιστον καθήκον τοῦ στρατηγοῦ (III, 2, 1-4)	44
γ. Τὰ καθήκοντα τοῦ ἑπάρχου (III, 3, 1-15)	45
δ. Διάλογος τοῦ Σωκράτους μετὰ τοῦ νεωτέρου Περικλέους περὶ τοῦ τρόπου, καθ' ὃν οἱ Ἀθηναῖοι δύναται ν' ἀνακτίσωσι τὴν προτιέραν ἀνδρείαν, δόξαν καὶ εὐδαιμονίαν (III, 5, 1-28)	48
ε. Ὁ ἀληθὴς ἄρχων (III, 9, 10-13)	53
Γ. Θάνατος τοῦ Σωκράτους καὶ χαρακτηρισμὸς αὐτοῦ (IV, 8, 1-11)	55
Εἰσαγωγή	61
Σημειώσεις	65
Πίναξ κυριῶν ὀνομάτων	162

[Faint, illegible handwritten text and scribbles covering the upper and middle portions of the page.]

was to was

[Handwritten signature or scribble, possibly reading "Mansfield" or similar.]

50

αρχαία μαθηματικά

Επιπέδου Στοιχείων
Επιπέδου Στοιχείων

Πλάτος Πρίσμι
Πλάτος Πρίσμι

Πλάτος Πρίσμι
Πλάτος Πρίσμι

